

**STRATEGIA
ROZWOJU**

**GMINY
PAJĘCZNO**

NA LATA 2022-2030

Spis treści

1.	Wstęp.....	3
2.	Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Strategią.....	4
2.1.	Podstawowe dane dotyczące obszaru	4
2.1.1.	Położenie.....	4
2.1.2.	Powierzchnia	9
2.1.3.	Ludność.....	11
2.1.4.	Środowisko przyrodnicze.....	12
2.1.5.	Rys historyczny	23
2.1.6.	Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne	25
2.2.	Zagospodarowanie przestrzenne	30
2.2.1.	Infrastruktura techniczna	36
2.2.2.	Własność nieruchomości.....	49
2.2.3.	Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	49
2.2.4.	Uwarunkowania ochrony środowiska	54
2.3.	Sfera społeczna	54
2.3.1.	Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze	54
2.3.2.	Warunki i jakość życia mieszkańców.....	66
2.3.3.	Oświata i edukacja	75
2.3.4.	Opieka zdrowotna	79
2.3.5.	Określenie grup społecznych wymagających wsparcia	80
2.3.6.	Rynek pracy	84
2.4.	Sfera gospodarcza.....	91
2.4.1.	Gospodarka	91
2.4.2.	Turystyka	106
2.5.	Wyniki badań ankietowych	107
2.6.	Analiza SWOT.....	110
2.7.	Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie	114
3.	Trendy rozwojowe.....	115
4.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	118
5.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	122
6.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	131
7.	Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	135
8.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	136
9.	Oczekiwane rezultaty planowanych działań.....	138
10.	Źródła finansowania.....	140
11.	System wdrażania Strategii	140
12.	Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii.....	142
12.1.	System monitorowania.....	142
12.2.	Sposób oceny	142
13.	Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	144
	Spis tabel.....	153
	Spis map.....	154
	Spis wykresów.....	154
	Spis rysunków	155
	Spis fotografii.....	155

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno jest formalnym dokumentem, który określa strategiczne kierunki rozwoju gminy na lata 2022 - 2030. Jest ona komplementarna z innymi regulacjami planistyczno-strategicznymi, obowiązującymi w gminie, w województwie łódzkim. Dokument będzie nadrzędny względem dokumentów sektorowych dotyczących obszaru Gminy Pajęczno, jednocześnie będzie spójny z dokumentami wyższego rzędu - *Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*, a także *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*. Strategia będzie wyznaczała ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania. *Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2022 - 2030* została opracowana na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców. Ważnym źródłem informacji było spotkanie konsultacyjne. Podstawowym dokumentem prawnym określającym zadania gminy, na którym opierano się podczas przygotowywania strategii, jest ustawa z dnia 15 lipca 2020 r o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ponadto, w trakcie prac nad strategią przeanalizowano poniższe akty prawne pod kątem powiązania z celami i kierunkami rozwoju opisanymi w strategii:

- ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym,
- ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Prace nad strategią rozpoczęto w czerwcu 2022 roku, kiedy to Rada Miejska w Pajęcznie podjęła decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Proces tworzenia strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, którą pogłębiano podczas warsztatów strategicznych oraz badania ankietowego. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe, z których wynikają cele strategiczne. Te z kolei zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Powstały w ten sposób projekt dokumentu strategicznego udostępniono mieszkańcom z prośbą o zapoznanie się i przekazanie uwag. Ostateczny dokument uwzględnia opinie mieszkańców gminy.

Prace nad strategią Gminy Pajęczno toczyły się z uwzględnieniem następujących zasad:

- zasada koncentracji na realnych siłach Gminy Pajęczno – strategia powinna zmierzać do wszechstronnego wykorzystania unikalnych zasobów lokalnych, w szczególności historycznych, przyrodniczych, a także kapitału ludzkiego oraz cennych odmienności. Dlatego zawartość celów strategicznych to przede wszystkim pomysły na wykorzystanie atutów

lokalnych, na które zarówno Urząd Miejski w Pajęcznie, jak i sami mieszkańcy mają największy wpływ;

- zasada koncentracji na zagadnieniach najistotniejszych dla przyszłości – przyjęto, że każdy potencjalny cel strategiczny powinien być rozpatrywany w kontekście jego doniosłości dla przyszłości gminy. Dokonano zatem selekcji i wyodrębniono cele o najwyższym priorytecie;
- zasada koncentracji tematycznej – *Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2022 – 2030* będzie koncentrowała się na niewielu, ale najważniejszych zagadnieniach z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Ta swojego rodzaju wybiórczość zapobiega stworzeniu dokumentu, który będzie obejmował wszystkie cele, a faktyczna realizacja następuje tylko w niewielu przypadkach.

Realizacja zadań określonych w Strategii przypada na okres programowania Unii Europejskiej i zawiera się w latach 2021 – 2030. Rezultaty i oddziaływania niektórych zadań, szczególnie tych rozpoczętych w latach 2018 – 2027 obejmą także następny okres programowania.

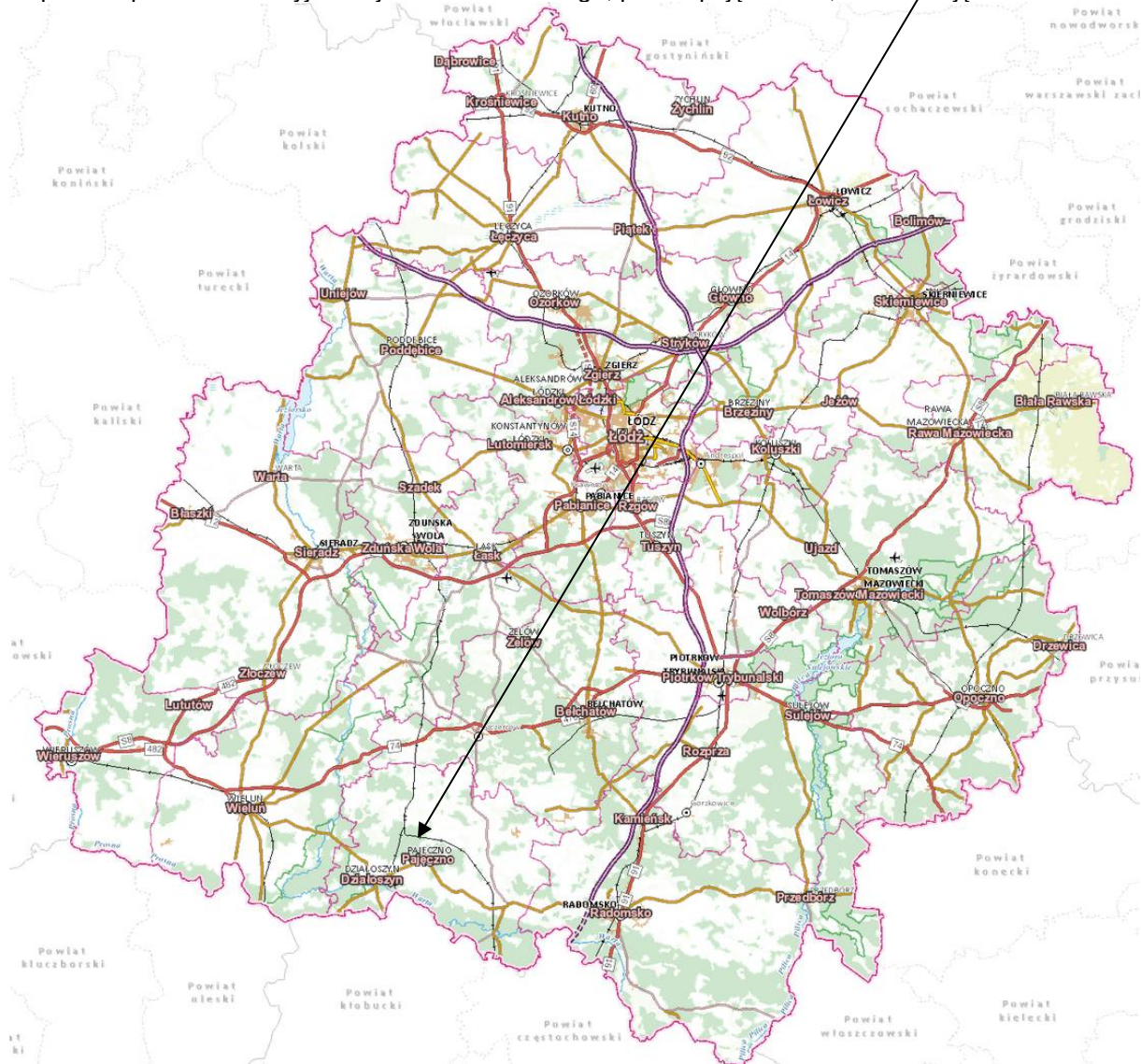
2. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Strategią

2.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru

2.1.1. Położenie

Gmina Pajęczno jest jednostką administracyjną o statusie gminy miejsko-wiejskiej. Należy do powiatu pajęczańskiego, zlokalizowanego w południowej części województwa łódzkiego. Gmina zajmuje powierzchnię 113 km², co stanowi ok. 14% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Pajęczno.

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego, powiat pajęczański, Gmina Pajęczno

Źródło: <https://geoportal.lodzkie.pl/>

Od 1 stycznia 1999 r. miasto Pajęczno jest siedzibą powiatu pajęczańskiego. Południowa granica gminy jest równocześnie granicą województw łódzkiego i śląskiego.

Gmina sąsiaduje:

- od zachodu z gminami Działoszyn i Siemkowice;
- od północy – z gminami Kiełczygłów i Rząśnia;
- od wschodu – z gminami: Sulmierzyce, Strzelce Wielkie i Nowa Brzeźnica;
- od południa – z gminą Popów (województwo śląskie).

Rysunek 1 Położenie gminy Pajęczno w powiecie pajęczańskim

Źródło: www.osp.org.pl

Dobre powiązania z: Sieradzem, Wieluniem, Radomskiem, Łodzią, Opolem i Częstochową zapewnia droga krajowa Nr 42 oraz sieć dróg powiatowych. W gminie Pajęczno nie ma dróg wojewódzkich, nie są też planowane w przyszłości żadne drogi ekspresowe.

W ramach dróg krajowych, przez miasto i gminę Pajęczno przebiega droga Nr 42 relacji Namysłów-Kluczbork – Praszka – Działoszyn – Pajęczno – Radomsko – Przedbórz – Końskie - Skarżysko Kamienna. Jest to droga klasy głównej i jej przebieg wobec obecnego stanu zabudowy i zagospodarowania terenów przyległych jest mocno kolizyjny. Dlatego też gmina bardzo liczy na budowę obwodnicy drogowej, której przebieg jest wytrasowany w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Pozostałe drogi ponadlokalne są drogami powiatowymi zapewniając połączenia z gminami sąsiednimi.

Odległość między miastem powiatowym Pajęczno a Działoszynem wynosi około 8 km. Pozwala to na sprawną realizację powiązań funkcjonalnych o charakterze administracyjnym oraz wymianę w zakresie obsługi i rynku pracy. Ze względu na położenie na południowym skraju województwa łódzkiego, komunikacja samochodowa lub kolejowa z Łodzią, zajmuje około 1,5 do 2 godzin. Najbliższym dużym ośrodkiem usługowo-przemysłowym są Radomsko i Częstochowa. Na terenie województwa łódzkiego rolę regionalnego ośrodka rozwoju dla gminy pełni miasto Wieluń.

Na podstawowy układ komunikacyjny miasta i gminy składają się:

- Droga krajowa nr 42 relacji Działoszyn-Pajęczno-Radomsko klasy głównej o długość 12,5 km w obszarze Gminy i Miasta Pajęczno;
- Drogi powiatowe o łącznej długości 53,7 km;
- Drogi gminne i ulice lokalne.

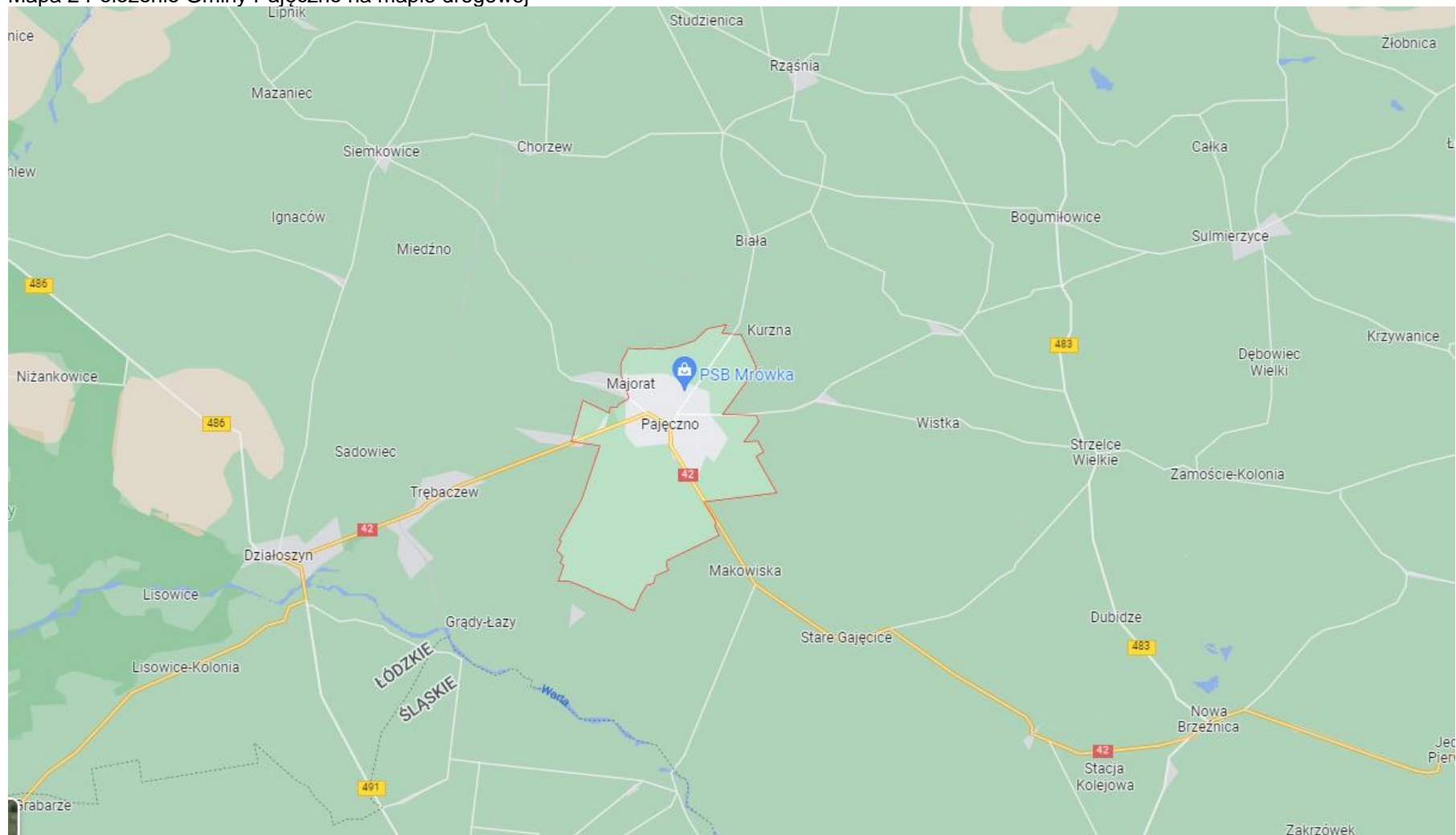
Fotografia 1 Ruch samochodów w centrum Pajęczna

Źródło: Fotografia własna

Miasto Pajęczno ma doskonałe centralne położenie wśród okolicznych gmin. Do najdalej położonej miejscowości w powiecie od Pajęczna jest tylko 27 km.

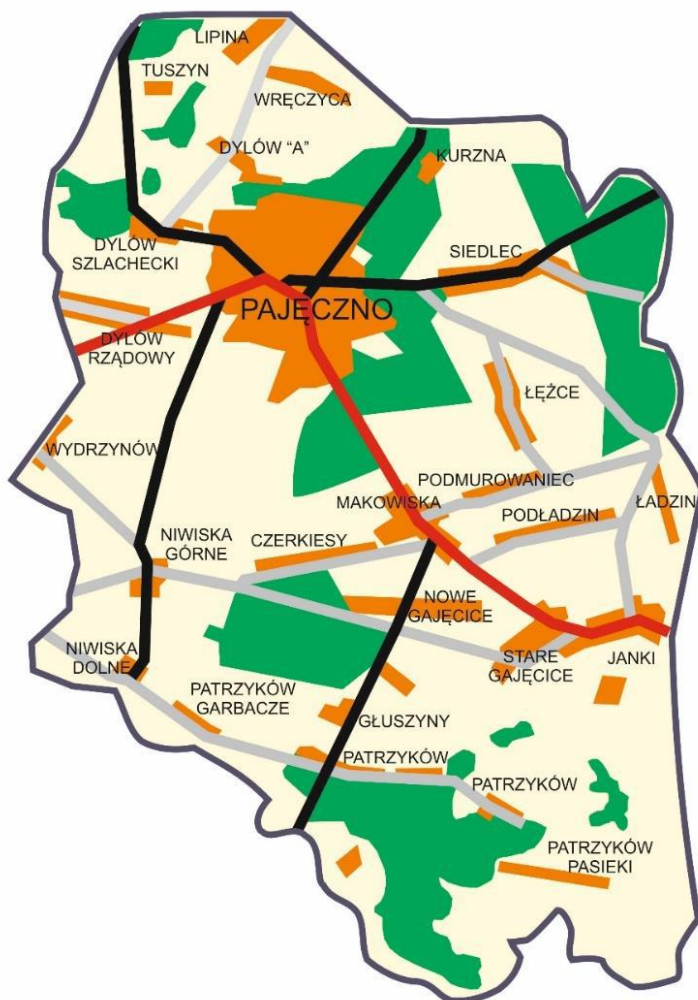
Mapa 2 Położenie Gminy Pajęczno na mapie drogowej

Źródło: google.pl/maps/place/Pajęczno

2.1.2. Powierzchnia

Gmina Pajęczno zajmuje powierzchnię 113 km², (11363 ha, w tym obszar miejski 2023 ha), co stanowi ok. 14% powierzchni powiatu oraz ok. 0,62% powierzchni województwa. W skład Gminy Pajęczno wchodzi następujące jednostki pomocnicze (podano przybliżoną liczbę mieszkańców)¹:

4 osiedla w mieście:

- Osiedle Nr 1 - 1401 mieszkańców;
- Osiedle Nr 2 - 2222 mieszkańców;
- Osiedle Nr 3 - 1086 mieszkańców;
- Osiedle Nr 4 1884 - mieszkańców;

21 sołectw:

- Czerkiesy (208 mieszkańców);
- Dylów A (117 mieszkańców);
- Tuszyn (75 mieszkańców);
- Dylów Rządowy (418 mieszkańców);
- Dylów Szlachecki (288 mieszkańców);
- Janki (241 mieszkańców);
- Kurzna-Barany (72 mieszkańców);
- Lipina (90 mieszkańców);
- Ładzin (196 mieszkańców);
- Łężce (123 mieszkańców);
- Makowiska (582 mieszkańców);
- Niwiska Dolne (126 mieszkańców);
- Niwiska Górne (354 mieszkańców);
- Nowe Gajęcice (395 mieszkańców);
- Patrzyków (329 mieszkańców);
- Podładzin (141 mieszkańców);
- Podmurowaniec (170 mieszkańców);

Siedlec (387 mieszkańców); Stare Gajęcice (270 mieszkańców); Wreżycza (221 mieszkańców); Wydrzynów (109 mieszkańców).

¹ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Fotografia 2 Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

W użytkowaniu ziemi przeważają użytki rolne, stanowiące 67,19% ogólnej powierzchni gminy. Przeważające – rolnicze wykorzystanie obszaru gminy powoduje, iż w 2020 roku grunty orne zajmowały prawie 57,76% powierzchni całej gminy. Dla obszaru miejskiego wskaźnik ten wynosił już ok. 53,18%. Odwrotnie proporcje wyglądały w przypadku gruntów zabudowanych – w skali gminy było to 3,58% jej powierzchni, natomiast w mieście odsetek ten wynosił 8,30%. Tereny zabudowane w wiejskiej części gminy zajmowały zaledwie 2,55% ich powierzchni.

Lasy stanowią 28,70% ogólnej powierzchni gminy, a grunty pod wodami 0,52%. Dominujący odsetek powierzchni użytków rolnych w całkowitej powierzchni gminy świadczy o znaczącej roli rolnictwa na jej terenie. Struktura użytkowania gruntów według stanu na 1 stycznia 2020 roku przedstawia się następująco:

Tabela 1 Zbiorcze zestawienie danych dotyczących gruntów, stan na dzień 1 stycznia 2020 roku (powierzchnia geodezyjna)

Rodzaj gruntów	Obszar miejski [ha]	Obszar wiejski [ha]	Gmina ogółem [ha]	udział % w powierzchni gminy ogółem
Użytki rolne	1215	6420	7635	67,19%
grunty orne	1076	5487	6563	57,76%
sady	4	23	27	0,24%
łąki trwałe	49	302	351	3,09%
pastwiska trwałe	43	303	346	3,04%
grunty rolne zabudowane	27	199	226	1,99%
grunty pod stawami	0	0	0	0,00%
grunty pod rowami	2	17	19	0,17%
grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	0	9	9	0,08%
Nieużytki	14	80	94	0,83%
Grunty leśne	639	2622	3261	28,70%
Lasy	639	2622	3261	28,70%
grunty zadrzewione i zakrzewione	0	0	0	0,00%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	168	239	407	3,58%
tereny mieszkaniowe	35	11	46	0,40%

Rodzaj gruntów	Obszar miejski [ha]	Obszar wiejski [ha]	Gmina ogółem [ha]	udział % w powierzchni gminy ogółem
tereny przemysłowe	7	12	19	0,17%
inne tereny zabudowane	22	7	29	0,26%
zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy	8	3	11	0,10%
tereny rekreacji i wypoczynku	6	2	8	0,07%
użytki kopalne	24	34	58	0,51%
drogi	66	156	222	1,95%
tereny kolejowe	0	14	14	0,12%
inne tereny komunikacyjne	0	0	0	0,00%
grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0	0	0	0,00%
Grunty pod wodami	0	59	59	0,52%
morskimi wewnętrznymi	0	0	0	0,00%
powierzchniowymi płynącymi	0	58	58	0,51%
powierzchniowymi stojącymi	0	1	1	0,01%
Użytki ekologiczne	1	0	0	0,00%
Tereny różne	0	0	0	0,00%
Razem	2023	9340	11363	100,00%

Źródło: geoportal województwa łódzkiego, <https://mapy.lodzkie.pl/mapa/struktura-wladania-gruntow-w-województwie-lodzkiem/>

Fotografia 3 Park w centrum Pajęczna

Źródło: Fotografia własna

2.1.3. Ludność

Zgodnie z danymi GUS, na dzień 31.12.2021 r. liczba ludności faktycznie zamieszkałej na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Pajęczno wyniosła 11 335 osób (ostatnie dostępne dane statystyczne). Zarejestrowano więcej kobiet niż mężczyzn, różnica wyniosła 167 osób. Liczba osób zamieszkujących gminę w porównaniu z rokiem 2012 zmniejszyła się o 448. W 2021 roku Miasto Pajęczno zamieszkiwało 6 536 osób, liczba mieszkańców miasta w latach 2012 - 2021 zmniejszyła się o 281 osób. Również na

obszarze wiejskim gminy odnotowano zmniejszenie się liczby ludności, różnica ta wyniosła 167 osób. Zaznacza się wyraźny trend spadkowy liczby mieszkańców gminy. Przyrost naturalny w gminie jest ujemny.

W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując 59,1% społeczeństwa. Niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym osiągający w 2021 roku 23,7% społeczeństwa oraz stopniowy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, która w roku 2021 osiąga 17,2%.

2.1.4. Środowisko przyrodnicze

UKSZTAŁTOWANIE I RZEŻBA TERENU²

Pod względem morfologicznym (wg fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego) teren Miasta i Gminy Pajęczno położony jest na pograniczu trzech dużych jednostek – podregionów: Nizin Środkowopolskich, Wyżyny Śląsko-Krakowskiej i Wyżyny Małopolskiej, obejmując fragmenty 4 mezoregionów: Wyżyny Wieluńskiej, Kotliny Szczercowskiej, Wysoczyzny Bełchatowskiej i Niecki Włoszczowskiej. W gminie dominuje krajobraz lekko falistej równiny polodowcowej, obniżającej się ze wschodu na północny zachód, zachód i południe, ponad powierzchnię, której wznoszą się w środkowej i północno-wschodniej części wydłużone wzgórza czołowo- morenowe (Kurzna, Łężce, Siedlec). Jednostajną rzeźbę terenu urozmaicają również liczne suche dolinki erozyjno-denudacyjne, słabo zaznaczające się w terenie oraz doliny rzek i cieków. Charakterystycznym rysem rzeźby terenu w części północnej i częściowo środkowej jest kierunek dolin i cieków ciągnący się równoleżnikowo na wschód i na zachód, zmieniający się w części południowo-wschodniej na NE-SW. Spadki terenu na przeważającym obszarze gminy nie przekraczają 5%, fragmentarycznie w obrębie zboczy dolinek rozcinających wysoczyznę, bądź doliny rzeki Warty dochodzą do 8%, natomiast w obrębie zboczy wzgórz wynoszą od 5% do 12%.

BUDOWA GEOLOGICZNA

Obszar Gminy Pajęczno leży w obrębie północno-zachodniej Monokliny Śląsko-Krakowskiej. Obszar budują utwory jury, trzeciorzędu i czwartorzędu. Jurę reprezentują wapienie skaliste twarde z przewarstwieniami margli i ilów marglistych barwy białej lub żółtej o bardzo zwietrzalej warstwie powierzchniowej. Wietrzelinę wapienną reprezentują grunty ilasto-pylaste z domieszką różnej wielkości okruchów skał wapiennych. Wapienie górnej jury tworzą lokalne wychodnie na terenie miasta Pajęczna i wsi Niwiska Górne i Niwiska Dolne.

ZASOBY NATURALNE

W 2020 roku w dokumencie pn.: „Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2021 roku” przedstawiono podstawowe informacje dla ponad 14,5 tys. złóż kopalni, wielkości ich

² *Zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

udokumentowanych zasobów, stanie zagospodarowania oraz wielkości wydobycia kopaliny ze złoża. Według „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2021 roku” w granicach administracyjnych gminy Pajęczno występują następujące złoża³:

- **Wykaz wapieni i margli dla przemysłu cementowego – tys. T:**

nazwa złoża	stan zag. złoża	zasoby		wydobycie
		geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Działoszyn-Trębaczew	E	187 682	21 767	854
Niwiska Górne-Grądy	E	26 246	5 444	688
Pajęczno-Makowiska I	E	156 043	17 975	1 711

E – złoża eksploatowane

- **Wykaz złóż wapieni dla przemysłu wapienniczego – tys. T:**

nazwa złoża	stan zag. złoża	zasoby		wydobycie
		geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Pajęczno	P	35 706	-	-
Niwiska Dolne	E	96	-	28

E – złoża eksploatowane

P - złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C2 + D, a w przypadku ropy i gazu – w kat. C)

- **Wykaz złóż piasków i żwirów - tys. T**

nazwa złoża	stan zag. złoża	zasoby		wydobycie
		geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Dylów	R	3 232	829	-

R - złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1, a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B)

- **Wykaz złóż piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych oraz piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej – tys. m³**

nazwa złoża	stan zag. złoża	zasoby		wydobycie
		geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Dylów Szlachecki	P	1 846.00	-	-

P - złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C2 + D, a w przypadku ropy i gazu – w kat. C)

³ Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, www.pgi.gov.pl

z dnia 31.12.2001 r. udzielonej Kombinatowi Cementowo-Wapienniczemu „Warta” w Działoszynie (obecnie: Cementownia „Warta” S.A. w Działoszynie z/s w Trębaczowie, zmienionej przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 15 stycznia 2018 r. znak: RŚV.7422.98.2017.CF. Dla złoża ustanowiono obszar i teren górniczy „Działoszyn VI”. Koncesja jest ważna do dnia 31 grudnia 2028 r.

- Złoże „Niwiska Górne-Grądy”, złoże eksploatowane, rozpoznane szczegółowo z zasobami ustalonymi w kategorii C1. Złoże położone jest w części na terenie gminy Działoszyn, w części w obrębie gminy Pajęczno. Złoże eksploatowane jest przez Cementownię „Warta” S.A. w Działoszynie z/s w Trębaczowie na podstawie koncesji Wojewody Łódzkiego z dnia 20 lipca 1999 r. znak: OZ.Si/IV-7512/3/99, zmienionej przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 23 maja 2018 r., znak: RŚV.7422.61.2018.CF. Dla złoża ustanowiono obszar górniczy „Niwiska Górne – Grądy IV” i teren górniczy „Niwiska Górne – Grądy II”. Koncesja jest ważna do dnia 31 grudnia 2025 r.

- wapienie jurajskie udokumentowane w złożu „Pajęczno-Makowiska I”, złoże eksploatowane, rozpoznane szczegółowo. Złoże jest eksploatowane na podstawie decyzji koncesyjnej Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 17.12.2013 r. znak: RŚV.7422.221.2013.CF i zmienionej w dniu 28.12.2016 r. znak: RŚV.7422.132.2016.CF. Dla złoża ustanowiono obszar górniczy „Pajęczno-Makowiska II” i teren górniczy „Pajęczno- Makowiska I”. Koncesja jest ważna do 31 grudnia 2026 r.

- wapienie dla przemysłu wapienniczego „Niwiska Dolne”. Jest to złoże o zaniechanej obecnie eksploatacji. Koncesja na wydobycie kopaliny została udzielona przez Starostę Pajęczańskiego w decyzji z dnia 15 października 2001 r. nr 52/2001. Decyzją z dnia 11 września 2013 r. znak: GO.6522.0004.2013 dokonano zmiany koncesji przedłużając jej ważność z 27 września 2013 r. na 11 września 2023 r. Dla złoża ustanowiono obszar i teren górniczy „Niwiska Dolne”.

- piaski skaleniuowo-kwarcowe udokumentowane w kategorii C1 w złożu „Dylów”, złoże rozpoznane szczegółowo. Złoże to zostało udokumentowane w nadkładzie złoża wapieni „Pajęczno” i jest eksploatowane przez Cementownię „Warta” S.A. na mocy koncesji Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 2 marca 2018 r. znak: RŚV.7422.123.2017.CF. Dla złoża ustanowiono dwa obszary i tereny górnicze: Dylów pole A oraz Dylów pole B. Koncesja jest ważna do dnia 31 grudnia 2028 r.

- wapienie dla przemysłu wapienniczego udokumentowane w złożu „Pajęczno”, złoże rozpoznane wstępnie.

- piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych w złożu „Dylów Szlachecki”, rozpoznanych wstępnie w kategorii C2+D, złoże rozpoznane wstępnie. Złoże występuje w przewadze na gruntach leśnych.

GLEBY⁴

Gleby gminy Pajęczno zostały wytworzone w przeważającej większości z materiałów czwartorzędowych oraz fragmentarycznie z wapieni górnourajskich. Dominują gleby pseudobielicowe, brunatne kwaśne i wylugowane, czarne ziemie oraz gleby hydromorficzne.

Gleby pseudobielicowe należą do najlepszych gleb w skali gminy. Są to gleby wytworzone z pyłów zwięzłych. Ich wartość bonitacyjna zależy od miąższości utworów pyłowych i od rodzaju głębszego

⁴Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)

podłoża (piaski i gliny). Są to gleby zaliczone do IIIa, IIIb, IVa i IVb klasy bonitacyjnej gruntów ornych oraz do kompleksów glebowo-rolniczych: 4 – żytnio-ziemniaczanego bardzo dobrego, fragmentarycznie do 2-pszenneego dobrego i 3 – pszenneego wadliwego. Nadają się pod wszystkie uprawy polowe i sady.

Gleby brunatne występują na przeważającej części obszaru gminy. Wytworzone z piasków słabogliniastych podścielonych piaskami luźnymi, zaliczone zostały do V i VI klasy bonitacyjnej gruntów ornych i kompleksów glebowo-rolniczych: 6 – żytnio-ziemniaczanego słabego oraz 7 – żytnio-łubinowego najslabszego. Są to gleby o słabo wykształconym poziomie próchnicznym, ubogie w składniki pokarmowe i często zbyt suche. Nadają się pod uprawę żyta, okopowych oraz seradeli. Gleby brunatne wytworzone z glin lekkich i piasków gliniastych, zaliczone zostały do IIIa, IIIb, IVa i IVb klasy bonitacyjnej oraz kompleksu glebowo-rolniczego 4 – żytnio-ziemniaczanego bardzo dobrego. Nadają się pod wszystkie uprawy i warzywa.

Czarne ziemie wytworzone z piasków i glin pod wpływem wysokiego poziomu wód gruntowych występują w północnej części gminy. Wykorzystywane są głównie jako pastwiska i pod uprawy warzywne. Zaliczone zostały do IVb i V klasy bonitacyjnej oraz kompleksu glebowo-rolniczego 9 – zbożowo-pastewnego słabego.

Gleby hydromorficzne (mułowo-torfowe i torfowe) występują w dolinach rzecznych i obniżeniach terenu. Zaliczone zostały do klasy bonitacyjnej V i VI, fragmentarycznie do klasy III oraz kompleksu glebowo-rolniczego 2z – użytków zielonych średnich i 3z – użytków zielonych słabych.

Generalnie, kompleksy glebowo-rolnicze o wysokiej wartości dla produkcji rolnej (kompleksy 2, 3, 4, 5 i 8) stanowią około 53% ogólnej powierzchni gruntów ornych na terenie gminy. Gleby IIIa i IIIb klas bonitacyjnych zajmują około 6%, natomiast IVa i IVb – około 45% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Gleby klasy III zajmują około 3%, a klasy IV – około 44% ogólnej powierzchni użytków zielonych.

WODY PODZIEMNE I POWIERZCHNIOWE

Wody podziemne

Na terenie Miasta i Gminy Pajęczno występują 2 piętra wodonośne: czwartorzędowe i jurajskie, przy czym to ostatnie związane jest z poziomem wodonośnym w utworach jury górnej (malm).

Czwartorzędowe piętro wodonośne występuje praktycznie na obszarze całej gminy lecz jego wartość użytkowa jest różna, uzależniona od miąższości i wykształcenia utworów czwartorzędowych oraz warunków zasilania. Stanowią go piaszczyste i żwirowe utwory czwartorzędowe. W rejonach, gdzie miąższość osadów czwartorzędowych jest niewielka, występuje jeden czwartorzędowo-jurajski poziom wodonośny. W miejscach gdzie miąższość utworów jest większa, występują dwie warstwy wodonośne. Pierwsza o niewielkiej miąższości w partii stropowej, druga w partii środkowej bądź spągowej czwartorzędu (często między warstwami glin). Z uwagi na małą miąższość piętro wodonośne czwartorzędowe z reguły nie jest ujmowane studniami wierconymi i posiada jedynie znaczenie lokalne.

Poziom wodonośny górnourajski związany jest z kompleksem szczelinowatych, spękanych wapieni i margli górnej jury oraz ma podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia w wodę. Poziom ten występuje na zmiennych głębokościach od 6 m do 44 m. Wydajność jednostkowa tego poziomu jest również zróżnicowana – od kilku do kilkudziesięciu m³/h.

W przypadku ujęcia wód podziemnych w Pajęcznie naturalne naporowe zwierciadło wody ujmowanego poziomu wodonośnego występuje na głębokości około 17-23 m, stabilizując się na głębokości około 7 m.

W przypadku ujęcia wód podziemnych w Jankach zwierciadło wody ujmowanego poziomu wodonośnego występuje: w studni S-1 na głębokości około 5,6-35 m, w studni S-2 od 8,1 do ok.38,0 m, stabilizując się na głębokości ok. 20 m, w studni S-3 na głębokości 6,3-57,0.

W przypadku ujęcia wód podziemnych w Gajęcicach Nowych dla wsi Czerkiesy zwierciadło wód podziemnych ujmowanego poziomu wodonośnego występuje na głębokości 37,5-42,0 m.

W przypadku ujęcia wód podziemnych w Gajęcicach zwierciadło wód podziemnych występuje na głębokości 33,5 – 37,0 m.

Cała gmina znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Częstochowa” (GZWP 326). Jest to zbiornik szczelinowo-krasowy, o przeciętnej jakości wód w klasie Ic i Id i średniej głębokości ujęć około 160 m ppt. Powierzchnia całego zbiornika obejmuje 3172,2 km². Poziom wodonośny jury górnej charakteryzuje się reżimem swobodno-naporowym. Oszacowane zasoby odnawialne w granicach GZWP wynoszą 1289 952 m³/24h, zaś zasoby dyspozycyjne – 760320 m³/24h. Jakość wód podziemnych jest zróżnicowana, na ogół dobra bądź zadowalająca. Lokalnie stwierdzona obecność w wodach podziemnych podwyższonych wartości azotynów i amoniaku, sporadycznie chromu i cyjanków wskazuje na antropogeniczny charakter ognisk zanieczyszczeń. Należy do nich zaliczyć brak kanalizacji sanitarnej na znacznym obszarze, szczególnie wiejskim, gospodarkę przemysłową i górnictwo.

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar miasta i gminy położony jest w obrębie dorzecza Warty. Przez najwyżej wyniesione tereny położone na wschód od miasta Pajęczna przebiega dział wodny III rzędu, oddzielający spływ w trzech kierunkach: zachodnim, wschodnim i południowym. Obszar miasta i gminy odwadniany jest za pośrednictwem Warty oraz bezimiennych strumieni i licznych cieków okresowych. Charakterystyczną cechą tego obszaru jest występowanie licznych źródłowych odcinków strumieni oraz cieków prowadzących wody w małych ilościach i okresowo zanikających. Na terenie miasta i gminy występują również sztuczne zbiorniki wodne o niewielkich na ogół powierzchniach oraz naturalne oczka wodne (polodowcowe jezioro Ług). Grunty pod wodami zajmują na terenie Miasta i Gminy Pajęczno około 0,7% jej ogólnej powierzchni.

Fotografia 4 Północna część Pajęczna – zbiorniki wodne

Źródło: Fotografia własna

W granicach Gminy Pajęczno występują następujące zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych:

1. Nieciecz o kodzie PLRW6000171829299;
2. Pisia o kodzie PLRW600023181589
3. Rów od Konstątnowa o kodzie PLRW600016181592
4. Warta od Liswarty do Grabarki o kodzie PLRW60001918171
5. Warta od Widzówki do Liswarty o kodzie PLRW600019181599;
6. Wierzniça o kodzie PLRW600017181789

KLIMAT⁵

Zgodnie z regionalizacją W. Okołowicza obszar Gminy Pajęczno usytuowany jest na pograniczu dwóch regionów klimatycznych: środkowopolskiego i śląsko-małopolskiego. Główne dane klimatyczne cechujące ten obszar to:

- przewaga wiatrów zachodnich (21%) i południowo-zachodnich (19%). Największe wartości występują zimą oraz wiosną. W tych porach roku duże prędkości osiąga również wiatr przemieszczający się z północnego sektora. Cisze występują rzadziej niż w 1,3% roku;
- zachmurzenie osiąga średnio w roku od 6,2 do 6,6 stopni, kształtuje się zatem w zakresie średniej wartości dla obszaru Polski. Największe średnie miesięczne zachmurzenie przypada na listopad i grudzień (7,9 i 7,6). Dni pogodnych (z zachmurzeniem < 2 stopni) jest średnio w roku ok. 40, a dni pochmurnych (z zachmurzeniem > 8 stopni) - ok. 140. Liczba dni pogodnych wzrasta z końcem okresu zimowego do osiągnięcia maksimum w sierpniu;

⁵ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja),

- średnia temperatura w roku wynosi 7,7°C. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń o średnich temperaturach -3,5°C, najcieplejszym lipiec 17,7°C;
- opady atmosferyczne występują przeciętnie w ciągu 160 dni w roku. Średnia wieloletnia suma opadów wynosi 607 mm;
- wilgotność powietrza jest w ciągu roku wyrównana i waha się od 87% do ok. 72%.

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TERENIE GMINY

Na terenie gminy Pajęczno występują następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody,
- Użytki ekologiczne.
- Pomniki przyrody,

Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody „**Murowaniec**” o powierzchni 42,18 ha utworzony został na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 26 kwietnia 1963 roku (M.P. z 1963 r. Nr 43, poz.213). Obecnie podstawę prawną funkcjonowania rezerwatu stanowi Rozporządzenie Nr 35/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Murowaniec" (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 243, poz. 2246). Rezerwat jest położony w Leśnictwie Murowaniec. Według aktu powołującego, rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu wielowarstwowego lasu mieszanego naturalnego pochodzenia, z dużym udziałem jodły na krańcu jej zasięgu, o charakterze lasu pierwotnego.

Istnieją tu bogate zbiorowiska gatunków roślin naczyniowych oraz gatunków mchów. Rezerwat posiada aktualny plan ochrony przyjęty do realizacji w 2007 r. (Rozporządzenie Nr 55/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 28 listopada 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu "Murowaniec" - Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 372, poz. 3299).

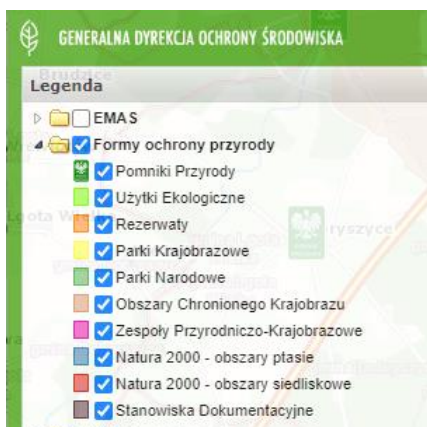
Użytki ekologiczne:

- **Oczko I** - bagno śródleśne o powierzchni 0,48 ha, położone na terenie działki nr 483 obr. ewid. Siedlec;
- **Oczko II** - bagno śródleśne o powierzchni 0,63 ha, położone na terenie działki nr 5629 obr. ewid. Pajęczno.

Użytki ekologiczne obejmują kompleksy przejściowych zbiorowisk torfowiskowych mszysto-turzycowych, przylegających do śródleśnych jezior, otoczonych dobrze wykształconymi fragmentami kontynentalnego boru bagiennego. Pozostają w administracji Nadleśnictwa Radomsko.

Pomniki przyrody:

- sosna pospolita w Dylowie Szlacheckim, o obwodzie 290 cm, działka Nr 248;
- dąb szypułkowy w Dylowie Szlacheckim, o obwodzie 380 cm, działka Nr 245/62;
- 7 szt. lipy drobnolistnej w Makowiskach, o obwodzie 190-375 cm, wieku około 300 lat, na terenie przykościelnym, działka Nr 96;
- 12 szt. lipy drobnolistnej w Makowiskach, o obwodzie 160-290 cm, na terenie przykościelnym, działka Nr 193/4,

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

LASY I ZADRZEWIENIA

Lasy i grunty leśne w Gminie Pajęczno zajmują wg. danych z 2021 roku powierzchnię ok. 3 261 ha, co stanowi ok. 28,70% powierzchni ogólnej gminy. Wskaźnik lesistości powiatu pajęczańskiego to 24,7%, powiatu kłobuckiego 29,4%, województwa łódzkiego 21,4%, a Polski 29,6%. Wskaźnik lesistości gminy Pajęczno w 2021 roku wynosi 28% i jest to jeden z wyższych wskaźników wśród badanych JST.

Tabela 2 Lesistość gmin w % – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat pajęczański	26,6	26,5	26,5	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	24,7	24,7
Działoszyn gm. miejsko wiejska	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	28,2	28,2
Kielczygłów	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9	22,0	22,0	22,2	18,7	18,7
Nowa Brzeźnica	47,2	47,2	47,2	47,2	47,2	47,4	47,4	47,4	47,5	47,6
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	30,8	30,8	30,9	30,9	31,0	31,0	31,0	31,0	28,0	28,0
Rzaśnia	10,1	10,2	10,3	10,3	10,3	10,4	10,4	10,3	9,3	9,4
Siemkowice	31,5	31,5	31,7	31,7	31,7	31,8	31,8	31,8	29,4	29,4
Strzelce Wielkie	11,4	11,4	11,4	11,4	11,5	11,5	11,5	11,5	9,2	9,2
Sulmierzyce	13,7	13,3	12,2	11,3	11,1	11,1	11,0	11,0	9,1	9,1
Powiat kłobucki	29,4	29,6	29,7	29,8	29,5	29,6	29,5	29,4	29,4	29,4
Popów	31,3	31,4	32,4	32,5	30,2	30,4	30,3	29,3	29,4	29,3
województwo łódzkie	21,2	21,3	21,3	21,3	21,4	21,5	21,5	21,5	21,4	21,4

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Lasy Państwowe położone na terenie gminy zajmują powierzchnię 2 328,38 ha, z czego 511,31 ha znajduje się w granicach miasta Pajęczno. Administrowane są przez Nadleśnictwo Radomsko. W granicach gminy Pajęczno funkcjonują dwa leśnictwa tj. Leśnictwo Murowaniec i Leśnictwo Gajęcice. W granicach gminy istnieją zwarte kompleksy leśne położone w rejonie: Siedlec, Kolonii Gajęcice - Czerkies, Patrzykowa oraz na wschód od miasta Pajęczno.

W granicach gminy dominują siedliska LMśw (las mieszany świeży) – 1396.54 ha, BMŚW (bór mieszany świeży – 657.16 ha, BŚW (bór świeży) – 538.26 ha, LŚW (las świeży) – 383.86 ha. Niewielkie powierzchnie zajmują BMW (bór mieszany wilgotny), LMW (las mieszany wilgotny), LW (las wilgotny) i OL (ols). Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, której udział wynosi 85,2%. Znaczący udział ma dąb – 4,9%, jodła 2,5% oraz brzoza 2,4%. W drzewostanach występuje także olsza, buk, modrzew, jesion, świerk i osika.

Poza funkcją produkcyjną, lasy mają ważną rolę pozaprodukcyjną. Stanowią zasadniczy element równowagi ekologicznej oraz podstawowe zasoby banku genetycznego. Zasada prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej na równi obowiązuje w lasach należących do Skarbu Państwa jak i w lasach prywatnych właścicieli.

Występujące w południowej części gminy w rejonie doliny rzeki Warty kompleksy leśne są szczególnie atrakcyjne dla wykorzystania rekreacyjnego. Podobnie kompleks lasów położony na wschód od miasta Pajęczna winien pełnić funkcję leśnego zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców tego miasta⁶

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA⁷

Zanieczyszczenia atmosfery

Jak zaznaczono w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno*, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego niską emisją w gminie pochodzą z zabudowanych terenów miejskich, głównie zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz emisją pochodzącą z lokalnych emitorów zlokalizowanych na terenach przemysłowych i usługowych w mieście i w gminie. Część gminy Pajęczno pozostaje także pod wpływem oddziaływania emitorów cementowni „Warta” S.A. z/s w Trębaczewie (głównie wsie Wydrzynów, Niwiska Górne, Niwiska Dolne), przy czym oddziaływanie tych emitorów jest stale kontrolowane, a emisja mieści się w dopuszczalnych normach określonych w przepisach oraz wydanych dla Zakładu pozwoleniach i decyzjach. Znaczące jest także oddziaływanie na stan atmosfery środków transportowych, poruszających się drogą krajową Nr 42, która przebiega przez samo centrum miasta Pajęczno.

Zanieczyszczenia wód

Wody rzeki Warty, której fragment znajduje się w granicach gminy Pajęczno, na tym odcinku nie odpowiadają żadnej z klas czystości.

Obecnie kanalizacja sanitarna obejmuje około 75% terenów zainwestowanych w mieście Pajęczno oraz wieś Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki i Siedlec. Pozostałe miejscowości nie mają kanalizacji sanitarnej. Część ścieków z tych miejscowości jest dowożona do oczyszczalni ścieków w Pajęcznie, jednak część wypuszczana jest do różnych odbiorników oraz wywożona na łąki i pola uprawne, gdzie podlega spływom powierzchniowym.

Wody wglębne podstawowego poziomu wodonośnego nie są izolowane lub są izolowane tylko fragmentarycznie. Brak ciągłej warstwy izolacyjnej, którą stanowią nieprzepuszczalne osady czwartorzędowe powoduje, że poziom ten jest szczególnie podatny na zanieczyszczenia. Potencjalne zagrożenie dla tych wód stanowią działania eksploatacyjne wapieni, stanowiących udokumentowane zasoby surowcowe o znaczeniu przemysłowym dla funkcjonującej w sąsiedztwie cementowni „Warta” S.A. Zagrożenie ściekami sanitarnymi z kanalizacji sanitarnej w mieście Pajęczno zostało znacząco zmniejszone po oddaniu do użytku miejskiej oczyszczalni ścieków.

⁶ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

⁷ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

Hałas

Zagrożenia powodowane przez hałas, głównie komunikacyjny wywołuje ruch samochodowy w mieście, a w szczególności w jego strefie śródmiejskiej oraz z miejsc eksploatacji surowców prowadzonych metodą strzałową. Hałas od ruchu kolejowego, z uwagi na niewielkie obciążenie jednotorowej linii kolejowej relacji Częstochowa - Chorzew Siemkowice, jest praktycznie nieodczuwalny. W większym stopniu jest odczuwalny, szczególnie w mieście Pajęczno, hałas komunikacyjny na drodze Działoszyn - Pajęczno - Radomsko (droga krajowa Nr 42) o orientacyjnym natężeniu ruchu w roku 2010 – około 5000 poj./dobę, udział pojazdów ciężkich ok. 25%.

Powodzie

Zagrożenie powodzią w dolinie rzeki Warty, które – poza bardzo niewielkimi obszarami wsi Patrzyków, generalnie nie obejmuje terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę.

2.1.5. Rys historyczny⁸

Pajęczno jest jednym z najstarszych miast w Polsce Środkowej. Starożytna osada powstała w zamierzchłych czasach, bowiem badania archeologiczne dowodzą istnienia tu wczesnego osadnictwa już w okresie żelaza (VII-VI w. pne). Legenda głosi, że nazwa miejscowości wywodzi się z olbrzymich rozmiarów pająka, który przed wiekami miał się tu zagnieździć i był plagą dla mieszkańców, dopóki go jeden z odważnych ochotników nie zabił. Skórą tego pająka miały być obite drzwi dawnego parafialnego kościoła i stąd miasto miało przybrać swoją nazwę.

Najstarsze ślady krótkotrwałego osadnictwa w rejonie Pajęczna datowane są na około 10 tys. lat temu. W widłach Warty i Liswarty istniało swoiste „zagłębienie” eksploatacji krzemienia jurajskiego. Z materiałów archeologicznych wynika, iż istniały tutaj liczne pracownie przetwórcze krzemienia, z których część istniała w rejonie dzisiejszej miejscowości Patrzyków. Okres paleolitu to czas stosunkowo gęstego zaludnienia tych terenów, natomiast w okresie neolitu i wczesnego okresu epoki brązu następuje zahamowanie procesów osadniczych. Dopiero pod koniec epoki brązu występuje stosunkowo liczne osadnictwo kultury łużyckiej. Wczesny okres epoki żelaza to początek zmian w kierunku stagnacji i regresu osadnictwa. W schyłkowej fazie okresu halsztackiego i w początkach okresu lateńskiego Wyżyna Wieluńska i Obniżenie Liswarty stają się pustką osadniczą aż do pojawienia się w rejonie dzisiejszego miasta Pajęczna kultury przeworskiej ze schyłkowej fazy okresu wpływów rzymskich. Ludność tej kultury zajmuje oprócz żyznych terenów w pobliżu rzek także tereny o słabszych warunkach glebowych. Gwałtowny upadek kultury przeworskiej na początku okresu wędrówek ludów powoduje ponowne wyludnienie dzisiejszego rejonu pajęczańskiego.

Położenie Pajęczna na ważnym szlaku handlowym biegnącym z Wrocławia przez Wieluń i Radomsko na Ruś oraz rozwój handlu tranzytowego przyczyniły się do wczesnego rozwoju miasta. Pierwsza wzmianka źródłowa o nim zachowała się w kronice klasztoru zwifalteńskiego, spisanej przez

⁸ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

mnicha Ortlieba, który przybył do Polski w roku 1140, na zaproszenie księżnej Salomei (wdowa po Bolesławie Krzywoustym). Ortlieb nazywa Pajęczno miasteczkiem mimo, że nie posiadało w tym czasie praw miejskich. Musiało ono jednak w owym czasie być znaczną osadą, wyróżniającą się spośród okolicznych wsi, skoro księżna Salomea wybrała Pajęczno na miejsce spotkania z Ortliebem i innymi zakonnikami.

Prawa miejskie uzyskało Pajęczno przed 1276 r. wtedy bowiem wystawiono dokument pozwalający sądzić, iż proces lokacyjny został już dokonany. Być może podniesienie osady do rangi miasta należy wiązać z inicjatywą Leszka Czarnego, księcia sieradzkiego, który w 1265 r. lokował wieś Pajęczno, a po objęciu tronu krakowskiego przyznał prawa miejskie pobliskiej Brzeźnicy. W XIII w. wystawiono w Pajęcznie kilka dokumentów. Z 1265 r. pochodzi dokument wystawiony przez Leszka Czarnego, a z 1269 r. dwa dokumenty; jeden wystawiony przez arcybiskupa Janusza, drugi przez biskupa Piotra.

Pajęczno należało do miast nieobronnych. Posiadało swój herb wyobrażający mur forteczny z otwartą bramą miejską zakończoną trzema basztami, zwieńczonymi blankami, przy czym wieża środkowa jest wyższa. Dokument lokacyjny dla Pajęczna oraz akt nadania lub sprzedaży wójtostwa zaginął. Prawdopodobnie, wraz z innymi przywilejami, spaliły się podczas jednego z wielkich pożarów jakie nawiedziły miasto na przestrzeni wieków.

O znaczeniu Pajęczna w tym czasie świadczy fakt dość wczesnego istnienia tutaj parafii (1277 r.). Po raz pierwszy proboszcz w Pajęcznie został wymieniony w 1251 r. Pierwotna parafia była bardzo rozległa. Obejmowała ona w połowie XIII w. oprócz ośmiu wsi wymienionych przez Łaskiego tj., Białej, Wręcycy, Siedlec, Dworszowic, Wistki, Jajek (dziś: Janek), Woli Jajkowskiej, Dylewa także późniejsze parafie Trębaczew, Szczyty i Makowska, do których należały Gajęcice i część parafii Siemkowice wraz z Chorzewem.

W 1401 r. król Władysław Jagiełło przekazał miasto Pajęczno wraz z bogatą parafią Akademii Krakowskiej, pomnażając tym sposobem uposażenie reaktywowanej uczelni. Od tego czasu administratorami miejscowej parafii byli profesorowie wszechnicy krakowskiej. W kościele w Pajęcznie został pochowany w 1575 r. Marcin Bielski, kronikarz i poeta urodzony w 1495 r. w pobliskiej Białej, „który pierwszy kronikę polską w rodzinnej mowie ułożył”.

Przez kilka wieków Pajęczno rozwijało się w cieniu Brzeźnicy. W 1422 r. na terenie miasta istniały dwa młyny, natomiast w roku 1562 r. pracowało tutaj zaledwie 10 rzemieślników. Nieco wcześniej, bo w 1553 r. Pajęczno uzyskało przywilej na odbywanie 2 jarmarków rocznie i cotygodniowego targu. Dość istotny przywilej nadał osadzie król Zygmunt Stary, który wydzielił z ekonomii książęcej 60 łanów ogólnego obszaru, złożonego z gruntów uprawnych, lasów i łąk, nadając je mieszkańcom pajęczzańskim w bezpłatne użytkowanie. Dobra koniunktura nie trwała jednak długo. Ogólny upadek małych miast Rzeczypospolitej, przebiegający po okresie wojen szwedzkich, dotknął również okolice Pajęczna. W 1717 r. starostwo brzeźnickie nadane zostało klasztorowi jasnogórskiemu, który pełniąc rolę twierdzy, stanowił siedzibę garnizonu wojsk królewskich. Wraz z całym starostwem, własnością klasztoru zostało również Pajęczno, coraz bardziej tracące na znaczeniu, tym bardziej, że w ciągu XVIII w. osada rujnowana była licznymi klęskami żywiołowymi. W 1793 r. pożar strawił zabudowania miejskie przy rynku oraz część miejscowego kościoła. Następnym

pożar miał miejsce w 1810 r., w którym ponownie spłonął kościół, a wraz z nim zniszczeniu uległ grobowiec Marcina Bielskiego.

W 1840 r. miasto liczyło 1644 mieszkańców, a w 1860 r. – 1870. Podstawowym źródłem utrzymania ludności pozostawało rolnictwo. W 1852 r. miasto nawiedziła epidemia cholery. W okresie powstania styczniowego miało miejsce w rejonie Pajęczna kilka potyczek między oddziałami rosyjskimi i powstańcami. W 1867 r. miasto zostało włączone do nowo utworzonej guberni piotrkowskiej, a w 1870 r. na mocy ukazu Pajęczno utraciło prawa miejskie i zostało przemianowane na osadę wiejską. W 1879 r. osada posiadała kościół, sąd gminny okręgu I, urząd gminy, szkołę początkową, 207 domów, 2326 mieszkańców. Gmina zaś liczyła 4.794 osób.

W 1900 r. osada liczyła 2804 mieszkańców, 218 domów mieszkalnych i 5476 zabudowań gospodarskich. Podczas I wojny światowej teren znalazł się w strefie administracji austriackiej (generalne gubernatorstwo lubelskie) i podlegał gubernatorowi wojskowemu urzędującemu w Piotrkowie Trybunalskim.

W 1921 r. osada wiejska Pajęczno posiadała 2600 mieszkańców. Prawa miejskie miasto odzyskało w 1958 r. Do 1975 r. miasto i gmina Pajęczno należała administracyjnie do województwa łódzkiego, a od 1975 r. weszło w skład województwa częstochowskiego. Od 1999 r. ponownie Pajęczno należy do województwa łódzkiego i jest siedzibą powiatu.

2.1.6. Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne

Animatorem życia kulturalnego jest **Miejski Ośrodek Kultury w Pajęcznie**, który prowadzi swoją działalność w oparciu o Statut jednostki oraz rozpoznane potrzeby kulturalne społeczeństwa gminy. Powołany został do upowszechniania kultury, edukacji kulturalnej, wychowania poprzez sztukę oraz prowadzenia współpracy kulturalnej, w celu pomnażania wartości i atrakcyjności proponowanych form kulturalnych na terenie Gminy Pajęczno.

Placówka za cel główny stawia sobie edukację kulturalną dzieci i młodzieży poprzez różne formy czynnego uczestnictwa w kulturze, edukację artystyczną i wychowanie poprzez sztukę.

Swoje zadania statutowe Miejski Ośrodek Kultury w Pajęcznie realizuje przede wszystkim poprzez⁹:

- organizowanie zespołowego uczestnictwa w kulturze dla mieszkańców;
- tworzenie różnorodnych form edukacji kulturalnej;
- organizowanie imprez kulturalnych.

Miejski Ośrodek Kultury w Pajęcznie posiada salę kinową na 112 miejsc przy ulicy Zdrojowej oraz świetlicę na 20 miejsc przy ulicy Wiśniowej, z której korzystają instytucje kultury, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkola. W związku z uzyskaniem tytułu własności do działki na, której znajduje się budynek Kina Świtez przy ulicy Zdrojowej planowane jest kompleksowa modernizacja obiektu wraz z rozbudową.

Rok 2021 mimo utrudnień związanych z epidemią Covid 19 był dla pajęczańskiego Ośrodka Kultury bardzo owocnym czasem. Pomimo istotnych ograniczeń funkcjonowania placówki w pierwszej

⁹ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

połowie roku, pajęczański MOK na bieżąco dostosowywał swoją ofertę do trudnych warunków. Część zajęć odbywała się w formule online, organizowane wydarzenia i koncerty transmitowane były w Internecie, uruchomiona też została nowa inicjatywa „Okno na Kulturę” - która miała służyć jako miejsce do prezentacji odbiorcom zasobów lokalnych twórców i kolekcjonerów, w założeniu wyłącznie na czas ograniczeń epidemicznych. Sukces „Okna na Kulturę” spowodował jednak, że ta forma prezentacji została wprowadzona do oferty jako jej stały element.

W drugiej połowie 2021 uaktualniona została oferta zajęć prowadzonych przez Ośrodek, z nowości warto odnotować naukę gry na ukulele, zajęcia kreatywne RATATATA, Klub Filmowy Świtez oraz zajęcia fotograficzne dla dzieci. Oferta zajęć i warsztatów realizowanych przez Ośrodek w 2021 roku była mocno rozbudowana, kontynuowane były obecne już w poprzednim roku zajęcia: m.in.: nauka gry na instrumentach dętych, perkusji, gitarze oraz skrzypcach, zajęcia wokalne i teatralne, plastyczne dla dzieci i dorosłych. Dostępne były również zajęcia manualne dla dzieci, oraz robotyka i druk 3d dla dzieci. Przy Ośrodku działają również zespoły, kluby i sekcje: m.in.:

- Pajęczańska Orkiestra Dęta;
- Mażoretki Baila;
- Klub Miłośników Fotografii;
- sekcja szachowa;
- Klub Brydża Sportowego;
- Klub Graficzny Font;
- Klub Filmowy Świtez.

Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Pajęczno jest samorządową instytucją kultury, wpisaną do rejestru Instytucji Kultury. Nadzór nad jej organizacją i funkcjonowaniem sprawuje Burmistrz Gminy. Głównym celem i podstawowym zadaniem biblioteki jest:

- gromadzenie, opracowanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, zakup nowości wydawniczych z uwzględnieniem poszczególnych grup czytelniczych;
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu i wypożyczanie na zewnątrz;
- ocena posiadanych zbiorów pod kątem ich przydatności w środowisku i dokonywanie niezbędnych selekcji;
- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- kontynuacja stałych form współpracy z czytelnikami poprzez: wystawy i wystawki książek z okazji rocznic literackich, kulturalnych, wycieczek dzieci i młodzieży, organizowanie konkursów.

W 2021 roku w Bibliotece Publicznej Gminy i Miasta Pajęczno wraz z Oddziałem dla dzieci i Filią Biblioteki w Makowiskach zarejestrowanych było 2054 czytelników. W porównaniu z rokiem 2020 nastąpiło zwiększenie liczby czytelników o 32 osoby.

Tabela 3 Ilość czytelników ogółem

Nazwa biblioteki, filii	Czytelnicy ogółem		
	2020	2021	Różnica
BPGIM Pajęczno	1774	1796	+22
w tym: Oddział dla Dzieci	703	726	+23
BPGIM - Filia w Makowiskach	248	258	+10

Nazwa biblioteki, filii	Czytelnicy ogółem		
	2020	2021	Różnica
Razem Gmina Pajęczno	2022	2054	+32

Źródło: Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Na dzień 31 grudnia 2021 stan księgozbioru Biblioteki Publicznej wraz z filią w Makowiskach wynosił 45 437 książek.

Tabela 4 Struktura księgozbioru

Nazwa biblioteki, filii	Literatura piękna dla dzieci i młodzieży	Literatura piękna dla dorosłych	Literatura z innych działów	Ogółem książki
BPGiM Pajęczno	9 497	16 150	10 556	36 203
w tym: Oddział dla Dzieci	9 479	1 883	1 683	13 045
BPGiM Filia w Makowiskach	3 407	4 445	1 382	9 234
Razem Gmina Pajęczno	12 904	20 595	11 938	45 437
Ogółem - struktura procentowa	28,4	45,3	26,3	100

Źródło: Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Pomimo panującej w 2021 roku pandemii Covid 19, Biblioteka nie zamknęła się dla czytelników, pracowała w reżimie sanitarnym. Informacje o funkcjonowaniu biblioteki przekazywano poprzez portale społecznościowe, telefon, e-mail, umieszczano je w oknach budynku. Czytelnicy często zamawiali książki telefonicznie i przychodzili tylko odebrać przygotowane pozycje. Kilku starszym osobom dostarczano książki do domów. Do najważniejszych imprez kulturalno- oświatowych adresowanych do dorosłego czytelnika należą:

- Wystawa plastyczna „Z pokolenia na pokolenie”;
- Narodowe czytanie;
- Koncert świąteczny;
- Spotkania DKK.

Do najważniejszych imprez kulturalno-oświatowych adresowanych dla dzieci, a organizowanych przez Oddział Biblioteki dla dzieci należą:

- Kontynuacja uczestnictwa w ogólnopolskim programie DKK;
- Kontynuacja projektu Mała książka Wielki Człowiek;
- Konkurs plastyczny „Świat według Stanisława Lema”;
- Wystawa i pogadanka na temat „Dzieje książki”;
- Konkurs plastyczny: „Znajdziesz mnie w bibliotece”, „Postać z bajek Disney a”;
- Wakacje w bibliotece: Wakacyjny pociąg marzeń, Wyrolowane potwory, Eco-organizer;
- Spotkania DKK dla przedszkolaków.

Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Pajęczno Filia w Makowiskach, w 2021 roku zorganizowała m.in.:

- Warsztaty plastyczne „Laurka dla Babci i Dziadka”

oraz zajęcia wakacyjne:

- Cykl zajęć edukacyjnych: A to Polska właśnie; Słynne miasta Polski; Słynni Polacy;
- Zajęcia plastyczne „Coś ładnego, coś z niczego”.

Biblioteka jako instytucja kultury prowadzi również działalność kulturalną i edukacyjną. Rozmiar tej działalności uzależniony jest od warunków finansowych i lokalowych. Najczęstszą formą działalności

kulturalno-oświatowej są wystawy i wystawki książek. Biblioteka współpracuje z wszystkimi szkołami i przedszkolami z terenu gminy Pajęczno.

Tabela 5 Zestawienie form działalności kulturalno-oświatowej BPGiM Pajęczno

L.p.	Nazwa imprezy	Ilość	Frekwencja na imprezach w formie tradycyjnej	Frekwencja w trakcie imprez on-line
1.	Wystawy: - książek – duże (ze scenariuszem) - książek – małe, nowości wydawnicze - plastyczne (w tym galerie: „jednego obrazu”, „nad regałem”, „w witrynie” itp.) - inne (np. kolekcjonerskie)	10 27 4 1		169 751 437
2.	Spotkania autorskie	-		-
3.	Spotkania inne: - z ciekawymi ludźmi - okolicznościowe, podać jakie (np. Dzień Dziecka, Andrzejki, Mikołajki, Gwiazdka, Pasowanie na czytelnika)			
4.	Prelekcje, odczyty			
5.	Pogadanki	10	195	165
6.	Lekcje biblioteczne - z przysposobienia bibliotecznego - tematyczne	3 3	43 -	68 94
7.	Zajęcia komputerowe np. dla osób 60+			
8.	Warsztaty: - plastyczne (np. ilustratorskie, decoupage, papieru czerpanego, fotograficzne, filmowe) - literackie (np. dziennikarskie) - różnotematyczne (np. pedagogiczne, psychologiczne, ekologiczne, zdrowy styl życia)	5	17	
9.	Przeglądy nowości			
10.	Dyskusje - DKK	12	160	361
11.	Konkursy	4	56	48
12.	Głośne czytanie - w tym z wykorzystaniem książki-zabawki	2	40	68
13.	Głośne czytanie – książka mówiona			
14.	Spotkania z baśnią			
15.	Imprezy artystyczno-literackie: - koncerty, wieczory słowno-muzyczne, wieczory poezji	1		430
16.	Imprezy czytelniczo-medialne (np. cykliczny przegląd nowości wydawniczych z udziałem mediów, chat z pisarzem)		x	
17.	Projekcje filmowe, festiwale filmowe (wideo, DVD)			
18.	Przedstawienia teatralne, kukielkowe			
19.	Gry i zabawy	10	38	x
20.	Kiermasze książek, sprzedaż wyrobów rękodzielniczych, loteria fantowa		x	x
21.	Wycieczki: - do innych bibliotek - inne (do muzeum, teatru itp.)			
22.	Przyjęcia wycieczek w bibliotece	5	104	67
23.	Imprezy poza biblioteką - plenerowe (np. festyn, jarmark, piknik, dożynki) - na terenie innych instytucji (szkoły, domy kultury, kina, urzędy)		x	

L.p.	Nazwa imprezy	Ilość	Frekwencja na imprezach w formie tradycyjnej	Frekwencja w trakcie imprez on-line
24.	Zebrania członków Kół Przyjaciół Biblioteki / Kół Miłośników Książki			
25.	Zebrania członków kół zainteresowań (np. Koła Haftu Krzyżkowego, Klubu Literackiego, Klubu Historycznego, próby Kółka Teatralnego)			
26.	Zajęcia rekreacyjne (np. rajd rowerowy, fitness, gry zespołowe na wolnym powietrzu)			x
27.	Udział w akcjach ogólnopolskich (np. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Odjazdowy Bibliotekarz) – proszę podać jakich? -WOS -MOC POMOCY	2		x
28.	Inne wydarzenia – jakie Narodowe Czytanie	1	53	1000
RAZEM POWIAT/ ŁÓDŹ		100	706	3658

Źródło: Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pajęcznie został powołany do życia z dniem 01.01.2021 roku uchwałą nr 163/XX/20 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 30 listopada 2020 r.

W związku z panującą sytuacją pandemiczną w początkowych miesiącach 2021 roku organizacja imprez i zajęć sportowych były bardzo ograniczone. Zmieniło się to dopiero od maja i MOSIR rozpoczął merytoryczną działalność. Imprezy i wydarzenia organizowane i współorganizowane przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pajęcznie w roku 2021 to¹⁰:

- Turniej piłki nożnej rocznika 2010 z okazji Dnia Dziecka;
- Rozgrywki Pajęczańskiej Amatorskiej Liga Tenisa (PALT);
- Wakacyjny turniej siatkówki plażowej chłopców i dziewcząt;
- Lipiec na sportowo” – cykl zajęć sportowo – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży;

Przez cały lipiec na Stadionie Miejskim odbywały się zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci i młodzieży. Cieszyły się one sporą popularnością, codziennie zgłaszało się ok 20-30 uczestników. Instruktorzy MOSIR prowadzili zajęcia z piłki nożnej i piłki siatkowej (na boisku trawiastym). Organizowano także gry i zabawy ruchowe np. podchody. Dzieci korzystały z kortu tenisowego oraz mobilnego boiska do badmintonu, poznały także nowe gry np. boule. Dużą atrakcją i urozmaicheniem był ustawiony na obrzeżach kortu basen.

- I Dni Sportu z Akademią Sportu Pajęczno;
- III bieg charytatywny Cross Patówka 2021;
- Zawody strzeleckie O PUCHAR BURMISTRZA PAJĘCZNA
- Otwarty Turniej piłki siatkowej na powietrzu
- Zawody strzeleckie O PUCHAR PRZEWODNICZĄCEGO RADY MIEJSKIEJ
- VII Pajęczański Bieg Niepodległości
- XX edycja Halowej Amatorskiej Lidze Piłki Nożnej HALPIN

¹⁰ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Powiązania funkcjonalne oraz współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego

Gmina Pajęczno należy do założonej w 2006 roku **Lokalne Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”**, z siedzibą w Osjakowie, utworzonej z 18 gmin leżących na obszarze czterech powiatów: bełchatowskiego, pajęczańskiego, radomszczańskiego i wieluńskiego. Celami strategicznymi, jakie stawia sobie LDG KWŁW są: działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, wiejsko-miejskich, przy uwzględnieniu ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki oraz popularyzacji i tworzenia produktów regionalnych.

Rysunek 2 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”

Źródło: <http://krainawarty.pl>

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne

W granicach gminy można wyodrębnić następujące jednostki przestrzenne – strefy¹¹:

Strefa I północna – rolno-leśna

Obejmuje najmniejszy obszarowo teren położony w północnej części gminy. W jej granicach leżą wsie: Tuszyn, Lipina, Wręczyca, Dylów A, Kurzna, Barany oraz położone pomiędzy tymi wsiami pola uprawne i kompleksy leśne lasów prywatnej własności, kompleksy lasów państwowych przyległych do miasta Pajęczno od północnego wschodu. Strefa ta charakteryzuje się ekstensywną zabudową wsi, dużym udziałem lasów, przewagą gleb o niskich klasach bonitacyjnych i brakiem liczących się czynników rozwojowych. W tej strefie przebiega linia kolejowa, linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV wraz z projektowaną nową linią 110 kV oraz położone wśród lasów składowisko odpadów komunalnych o znaczeniu ponadgminnym.

¹¹ Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno

Strefa II centralna – zurbanizowana

Obejmuje tereny położone w centralnej części gminy wraz z miastem Pajęczno, zurbanizowanymi wsiami Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy. Są to tereny z racji istniejących i planowanych urządzeń infrastruktury komunalnej najlepiej wyposażone we wszystkie media. Strefa ta charakteryzuje się koncentracją zabudowy miejskiej i podmiejskiej, a wsie Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy w części są integralnie związane z miastem, stanowiąc jego przedłużenie na zachód i północny-zachód.

Fotografia 5 Centrum Miasta Pajęczno

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 6 Ścisłe centrum Miasta Pajęczno

Źródło: Fotografia własna

Strefa III południowo-zachodnia – przemysłowa

Jest to strefa obejmująca część gminy położoną na południe od projektowanej obwodnicy miasta Pajęczno w ciągu drogi krajowej nr 42 i wsi leżących od niej na południe, do kompleksu lasów państwowych w środkowej części gminy tj. Niwiska Górne i Wydrzynów oraz grunty rolne wsi Dylów Rządowy wraz z częścią gruntów rolnych południowej części miasta Pajęczno. Ta strefa w najbliższej przyszłości stanowić będzie o najwyższym rozwoju gminy i stanowić będzie o dochodach gminy, bowiem są tu położone udokumentowane na dużych obszarach (rzędu około 300 ha) złoża wapieni jurajskich, przeznaczonych do eksploatacji w obowiązujących planach miejscowych, gdzie ich użytkownik tj. Cementownia „Warta” SA przygotowuje się do uruchomienia wydobycia. Centralnym ośrodkiem strefy jest wieś Niwiska Górne.

Strefa IV wschodnia – rolnicza

Jest to największa obszarowo część gminy Pajęczno. Obejmuje wsie: Siedlec, Makowiska, Czerkiesy, Nowe Gajęcice, Stare Gajęcice, Podmurowaniec, Łężce, Podładzin, Ładzin i Janki, Tutaj jest też planowana budowa obwodnic wsi Makowiska i Janki w ciągu drogi krajowej Nr 42. W strefie tej występują zróżnicowane formy krajobrazu, a także zróżnicowane rodzaje zagospodarowania. Strefa ta jest wybitnie rolniczą i nadal taką pozostanie. Wsie są w ogromnej przewadze skupione po obydwu stronach dróg publicznych, a wyróżnia się jedynie wieś Makowiska – centralny ośrodek strefy. W rolniczych partiach strefy mają też być budowane elektrownie wiatrowe, jako część farmy wiatrowej.

Strefa V południowa – ekologiczna

W strukturze gminy wyróżnia się funkcjonalnie i przestrzennie część najbardziej wysunięta na południe z dwoma dużymi kompleksami lasów państwowych i doliną rzeki Warty. Tu w rejonie wsi Patrzyków istnieje i ma dalsze predyspozycje rozwoju funkcja rekreacyjna, a lasy, dolina Warty i tereny przewidziane do zalesienia stanowią o projekcie objęcia ochroną prawną jako Pajęczańsko-Gidelski Obszar Chronionego Krajobrazu. Funkcje ekologiczne są tu wiodącymi, a rolnicze i rekreacyjne wykorzystanie terenu nie pozostają w kolizji z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE I FUNKCJONALNE

Na możliwość przekształceń i rozwoju przestrzennego Miasta i Gminy Pajęczno w istotny sposób wpływają¹²:

- funkcje miasta powiatowego i jego położenie w obszarze regionu i powiatu pajęczańskiego, w szczególności jako ośrodka leżącego blisko środka odległości pomiędzy Radomskiem i Wieluniem – dwoma miastami stanowiącymi ośrodki podregionalne. Stanowi to atut dla rozwoju funkcji obsługi obszaru, gdzie zazębiają się regionalne wpływy obydwu tych ośrodków.
- duże zasoby surowców mineralnych – wapieni, stanowiących w najbliższej przyszłości, na okres kilkudziesięciu lat, główną bazę surowcową dla leżącej w sąsiedztwie Cementowni „Warta” SA w Trębaczewie.

¹² *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

Elementem komunikacyjnym, stymulującym rozwój gminy nadal jest droga krajowa Nr 42 przebiegająca przez miasto Pajęczno z Działoszyna w kierunku Radomska, ale ten czynnik powinien lepiej zadziałać dopiero po wybudowaniu obwodnicy miasta w ciągu tej drogi.

Ponadlokalnym elementem układu komunikacyjnego gminy jest też linia kolejowa, jednak jej znaczenie, z uwagi na peryferyjne położenie wobec miasta, w powiązaniach regionalnych nie jest duże. Innym elementem regionalnej infrastruktury technicznej jest istniejąca linia wysokiego napięcia 400 kV relacji Joachimów-Trębaczew. Elementem powiązań regionalnych jest należący do systemu obszarów chronionych w województwie łódzkim rezerwat przyrody „Murowaniec”.

STUDIUM I PLANY MIEJSCOWE – STOPIEŃ POKRYCIA OBSZARU GMINY I STRUKTURA PRZEZNACZENIA TERENÓW¹³

Zakres obszarowy pokryty planami zagospodarowania przestrzennego obejmuje 90% powierzchni Gminy Pajęczno, przy czym nie stanowią one jednolitej formy ustaleń, powodując duże rozdrobnienie, utrudniając sprawne oraz jednoznaczne określenie zagospodarowania terenów. Na obszarach znajdujących się poza obszarem obowiązywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydawane są decyzje o warunkach zabudowy oraz lokalizacji inwestycji celu publicznego. Gmina Pajęczno posiada aktualne *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Pajęczno*, zatwierdzone Uchwałą Nr 52/VI/19 z dnia 25.04.2019 r. Gmina posiada także, system informacji przestrzennej w formie strony internetowej, na której znajduje się szereg informacji min. klasyfikacja gleb, obszary cenne przyrodniczo, sieć infrastruktury technicznej, układ komunikacyjny. Strona daje możliwość sprawdzenia przeznaczenia nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i studium, wraz z opcją podglądu wypisu i wrysów dla wybranej działki oraz generowania dokumentów przez organ.

STRUKTURA FUNKCJONALNO - OSADNICZA

Miasto:

- Zabudowa mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa pochodząca sprzed II wojny światowej, jest zlokalizowana głównie w centralnej części miasta w układzie urbanistycznym miasta średniowiecznego i jej zachowanie, ochrona i modernizacja musi być prowadzona w zgodzie z wytycznymi ochrony konserwatorskiej;
- Osiedla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej zrealizowane na podstawie wcześniejszych planów miejscowych będą wymagać uzupełnienia w usługi lokalne oraz poprawy dotychczasowej obsługi komunikacyjnej;
- Pozostałe tereny mieszkaniowe przemieszane są z innymi funkcjami miasta i z tego względu będą wymagały porządkowania;
- W aktualnie obowiązującym planie miejscowym miasta wyznaczone są nowe tereny rozwojowe dla poszczególnych funkcji, są też wyznaczone nowe drogi i ulice zapewniające poprawę dotychczasowej obsługi komunikacyjnej tych terenów.

¹³ Raport o stanie gminy Pajęczno za rok 2021

Gmina:

- Rozmieszczenie terenów mieszkaniowych na obszarze gminy wiąże się z ukształtowanymi już jednostkami osadniczymi;
- Wsie: Makowiska, Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki, Niwiska Górne, Stare Gajęcice, Siedlec posiadają w obrębie terenów osadniczych historyczne obszary siedliskowe typu wiejskiego, wymagające podporządkowania nowej zabudowy rygorom ochrony konserwatorskiej;
- Miejscowości położone w bezpośrednim sąsiedztwie miasta charakteryzuje ruch budowlany wyższy niż na pozostałym terenie. Są to miejscowości, gdzie wydaje się rocznie więcej niż 20-30 pozwoleń na budowę tj. Dylów Szlachecki, Dylów Rządowy, Siedlec, Makowiska, Nowe Gajęcice;
- Specyficzną jest zabudowa we wsi Wydrzynów, gdzie zamrożenie ruchu budowlanego wskutek braku decyzji wynikających ze skutków oddziaływania Cementowni „Warta” S.A. w Trębaczewie spowodowało, iż w tej wsi ponad 90% zasobów pochodzi sprzed 1970 r. Dominacja „starych zasobów” mieszkaniowych jest charakterystyczna także dla wsi: Barany, Dylów „A”, Łężce, Lipina, Niwiska Dolne.

**REWITALIZACJA (OBSZAR ZDEGRADOWANY, OBSZAR REWITALIZACJI, ZAŁOŻENIA
I PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE)**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie określa takich obszarów. Gmina planuje jednak przygotowanie programu rewitalizacji, widząc konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych.

**OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REMEDIACJI LUB
REKULTYWACJI**

Do obszarów wymagających rehabilitacji zaliczono: tereny obecnego zainwestowania obszaru centralnego miasta Pajęczna. Zabudowa i tereny wymagają tu realizacji programu humanizacji, tzn. komunalnego uzbrojenia szczególnie w zakresie gospodarki ściekowej, podniesienia standardu ładu przestrzennego, estetyki, odrestaurowania obiektów zabytkowych. Poszczególne działania są wyszczególnione w ustaleniach dotyczących obszaru centralnego miasta oraz ustaleń konserwatorskich.

Do obszarów wymagających przekształceń - modernizacji, zaliczono ciąg drogi krajowej Nr 42 w celu likwidacji miejsc kolizyjnych, szczególnie przy ulicy Kościuszki, ulicy Wieluńskiej a w granicach gminy – we wsiach Janki i Makowiska, Dylowie Rządowym gdzie obudowana dwustronnie jest droga krajowa Nr 42.

Do obszarów wymagających rekultywacji zaliczono rejony eksploatacji złóż surowców mineralnych, zgodnie z planami ich zagospodarowania. Kierunkami rekultywacji są zalesienie i wodny kierunek rekultywacji dla części złoża wapieni „Pajęczno-Makowiska I”, gdzie zejście z eksploatacją poniżej głównego zbiornika wód podziemnych umożliwi zagospodarowanie części terenu poeksploatacyjnego do celów rekreacji i wypoczynku przywodnego. Rekultywacja nastąpi jednak dopiero po wyeksploatowaniu złóż, a ta w przypadku złoża „Pajęczno-Makowiska I” jeszcze nie nastąpiła. Obecnie

proces eksploatacji powierzchniowej surowców jest prowadzony na złożach: Niwiska Górne Grądy, Działoszyn-Trębaczew, Niwiska Dolne i Pajęczno-Makowiska I. Rekultywacja nastąpi w nich dopiero po wyeksploatowaniu zasobów.

W Gminie Pajęczno nie wskazuje się terenów wymagających **remediacji**.

OBSZARY INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno wskazuje, że inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym służące zaspokajaniu potrzeb przede wszystkim mieszkańców gminy, mogą być lokalizowane na podstawie planów miejscowych lub decyzji lokalizacyjnych podejmowanych zgodnie z procedurą określoną w aktualnych przepisach prawa w tym:

- na terenach mieszkaniowych
 - w formie obiektów i lokali usługowych pod warunkiem, że prowadzona w nich działalność nie będzie uciążliwa;
 - urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zgodnie z przyjętymi programami rozwiązań tych urządzeń,
 - zieleni jako funkcji uzupełniającej.
- na terenach wolnych od zabudowy: lokalizacje związane z zamiarem wykorzystania lub mogących pogorszyć stan wód, zieleni, terenów rolnych - wymagają uzgodnienia z zarządcą danych terenów i urządzeń znajdujących się na tych terenach,
- na terenach przemysłowych:
 - z wyłączeniem lokalizacji powodujących znaczne oddziaływanie na środowisko,
 - urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej - zgodnie z przyjętymi programami rozwoju tych urządzeń.

Wykaz działań warunkujących realizację celów rozwoju i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Realizacja przyjętych w Studium celów i kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego uwarunkowana jest podjęciem szeregu działań dotyczących w szczególności:

- prowadzenia gospodarki przestrzennej zgodnie z istniejącymi uwarunkowaniami rozwoju i ustalonymi kierunkami zagospodarowania,
- koncentrowania działań operacyjnych zagospodarowania przestrzennego na poprawie uzbrojenia komunalnego, głównie w sieć wodociągową i kanalizacyjną, a w perspektywie – gazową,
- podejmowanie działań dla:
 - wprowadzenia dolesień oraz zieleni urządzonej wokół uciążliwych obiektów,
 - kontynuowania badań gleb i roślin uprawnych na zawartość metali ciężkich w celu wyznaczenia obszaru rolniczej przestrzeni produkcyjnej przeznaczonej do rozwoju produkcji zdrowej żywności i lokalizacji gospodarstw ekologicznych,
 - prowadzenia polityki przestrzennej zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

OBSZARY INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno wskazuje, iż w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego* jako inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wskazano:

- poprawę parametrów technicznych linii kolejowej nr 146 na odcinku Wyczerpy – Chorzew Siemkowice,
- budowę i modernizację sieci SN i nN na terenie województwa łódzkiego w celu realizacji koncepcji sieci inteligentnych,
- dostosowanie systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracji Pajęczno.

2.2.1. Infrastruktura techniczna

Infrastrukturą techniczną nazywa się zbiór różnego rodzaju urządzeń i obiektów o charakterze publicznym, niezbędnych do poprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej oraz społeczeństwa na określonym terytorium¹⁴. Stan i poziom nowoczesności infrastruktury warunkują zatem możliwości rozwoju danego obszaru oraz poziom życia społeczeństwa zamieszkującego go. W ramach infrastruktury technicznej wyróżnia się infrastrukturę: transportu, energetyczną, wodnokanalizacyjną, związaną z gospodarką odpadami oraz infrastrukturę łączności.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTU

Podstawowym elementem systemu transportowego gminy jest układ drogowy, który zapewnia zarówno powiązania zewnętrzne w skali regionu i kraju, jak i powiązania wewnętrzne gminnej sieci osadniczej.

Sieć dróg gminnych jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Głównym szlakiem komunikacyjnym prowadzącym przez gminę jest droga krajowa DK 42 przebiegająca z zachodu na wschód. Brak jest dróg wojewódzkich, natomiast dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych zapewnia połączenia drogowe z ważnymi szlakami komunikacyjnymi jak DK 1 i S8, jak również z sąsiednimi miastami. Pajęczno znajduje się w odległości od 35 do 60 kilometrów między takimi ośrodkami miejskimi jak: Radomsko, Bełchatów, Wieluń, Częstochowa, Łask, Sieradz, Zduńska Wola. Najbliżej położonym miastem jest odległy o 10 km Działoszyn, a do Łodzi odległość wynosi 110 km.

Na podstawowy układ komunikacyjny miasta i gminy składają się:

- Droga krajowa nr 42 relacji Działoszyn-Pajęczno-Radomsko klasy głównej, która prowadząc przez centrum miasta ruch tranzytowy jest z jednej strony otwarciem komunikacyjnym na zewnątrz, ale z drugiej stanowi o znaczącej uciążliwości tej komunikacji dla bezpieczeństwa

¹⁴ „Znaczenie infrastruktury komunalnej dla rozwoju lokalnego i regionalnego – przykład województwa łódzkiego” Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, dr Bartosz Bartosiewicz – prezentacja, www.rpo.lodzkie.pl

powszechnego. Droga prowadzi też przez zabudowane tereny wsi: Makowiska, Gajęcice i Janki. Długość drogi krajowej w granicach administracyjnych miasta i gminy wynosi 12,5 km.

- Drogi powiatowe o łącznej długości 53,7 km i zróżnicowanych parametrach i klasach.
- Drogi gminne i ulice lokalne zarządzane przez gminę o łącznej długości 86,16 km, z których utwardzonych jest 60 km. Drogi dojazdowe do pól ogólnie dostępne to długość 120 km.

Tabela 6 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Pajęczno

Numer drogi	Relacja	Długość w gminie [km]
Pozamiejskie:		
4536E	Osjaków-Pajęczno	4
3510E	Pajęczno-Patryków-Łązek	13,3
3511E	Niwiska Górne-Makowiska	4,5
3512E	Makowiska-Wąsosz	4,7
4527E	Krzeczów-Dylów Szlachecki	1,4
1500E	Kalisko-Pajęczno	3,9
3513E	Pajęczno-Wola Jankowska	5,2
3514E	Podładzin-Marzęcice-Wistka	4,5
3516E	Janki-Strzelce Wielkie	0,9
3516E	Siedlec-Wistka-Strzelce Wielkie	1,9
miejskie		
	Ul. Sienkiewicza	0,5
	Ul. Okólna	4,1
	Ul. Cmentarna	1,8
	Ul. 1-go Maja	2,6
	Odcinek od ul. Cmentarnej do wsi Łężyce	0,4

Źródło: *Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno*

Stan dróg powiatowych jest zadowalający, jednak niektóre odcinki wymagają przebudowy i remontów. Większość dróg ma nawierzchnię asfaltową i szerokość jezdni 5,0 m. Zdarzają się jednak nawierzchnie tłuczniowe i gruntowe. Większość dróg powiatowych nie ma też rowów przydrożnych, umożliwiających odprowadzenie wód deszczowych, chodników, a pobocza nie są przystosowane do ruchu pieszego. Drogami zarządza Zarząd Dróg Powiatowych z siedzibą w Działoszynie.

Tabela 7 Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Pajęczno

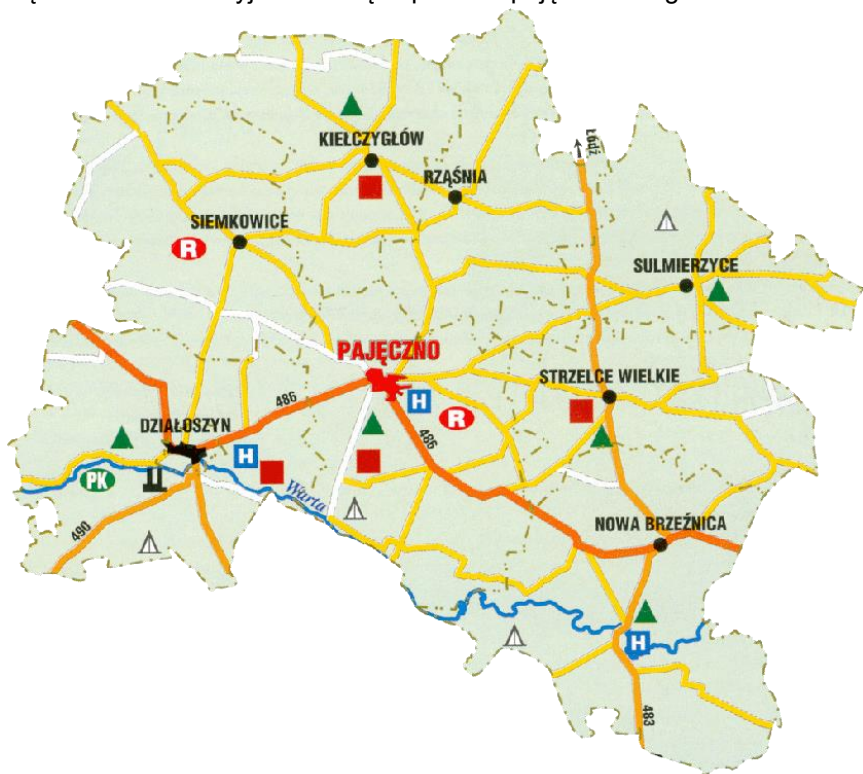
Lp.	Numer drogi	Relacja	Długość w km	Nawierzchnia
1.	109151E	Kurzna-Barany	2,58	asfaltowa
2.		Barany-Gawłów	0,5	gruntowa
3.	109153E	Kurzna-Siedlec	1,7	gruntowa
4.	109154E	Czerkiesy-Makowiska	1,4	gruntowa
5.	109155E	Czerkiesy-Nowe Gajęcice	0,63	gruntowa
6.	109156E	Dylów A - Tuszyn	1,65	żużłowa
7.	109157E	Dylów A-Lipina	1,43	asfaltowa
8.	109157E	Dylów A-Dylów Szlachecki	1,45	żużłowa
9.	109407E	Dylów Rządowy	2,1	asfaltowa
10.	109159E	Dylów Rządowy-Wydrzynów	1,5	gruntowa
11.		Droga ul. Leśna w Nowych Gajęcicach	0,86	asfaltowa
12.		Droga ul. Długa w Nowych Gajęcicach	1,16	asfaltowa
13.		Droga ul. Cicha w Nowych Gajęcicach	1,15	żużłowa
14.		Droga przez wieś Stare Gajęcice	2,66	asfaltowa
15.	109166E	Stare Gajęcice-Patryków	2,4	gruntowa
16.		Niwiska Górne-Grabiec	7,15	gruntowa
17.	109168E	Janki-Łązek	2,65	żużłowa + gruntowa
18.	109220E	Wręczyca-Lipina	3,75	asfaltowa
19.	109169E	Wręczyca-Niwa	1,95	gruntowa
20.	109170E	Janki-Podładzin	1,57	żużłowa

Lp.	Numer drogi	Relacja	Długość w km	Nawierzchnia
21.	109170E	Podładzin-Ładzin	0,67	żużlowa
22.	109171E	Łężce-Podmurowaniec	2,52	asfaltowa
23.	109172E	Siedlec-Łężce	2,3	żużlowa + gruntowa
24.	109173E	Łężce-Wistka	1,75	gruntowa
25.		Droga ul. Polna w Makowiskach	0,72	asfaltowa
26.	109154E	Droga ul. Cmentarna w Makowiskach	0,21	asfaltowa
27.	109175E	Makowska-Podładzin	0,88	żużlowa
28.	109154E	Makowska-Ładzin	3,84	asfaltowa + gruntowa
29.		Ul. Długa w Niwiskich Dolnych	0,44	asfaltowa
30.	109176E	Niwiska Dolne-Grądy	1,97	żużlowa + gruntowa
31.		Ul. Górna w Niwiskich Górnych	0,2	żużlowa
32.		Ul. Krótka w Niwiskich Górnych	0,1	żużlowa
33.		Ul. Nowa w Niwiskich Górnych	0,25	asfaltowa
34.		Ul. Polna w Niwiskich Górnych	0,31	żużlowa
35.		Ul. Strażacka w Niwiskich Górnych	0,09	kostka
36.	109159E	Niwiska Górne-Wydrzynów	0,74	gruntowa
37.	109160E	Niwiska Górne-Grądy	1,23	szutrowa
38.	109177E	Podmurowaniec - Podładzin	0,86	asfaltowa
39.	109153E	Ul. Polna w Siedlcu	0,8	żużlowa
40.	109108E	Droga od wsi Tuszyn	1,7	żużlowa
41.	109159E	Droga przez wieś Wydrzynów	0,85	asfaltowa
Razem długość			62,67	

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno

Miasto Pajęczno - siedziba powiatu pajęczańskiego - ma doskonałe centralne położenie wśród okolicznych gmin. Do najdalej położonej miejscowości w powiecie od Pajęcna jest tylko 27 km.

Rysunek 3 Powiązania komunikacyjne wewnątrz powiatu pajęczańskiego

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno

Główny element komunikacji zbiorowej to przystanek autobusowy znajdujący się na placu targowym w Pajęcznie. Mieszkańcy korzystają również z przystanków i zatoczek autobusowych znajdujących się na terenie miasta.

Transport publiczny:

- **Kolejowy** - Jednotorowa, zelektryfikowana linia kolejowa relacji Częstochowa - Chorzew Siemkowice przebiega po północno-wschodnim obrzeżu gminy. Stacja kolejowa jest zlokalizowana poza granicami gminy w Białej. Obecnie trwają prace związane z przywróceniem ruchu pasażerskiego na tej linii oraz budowa nowych przystanków kolejowych.
- **Autobusowy** - Gmina Pajęczno jest obsługiwana wyłącznie przez komunikację autobusową i transport busami. Komunikacja autobusowa prowadzona jest w relacjach regionalnych i wewnątrz wojewódzkich. Istniejąca sieć dróg oraz jej stan techniczny dają możliwość połączeń komunikacją zbiorową większości wsi w gminie z urzędem. Bezpośrednie połączenia z Pajęcznem mają sołectwa: Makowiska, Dylów Rządowy, Janki, Patrzyków, Gajęcice Stare, Siedlec.

Przepisy prawa zawarte w ustawie o publicznym transporcie zbiorowym stanowią, iż organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest właściwa jednostka samorządu terytorialnego. Na podstawie przepisów zawartych w ustawie o publicznym transporcie zbiorowym, zadaniem organizatora publicznego transportu zbiorowego jest określenie przystanków komunikacyjnych i dworców, których właścicielem lub zarządzającym jest jednostka samorządu terytorialnego, udostępnianie przystanków komunikacyjnych dla przewoźników oraz określenie warunków i zasad korzystania z tej infrastruktury.

Wykaz przystanków autobusowych w Gminie Pajęczno, przyjęty został Uchwałą nr 51/VI/19 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 25 kwietnia 2019 r., w sprawie określenia przystanków komunikacyjnych oraz warunków korzystania z przystanków komunikacyjnych zlokalizowanych na terenie gminy Pajęczno, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina Pajęczno.

„Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Łódzkiego do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 października 2015 r. Nr XVII/178/15, wskazuje rozwiązania w obszarze przewozów pasażerskich na terenie województwa łódzkiego, w tym przede wszystkim określa sieć transportową, na której organizator (województwo łódzkie) jest zobowiązany do organizowania przewozów publicznych. Planowana sieć komunikacyjna, na której województwo łódzkie planuje organizować przewozy, została opracowana w kontekście zapewnienia spójnej sieci transportowej umożliwiającej¹⁵:

- prowadzenie obsługi jak największych potoków podróży oraz obsługi obszarów mających uzasadnienie społeczne, o charakterze ponadregionalnym z uwzględnieniem dostępu osobom niepełnosprawnym oraz osobom o ograniczonej zdolności ruchowej do publicznego transportu zbiorowego,
- zapewnienie korzystnej oferty z punktu widzenia trasy i czasu transportu,
- komunikowanie połączeń.

Sieć została zaplanowana w trzech wariantach:

¹⁵ Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Łódzkiego do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

- podstawowym,
- uzupełniającym I,
- **uzupełniającym II.**

Wariant uzupełniający II może, po przeprowadzeniu stosownej analizy, rozszerzyć wariant podstawowy lub wariant uzupełniający I poprzez uruchomienie wojewódzkich drogowych przewozów publicznych na wybranych kierunkach w sytuacji, kiedy spełnione zostaną następujące warunki:

- na kierunkach tych zaprzestaną przewozów przewoźnicy prywatni,
- na kierunkach tych nie będzie możliwości lub uzasadnienia ekonomicznego do uruchomienia przewozów kolejowych,
- na uruchomienie takich przewozów pozwolą możliwości finansowe województwa.

Wariant ten przewiduje możliwość uruchomienia przewozów na liniach:

- Poddębice – Łódź;
- Rawa Mazowiecka – Brzeziny – Koluszki;
- **Pajęczno – Bełchatów – Łódź;**
- Wieruszów – Wieluń – Sieradz.

lokalnej obwodnicy południowej miasta Pajęczno o parametrach przynajmniej klasy drogi zbiorczej.

- Konieczna jest rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunkach połączeń ośrodka powiatowego z ośrodkami gminnymi,
- Należy kontynuować rozpoczęte działania inwestycyjne na rzecz tworzenia systemu ścieżek rowerowych zarówno w mieście jak i w obszarze gminy,
- Należy wykorzystać szansę, że Pajęczno i jego rejon znajdują się w strefie VI-tego korytarza transportowego TNA Gdańsk-Łódź (Warszawa)-Zilina-Ostrawa, którego oś wyznaczona jest autostradą A-1.

Ścieżki rowerowe

Długość ścieżek rowerowych na dzień 31.12.2021 rok wyniosła 3,16 km. Ile na koniec 2022 r dopisać. Na dzień 31.12.2020 rok w gminie nie było bus-pasów i parkingów w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride). Nie zarejestrowano również wypisów z licencji na przewóz osób taksówkami oraz licencji na taksówki¹⁶.

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA¹⁷

Dystrybucją energii elektrycznej na terenie Gminy Pajęczno zajmuje się Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Częstochowie. Obszar Miasta i Gminy Pajęczno zasilany jest w energię elektryczną z trzech stacji transformatorowych WN/SN umiejscowionych poza granicami gminy. Są to:

- SE 110/15 kV „Dworszowice” — w miejscowości Dworszowice Kościelne - Kolonia, Gmina Brzeźnica Nowa, własność TAURON Dystrybucja S.A.,
- SE 110/15 kV „Wistka” - w miejscowości Dworszowice Pakoszowe, Gmina Sulmierzyce, własność PGE Dystrybucja S.A.,
- SE 110/15 kV „Działoszyn” - w miejscowości Działoszyn Gmina Działoszyn, własność PGE Dystrybucja S.A.

Z ww. stacji transformatorowych wyprowadzone są linie elektroenergetyczne 15 kV następujących relacji:

- SE Dworszowice – Mleczarnia;
- SE Wistka - Pajęczno Ujęcie wody;
- SE Działoszyn – Mleczarnia;
- SE Działoszyn – Pajęczno;

które zasilają 63 stacje transformatorowe 15/0,4 kV, stanowiące własność Spółki TAURON Dystrybucja oraz 11 stacji będących własnością odbiorców.

¹⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Pajeczno

¹⁷ Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Pajęczno

Obszar gminy Pajęczno przecinają ponadto linie tranzytowe:

- wysokiego napięcia (110 kV) relacji:
 - SE Cykarzew SE Wistka (własność TAURON Dystrybucja S.A.)
 - SE Działoszyn SE Wistka (własność PGE Dystrybucja S.A.)

- najwyższego napięcia (400 kV):

linia dwutorowa (własność PSE S.A.):

- 1 tor relacji: SE Dobrzeń — SE Trębaczew
- 2 tor relacji: SE Joachimów SE Trębaczew

Aktualnie istniejąca na terenie miasta i gminy Pajęczno infrastruktura elektroenergetyczna wysokiego, średniego oraz niskiego napięcia jest w dobrym, a częściowo w dostatecznym stanie technicznym oraz zapewnia zasilanie wszystkim zgłoszonym do przyłączenia obiektom. Moc zainstalowanych transformatorów w stacjach transformatorowych SN/nN oraz GPZ-tach dostosowana jest do występujących potrzeb. Istniejące typy stacji umożliwiają, w razie konieczności, wymianę transformatorów na jednostki o większej mocy. Wyjątek stanowi kilka stacji napowietrznych SN/nN starych typów, które są przewidziane do wymiany na nowe.

Mimo rezerw mocy, jakie występują w istniejących stacjach transformatorowych należy liczyć się z koniecznością budowy nowych stacji i linii elektroenergetycznych, podyktowaną potrzebami przyszłych inwestorów - zgodnie z wydanymi warunkami przyłączenia do sieci oraz zawartymi umowami. Budowa infrastruktury elektroenergetycznej będzie także konieczna na terenach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową. W celu zwiększenia niezawodności dostaw energii elektrycznej, zapewnienia odpowiednich parametrów jakościowych oraz skrócenia czasu przerw w dostawach energii elektrycznej TAURON Dystrybucja S.A. prowadzi sukcesywną modernizację istniejących sieci, budowę nowych urządzeń elektroenergetycznych oraz tworzenie optymalnych układów pracy sieci, zgodnie z ustalonymi harmonogramami.

Gaz

Według zapisów w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Pajęczno*, teren gminy leży w obszarze działania EWE Energia sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzeczu. Na terenie gminy sieć obejmuje swoim zasięgiem wsie Dylów Rządowy i Dylów Szlachecki oraz miasto Pajęczno. System dystrybucji gazu zasilający teren gminy składa się z sieci gazowych średniego i niskiego ciśnienia. Gazowa sieć dystrybucyjna jest zasilana jest ze stacji zasilającej „Bąków I”. EWE Energia na terenie gminy dostarcza wysokometanowy gaz typu E zgodny z Polską Normą PN-C-04750.

Ciepłownictwo

Zaopatrzenie w ciepło w gminie Pajęczno odbywa się w większości z wykorzystaniem indywidualnych systemów zasilania, głównie w postaci małych kotłowni lokalnych i ogrzewania piecowego. W bilansie energetycznym miasta i gminy Pajęczno dominuje węgiel.

W ostatnich latach obserwowany jest wolny, ale systematyczny proces zmiany nośników energii cieplnej na ekologiczne tj. energię elektryczną, gaz propan-butan, olej opałowy o niskiej zawartości siarki, kotłownie na biomasę.

Odnawialne źródła energii

Według informacji zawartych w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Pajęczno na terenie miasta i gminy Pajęczno TAURON Dystrybucja S.A. nie posiada własnych elektrowni wytwarzających energię elektryczną, zarówno w sposób konwencjonalny jak i ze źródeł odnawialnych. Do sieci dystrybucyjnej przyłączone są dwa źródła OZE będące własnością inwestorów tj.:

- mikroinstalacja fotowoltaiczna o mocy 5 kW, przyłączona do sieci niskiego napięcia w miejscowości Janki,
- elektrownia wiatrowa o mocy 99 kW, przyłączona do sieci średniego napięcia w miejscowości Dylów Rządowy.

W 2022 roku zakończono realizację projektu pn. „Odnawialne źródła energii w gminie Pajęczno”, realizowanego przez gminę w partnerstwie z powiatem pajęczańskim. W wyniku jego realizacji, w budynkach mieszkalnych w gminie Pajęczno zainstalowano 304 instalacje fotowoltaiczne, 163 kolektory słoneczne i 46 kotłów c.o. na biomasę. Realizacja projektu doprowadzi do redukcji emisji CO₂ w wysokości 1867,58 ton równoważnika CO₂/rocznie. Będzie to możliwe dzięki zastąpieniu energii pozyskiwanej ze źródeł konwencjonalnych energią pochodzącą z wybudowanych odnawialnych źródeł energii. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych wyniesie 1,70 MWt, a energii elektrycznej 1,38 MWe.

Poza budynkami mieszkalnymi, instalacje fotowoltaiczne zainstalowano także na 3 budynkach użyteczności publicznej pozostających w zarządzie Starostwa Powiatowego w Pajęcznie:

- Powiatowa Pływalnia w Pajęcznie – ul. Sienkiewicza 5,
- Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Pajęcznie – ul. Sienkiewicza 5,
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Pajęcznie – ul. Wiśniowa 34/38.

Dofinansowanie przedmiotowego projektu uzyskano ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna, Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii, Poddziałanie IV.1.2. Odnawialne źródła energii.

INFRASTRUKTURA WODNOKANALIZACYJNA

Obowiązek zarządzania siecią wodociągowo-kanalizacyjną na rzecz Gminy Pajęczno wykonuje zakład budżetowy Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie, mający status przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w myśl ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym zaopatrzeniu w ścieki. W ramach swoich zadań Miejski Zakład Komunalny zarządza również oczyszczalnią ścieków w Pajęcznie.

Wodociągi

Źródłem zaopatrzenia w wodę są ujęcia wód podziemnych oraz sieć wodociągowa administrowana przez Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie. Ujęcia wód podziemnych są zlokalizowane¹⁸:

1) w Pajęcznie, przy ul. Wieluńskiej, składające się z dwóch studni głębinowych S1 i S2 o wydajności $Q_{\max.h}=120 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{\max.d}=1800 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz eksploatację ujęcia w ramach ustalonych zasobów w ilości $Q=210 \text{ m}^3/\text{d}$; $s=10,5-13,0 \text{ m}$, Studnie mają głębokość 70 m i 90 m.

2) w miejscowości Janki, składające się z dwóch studni zasadniczych S1 i S3 (pracujących na przemian) oraz studni awaryjnej S2 w ilości: $Q_{\max.h}=140 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{\max.d}=1800 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz eksploatację ujęcia w ramach ustalonych zasobów w ilości:

- S-1 $Q_e=150 \text{ m}^3/\text{h}$; $s=13,3 \text{ m}$,
- S-2 $Q_e=45 \text{ m}^3/\text{h}$; $s=13,6 \text{ m}$,
- S-3 $Q_e=148 \text{ m}^3/\text{h}$; $s=1,6 \text{ m}$.

3) ujęcie wody w Gajęcicach Nowych dla wsi Czerkiesy (czasem nazywane ujęciem Czerkiesy), składające się ze studni głębinowej, w ilości $Q_{\max.h}=21 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{\max.d}=400 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz eksploatacja ujęcia w ramach ustalonych zasobów w ilości: $Q=22 \text{ m}^3/\text{h}$; $s=0,4 \text{ m}$.

4) w miejscowości Gajęcice Nowe, składające się ze studni głębinowej, w ilości: $Q_{\max.h}=12 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{\max.d}=112 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz eksploatacji ujęcia w ramach ustalonych zasobów w ilości: $Q=20,4 \text{ m}^3/\text{h}$; $s=27,1 \text{ m}$.

5) w miejscowości Niwiska Górne czerpiące wody o ustalonych zasobach $56 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s=7 \text{ m}$. Wielkość poboru wynosi maksymalnie $13,6 \text{ m}^3/\text{h}$. Pozwolenie wodno-prawne jest udzielone do 2031 r.

Ujęcie w Pajęcznie przy ul. Wieluńskiej obsługuje miasto Pajęczno oraz wsie: Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki, Sadowiec, Siedlec i Łężce. Woda ze studni głębinowych jest tu podawana do hydroforni, gdzie jest chlorowana, a następnie dostarczana do zbiorników zapasowych. Ze zbiorników woda jest tłoczona do hydroforów, a następnie do sieci. Studnie głębinowe są wiercone, obudowane rurami stalowymi.

Ujęcie w Nowych Gajęcicach składa się ze studni głębinowej i budynku hydroforni. Zaopatruje w wodę wsie: Nowe Gajęcice, Głuszyny i Patrzyków. Woda nie wymaga uzdatniania i tłoczona jest bezpośrednio na hydrofory za pomocą pompy głębinowej.

Ujęcie wody w Jankach składa się z trzech studni głębinowych, zbiornika zapasowego i stacji uzdatniania. Woda pobierana z ujęcia wykazuje ponadnormatywną zawartość żelaza w wodzie, dlatego konieczne jest stosowanie procesów odżelaziania, napowietrzania i filtrowania. Ujęcie wody w Jankach obsługuje wsie: Janki, Stare Gajęcice, Konstantynów, Dworszowice Kościelne i Kolonię, Wolę Jankowską, Ładzin, Podładzin, Makowiska i Podmurowaniec.

Ujęcie wody w Czerkiesach składa się ze studni głębinowej i hydroforni. Zaopatruje w wodę wsie: Czerkiesy. Woda nie wymaga uzdatniania i jest podawana bezpośrednio do sieci.

¹⁸ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja),

Ujęcie wody w Niwiskich Górnych zostało wybudowane i zaopatruje w wodę wsie Niwiska Górne i Niwiska Dolne. Składa się z jednej studni o głębokości 81 m czerpiącej wodę z poziomu jurajskiego i 2 hydroforów. Woda nie wymaga uzdatniania i jest podawana bezpośrednio do sieci.

Wszystkie wodociągi gminy Pajęczno są ze sobą połączone poprzez system zasuw, co gwarantuje dostawę wody w sposób ciągły.

Miejscowości: Dylów A, Wręczyca, Lipina, Kurzna, Barany są zaopatrywane w wodę pochodzącą z wodociągu Rząśnia (zakup wody), zaś wieś Wydrzynów jest zaopatrywany z wodociągu w gminie Działoszyn.

W 2021 roku w gminie Pajęczno funkcjonowało 111,8 km czynnej sieci wodociągowej wraz z 2599 połączeniami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W latach 2012-2021 długość sieci zwiększyła się o 2,7 km. W 2021 roku gospodarstwom domowym dostarczono 357,4 dam³ wody, czyli o 18,8 dam³ więcej niż w roku 2012. Z sieci w 2020 roku korzystało 11 074 osoby, czyli 96,4% ogółu ludności. Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca wzrosło w analizowanym okresie o 2,5 m³ i w 2021 roku wynosiło 31,3 m³.

Tabela 8 Sieć wodociągowa w gminie Pajęczno

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	109,1	109,1	111,4	111,5	111,5	111,5	111,8	111,8	111,8	111,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	2 462	2 502	2 514	2 524	2 525	2 535	2 559	2 569	2 575	2 599
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	338,6	341,4	349,2	366,1	368,3	364,9	372,9	349,4	361,7	357,4
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	11 266	11 252	11 288	11 283	11 289	11 268	11 221	11 092	11 074	-
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	28,8	29,0	29,8	31,3	31,5	31,2	32,0	30,2	31,5	31,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Kanalizacja sanitarna i oczyszczanie ścieków

W 2021 roku na terytorium gminy funkcjonowało 47,2 km czynnej sieci kanalizacyjnej wraz z 1384 połączeniami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Odprowadzono 265,0 dam³ ścieków. W 2020 roku z sieci korzystało 6 280 osób, czyli niespełna 54,7% mieszkańców. Sieć kanalizacyjna w gminie jest zatem słabo rozwinięta, konieczna jest jej rozbudowa i modernizacja zwłaszcza na terenach wiejskich. W 2022 roku wybudowano sieć wodociągową o długości 700 metrów PEHD DM 125 z trzema odgałęzieniami w pasie drogowym działki 493 obręb Pajęczno. Wykonawcą zadania był Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie. Wartość zadania wynosiła 177 718,56 zł. Środki finansowe pochodziły w 100% z budżetu Gminy Pajęczno.

Tabela 9: Sieć kanalizacyjna w gminie Pajęczno

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	47,0	47,0	47,0	47,0	47,0	47,0	47,2	47,2	47,2	47,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1 290	1 308	1 324	1 331	1 351	1 357	1 365	1 370	1 375	1 384
ścieki oczyszczone odprowadzone [dam ³]	269	269,0	273,0	287,0	278,0	278,0	279,0	250,0	268,0	265,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	6 194	6 227	6 326	6 352	6 395	6 380	6 379	6 289	6 280	-
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	5 543	5 543	5 530	5 546	5 577	5 549	5 544	5 449	5 446	-

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W Gminie Pajęczno łączna długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej wynosi około 47 km i obejmuje miasto Pajęczno oraz miejscowości Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki i Siedlec. Pozostałe miejscowości nie mają kanalizacji sanitarnej. Odbiorcą ścieków z obszaru gminy jest istniejąca, oddana do użytku w 2002 r. – miejska oczyszczalnia ścieków w Pajęcznie przewidziana do rozbudowy o obecnej przepustowości Qdśr = 1440 m³/d. Miejska oczyszczalnia ścieków w Pajęcznie odprowadza oczyszczone ścieki do cieku stanowiącego urządzenie melioracji wodnych szczegółowych o numerze ewidencyjnym 364 rurociągiem zamkniętym o średnicy 400 mm po działce położonej w Dylowie Rządowym. Gmina jest w posiadaniu „Koncepcji modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków w Pajęcznie”, która przewiduje modernizację i rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków. Burmistrz Pajęczna prowadzi postępowanie dotyczące wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji tego przedsięwzięcia.

Na terenie Gminy Pajęczno funkcjonują także dwie przykładowe oczyszczalnie ścieków tj. biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 28 m³/d Przedsiębiorstwa PHU „Frubex-Bis” Sp.j. w Dylowie Szlacheckim oraz biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 30 m³/d Przedsiębiorstwa PHU „Frutico” w Nowych Gajęcicach. W gminie Pajęczno działa także 35 przydomowych oczyszczalni ścieków będących własnością osób prywatnych¹⁹.

Jak zapisano w *Raporcie o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021*, w gminie na terenie wiejskim gdzie nie ma kanalizacji zauważalne jest zwiększone zainteresowanie budową przydomowych oczyszczalni ścieków zamiast korzystania ze zbiorników bezodpływowych. Ukształtowanie gruntów na terenie gminy nie wszędzie daje jednak taką możliwość.

W maju 2021 roku Gmina Pajęczno podpisała umowę z Urzędem Marszałkowskim w Łodzi na realizację zadania pn. „Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Janki wraz z budową pojedynczych systemów oczyszczania ścieków na posesjach mieszkańców Gminy Pajęczno”. Na ten cel Gmina Pajęczno otrzymała dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Zadanie będzie realizowane do kwietnia 2024 roku.

Inwestycja polega na modernizacji i doposażeniu stacji uzdatniania wody oraz ujęcia wody w miejscowości Janki oraz wykonaniu 16 pojedynczych systemów oczyszczania ścieków przy

¹⁹ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

zamieszkałych nieruchomościach w otoczeniu ujęcia, w celu poprawy jakości gospodarki wodno-ściekowej i zapewnienia bezpieczeństwa dla zdrowia mieszkańców gminy Pajęczno.

Modernizacja stacji uzdatniania wody w Jankach polegać będzie m.in. na budowie zbiornika zapasowego i wymianie obecnego zbiornika wody surowej, wymianie odżelaziaczy wraz z pompami, montażu automatycznego chloratora, sterowni, pomp II stopnia, lampy UV, agregatu prądotwórczego. Ponadto planuje się uruchomienie trzeciej studni głębinowej wraz z wymianą obudów istniejących studni. Z uwagi na brak skanalizowania wsi Janki, a także wszystkich pozostałych miejscowości znajdujących się w rejonie ujęcia oraz znajdowaniu się na całym obszarze gminy znacznej liczby zbiorników bezodpływowych (szamba) planuje się zakup i montaż 16 pojedynczych systemów oczyszczania ścieków („tzw. oczyszczalni przydomowych”). To poważne i konieczne przedsięwzięcie, które z pewnością poprawi jakość wody docierającej do mieszkańców gminy. Zostało rozstrzygnięte postępowanie przetargowe dotyczące realizacji tego zadania. Gmina Pajęczno podpisała umowę z Wykonawcą na realizację tego zadania. Termin realizacji inwestycji przewidziany jest na III kwartał 2024 r.

INFRASTRUKTURA ZWIĄZANA Z GOSPODARKĄ ODPADAMI²⁰

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w brzmieniu obowiązującym od 2013 roku gminy przejęły nadzór nad gospodarką odpadami komunalnymi, w tym obowiązek zorganizowania odbioru od mieszkańców odpadów komunalnych powstających w gospodarstwach domowych oraz zapewnienie zagospodarowania tych odpadów, utworzenie Punktów Selektynego Zbierania Odpadów Komunalnych.

Obsługę w zakresie odbioru odpadów komunalnych, zagospodarowania odpadów komunalnych oraz prowadzenie Punktu Selektynego Zbierania Odpadów Komunalnych dla Gminy Pajęczno w okresie od 01 stycznia 2021 do 31 grudnia 2021 zapewniła spółka EKO-REGION Sp. z o.o. z/s w Belchatowie. W ramach świadczonej usługi przeprowadzona została jedna akcja objazdowego odbioru odpadów wielkogabarytowych w miesiącu wrześniu 2021. Ilość odebranych odpadów teren gminy 60,00 Mg teren miasta 100 Mg.

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach obowiązuje obowiązkowa segregacja u źródła tj. na każdej nieruchomości objętej gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi na następujące frakcje: papier, szkło, tworzywa sztuczne i metal, odpady biodegradowalne i zmieszane odpady komunalne. Na terenie miasta Pajęczna powstanie Punkt Selektynego Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Na realizację tego zadania Gmina Pajęczno pozyskała dofinansowanie ze środków rządowego programu Polski Ład w kwocie 2 523 913,77 zł., natomiast udział własny Gminy wynosi 132 837,57 zł co stanowi 5 % udziału w wartości inwestycji. Zakres zadania obejmuje: przebudowę budynku magazynowego na budynek składowy Punktu Selektynego Zbiórki Odpadów Komunalnych, zmianę sposobu użytkowania stróżówki na budynek biurowy, budowę wagi samochodowej, budowę elektrycznej linii zasilającej, przyłącza wodociągowego, kanalizacyjnej instalacji odbiorczej, przyłącza kanalizacji deszczowej z separatorem oraz zakup wyposażenia do obsługi PSZOK. Na realizację tej inwestycji Gmina podpisała umowę z Wykonawcą na

²⁰ *Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021*

kwotę: 2 640 000 zł. Trwają prace budowlane. Planowane zakończenie tego zadania inwestycyjnego jest na III kwartał 2023 r.

INFRASTRUKTURA ŁĄCZNOŚCI

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć telefoniczną. Wraz z rozwojem technologicznym, sieć telefonii stacjonarnej traci na znaczeniu na rzecz łączności bezprzewodowej oraz Internetu. Zakłada się, że w najbliższych latach proces ten będzie ulegał pogłębieniu.

2.2.2. Własność nieruchomości

Gmina Pajęczno jest właścicielem wszystkich obiektów użyteczności publicznej, gdzie prowadzi działalność publiczną.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. stan mienia komunalnego – nieruchomości gruntowe - wynosi 259 864,20 m², w tym nieruchomości zajęte pod drogi + obiekty budynkowe i kubaturowe.

Gmina Pajęczno posiada w swoim zasobie budynki, przeznaczone na użytek publiczny, które były udostępniane mieszkańcom miasta i mieszkańcom sołectw na potrzeby spotkań sołeckich i gościom:

- Dom Tradycji i Kultury w Gajęcicach Starych;
- świetlica wiejska w Wydrzynowie;
- świetlica wiejska w Ładzinie;
- świetlica wiejska w Jankach

Część nieruchomości gruntowych gminy - działki rolne oddane są w dzierżawę dla osób fizycznych oraz dla osób prawnych²¹.

2.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także jego nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (art. 8, 9 pkt. 1, 2)²².

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa - Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 marca 2022 roku, na obszarze Miasta i Gminy Pajęczno wyróżniono następujące zabytki nieruchome:

Makowiska

- kościół par.pw. św. Bartłomieja Apostoła, 1841-42, XIX/XX, nr rej.: A/366 z 1.12.2017
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w

²¹ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

²² Narodowy Instytut Dziedzictwa www.nid.pl

- ogrodzenie, mur., poł. XIX, nr rej.: j.w
- cmentarz rzym.-kat. (cz. stara), nr rej.: A/502/89 z 21.11.1989
- zespół dworski, poł. XIX, nr rej.: A/257 z 10.10.2015 (decyzja UCHYLONA – MKiDN z 7.12.2015):
 - dwór
 - park

Pajęczno

- kościół par. pw. MB i św. Leonarda, nr rej.:10/29 z 15.06.1946 oraz 249/67 z 30.08.1967
- cmentarz rzym.-kat., 1 poł. XIX, nr rej.: A/499/89 z 12.11.1989
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- dom, ul. Kościuszki 41/43, 1 poł. XIX, nr rej.: 649/67 z 31.08.1967

Do najcenniejszych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Pajęczno, wpisanych do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa łódzkiego zaliczyć należy:²³

Tabela 10 Zabytki wpisane do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków z obszaru Gminy Pajęczno

miejsowość	ulica	nr	nazwa obiektu	datacja	nr rejestru	data wpisu do rejestru
Makowiska	Szkolna	3	Dwór	poł. XIX w.		
Makowiska	Szkolna	3	Park podworski	XIX w.		
Makowiska		42	Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	XV w.		
Makowiska		42	Kościół par. rzym.-kat. św. Bartłomieja Apostoła	1841-1842		
Makowiska			Cmentarz rzymsko-katolicki	1 poł. XIX w.	A/502/89	22.11.1989
Pajęczno	Cmentarna		Cmentarz rzymsko-katolicki	1 poł. XIX w.	A/499/89	22.11.1989
Pajęczno	Dworcowy		Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	XIV w.		
Pajęczno	Dworcowy		Kościół par. rzym. kat. p.w. Wniebowzięcia MB	1748-1753	249	30.08.1967
Pajęczno	Kościuszki	41/43	Dom	pocz XIX w.	649	31.08.1967
Pajęczno	Ściegienna	11	Wiatrak	pocz. XIX w.	250	30.08.1967
Pajęczno			Cmentarz żydowski	XIX w.		
Pajęczno			Układ przestrzenny miejski	XIII w.		

Źródło: www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_i_ewidencja_zabytkow,19 (odsłona z dnia 13.07.2022)

Pajęczno jest jedną z najstarszych gmin w Polsce Środkowej, w związku tym na jej terenie znajduje się wiele cennych zabytków oraz obiektów stanowiących zasoby dóbr kulturowych, które wymagają ochrony. Na terenie gminy znajdują się także liczne stanowiska archeologiczne, a ich spis zawiera *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno*.

UCHWAŁĄ NR 289/XXXII/22 z dnia 22 marca 2022 r. Rada Miejska w Pajęcznie przyjęła *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pajęczno na lata 2022 – 2025*. Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Gminy Pajęczno.

²³https://www.wuozlodz.pl/Rejestr_i_wojewodzka_ewidencja_zabytkow_z_podzialem_na_powiaty,109

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) Burmistrz prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Pajęczno, która zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury Dziedzictwa Narodowego w Warszawie została przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Nr 361/2021 z dnia 14.09.2021 r..

Burmistrz sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno na lata 2022 - 2025* zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych, renowacyjnych i remontowych zabytkowych obszarów i obiektów na terenie gminy, będących genezą chluby i postumentem zrównoważonego rozwoju obszaru opartego o walory krajobrazu przyrodniczo - kulturowego.

Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków. Pozwoli to na:

- wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania degradacji dziedzictwa kulturowego,
- ujednoczenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych,
- poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowanie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego,
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnych – „Małej Ojczyzny”,
- właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy.

Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późniejszymi zmianami) wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, sędowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Burmistrza, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują Ustawy dotyczące jednostek samorządowych. Zakładanym rezultatem wdrażania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno na lata 2022 - 2025* będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przyjętej zarządzeniem Burmistrza Gminy Pajęczno Nr 361/2021

z dnia 14.09.2021 r., podniesienie ich roli m. in. poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gminy Pajęczno.

Poniżej przedstawiono dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie Gminy Pajęczno.

Tabela 11 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Pajęczno

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Okres lub data budowy	Materiał
1	Dom	1-go Maja	pocz. XX w	mur.
2	Dom	Częstochowska22/24	k. XIX w.	drewniany
3	Dom	Kościuszki 5	pocz. XX w.	murowany
4	Dom	Kościuszki 7	pocz. XX w.	murowany
5	Dom	Kościuszki 37	pocz. XX w.	murowany
6	Dom	Kościuszki 55	pocz. XIX w.	murowany
7	Dom	Kościuszki 56	pocz. XX w.	murowany
8	Dom	Kościuszki 41/43	pocz. XIX w.	Nr Dec.649 łódzkie
9	Dom	Parkowa 14/16		
10	Cmentarz żydowski		XIX w	zlikwidowany
11	Miejski układ przestrzenny		XIII w.	
12	Zespół kościelny Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	XVIII w.	
13	Kaplica rzymsko-katolicka (zespół kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy (otoczenie kościoła)		murowany
14	Plebania (zespół Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy		murowany
15	Cmentarz rzym.-kat. przykościelny (zamknięty)	Pl. Dworcowy	XIV w.	
16	Stodoła	koło Plebanii	1930 r.	
17	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	1748-1753	Nr rej.249 łódzkie
18	Zespół cmentarny cmentarza rzymsko-katolickiego	ul. Cmentarna	XIX w.	
19	Brama cmentarna	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
20	Mur cmentarny	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
21	Cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
22	Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Bartłomieja Apostoła, ogrodzenie przykościelne, teren przykościelny w granicach ogrodzenia	Makowiska ul. Radomszczańska	XVIII w.	Nr rej. A/366

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja)

Tabela 12 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Pajęczno

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie	Uwagi
1	Kościół rzymsko-kat. p.w. Św. Bartłomieja	Makowiska ul. Radomszczańska 2	1841-1842	
2	Dom parafialny	Makowiska 42	1920 r.	
3	Cmentarz rzymsko-katolicki	Makowiska 42	I poł. XIX w.	Nr rej.A/502/89 Częstochowa
4	Dwór	Makowska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	
5	Park podworski	Makowska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	
6	Zespół dworsko-parkowy	Makowska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	
7	Kościół rzymsko-katolicki	Janki	1914 r.	

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie	Uwagi
8	Kapliczka rzymsko-katolicka	Janki	pocz. XX w.	
9	Leśniczówka	Ładzin		
10	Kapliczka rzymsko-katolicka	Łężce	1938 r.	
11	Chałupa	Patrzyków 84	pocz. XX w.	

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja)

Pajęczno zostało wyróżnione w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023*. „Mając na uwadze potrzebę wzmocnienia opieki nad specyficznymi i cennymi pod względem kulturowym i krajobrazowym układami przestrzennymi miast i wsi województwa łódzkiego w WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano 66 miejscowości, które tworzą sieć ośrodków historycznych o zróżnicowanej randze i potrzebach działań rewitalizacyjnych w ich historycznych przestrzeniach i zabytkowych zespołach zabudowy. Podstawowym kryterium wytypowania ośrodków były walory przestrzenne i aspekty niematerialne, a także instytucjonalne atrybuty pozwalające pełnić im rolę centrów kulturotwórczych na różnych poziomach.” W ramach sieci wskazano:

- 1 ośrodek o randze europejskiej: Łódź;
- 5 ośrodków o randze krajowej
- 11 ośrodków o randze regionalnej
- 49 ośrodków o randze lokalnej, w tym m.in. Pajęczno.

Pajęczno wyszczególniono również ze względu na kościół parafialny Wniebowzięcia NMP, któremu nadano rangę zabytku reprezentatywnego. Ocenę stanu zachowania na 2020 r. określono jako bardzo dobry, zarekomendowano bieżące prace utrzymaniowe.

Fotografia 7 Kościół Wniebowzięcia NMP w Pajęcznie, widok na centrum Miasta

Źródło: Fotografia własna

2.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska

Ochrona środowiska prowadzona jest w Gminie Pajęczno w oparciu o zasady i działania zapisane w poniższych dokumentach:

- *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja),*
- *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Pajęczno;*
- *Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu Gminy i Miasta Pajęczno na lata 2014-2032.*

Prowadzone są również działania, m.in. w ramach Programu „Czyste Powietrze”, którego celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Przez cały rok 2021 w gminie aktywnie działał punkt informacyjno-konsultacyjny programu „Czyste Powietrze”, w ramach współpracy na podstawie zawartego porozumienia z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

W roku 2021 Gmina Pajęczno zrealizowała zadanie pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Pajęczno w roku 2021”, dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w ilości 72,779 Mg odebranego azbestu, oraz ze środków własnych w ilości 5,64 Mg azbestu. Wyroby zawierające azbest odebrano łącznie z 23 posesji znajdujących się na terenie gminy Pajęczno²⁴.

2.3. Sfera społeczna

2.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze

Gmina miejsko-wiejska Pajęczno należy do województwa łódzkiego, powiatu pajęczańskiego, zamieszkuje ją około 22% ludności powiatu. Gmina Pajęczno pod względem liczby mieszkańców jest jedną z dwóch gmin z największą liczbą mieszkańców w powiecie pajęczańskim.

Zgodnie z danymi GUS, na dzień 31.12.2021 r. liczba ludności faktycznie zamieszkałej na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Pajęczno wyniosła 11 335 osób (ostatnie dostępne dane statystyczne). Zarejestrowano więcej kobiet niż mężczyzn, różnica wyniosła 167 osób. Na przestrzeni badanych lat liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się o 448 osób. Wśród kobiet i mężczyzn odnotowujemy jednakowy spadek po 224 osoby. W roku 2021 kobiety stanowiły 50,73% ogółu ludności. Miasto Pajęczno zamieszkiwało 6 536 osób, liczba mieszkańców miasta na przestrzeni analizowanych lat zmniejszyła się o 281 osób. Również na obszarze wiejskim gminy odnotowano zmniejszenie się liczby ludności, różnica ta wyniosła 167 osób.

²⁴ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

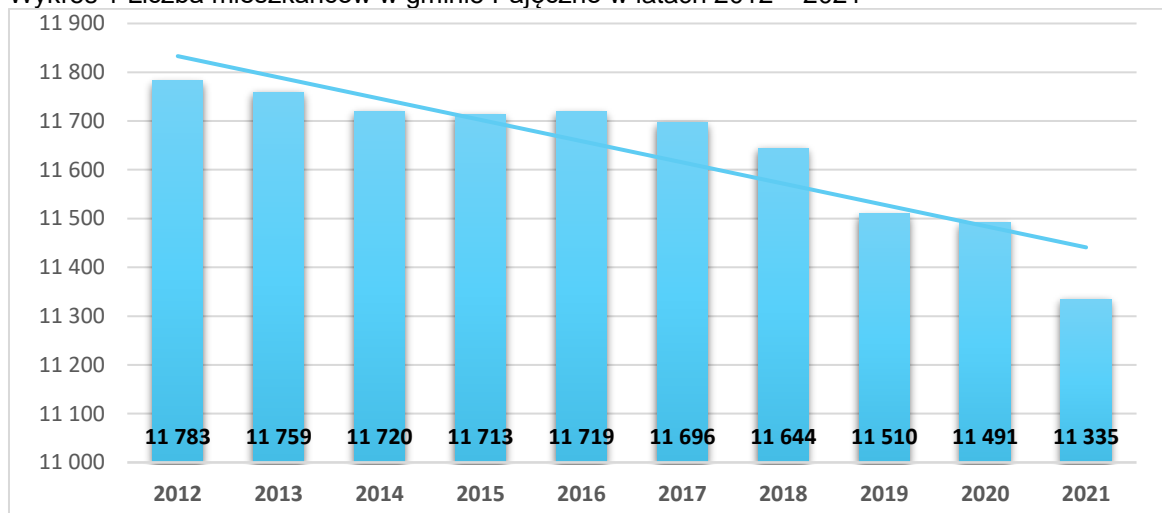
Tabela 13 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Pajęczno w latach 2012 – 2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina ogółem	11 783	11 759	11 720	11 713	11 719	11 696	11 644	11 510	11 491	11 335
kobiety	5 975	5 973	5 947	5 941	5 946	5 942	5 918	5 849	5 839	5 751
mężczyźni	5 808	5 786	5 773	5 772	5 773	5 754	5 726	5 661	5 652	5 584
Miasto Pajęczno	6 817	6 811	6 791	6 808	6 829	6 792	6 781	6 662	6 651	6 536
Obszar wiejski	4 966	4 948	4 929	4 905	4 890	4 904	4 863	4 848	4 840	4 799

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

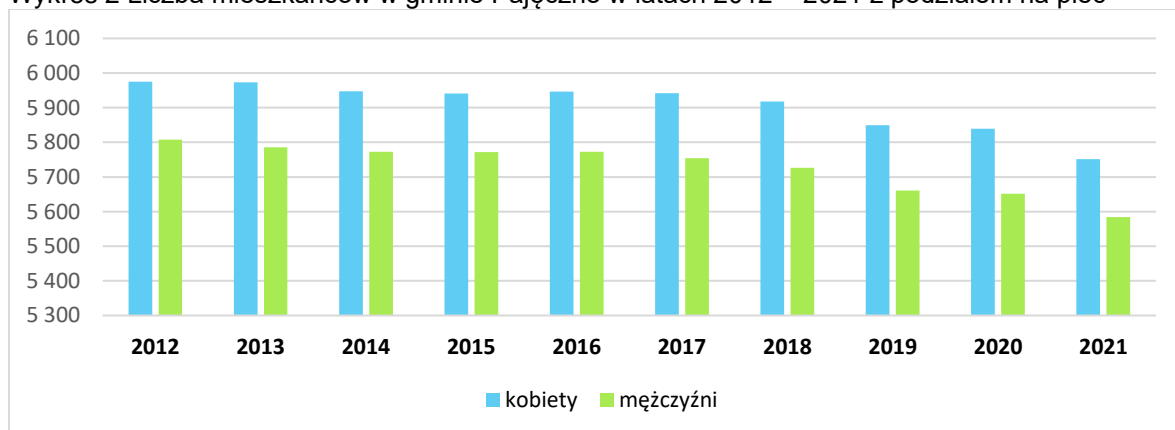
W analizowanych latach zauważalny jest stały równomierny spadek liczby mieszkańców gminy. W roku 2012 liczba mieszkańców była najwyższa i wyniosła 11 783 osób, w roku 2021 była najniższa i wyniosła 11 335 osób.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 2 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021 z podziałem na płeć

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Gmina Pajęczno pod względem ilości mieszkańców to jedna z najbardziej zaludnionych dwóch gmin miejsko-wiejskich w powiecie pajęczańskim, pod względem liczby mieszkańców ustępuje gminie Działoszyn.

Tabela 14 Dynamika liczby ludności w latach 2012 - 2021 - analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat pajęczański	52 700	52 533	52 293	52 023	52 003	51 851	51 597	51 220	50 952	50 461
Działoszyn gm. miejsko wiejska	12 928	12 872	12 825	12 722	12 715	12 665	12 599	12 444	12 346	12 168
Kielczygłów	4 205	4 198	4 170	4 112	4 096	4 074	4 032	3 981	3 950	3 887
Nowa Brzeźnica	4 759	4 729	4 710	4 663	4 645	4 609	4 573	4 558	4 535	4 507
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	11 783	11 759	11 720	11 713	11 719	11 696	11 644	11 510	11 491	11 335
Rząśnia	4 867	4 851	4 820	4 804	4 857	4 892	4 909	4 939	4 924	4 934
Siemkowice	4 853	4 854	4 852	4 858	4 837	4 814	4 791	4 773	4 745	4 703
Strzelce Wielkie	4 740	4 713	4 700	4 685	4 665	4 651	4 618	4 571	4 540	4 506
Sulmierzyce	4 565	4 557	4 496	4 466	4 469	4 450	4 431	4 444	4 421	4 421
Powiat kłobucki	85 735	85 576	85 396	85 256	85 180	85 094	84 924	84 591	84 330	83 744
Popów	6 036	5 996	5 988	5 961	5 968	5 925	5 883	5 874	5 835	5 836
województwo łódzkie	2 524	2 513	2 504	2 493	2 485	2 476	2 466	2 454	2 437	2 416
	651	093	136	603	323	315	322	779	970	902

Jednostka terytorialna	saldo	saldo %
Powiat pajęczański	-2 239	-4,25
Działoszyn gm. miejsko wiejska	-760	-5,88
Kielczygłów	-318	-7,56
Nowa Brzeźnica	-252	-5,30
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	-448	-3,80
Rząśnia	67	1,38
Siemkowice	-150	-3,09
Strzelce Wielkie	-234	-4,94
Sulmierzyce	-144	-3,15
Powiat kłobucki	-1 991	-2,32
Popów	-200	-3,31
województwo łódzkie	-107 749	-4,27

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W większości analizowanych jednostek terytorialnych w powiecie pajęczańskim odnotowano zmniejszenie się liczby ludności w roku 2021 w stosunku do roku 2012. Zmniejszenie liczby ludności w poszczególnych gminach wynosi:

- Gmina Działoszyn (minus) – 760 osób (zmniejszenie o 4,25%);
- Gmina Kielczygłów (minus) – 318 osób (zmniejszenie o 7,56%);
- Gmina Nowa Brzeźnica (minus) – 252 osoby (zmniejszenie o 5,30%);
- Gmina Pajęczno (minus) – 448 osób (zmniejszenie o 3,80%);
- Gmina Siemkowice (minus) – 150 osób (zmniejszenie o 3,09%);
- Gmina Strzelce Wielkie (minus) – 234 osoby (zmniejszenie o 4,94%);
- Gmina Sulmierzyce (minus) – 144 osoby (zmniejszenie o 3,15%).

Jedyną gminą w powiecie pajęczańskim, która odnotowała zwiększenie liczby mieszkańców jest gmina Rząśnia (+67 osób, tj. 1,38%).

Sytuacja gminy z powiatu kłobuckiego jest pod tym względem podobna, analizowana gmina Popów odnotowała spadek mieszkańców w stosunku do roku 2012.

- Gmina Popów (minus) – 200 osób (zmniejszenie o 3,31%);

W tym samym czasie w powiecie pajęczańskim liczba mieszkańców ogółem zmniejszyła się o 2 239 osób (-4,25%), w powiecie kłobuckim o 1 991 osób (-2,32%), a w województwie łódzkim o 107 749 osób (-4,27%).

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ mają wysokość przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego). W latach poddanych analizie, przyrost naturalny w gminie Pajęczno (poza rokiem 2016 i 2018) był ujemny co oznacza, iż liczba urodzeń żywych była niższa od liczba zgonów. Najniższą wartość ujemną odnotowano w roku 2021 (-67).

Tabela 15 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Pajęczno (stan w dniu 31XII)

Ruch naturalny (osoba)	Lata									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia żywe ogółem	124	115	105	114	128	108	117	108	113	88
Urodzenia żywe mężczyźni	63	46	61	57	65	57	61	62	58	43
Urodzenia żywe kobiety	61	69	44	57	63	51	56	46	55	45
Zgony ogółem	131	117	110	123	114	122	117	121	151	bd.*
Zgony mężczyźni	70	56	61	79	67	79	60	65	88	bd.*
Zgony kobiety	61	61	49	44	47	43	57	56	63	bd.*
Przyrost naturalny ogółem	-7	-2	-5	-9	14	-14	0	-13	-38	-67
Przyrost naturalny mężczyźni	-7	-10	0	-22	-2	-22	1	-3	-30	-30
Przyrost naturalny kobiety	0	8	-5	13	16	8	-1	-10	-8	-37

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), bd.* brak danych

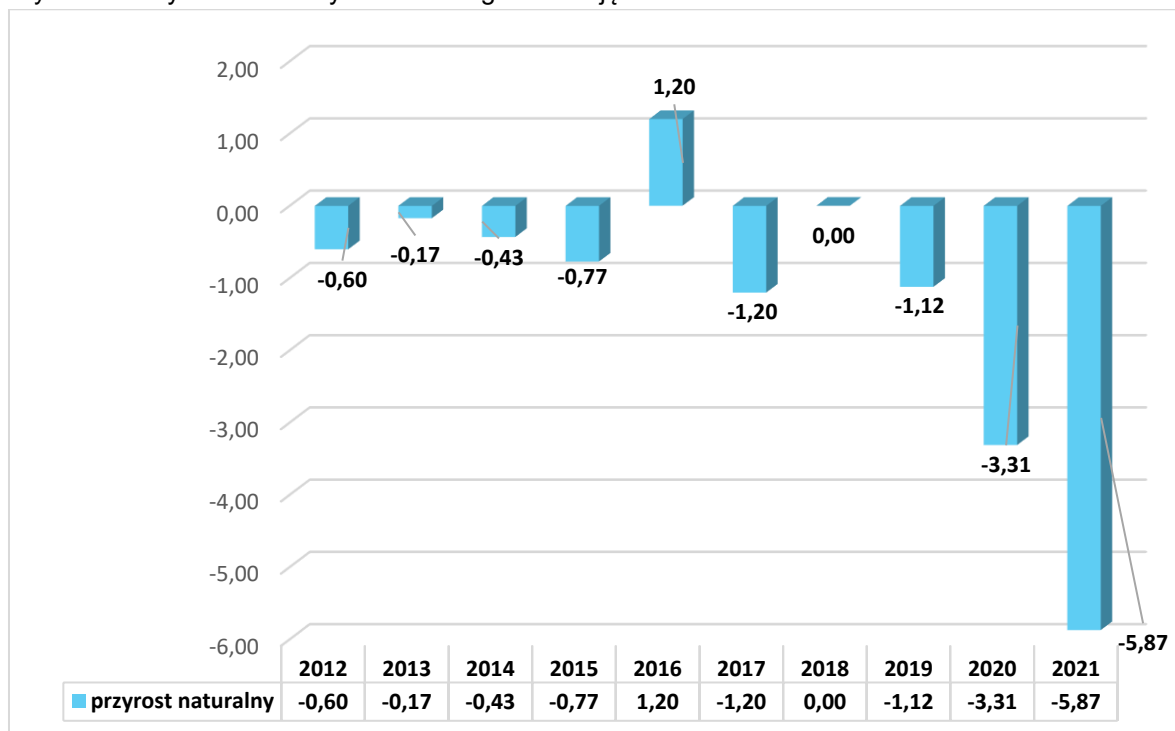
Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę ludności. Według danych GUS w gminie Pajęczno w 2021 roku odnotowano 88 żywych urodzeń, w tym 43 mężczyzn i 45 kobiet. Przyrost naturalny w gminie w 2021 roku wynosi (-67), w poprzednich latach również odnotowano ujemny przyrost naturalny (poza rokiem 2016 kiedy był dodatni oraz rokiem 2018 kiedy wynosił 0). W analizowanych latach przyrost naturalny ogółem wynosi (-141 osób), w tym (-125 mężczyzn) oraz (-16 kobiet). Najniższa wartość wskaźnika na 1000 ludności została odnotowana w roku 2021 (-5,87).

Tabela 16 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na 1000 ludności na terenie gminy Pajęczno (stan w dniu 31 XII) w latach 2012 – 2021

Na 1000 ludności:	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
urodzenia żywe	10,54	9,76	8,95	9,75	10,94	9,24	10,03	9,34	9,84	7,71
zgony	11,14	9,93	9,37	10,52	9,74	10,44	10,03	10,47	13,14	bd.
przyrost naturalny	-0,60	-0,17	-0,43	-0,77	1,20	-1,20	0,00	-1,12	-3,31	-5,87

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 3 Przyrost naturalny ludności w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W analizie porównawczej w latach 2012-2021 przyrost naturalny, w prawie wszystkich analizowanych JST był ujemny. Wyróżniają się gminy: Pajęczno, Rząśnia oraz Siemkowice, które odnotowały w ciągu badanych lat wskaźnik dodatni na poziomie od 0,41 do 1,42. Rosnący ujemny przyrost naturalny w województwie łódzkim na przestrzeni badanych lat oraz w gminach poddanych analizie pokazuje skalę problemu w regionie. W tabeli poniżej kolorem oznaczono wartości dodatnie przyrostu naturalnego, są to sporadyczne przypadki. Ujemny przyrost naturalny w Gminie Pajęczno nie jest zatem cechą wyjątkową gminy i dotyczy całego powiatu pajęczańskiego oraz kłobuckiego, jest również charakterystyczny dla całego województwa łódzkiego.

Tabela 17 Przyrost naturalny w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim i kłobuckim oraz województwie łódzkim w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat pajęczański	-2,33	-2,55	-2,67	-2,99	-2,14	-1,81	-2,71	-2,75	-5,40	-6,53
Działoszyn gm. miejsko wiejska	-0,70	-1,55	-1,79	-0,47	-0,32	-1,10	-2,85	-3,84	-5,17	-6,60
Kielczygłów	-2,84	-5,02	-6,93	-6,02	-6,12	-2,20	-4,20	-9,00	-6,29	-11,45
Nowa Brzeźnica	-6,89	-3,38	-3,81	-4,05	-6,03	-5,63	-7,41	-3,06	-7,06	-7,96
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	-0,60	-0,17	-0,43	-0,77	1,20	-1,20	0,00	-1,12	-3,31	-5,87
Rząśnia	-3,71	-3,08	-3,92	-4,57	-0,83	0,00	-1,43	1,42	-4,46	-2,24
Siemkowice	-1,64	1,24	0,41	-2,07	-5,57	-0,62	-1,04	0,00	-6,94	-6,99
Strzelce Wielkie	-1,70	-8,90	-5,11	-6,63	-4,06	-4,96	-6,90	-3,93	-8,33	-6,19
Sulmierzyce	-6,12	-5,29	-5,29	-7,60	-4,03	-1,12	-2,03	-4,29	-5,41	-6,82
Powiat kłobucki	-1,15	-1,84	-1,71	-2,59	-2,30	-2,08	-2,91	-1,58	-4,30	-6,61
Popów	-3,13	-7,66	-1,00	-2,68	-4,19	-5,04	-3,04	-2,39	-4,78	-2,40
województwo łódzkie	-2,97	-3,51	-2,80	-3,61	-2,98	-2,98	-3,47	-3,64	-6,09	-7,60

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Czulym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrówkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.²⁵

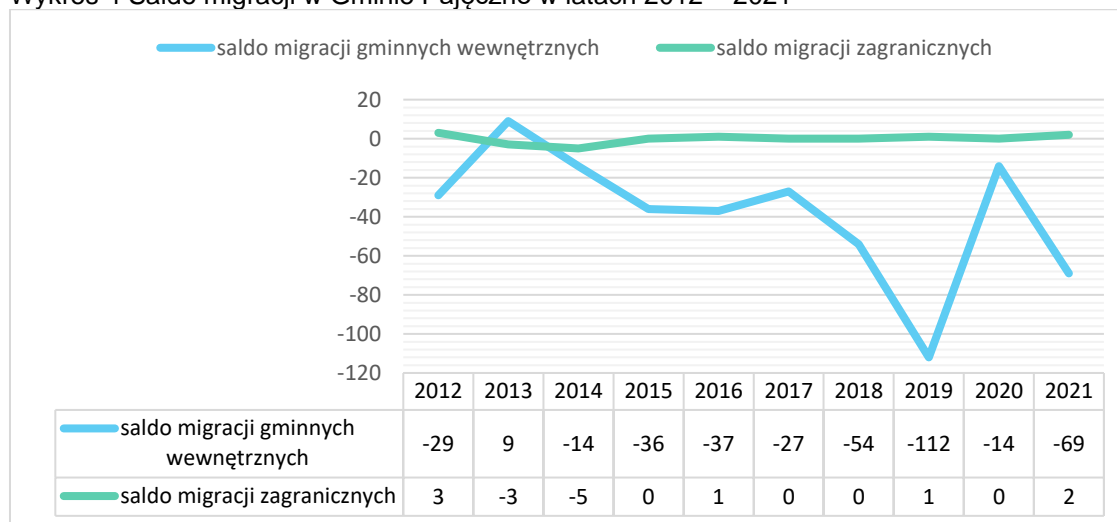
Tabela 18 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Pajęczno w latach 2012– 2021

Migracje na pobyt stały	Lata									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zameldowania w ruchu wew. ogółem	99	134	124	105	74	113	119	89	100	92
Zameldowania z zagranicy ogółem	3	0	1	0	2	0	1	1	1	2
Zameldowania ogółem	102	134	125	105	76	113	120	90	101	94
Wymeldowania w ruchu wew.	128	125	138	141	111	140	173	201	114	161
Wymeldowania za granicę	0	3	6	0	1	0	1	0	1	0
Wymeldowania ogółem	128	128	144	141	112	140	174	201	115	161
Saldo migracji ogółem	-26	6	-19	0	-36	-27	-54	-111	-14	-67
Saldo migracji wewnętrznych	-29	9	-14	-36	-37	-27	-54	-112	-14	-69
Saldo migracji zagranicznych	3	-3	-5	0	1	0	0	1	0	2

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminie Pajęczno w 2021 roku saldo migracji (ogółem) odnotowujemy na poziomie (-67) osób. Liczba osób zameldowanych w roku 2021 ogółem to 94 osoby, natomiast wymeldowanych to 161 osób. Zmiany miejsca zamieszkania występują głównie w obrębie kraju, regionu. Najwięcej osób wyprowadziło się z terenu gminy w roku 2019 (201 osób). Wymeldowania w ruchu wewnętrznym w gminie w ostatnich latach kształtują się na podobnym poziomie. Według danych GUS saldo migracji zagranicznych kształtuje się od (-5) do (+3). Po roku 2014 nikt z mieszkańców nie zdecydował się na wymeldowanie za granicę.

Wykres 4 Saldo migracji w Gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wartość salda migracji wewnętrznych w analizowanych latach przyjmowała wartości od ujemnych do dodatnich. Największy spadek salda odnotowano w roku 2019 (-112), a zwiększenie w roku 2013 (+9). Należy jednak zauważyć, iż bilans salda migracji wewnętrznych na przestrzeni

²⁵ Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

analizowanych lat jest ujemny i wynosi (-383) mieszkańców. Wartość salda migracji zagranicznych w analizowanym okresie przyjmuje wartości od (-5) do (+3). Wskazane powyżej wartości opisujące ruch migracyjny pokazują, że w ciągu ostatnich lat więcej ludzi zdecydowało się na opuszczenie gminy Pajęczno i zamieszkanie w innym miejscu.

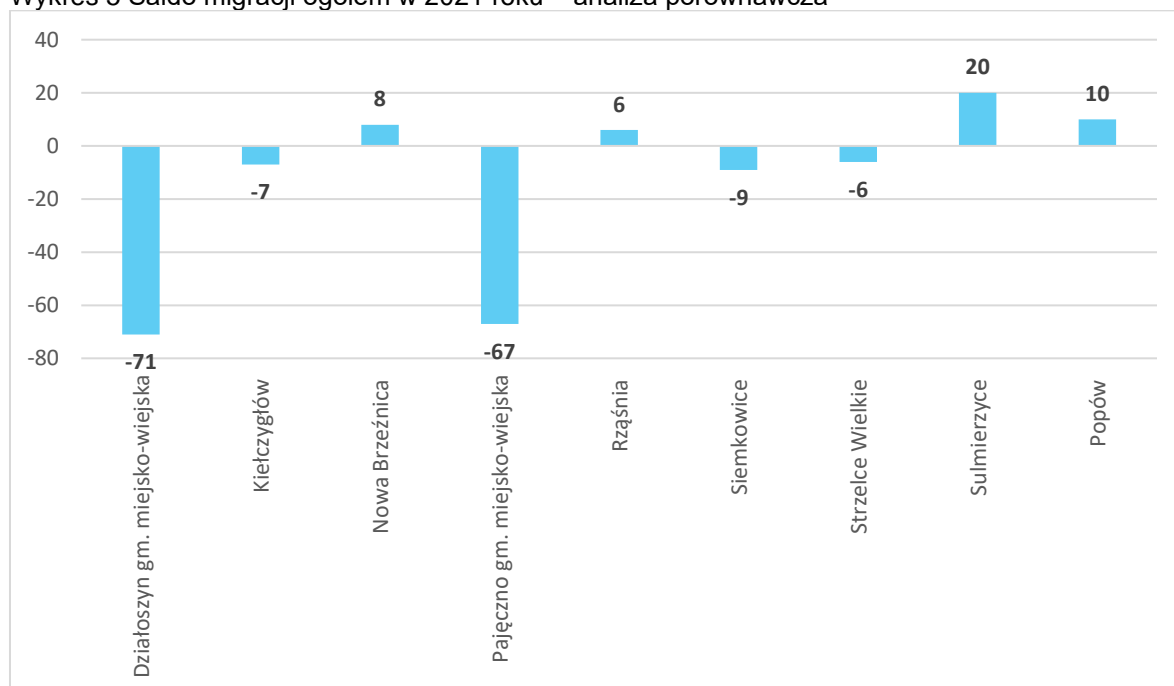
Tabela 19 Saldo migracji ogółem w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim, kłobuckim oraz województwie łódzkim w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat pajęczański	-134	-105	-120	bd*	-79	-121	-142	-267	-95	-126
Działoszyn gm. miejsko-wiejska	-41	-82	-61	bd*	-79	-50	-69	-91	-74	-71
Kielczygłów	-23	-16	-5	bd*	-8	0	-22	-34	-7	-7
Nowa Brzeźnica	-21	-22	2	bd*	-2	-20	1	-5	-13	8
Pajęczno gm. miejsko-wiejska	-26	6	-19	bd*	-36	-27	-54	-111	-14	-67
Rząśnia	-1	9	7	bd*	32	28	14	7	0	6
Siemkowice	-6	-7	-10	bd*	0	-29	-10	-22	-5	-9
Strzelce Wielkie	-13	8	-13	bd*	-5	-7	2	-25	9	-6
Sulmierzyce	-3	-1	-21	bd*	19	-16	-4	14	9	20
Powiat kłobucki	103	6	-59	bd*	14	-8	33	-146	-30	-66
Popów	-2	14	-9	bd*	18	7	-12	11	-18	10
województwo łódzkie	-1 828	-2 678	-2 045	bd*	-1 417	-1 789	-1 859	-2 510	-1 672	-2 143

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), bd* – brak danych

Wskaźnik salda migracji dla powiatu pajęczańskiego oraz województwa, a także badanej gminy miejsko-wiejskiej Działoszyn nie napawa optymizmem, gdyż w latach poddanych analizie przyjmuje wyłącznie wartości ujemne. Wśród gmin wiejskich kształtuje się różnie, przyjmując wartości od (-34) do (+32). Gminą w której wskaźnik salda migracji w latach poddanych analizie jest prawie co roku dodatni jest gmina Rząśnia (oprócz roku 2012). W roku 2021 wartość wskaźnika salda migracji ogółem w otoczeniu gminy Pajęczno kształtowała się następująco:

Wykres 5 Saldo migracji ogółem w 2021 roku – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Saldo migracji dla gminy Pajęczno w roku 2021 wyniosło (-67) osób i jest to jeden z pięciu ujemnych wyników obok gminy Działoszyn, w której to odnotowano (-71) osób, gminy Kielczygłów (-7) osób, gminy Siemkowice (-9) osób oraz gminy Strzelce Wielkie (- 6) osób. Dodatkowo saldo migracji odnotowały gminy: Nowa Brzeźnica (+8) osób, Rząśnia (+6) osób, Sulmierzyce (+20) osób oraz Popów w powiecie kłobuckim (+10) osób. Najtrudniejsza jest sytuacja w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn, gdzie od lat wskaźnik przyjmuje wartości ujemne, w ciągu analizowanych lat z gminy wyemigrowało 618 osób, z gminy Pajęczno wyemigrowało 348 osób, które zapewne wybierają inne ościennie gminy do zamieszkania.

Istnieje kilka czynników determinujących ruch migracyjny społeczeństwa, zalicza się do nich:

- czynniki demograficzne, takie jak wiek, płeć i stan cywilny
- czynniki pozademograficzne: ekonomiczne, polityczne, etniczne, społeczne i kulturowe.

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Osoby w wieku produkcyjnym dzielimy na dwie kategorie: osoby mobilne oraz osoby niemobilne. Osoby mobilne charakteryzują się gotowością do podjęcia zmian w swoim życiu zawodowym, zmianą pracy, stanowiska pracy, chęcią przekwalifikowania się, nabycia nowych umiejętności. Osoby znajdujące się w przedziale wiekowym produkcyjnym niemobilnym to osoby, które nie wykazują chęci do zmiany pracy, stanowiska pracy, nie są zainteresowane zdobyciem nowych kwalifikacji zawodowych.

W gminie Pajęczno osoby w wieku produkcyjnym mobilnym w 2021 roku stanowiły 60,65% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 20 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku (stan w dniu 31XII)										
Ludność w wieku:	Lata									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Przedprodukcyjnym ogółem (17 lat i mniej)	2 181	2 172	2 119	2 074	2 094	2 066	2 038	1 972	1 980	1 945
Produkcyjnym ogółem	7 462	7 378	7 323	7 245	7 167	7 106	7 014	6 894	6 841	6 698
Produkcyjnym mobilnym	4 622	4 578	4 566	4 555	4 492	4 430	4 360	4 267	4 206	4 063
Produkcyjnym niemobilnym	2 840	2 800	2 757	2 690	2 675	2 676	2 654	2 627	2 635	2 635
Poprodukcyjnym ogółem	2 140	2 209	2 278	2 394	2 458	2 524	2 592	2 644	2 670	2 692
W % ogółem ludność w wieku:										
przedprodukcyjnym	18,5	18,5	18,1	17,7	17,9	17,7	17,5	17,1	17,2	17,2
produkcyjnym	63,3	62,7	62,5	61,9	61,2	60,8	60,2	59,9	59,5	59,1
poprodukcyjnym	18,2	18,8	19,4	20,4	21,0	21,6	22,3	23,0	23,2	23,7

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Z powyższych danych wynika, że w latach 2012- 2021 w gminie Pajęczno obserwujemy:

- zmniejszenie liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 236 osób (-10,82%);
- zmniejszenie liczby ludności w wieku produkcyjnym o 764 osoby (-10,23%);
- zwiększenie liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 552 osoby (+25,79%).

W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując 59,1% społeczeństwa, niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym osiągając 22,7% społeczeństwa i stopniowy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do 17,2% w roku 2021. Zmiany w strukturze wieku ludności (zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży) dają podstawy do twierdzenia, że proces ten będzie postępował. Problem dotyczy większości gmin województwa łódzkiego. Proporcje ekonomicznych grup wieku w gminach ościennych, powiecie i województwie kształtują się następująco:

Tabela 21 Ludność w podziale na lata produkcyjne w 2021 roku – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
		liczba	udział %	liczba	udział %	Liczba	udział %
Powiat pajęczański	50 461	8 556	17,0	30 470	60,4	11 435	22,7
Działoszyn gm. miejsko wiejska	12 168	2 055	16,9	7 435	61,1	2 678	22,0
Kielczygłów	3 887	570	14,7	2 367	60,9	950	24,4
Nowa Brzeźnica	4 507	690	15,3	2 738	60,7	1 079	23,9
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	11 335	1 945	17,2	6 698	59,1	2 692	23,7
Rząśnia	4 934	909	18,4	3 049	61,8	976	19,8
Siemkowice	4 703	871	18,5	2 824	60,0	1 008	21,4
Strzelce Wielkie	4 506	704	15,6	2 784	61,8	1 018	22,6
Sulmierzyce	4 421	812	18,4	2 575	58,2	1 034	23,4
Powiat kłobucki	83 744	14 178	16,9	50 890	60,8	18 676	22,3
Popów	5 836	993	17,0	3 560	61,0	1 283	22,0
województwo łódzkie	2 416 902	414 183	17,1	1 399 155	57,9	603 564	25,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W tabeli powyżej wyłoniono do analizy porównawczej dane wojewódzkie, powiatowe, jednostki samorządu terytorialnego w granicach administracyjnych powiatu pajęczańskiego oraz gminy graniczące z gminą Pajęczno. Kolorem pomarańczowym zaznaczono wskaźniki o najwyższych, zaś kolorem niebieskim o najniższych wartościach udziału % ludności w danej grupie wieku.

Najwyższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w gminie wiejskiej Siemkowice tj. 18,5%, natomiast najniższy w gminie Kielczygłów 14,7%. Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym w województwie łódzkim ogółem wynosi 17,1% powiecie pajęczańskim 17,0%, a w powiecie kłobuckim 16,9%.

Najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym przypada na gminy Rząśnia i Strzelce Wielkie - po 61,8% ogółu ludności w gminie, natomiast najniższy na gminę Sulmierzyce tj. 58,2% ogółu ludności, wskaźnik ten jest nieznacznie wyższy bo o 0,3% od najniższego wskaźnika przypadającego na województwo łódzkie 57,9%.

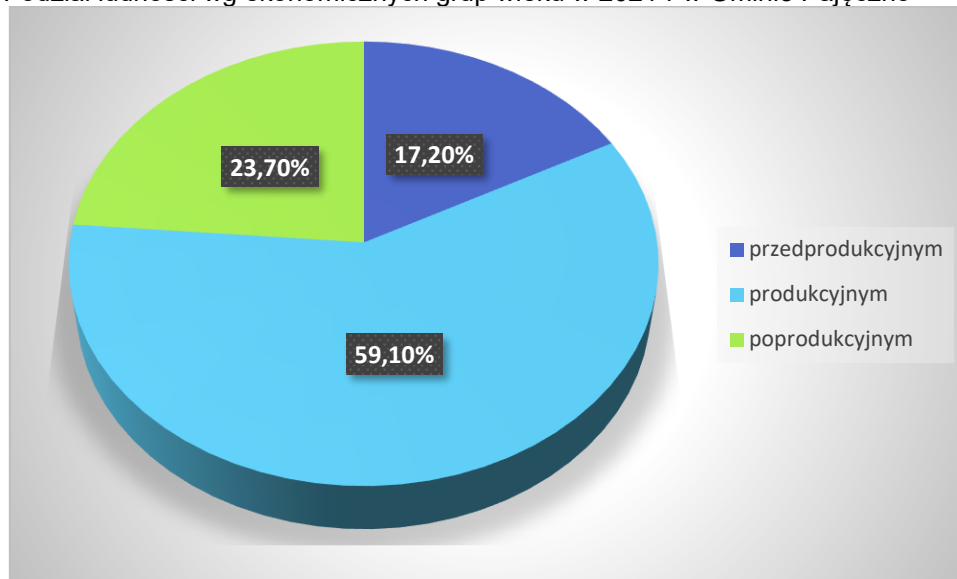
Największy udział % osób w wieku poprodukcyjnym wśród jednostek samorządu terytorialnego zaobserwowano w gminie Kielczygłów 24,4%, natomiast najniższy przypada na gminę wiejską Rząśnia tj. 19,8%, w województwie łódzkim wynosi 25,0%.

W gminie Pajęczno udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2021 roku przedstawiał się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 17,2% ogółu ludności w gminie,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 59,1% ogółu ludności w gminie,

- ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 23,7% ogółu ludności w gminie.

Wykres 6 Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2021 r w Gminie Pajęczno

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wskaźnik w gminie był wyższy od średniej dla powiatu pajęczańskiego i kłobuckiego oraz województwa łódzkiego w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym. Natomiast w grupie osób w wieku produkcyjnym wskaźnik był niższy od średniej dla obu powiatów, ale wyższy od średniej województwa łódzkiego.

Ze strukturą wieku i płci ludności jest powiązany również wskaźnik obciążenia demograficznego ludności, czyli ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla gminy Pajęczno wskaźnik ten wynosi 40,2 osoby i jest wyższy niż ten sam wskaźnik dla powiatu (37,5 osób) i niższy niż wskaźnik obciążenia demograficznego ludności dla województwa (43,1 osoby). Im przedmiotowy wskaźnik jest wyższy, tym sytuacja demograficzna obszaru, z punktu widzenia ekonomicznego jest trudniejsza i świadczy o starzeniu się społeczeństwa. Systematyczny przyrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym powoduje silną presję na system emerytalny (zapewnienie emerytur dla coraz liczniejszej populacji osób, które zakończyły aktywność zawodową) oraz na system opieki zdrowotnej (zapewnienie specjalistycznej opieki ludziom w podeszłym wieku).

PODSUMOWANIE:

W horyzoncie czasowym, obejmującym najbliższe lata, zasadniczy wpływ na kształt polityki społecznej w całym województwie łódzkim, jak i w Gminie Pajęczno, będą miały procesy demograficzne, które uwidoczniły się i nasiliły w ostatnich latach. Do tych procesów zaliczamy:

- zmieniony model rodziny (małodzieństwo rodzin, samotne rodzicielstwo);
- wzrost liczby rozwodów i związków nieformalnych;
- wzrastający odsetek małżeństw bezdzietnych;
- opóźnianie wieku zawierania małżeństw i rodzenia pierwszego dziecka;
- wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych;
- ujemny przyrost naturalny i malejąca dzietność;
- spadek liczby małżeństw;

- wzrost przeciętnej długości życia;
- migracje wewnętrzne i zagraniczne.

Stan i struktura ludności w obrębie gminy Pajęczno są podobne do sytuacji, jaka panuje w obrębie województwa łódzkiego. Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się, podobnie jak w większości analizowanych JST, również przyrost naturalny w gminie Pajęczno w analizowanych latach był ujemny. Saldo migracji w gminie przyjmuje w poszczególnych latach wartości od ujemnych (-11) do dodatnich (+6). Bilans migracji wynosi (-348) mieszkańców. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie osób ogółem był niższy od udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Taka sama tendencja zachodzi w powiecie pajęczańskim oraz w całym województwie łódzkim. Kolejne lata nie przedstawiają się zatem optymistycznie, jest to związane z obecną sytuacją epidemiologiczną w Polsce i na świecie. W roku 2021 zanotowano dużą umieralność ludzi z powodu wirusa SARS - Covid 19, przy jednoczesnym spadku ilości porodów. Ujemny przyrost naturalny jest zatem jednym z głównych problemów gminy w wymiarze społecznym i gospodarczym. Problem dotyczy ogólnie całej Polski.

PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI

Prognozy GUS²⁶ wykonane w 2017 roku (na podstawie danych z lat 2013 – 2014) wskazują, iż liczba ludności zamieszkującej gminę Pajęczno do roku 2030 będzie stopniowo maleć. Są to jednak pewne przypuszczenia, które nie muszą się sprawdzić, ale zważywszy na fakt, iż w 2021 roku liczba mieszkańców wynosiła 11 335, a w prognozie założono dla tego roku liczbę 11 526 mieszkańców, można przypuszczać że się sprawdzi, gdyż prognoza była przeszacowana o 191 osób.

Należy także wziąć pod uwagę fakt, iż rozpoczęta w 2020 roku pandemia koronawirusa Covid -19 niesie ze sobą wysoką liczbę zgonów, może również prowadzić do zmniejszenia liczby urodzeń. Poniżej zaprezentowano prognozę na lata 2021 – 2030, czyli w czasie obejmującym ostatnie dane dostępne statystyczne oraz czas obowiązywania przedmiotowej Strategii.

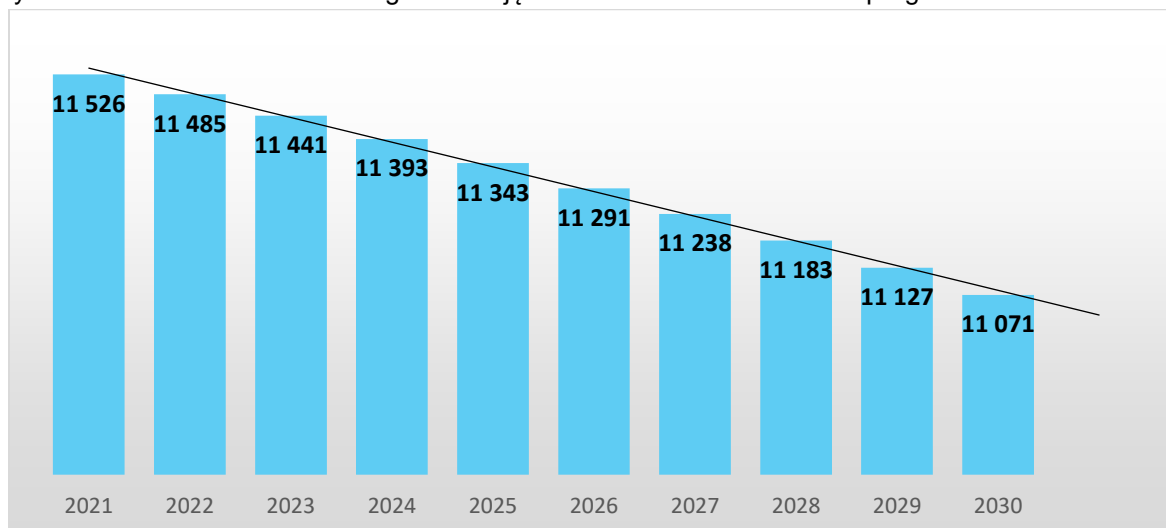
Tabela 22 Prognoza liczby ludności w gminie Pajęczno

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ogółem	11 526	11 485	11 441	11 393	11 343	11 291	11 238	11 183	11 127	11 071
mężczyźni	5 661	5 635	5 611	5 582	5 552	5 520	5 490	5 458	5 425	5 395
kobiety	5 865	5 850	5 830	5 811	5 791	5 771	5 748	5 725	5 702	5 676

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

²⁶ „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030”. Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014-2050” oraz „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014-2050.”

Wykres 7 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2021 - 2030 – prognoza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano analizy porównawczej prognozowanej liczby mieszkańców w latach 2021 - 2030. W żadnej z gmin nie prognozuje się drastycznych zmian w liczbie mieszkańców. Jednak przedstawione prognozy nie napawają optymizmem, gdyż we wszystkich analizowanych JST według prognoz zmaleje liczba ludności. Największy spadek spodziewany jest w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn (-5,40%), następnie w gminach: Kielczygłów (-5,25%), Nowa Brzeźnica (-4,56%), Pajęczno (-3,95%), Sulmierzyce (-3,37%), Siemkowice (-3,11%), Strzelce Wielkie (-2,88%), Popów (-1,73%) oraz Rzaśnia (-0,10%).

Tabela 23 Prognoza liczby ludności z 2017 roku na lata 2021 – 2030 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Saldo	w %
powiat pajęczański												
Działoszyn gm. miejsko wiejska	12 379	12 306	12 233	12 162	12 092	12 023	11 948	11 872	11 792	11 711	-668	-5,40
Kielczygłów	3 959	3 938	3 918	3 894	3 871	3 848	3 824	3 801	3 774	3 751	-208	-5,25
Nowa Brzeźnica	4 516	4 493	4 472	4 448	4 426	4 405	4 384	4 359	4 338	4 310	-206	-4,56
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	11 526	11 485	11 441	11 393	11 343	11 291	11 238	11 183	11 127	11 071	-455	-3,95
Rzaśnia	4 849	4 850	4 849	4 849	4 850	4 851	4 851	4 851	4 845	4 844	-5	-0,10
Siemkowice	4 754	4 737	4 720	4 706	4 691	4 673	4 656	4 638	4 623	4 606	-148	-3,11
Strzelce Wielkie	4 590	4 577	4 564	4 549	4 534	4 521	4 508	4 493	4 478	4 458	-132	-2,88
Sulmierzyce	4 395	4 384	4 368	4 354	4 338	4 316	4 299	4 281	4 265	4 247	-148	-3,37
powiat kłobucki												
Popów	5 900	5 888	5 878	5 866	5 856	5 846	5 833	5 822	5 810	5 798	-102	-1,73

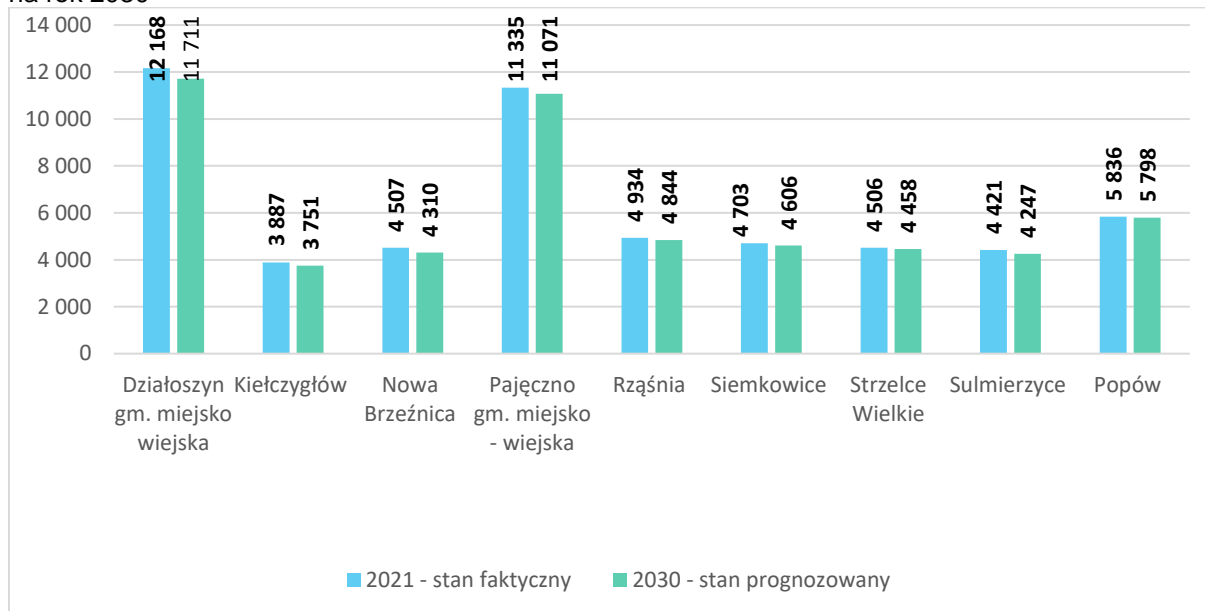
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano również analizy porównawczej dla roku 2021 stan faktyczny i roku 2030 stan prognozowany. Porównanie pokazuje, iż ilość gmin w których prognozowany jest spadek ludności nie zmieniła się i dotyczy wszystkich gmin. Według prognoz liczba mieszkańców w 2021 roku miała być wyższa od stanu faktycznego, w następujących gminach poddanych analizie: Działoszyn (+211), Kielczygłów (+72), Nowa Brzeźnica (+9), Pajęczno (+191), Siemkowice (+51), Strzelce Wielkie (+84), Popów (+64). Faktyczna liczba mieszkańców wśród analizowanych JST w roku 2021 jest niższa o 571 osób od liczby prognozowanej. Oznacza to duże prawdopodobieństwo urealnienia prognozy, a faktyczna liczba mieszkańców w 2030 roku może być jeszcze niższa.

Zauważalne są natomiast zmiany procentowe wynikające z porównania ilości mieszkańców prognozowanych (2030) ze stanem faktycznym w roku 2021. Według tego porównania liczba

mieszkańców gminy Pajęczno zmniejszy się o (2,33%), gminy Działoszyn (3,76%), gminy Kielczygłów (3,50%), gminy Nowa Brzeźnica (4,37%), gminy Rząśnia (1,82%), gminy Siemkowice (2,06%), gminy Strzelce Wielkie (1,07%), gminy Sulmierzyce (3,94%), gminy Popów (0,65%).

Wykres 8 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu faktycznego na rok 2021 oraz prognozy na rok 2030

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

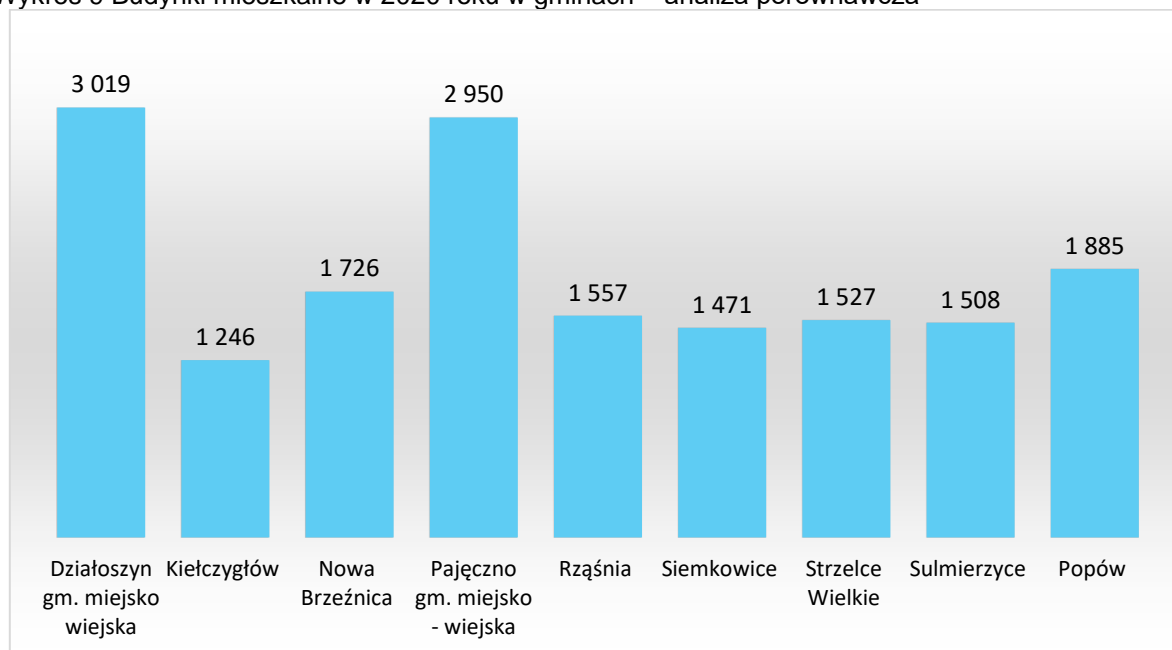
2.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

Miasto Pajęczno jest ośrodkiem powiatowym. Mieszczą się tu: Starostwo Powiatowe wraz ze wszystkimi swoimi agendami takimi jak: Powiatowy Ośrodek Geodezyjno-Kartograficzny, Urząd Skarbowy, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, Sąd Rejonowy, Inspektorat PZU S.A., Komenda Powiatowa Policji, Powiatowa Komenda Straży Pożarnej, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Poza miastem Pajęczno, z agend powiatowych, ma swoją siedzibę w Działoszynie Zarząd Dróg Powiatowych.

ZABUDOWA, CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

W 2020 roku (ostatnie dostępne dane statystyczne), w gminie znajdowało się 2 950 budynków mieszkalnych. W gminach ościennych porównywalna ilość zabudowy mieszkaniowej zlokalizowana była w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn. W gminach wiejskich liczba budynków mieszkalnych była niższa i kształtowała się od 1246 w gminie Kielczygłów do 1885 w gminie Popów.

Wykres 9 Budynki mieszkalne w 2020 roku w gminach – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2020 roku w gminie Pajęczno przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 83,2 m², natomiast na 1 osobę przypadło 29,1 m². Dla porównania – w powiecie pajęczańskim powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 87,2 m², a na 1 osobę przypadało 29,9 m², zatem wartości obu wskaźników dla gminy Pajęczno są mniej korzystne. W porównaniu z województwem łódzkim, wskaźnik - przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania - w gminie Pajęczno jest wyższy, a wskaźnik -przeciętna powierzchni użytkowa na osobę jest wyższy w województwie. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w gminie wynosi 349,8 - jest to jeden z wyższych wskaźników, najwyższy spośród analizowanych gmin, odnotowano dla gmin: Nowa Brzeźnica (385,4), Sulmierzyce (375,5) i Strzelce Wielkie (355,9). W powiecie pajęczańskim wynosi 339,9 i jest o 9,9 pkt niższy od wskaźnika dla gminy Pajęczno.

W powiecie pajęczańskim w porównaniu do powiatu kłobuckiego odnotowano:

- niższą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (-9,3 m²),
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (-1,7 m²),
- więcej mieszkań na 1000 mieszkańców (+15,1).

W porównaniu zaś do danych dla województwa łódzkiego odnotowano:

- większą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+17,3 m²),
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (-0,3 m²),
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (-87,9).

Tabela 24 Zasoby mieszkaniowe w 2020 roku – analiza porównawcza

Gmina	Mieszkania	Mieszkania na 1000 mieszkańców	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na mieszkanie	Budynki mieszkalne
Powiat pajęczański	17 319	339,9	87,2	29,6	4,31	2,94	15 004
Działoszyn gm. miejsko wiejska	3 975	322,0	87,2	28,1	4,42	3,11	3 019

Gmina	Mieszkania	Mieszkania na 1000 mieszkańców	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na mieszkanie	Budynki mieszkalne
Kielczygłów	1 273	322,3	100,3	32,3	4,57	3,10	1 246
Nowa Brzeźnica	1 748	385,4	79,6	30,7	3,90	2,59	1 726
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	4 019	349,8	83,2	29,1	4,29	2,86	2 950
Rzaśnia	1 518	308,3	95,7	29,5	4,50	3,24	1 557
Siemkowice	1 510	318,2	94,7	30,1	4,38	3,14	1 471
Strzelce Wielkie	1 616	355,9	83,1	29,6	4,10	2,81	1 527
Sulmierzyce	1 660	375,5	83,7	31,4	4,30	2,66	1 508
Powiat kłobucki	27 393	324,8	96,5	31,3	4,47	3,08	23 960
Popów	1 948	333,8	99,5	33,2	4,66	3,00	1 885
województwo łódzkie	1 042 856	427,8	69,9	29,9	3,61	2,34	460 905

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zasobach mieszkaniowych w gminie Pajęczno przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w 2020 roku wynosiła 83,2 m², w porównaniu do innych JST była to jedna z niższych wartości wskaźnika, niższa od wskaźnika dla obu powiatów, wyższa jednak od wskaźnika województwa łódzkiego. Wysoka przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania charakterystyczna jest dla obszarów wiejskich. Im bardziej zurbanizowany teren, tym wskaźnik ten maleje.

Gmina Pajęczno posiada opracowany „Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pajęczno na lata 2019-2023”, przyjęty Uchwałą Nr 41/IV/19 Rady Miejskiej w Pajęcznie, z dnia 27 lutego 2019 roku, który swym zakresem obejmuje:

- Prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego Gminy;
- Analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikających ze stanu technicznego budynków i lokali;
- Planowaną sprzedaż lokali w latach 2019-2023;
- Zasady polityki czynszowej;
- Sposób i zasady zarządzania lokalami i budynkami wchodzącymi w skład zasobu mieszkaniowego Gminy oraz przewidywane zmiany w zakresie zarządzania mieszkaniowym zasobem Gminy z lat 2019-2023;
- Źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej w latach 2019-2023;
- Planowaną wysokość wydatków na gospodarowanie mieszkaniowym zasobem gminy;
- Opis innych działań mających na celu poprawę i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pajęczno.

Lokalami i budynkami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu Gminy zarządza Burmistrz w sposób pośredni za pomocą Miejskiego Zakładu Komunalnemu w Pajęcznie. MZK jako Administrator mieszkań komunalnych i socjalnych działa na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Pajęcznie nr 104/XIII/91 z dnia 1 sierpnia 1991r. Działanie Administratora polega na²⁷:

- zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania Wspólnot, w skład których wchodzi mieszkania komunalne i własnościowe;

²⁷ Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

- oraz utrzymaniu obiektów w stanie technicznym nie zagrażającym bezpieczeństwu użytkowników.

Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie jest Administratorem 132 mieszkań komunalnych oraz 24 mieszkań socjalnych. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych wynosi 5096.00 m² co stanowi 51,36% całości zasobu mieszkań, natomiast powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych wynosi 422,24 m².

Wszystkie zasoby mieszkaniowe pochodzą z lat 1955 –1970. Ze względu na swój wiek wymagają ciągłych prac remontowych, napraw, usuwania awarii, dotyczy to również części wspólnej zasobu mieszkań. W związku z pogarszającym się stanem budynków, utrzymanie mieszkań komunalnych wymaga wielu nakładów finansowych.

Według *Raportu o stanie gminy Pajęczno za rok 2021*, Miasto Pajęczno zamierza wdrożyć rządowy program w oparciu o projekt Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych „SIM”, w ramach którego w mieście planowana jest budowa mieszkań o charakterze budownictwa wielorodzinnego. SIM-y to spółki, które - w porozumieniu z samorządem - budują i wynajmują mieszkania z przystępnym czynszem. Mają być alternatywą dla tych, których nie stać na kredyt mieszkaniowy z uwagi na brak zdolności kredytowej lub dla tych osób, które nie chcą wiązać się długoletnim kredytem. SIM-y, jak założono w projekcie, mają zapewnić możliwość dojścia do własności. Korzystając z okazji władze gminy podjęły inicjatywę budowy niskoczynszowych mieszkań na terenie Pajęczna.

Rada Miejska Pajęczna, Uchwałą Nr 271/XXIX/21 z dnia 30.11.2021 r., wyraziła zgodę na utworzenie spółki SIM KZN Łódzkie Centrum spółka z o. o. W ramach nowo powstałej spółki w ramach Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej SIM w skład, której będzie wchodzić 9 gmin i Krajowy Zasób Nieruchomości, przewiduje się realizację około 1 000 lokali mieszkalnych, w tym 60 w samym mieście Pajęczno. Zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pozwalają wybudować nowe mieszkania przy ulicy Przemysłowej, bez zakłócenia funkcji przeznaczenia i rozwoju sąsiednich nieruchomości. Władze Gminy Pajęczno są pełne nadziei, iż uda się zrealizować to przedsięwzięcie, z korzyścią dla mieszkańców Gminy Pajęczno.

W Gminie Pajęczno z roku na rok powoli, ale systematycznie przybywa mieszkań, zwiększa się przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę. Coraz więcej jest również mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne. Wskazują na to dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 25 Zasoby mieszkaniowe w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020

ZASOBY MIESZKANIOWE		lata									
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mieszkania		3769	3875	3892	3902	3921	3939	3954	3982	3997	4019
Przeciętna powierzchnia użytkowa:											
1 mieszkania	m ²	81,0	80,5	80,9	81,0	81,5	81,8	82,1	82,5	82,7	83,2
na 1 osobę	m ²	25,9	26,5	26,8	27,0	27,3	27,5	27,7	28,2	28,7	29,1
Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:											
wodociąg	mieszk.	3612	3718	3735	3745	3764	3782	3797	3825	3840	3862
ustęp splukiwany	mieszk.	3330	3436	3453	3463	3482	3500	3515	3543	3558	3580
łazienka	mieszk.	3178	3284	3301	3311	3330	3348	3363	3391	3406	3428
centralne ogrzewanie	mieszk.	2951	3057	3074	3084	3103	3121	3136	3164	3179	3201
gaz z sieci	mieszk.	1	1	1	1	1	1	14	40	70	113

ZASOBY MIESZKANIOWE	lata									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań										
wodociąg	95,8	95,9	96,0	96,0	96,0	96,0	96,0	96,1	96,1	96,1
ustęp splukiwany	88,4	88,7	88,7	88,7	88,8	88,9	88,9	89,0	89,0	89,1
łazienka	84,3	84,7	84,8	84,9	84,9	85,0	85,1	85,2	85,2	85,3
centralne ogrzewanie	78,3	78,9	79,0	79,0	79,1	79,2	79,3	79,5	79,5	79,6
gaz z sieci	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	1,0	1,8	2,8
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminie Pajęczno										
z wodociągu	95,8	95,6	95,7	96,3	96,3	96,3	96,3	96,4	96,4	96,4
z kanalizacji	52,5	52,6	53,0	54,0	54,2	54,6	54,5	54,8	54,6	54,7
z gazu	0,0	0,2	1,3	1,8	2,1	2,4	2,7	3,3	4,0	5,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Warunki życia mieszkańców w gminie są dobre, większość mieszkań jest wyposażonych we wskazane instalacje techniczno-sanitarne. Z roku na rok przybywa mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne w tym instalacji gazowych z sieci. W 2020 roku w gminie Pajęczno:

- 96,1% mieszkań było podłączonych do sieci wodociągowej,
- 85,3% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 79,6% mieszkań miało podłączone centralne ogrzewanie,
- 2,8% mieszkań było podłączonych do gazu z sieci.

Według danych GUS za 2020 rok, w gminie Pajęczno, wskaźnik „korzystający z instalacji w % ogółu ludność” kształtuje się następująco: 99,4% mieszkańców korzysta z wodociągu, 54,7% z kanalizacji, a 5,1% z gazu.

Tabela 26 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2020 roku w gminie Pajęczno oraz gminach ościennych – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	wodociąg	ustęp splukiwany	łazienka	centralne ogrzewanie	gaz sieciowy
Powiat pajęczański	92,9	85,5	80,7	72,6	1,4
Działoszyn gm. miejsko wiejska	97,8	92,0	88,1	86,1	3,1
Kielczygłów	90,7	84,9	79,5	65,8	0,0
Nowa Brzeźnica	84,7	73,6	70,0	58,9	0,0
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	96,1	89,1	85,3	79,6	2,8
Rząśnia	93,9	82,8	79,2	69,3	0,0
Siemkowice	86,3	78,4	74,7	61,5	0,1
Strzelce Wielkie	89,1	75,9	71,1	60,1	0,0
Sulmierzyce	92,9	92,2	79,9	68,5	0,0
Powiat kłobucki	95,2	91,4	88,1	78,5	1,0
Popów	92,8	85,9	82,1	72,9	0,0
województwo łódzkie	94,9	89,9	86,0	78,0	45,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Według przedstawionej powyżej analizy najwięcej mieszkań wyposażonych na wsi w: wodociąg, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy jest w gminie Działoszyn. Gmina Pajęczno pod względem mieszkań wyposażonych w każdą z wymienionych instalacji jest na drugim miejscu zaraz po gminie Działoszyn. Porównując gminy wiejskie z terenami wiejskimi z gmin Działoszyn i Pajęczno należy stwierdzić, iż również w tym zestawieniu przoduje gmina Działoszyn, na drugim miejscu znajduje się Pajęczno, (tabela poniżej).

Tabela 27 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2020 roku w gminie Pajęczno oraz gminach ościennych z podziałem na miasto i wieś – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	w mieście				na wsi			
	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	gaz	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	gaz
Powiat pajęczański	98,7	93,7	90,2	3,1	90,9	76,0	66,4	0,8
Działoszyn gm. miejsko-wiejska	99,2	93,8	92,5	2,6	96,2	81,7	79,0	3,7
Kielczygłów	0,0	0,0	0,0	0,0	90,7	79,5	65,8	0,0
Nowa Brzeźnica	0,0	0,0	0,0	0,0	84,7	70,0	58,9	0,0
Pajęczno gm. miejsko-wiejska	98,2	93,6	88,2	3,5	92,7	72,0	66,0	1,7
Rząśnia	0,0	0,0	0,0	0,0	93,9	79,2	69,3	0,0
Siemkowice	0,0	0,0	0,0	0,0	86,3	74,7	61,5	0,1
Strzelce Wielkie	0,0	0,0	0,0	0,0	89,1	71,1	60,1	0,0
Sulmierzyce	0,0	0,0	0,0	0,0	92,9	79,9	68,5	0,0
Powiat kłobucki	97,5	93,3	85,7	0,5	94,5	86,6	76,4	1,2
Popów	0,0	0,0	0,0	0,0	92,8	82,1	72,9	0,0
województwo łódzkie	97,3	90,6	83,2	62,0	89,5	75,5	65,9	6,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

PODSUMOWANIE

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Pajęczno systematycznie się polepsza. Liczba mieszkań w gminie przez ostatnie 10 lat wzrosła o 250. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania również rośnie, w 2011 r. wynosiła 81,0 m², natomiast w 2020 r. – 83,2 m². Mieszkania w gminie Pajęczno zazwyczaj mają 4 pokoje, przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w 2020 r. wyniosła 4,29. W jednym mieszkaniu w 2020 r. średnio mieszkało 2,86 osoby, na 1 osobę przypadało 29,1 m² powierzchni użytkowej.

Fotografia 8 Widok na zabudowę mieszkaniową Miasta Pajęczno

Źródło: Fotografia własna

Podsumowując, warunki mieszkaniowe w gminie Pajęczno są dobre, mieszkania są powyżej średniej wyposażone w instalacje, w porównaniu z pozostałymi gminami wiejskimi powiatu pajęczańskiego, lepsze warunki są tylko w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn. Mankamentem gminy jest sieć

kanalizacyjna oraz dostęp do sieci gazowej, co ma znaczny wpływ na jakość życia mieszkańców, ale także na stan środowiska przyrodniczego.

SPORT I REKREACJA

Bazą kultury fizycznej, sportu i rekreacji na terenie miasta i gminy są:

- Stadion Miejski w Pajęcznie;
- Stadion sportowy w Makowiskach;
- Kompleks "ORLIK" przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie ul. Wiśniowa;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie przy ul. Wiśniowej;
- Mała sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie przy ul. Wiśniowej;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej nr 2 w Pajęcznie przy ul. Grunwaldzkiej;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej w Makowiskach;
- pływalnia przy ul. Sienkiewicza w Pajęcznie.

Na obszarze gminy Pajęczno funkcjonują m.in.: boiska, korty tenisowe, siłownie napowietrzne i place zabaw.

Fotografia 9 Szkoła Podstawowa nr 1 w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 10 Plac zabaw w parku w centrum Pajęczna

Źródło: Fotografia własna

Gmina Pajęczno nie ustaje w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, w celu finansowania niezbędnych inwestycji. W 2021 roku otrzymała dofinansowanie z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład na realizację projektu „Budowa bazy edukacyjno-rekreacyjnej na terenie Parku 1000-lecia w Pajęcznie”.

Źródło: Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Projekt obejmuje: budowę ścieżek pieszo-rowerowych, placu wejściowego, remont istniejącego chodnika, nawierzchni miasteczka rowerowego, budowę schodów terenowych, remont pomostu widokowego, budowę plaży piaskowej, remont betonowych umocowań skarpy na kamienną, plaży kamiennej, instalacji oświetlenia, budowę elektrycznej wewnętrznej linii zasilającej, instalacji wodno-kanalizacyjnej, przeciwpowodziowej, instalacji monitoringu. Powstanie siłownia zewnętrzna, plac zabaw, Street Workout, altana, tężnia solankowa, gabłota edukacyjna, ławy, stoły itp. Łączna wartość inwestycji to kwota 3 343 722,99 zł, z czego wkład własny Gminy to 10% czyli 334 327,30 zł, a dofinansowanie 3 009 350,69 zł. Trzy postępowania przetargowe dotyczące tej inwestycji zostały unieważnione z powodu braku środków finansowych. Gmina Pajęczno wystąpiła do Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o zmniejszenie zakresu zadania. Zgoda została udzielona w styczniu 2023 r.

Na terenie Gminy i Miasta Pajęczno funkcjonują następujące kluby sportowe²⁸:

- LKS „ZAWISZA” Pajęczno (piłka nożna);
- LKS „PŁOMIEN” Makowiska (piłka nożna);
- ULKS Pajęczno (kolarstwo);
- MUKS „MEDUZA” Pajęczno (pływanie);
- MUKS „LIBERO” Pajęczno (piłka siatkowa);
- Akademia Sportów Walki WATAHA (taekwondo i kickboxing);

²⁸ <https://pajeczno.pl/sport/kluby-sportowe/>

- Klub Biegacza "WARTA" (bieganie);
- AKADEMIA SPORTU PAJĘCZNO (piłka nożna).

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Nad bezpieczeństwem całego powiatu pajęczańskiego czuwa Powiatowa Komenda Policji w Pajęcznie, która nadzoruje prace podległych komisariatów.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pajęcznie jako organizator krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie powiatu, stanowi ważne ogniwo systemu bezpieczeństwa obywatelskiego, spełniając wszelkie formalne warunki do ochrony obywateli przed zjawiskami groźnymi dla życia i zdrowia lub powodującymi duże straty materialne.

Na terenie Gminy i Miasta Pajęczno funkcjonuje 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych:

- Jednostka typu S – 3, włączona do KSRG (Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego) – OSP Makowiska;
- Jednostka typu S – 2, OSP Nowe Gajęcice;
- Jednostki typu S – 1, OSP Siedlec, OSP Niwiska Górne,
- Jednostki typu M, OSP Patrzyków, OSP Pajęczno, OSP Dylów Rządowy, OSP Lipina.

Podmiotem odpowiedzialnym za bezpieczeństwo ludności pod względem sanitarnym jest Powiatowy Inspektor Sanitarny w Pajęcznie.

2.3.3. Oświata i edukacja

W roku szkolnym 2020/2021 Gmina Pajęczno była organem prowadzącym dla trzech szkół podstawowych, w których uczyło się łącznie 965 tj.:

- Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Juliana Tuwima w Pajęcznie ul. Wiśniowa 7;
- Szkoły Podstawowej nr 2 im. Polskich Noblistów w Pajęcznie;
- Szkoły Podstawowej im. Jana Brzechwy w Makowiskach, ul. Szkolna 1,

oraz dwóch przedszkoli:

- Publicznego Przedszkola Nr 1 w Pajęcznie, ul. Sienkiewicza 7/11;
- Publicznego Przedszkola Nr 2 w Pajęcznie ul. Przemysłowa 7.

Na terenie gminy Pajęczno oprócz w/w placówek oświatowych funkcjonuje również żłobek.

INSTYTUCJA OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

Żłobek mieści się w budynku Publicznego Przedszkola nr 2 w Pajęcznie przy ul. Przemysłowej 7. Jest to jedna sala przystosowana do opieki dla 24 dzieci w wieku od 20 tygodnia do 3 roku życia. Środki na utworzenie Żłobka Gmina Pajęczno pozyskała w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego: X.1 Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 o nr: RPLD.10.01.00-IZ.00-10-004/17. Projekt zakończył się 31 sierpnia 2020. Od 1 września 2020 Gmina

Pajęczno zobowiązana jest do utrzymania trwałości projektu poprzez utrzymanie przez okres 2 lat - 24 miejsc opieki dla dzieci.

OPIEKA PRZEDSZKOLNA

Wychowanie przedszkolne jest pierwszym szczeblem w systemie edukacji, gdzie w sposób świadomy i zaplanowany oddziałuje się na dziecko. Wychowanie i nauczanie na tym etapie odbywa się według przyjętego programu przewidującego dla każdej grupy wiekowej specyficzne formy i sposoby kształcenia uwzględniające doświadczenie dzieci i poziom ich ogólnego rozwoju psychicznego. Wiek przedszkolny stanowi dla dziecka czas najistotniejszych, a zarazem największych zmian w jego dotychczasowym życiu, gdyż w okresie tym możliwości rozwojowe dzieci są największe. Działania edukacyjne, stymulowanie rozwoju intelektualnego i społecznego dziecka przynoszą najlepsze rezultaty właśnie w okresie przedszkolnym. Zapewnienie dziecku w tym wieku odpowiednich warunków do rozwijania wrodzonych umiejętności twórczych i intelektualnych czy odkrywania nowych zdolności ma decydujące znaczenie dla jego przyszłości. Jest to również najlepszy okres na zapobieganie ewentualnym trudnościom w nauce – niwelowanie dysharmonii rozwojowych, wyrównywanie zaniedbań środowiskowych. Edukacja przedszkolna ma zatem istotne znaczenie we wspomaganie rozwoju dziecka.

Zgodnie z ustawą Prawo oświatowe wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dyrektor przedszkola może przyjąć do przedszkola dziecko, które ukończyło 2,5 roku. Dzieci 6-letnie podlegają obowiązkowemu rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu. Przedszkola publiczne realizują programy uwzględniające podstawę programową wychowania przedszkolnego, zapewniają bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie nie krótszym niż 5 godzin dziennie, zatrudniają nauczycieli posiadających odpowiednie kwalifikacje oraz przeprowadzają rekrutację dzieci zgodnie z zasadą powszechnej dostępności. Gmina Pajęczno prowadzi 2 przedszkola i 3 oddziały przedszkolne w Szkole Podstawowej w Makowiskach im. Jana Brzechwy. Liczbę oddziałów oraz liczbę dzieci w roku szkolnym 2020/2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Pajęczno w latach 2011-2020

Placówki wychowania przedszkolnego	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
przedszkola bez specjalnych	262	266	268	263	247	298	310	306	295	297
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	93	98	104	79	74	104	90	82	78	71
Ogółem	355	364	372	342	321	402	400	388	373	368

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkoli (bez specjalnych) odnotowano w roku 2017 tj. 310 osób. Ilość dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych przez 10 lat sumarycznie spadła o 22 osoby.

Placówki niepubliczne

Od dnia 01 września 2018 roku w Pajęcznie funkcjonuje Przedszkole Niepubliczne Akademia Myszkki Miki z siedzibą przy ul. Mickiewicza 2.

KSZTAŁCENIE OGÓLNE W GMINIE PAJĘCZNO

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej jest fundamentem wykształcenia - szkoła wprowadza uczniów w świat wiedzy, dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Kształcenie to dzieli się na dwa etapy edukacyjne:

- I etap edukacyjny, obejmujący klasy I-III szkoły podstawowej - edukacja wczesnoszkolna;
- II etap edukacyjny, obejmujący klasy IV-VIII szkoły podstawowej.

Gmina Pajęczno jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych²⁹:

- **Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Juliana Tuwima w Pajęcznie ul. Wiśniowa 7**

- **Szkoły Podstawowej nr 2 im. Polskich Noblistów w Pajęcznie;**

²⁹ <https://pajeczno.pl/jednostki-organizacyjne/szkoly/> (dane aktualne na dzień 01.09.2021)

- Szkoły Podstawowej im. Jana Brzechwy w Makowiskach, ul. Szkolna 1,

Wszystkie placówki oświatowe prowadzone przez Gminę Pajęczno w roku szkolnym 2021 zapewniały bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki. Każda placówka oświatowa miała zapewnioną obsługę administracyjno-finansową. Dyrektorzy placówek oświatowych, planując budżet każdego roku, uwzględniają w swoich planach finansowych również wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania (np., programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych).

PODSUMOWANIE:

Gmina zmagą się z problemami społecznymi i gospodarczymi, jednak nie ustępuje w działaniach mających pomóc w edukacji dzieci i młodzieży. W tym celu w szkołach gmina realizuje projekty współfinansowane ze środków unijnych np.:

- „Nowe kompetencje uczniów w Gminie Pajęczno”. Cel główny projektu to poprawa jakości kształcenia w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów 3 szkół podstawowych z Gminy Pajęczno poprzez działania zmierzające do wykształcenia u min. 90% z 716 uczniów (338 dziewcząt, 378 chłopców) kompetencji kluczowych, doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych 79 nauczycieli (73 nauczycielki, 6 nauczycieli) oraz doposażenie 3 szkół podstawowych.

- „Nowy żłobek w Pajęcznie”.

Innym czynnikiem, na który należy zwrócić uwagę, jest stosunkowo niski odsetek młodzieży, który kontynuuje naukę na uczelniach wyższych – szczególnie technicznych. Konieczne staje się wprowadzenie kompetencji kluczowych już na etapie nauczania w szkole podstawowej. Chodzi głównie o informatykę, programowanie, fizykę, matematykę. Wdrożyć należy również systemy pracy w grupie oraz kreować zdolności do łączenia wszystkich przedmiotów w celu rozwiązywania problemów.

Należy wskazać, że nie wszystkie dzieci z terenu gminy Pajęczno miały dostęp do edukacji na takim poziomie, jak dzieci w większych aglomeracjach województwa łódzkiego. Brakuje instytucji i możliwości poszerzania procesu kształcenia w instytucjach towarzyszących. Fakt ten zauważony został w Strategii Województwa Łódzkiego, gdzie wskazuje się na proces peryferyzacji edukacji na terenach wiejskich. Wsparcie musi być więc udzielone przez władze Gminy, Powiatu, Województwa.

2.3.4. Opieka zdrowotna

Do ośrodków zdrowia zlokalizowanych na terenie Miasta i Gminy Pajęczno należą:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medi-Alm” s.c. w Pajęcznie - ul. Wiśniowa 1, Pajęczno;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Spec-Med” w Pajęcznie - ul. Kościuszki 85, Pajęczno;
- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Pajęcznie Przychodnia Ośrodek Zdrowia w Pajęcznie, ul. Wiśniowa 26, Pajęczno;
- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Pajęcznie, ul. 1 Maja 13/15, Pajęczno;
- Laboratorium Analiz Lekarskich „Wipoll” w Pajęcznie - ul. Kościuszki 33, Pajęczno;
- Dr n. med. Teresa Fryda Laboratorium Medyczne sp z o.o. ul. 1 Maja 13/15, Pajęczno;
- Luxmed Pracownia Tomografii Komputerowej ul.1 Maja 13/15, Pajęczno;

Na terenie Miasta i Gminy Pajęczno działa 6 aptek:

- Apteka „Dr Juventa”, ul. Wiśniowa 26, Pajęczno;
- Apteka Ewa i Marek Harciarek w Pajęcznie, ul. Kościuszki 29a, Pajęczno;
- Apteka „Dr Max” - ul. Wiśniowa 3a, Pajęczno;
- Apteka Centrum ul. Kościuszki 41;
- Apteka „Superapteka” ul. Kościuszki 89;
- Apteka „Przyjazna” ul. Świerczewskiego 1.

Według ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy na potrzeby opracowania *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno na lata 2021-2030*, w gminie według mieszkańców brakuje dostępu do placówek opieki zdrowotnej w dziedzinie:

- Ginekologii;
- Stomatologii;
- Psychiatrii;
- Ograniczona ilość specjalistów lub brak specjalistów: okulisty, dermatologa, psychologa;
- POZ dziecięcego;
- Specjalistycznych przychodni.

2.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia

Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w gminie Pajęczno przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

POLITYKA SPOŁECZNA

Wiele działań podejmowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie w 2021 roku było ograniczonych z uwagi na pandemię COVID-19. Standardowe działania instytucji były realizowane. Do nowych zadań pracowników socjalnych doszło rozeznawanie potrzeb wśród osób objętych kwarantanną i koordynowanie udzielonej pomocy, polegające m.in. na dostarczaniu zakupów i leków osobom i rodzinom przebywającym na kwarantannie.

POMOC SPOŁECZNA

Zadania gminy z zakresu polityki społecznej w przeważającej części realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie, który jest jednostką budżetową gminy działającą na podstawie Statutu podjętego Uchwałą Nr 232/XXV/21 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Statutu Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2021 r. poz. 226) i realizuje dwie podstawowe funkcje polityki społecznej państwa:

- pomoc i wsparcie dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej i życiowej, którzy nie są w stanie samodzielnie przy wykorzystaniu własnych zasobów i możliwości pokonać trudności,
- podejmowanie działań, które mają za zadanie zapobiegać powstawaniu trudnych sytuacji.

Podstawowym celem działania Ośrodka zgodnie z obowiązującym statutem jest rozpoznanie i zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych oraz umożliwienia im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe. Ustawa o pomocy społecznej nie konkretyzuje tych sytuacji, wymienia jedynie najczęstsze powody ich powstawania. Poniższa tabela obrazuje powody przyznawania pomocy w 2021 roku z zakresu ustawy o pomocy społecznej:

Tabela 29 Powody przyznania pomocy rodzinom w gminie Pajęczno

Powody udzielania pomocy i wsparcia	Liczba rodzin ogółem
Długotrwała lub ciężka choroba	115
Bezrobocie	88
Niepełnosprawność	82
Ubóstwo	65
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	36
Alkoholizm	39
Potrzeba ochrony macierzyństwa	33
Bezdomność	8
Sytuacja kryzysowa	4
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakład karnego	3
Zdarzenie losowe	1
Narkomania	1

Powody udzielania pomocy i wsparcia	Liczba rodzin ogółem
Przemoc w rodzinie	1

Źródło: Raport o stanie gminy Pajęczno za rok 2021

W gminie funkcjonuje *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025*.

W ramach programu działa Gminny Zespół do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie złożony z grupy specjalistów działających bezpośrednio lub pośrednio w obszarze tematyki przemocy. Ideą przyświecającą jego działalności jest wielodyscyplinarne, skoncentrowane na pomocy osobom dotkniętym przemocą domową (zarówno ofiara jak i sprawca) spojrzenie na to zjawisko. Co za tym idzie w praktyce zespół interdyscyplinarny rozpatruje pojedyncze przypadki przemocy, z punktu widzenia różnych dyscyplin reprezentowanych przez jego członków. Daje to wielopłaszczyznowy wgląd w sytuację rodziny i możliwość niesienia skutecznej pomocy. Skoordynowane działania mają na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy na terenie Gminy i Miasta Pajęczno.

W oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działalność prowadzi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Realizacja programu jest ściśle związana ze środkami, które gmina posiada z opłat od przedsiębiorców posiadających zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W Gminie realizowany jest również *Program Przeciwdziałania Narkomanii*, a także *Program Wspierania Rodziny w Gminie Pajęczno na lata 2022 – 2024*.

W 2020 roku w Gminie Pajęczno 236 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Liczba osób korzystających z tego rodzaju wsparcia wyniosła 492, stanowiąc 4,28% ludności gminy ogółem.

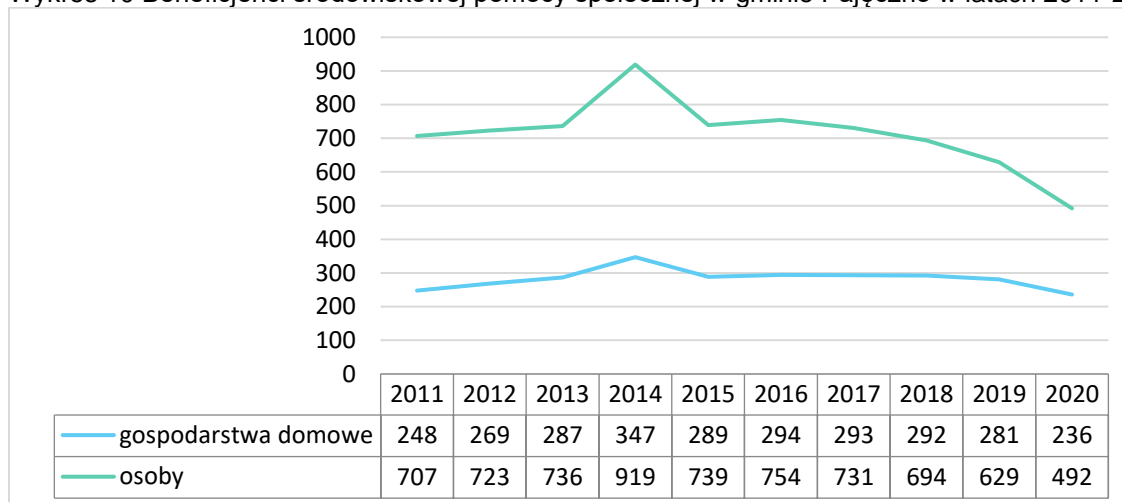
Tabela 30 Gospodarstwa domowe oraz osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
gospodarstwa domowe ogółem	248	269	287	347	289	294	293	292	281	236
osoby ogółem	707	723	736	919	739	754	731	694	629	492

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Po roku 2016 zauważalny jest stały spadek liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2020 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 236 gospodarstw i był niższy w stosunku do roku 2016 o 58 gospodarstw. Nastąpił więc spadek wartości wskaźnika o 19,72%. Spada również liczba osób korzystających ze wsparcia - w stosunku do roku 2016 wskaźnik ten zmniejszył się o 262 osoby – czyli około 34,74%. W porównaniu z rokiem 2011 spadki nie są już tak wysokie, a najwięcej osób i gospodarstw korzystających z pomocy przypada na rok 2014.

Wykres 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Pajęczno w latach 2011-2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminach poddanych analizie, gminą w której wskaźnik - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % - był najwyższy, była gmina Sulmierzyce (10,4%). Najniższy wskaźnik na poziomie (1,2%) odnotowano w gminie Popów oraz w powiecie kłobuckim (2,3%). Wskaźnik dla gminy Pajęczno jest niższy od wskaźnika dla powiatu pajęczańskiego, ale wyższy od wskaźnika dla powiatu kłobuckiego i województwa łódzkiego.

Tabela 31 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 roku – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]
Powiat pajęczański	1 158	2 613	5,1
Działoszyn gm. miejsko wiejska	225	522	4,2
Kielczygłów	72	187	4,7
Nowa Brzeźnica	97	193	4,3
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	236	492	4,3
Rząśnia	101	241	4,9
Siemkowice	133	339	7,1
Strzelce Wielkie	88	181	4,0
Sulmierzyce	206	458	10,4
Powiat kłobucki	1 017	1 975	2,3
Popów	38	68	1,2
województwo łódzkie	51 552	97 437	4,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W ramach wydatków z budżetu gminy poniżej przedstawiono te, na które przeznaczony jest największy budżet. Dominuje tutaj oświata i wychowanie (ok. 35,33%), następnie rodzina (ok. 29,76%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (ok. 12,49%), kolejno administracja publiczna (ok. 9,30%), transport i łączność (ok. 6,99%) oraz pomoc społeczna (ok. 3,28%).

Tabela 32 Wydatki z budżetu gminy Pajęczno w roku 2020 (w zł)

wydatki z budżetu gminy ogółem	54 950 635,49
administracja publiczna	5 112 028,40
oświata i wychowanie	17 218 752,17
rodzina	16 352 388,45
pomoc społeczna	1 800 843,99
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	6 863 754,87
transport i łączność	3 839 066,83

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela poniżej przedstawia kształtowanie się wydatków ponoszonych na pomoc społeczną, począwszy od 2013 roku. Kwota ta generalnie ulega zmniejszeniu, poza rokiem 2016, w którym udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem wyniósł 29,52%. W 2020 roku na pomoc społeczną przeznaczono 3,28% wydatków z budżetu gminy.

Tabela 33 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Pajęczno w latach 2013 – 2020

rok	wydatki z budżetu Gminy ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
2013	29084417,65	4572555,41	15,72%
2014	30 826 918,56	4 642 690,36	15,06%
2015	30 900 760,49	4 855 669,80	15,71%
2016	37 781 933,44	11 153 583,84	29,52%
2017	40 442 638,64	1 582 207,46	3,91%
2018	43 004 948,94	1 818 414,75	4,23%
2019	47 906 750,80	1 915 821,63	4,00%
2020	54 950 635,49	1 800 843,99	3,28%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Poniżej zaprezentowano dane służące do wykonania analizy porównawczej za rok 2020. W tym celu zaprezentowano jak wyżej: wydatki ogółem, wydatki na pomoc społeczną oraz udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem [%]. Ostatni wskaźnik pokazuje zróżnicowanie w realizowanych wydatkach wśród JST. Kolorem żółtym oznaczono wartość najniższą (1,93% Gmina Rzaśnia) zaś niebieskim najwyższą (5,10% Gmina Działoszyn) – co oznacza, iż wydatki na opiekę społeczną są znacznym obciążeniem dla budżetu gminy, a mieszkańcy borykają się z problemami życia społecznego. Wartość wskaźnika w Gminie Pajęczno jest niższa od wskaźnika dla województwa i powiatów pajęczańskiego i kłobuckiego.

Tabela 34 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2020 roku

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
Powiat pajęczański	324 753 265,59	11 548 040,58	3,56
Działoszyn gm. miejsko wiejska	62 459 414,35	3 188 067,32	5,10
Kielczygłów	19 120 201,76	635 131,88	3,32
Nowa Brzeźnica	22 747 217,00	737 574,37	3,24
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	54 950 635,49	1 800 843,99	3,28
Rzaśnia	65 866 732,78	1 268 183,55	1,93
Siemkowice	26 180 117,32	1 150 828,12	4,40
Strzelce Wielkie	21 951 151,24	668 242,81	3,04
Sulmierzyce	51 477 795,65	2 099 168,54	4,08
Powiat kłobucki	421 879 456,22	15 530 042,22	3,68
Popów	34 146 355,51	971 907,61	2,85
województwo łódzkie	15 240 149 674,54	784 126 393,58	5,15

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Grupami wymagającymi największego wsparcia w gminie są osoby bezrobotne i niepełnosprawne. Choć liczbę osób bezrobotnych w gminie w badanym okresie przejawia tendencję malejącą, to analizując jednak dane dla powiatu pajęczańskiego należy wyciągnąć wnioski, iż problem ten występuje również w gminie Pajęczno. W powiecie największy odsetek osób bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych - według danych z 2020 roku - stanowią osoby w przedziale wiekowym: 45 lat i więcej – 32,7%, a znaczącym problemem powiatu jest długotrwałe bezrobocie. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby które pozostają bez pracy dłużej niż rok stanowią 40,8%. Odnosząc ten wskaźnik do procenta ludności aktywnej zawodowo wynosi on 3,3%. Niepokojący jest wskaźnik - bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem, który wynosi 47,2%. Należy więc zaktywizować osoby bezrobotne zwłaszcza powyżej 45 roku życia, długotrwałe bezrobotne, organizować szkolenia oraz kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikujące. Osoby długotrwałe bezrobotne należy dodatkowo wspierać poprzez rozmowę np. z psychologiem, czy doradcą zawodowym. Jest to grupa, której szczególnie trudno odnaleźć się na rynku pracy – właśnie ze względu na bardzo długą przerwę w jej wykonywaniu. Do osób długotrwałe bezrobotnych zaliczają się również te, które po prostu nie chcą pracować, przywykły do sytuacji, nie chcą zmian, nie oczekują od życia niczego więcej.

Kolejną grupą wymagającą wsparcia są osoby niepełnosprawne, którym chyba najtrudniej odnaleźć się w rzeczywistości i którym najtrudniej znaleźć pracę. Pracodawcy wolą zatrudnić osobę pełnosprawną, z którą wg. nich łatwiej będzie im współpracować.

Jak wskazuje *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno na lata 2021-2030*, przyjęta Uchwałą Nr. 208/XXIII/21 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 25 lutego 2021 roku: „Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2018 - 2019 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą, bezrobociem, niepełnosprawnością, bezradnością, ubóstwem, ochroną macierzyństwa, alkoholizmem, bezdomnością, trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, przemocą w rodzinie.”

Według danych GUS dla powiatu pajęczańskiego w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowane były w 2020 roku 72 osoby niepełnosprawne z czego 13 osób miało prawo do zasiłku. Do osób niepełnosprawnych w ciągu roku 2020 skierowanych było 12 ofert pracy.

2.3.6. Rynek pracy

Rynek pracy tworzony jest przez następujące elementy:

- zasoby kapitału ludzkiego i jego wykorzystanie,
- podział pracowników wg pracujących, w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej,
- wielkość i strukturę bezrobocia.

Rynek pracy pełni dwie zasadnicze funkcje w gospodarce. Dla ludzi występujących z podażą pracy stwarza on możliwość otrzymania dochodów, a dla firm zgłaszających popyt na pracę jest on źródłem tego podstawowego czynnika wytwórczego. Płace otrzymywane ze sprzedaży pracy stanowią źródło utrzymania dla ogromnej większości ludzi.

Jednym z ważnych czynników wpływających na rynek pracy jest poziom zatrudnienia.

BEZROBOCIE

Stopa bezrobocia wg GUS na koniec miesiąca grudnia 2021 roku wyniosła:

- powiat pajęczański 7,2%,
- województwo łódzkie 5,6%,
- Polska 5,4%.

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest ono zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnianiem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w Gminie Pajęczno. Analizę rozpoczęto od przedstawienia danych statystycznych, dotyczących liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Według przedstawionych danych od 2012 roku liczba bezrobotnych w gminie zaczęła z pewnymi wahaniami zmniejszać się. 2021 rok pokazuje spadek bezrobocia w gminie do 331 zarejestrowanych bezrobotnych, czyli o 431 osób mniej niż w roku 2012. Niepokojący jest jednak wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2020 r. w stosunku do roku 2019 o 63 osoby. Zauważalny jest także do 2021 roku wyższy wskaźnik bezrobocia wśród kobiet niż mężczyzn.

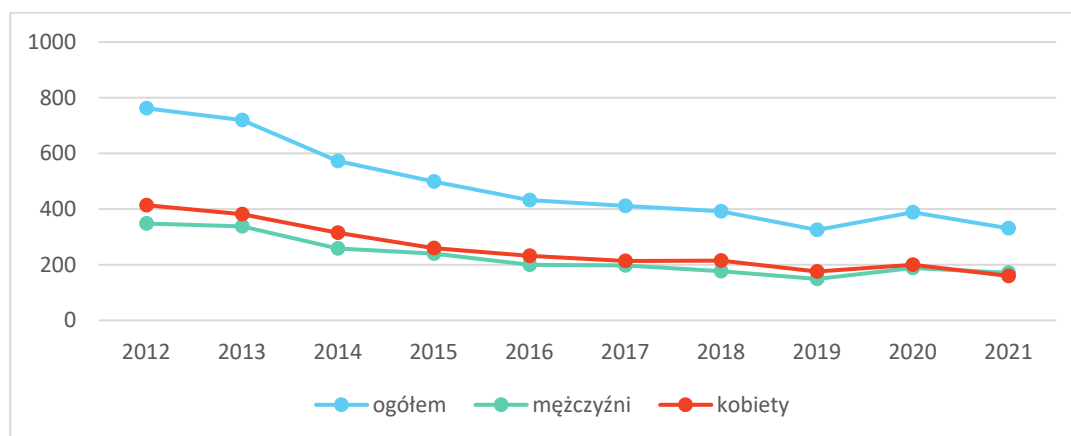
Tabela 35 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Pajęczno w latach 2012 – 2021

lata	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	762	720	573	499	432	411	392	325	388	331
mężczyźni	348	338	258	240	200	197	177	149	188	171
kobiety	414	382	315	259	232	214	215	176	200	160

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W Gminie Pajęczno w 2021 roku odnotowano 331 osób bezrobotnych, w tym 171 mężczyzn oraz 160 kobiet. Kobiety stanowiły 48,3% ogółu bezrobotnych w gminie.

Wykres 11 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Pajęczno z podziałem na płeć w latach 2012 – 2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2020 roku obserwujemy wzrost bezrobocia. Pogarszająca się sytuacja na rynku pracy to prawdopodobnie efekt pandemii koronawirusa Covid-19. Pandemia znacząco zmieniła rynek pracy nie tylko pod względem liczby ofert pracy, ale także pod względem najbardziej poszukiwanych zawodów. W pierwszej kolejności firmy likwidowały plany zwiększenia zatrudnienia, a nie faktyczne zatrudnienie. W najtrudniejszym okresie pandemii próbowano na wszystkie możliwe sposoby utrzymać zatrudnienie korzystając np. z urlopów, przerw eksploatacyjnych. Wsparcie dla firm ze strony państwa, było często uzależnione od utrzymania zatrudnienia. Szacuje się, że większe zwolnienia pracowników mogą być odłożone w czasie. Będzie to związane z terminem zobowiązań, na bazie których firmy otrzymały pomoc.

W 2012 roku odnotowano najwięcej bezrobotnych w gminie - 762 osoby. Przekłada się to na poziom wskaźnika - udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który w tymże roku również jest najwyższy i wynosi (10,2%). W 2021 roku udział ten jest mniejszy i wynosi 4,9%. Najniższą wartość wskaźnik osiągnął w 2019 roku. Podobnie sytuacja wyglądała w podziale na płeć.

Tabela 36 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pajęczno

lata	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	10,2	9,8	7,8	6,9	6,0	5,8	5,6	4,7	5,7	4,9
mężczyźni	8,7	8,5	6,5	6,1	5,1	5,1	4,7	4,0	5,1	4,7
kobiety	12,0	11,2	9,3	7,8	7,1	6,6	6,7	5,6	6,4	5,2

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przedstawione poniżej dane ukazują udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu z innymi gminami z mikrootoczenia Gminy Pajęczno.

Tabela 37 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2012 -2021 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Powiat pajęczański	9,2	8,7	7,2	6,0	5,3	5,0	4,8	4,7	5,5	4,9	
Działoszyn gm. miejsko wiejska	8,2	7,8	6,1	4,7	4,1	3,7	3,3	3,5	4,1	3,6	
Kielczygłów	8,5	8,8	6,7	6,1	5,0	3,9	4,1	3,8	5,2	4,5	
Nowa Brzeźnica	9,7	8,5	8,0	7,2	6,3	5,8	5,9	6,5	6,9	6,8	
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	10,2	9,8	7,8	6,9	6,0	5,8	5,6	4,7	5,7	4,9	
Rząśnia	12,8	11,4	9,2	7,8	6,8	7,3	7,0	7,0	7,2	7,3	
Siemkowice	7,6	7,5	6,3	5,1	4,7	4,2	4,0	4,1	4,7	4,1	
Strzelce Wielkie	8,1	8,1	6,9	5,5	4,8	4,9	4,7	4,8	5,3	5,3	
Sulmierzyce	8,3	8,1	7,1	5,9	5,8	5,5	5,5	5,0	6,6	5,0	
Powiat kłobucki	8,6	9,1	7,7	7,0	5,6	4,6	4,6	4,1	5,1	4,7	
Popów	7,5	7,3	6,6	6,3	4,1	3,4	3,6	2,9	4,0	4,0	
województwo łódzkie	9,5	9,7	8,1	7,2	6,0	4,9	4,5	4,1	4,8	4,4	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zestawieniu gminy Pajęczno z pobliskimi jej gminami widzimy, że wartości obrazujące udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla gminy są wartościami jednymi z wyższych względem pozostałych JST. W tabeli powyżej kolorem niebieskim zaznaczono wartości najwyższe, a kolorem pomarańczowym wartości najniższe w poszczególnych latach. W Gminie Pajęczno wskaźnik ten przyjmuje najwyższe wartości w roku 2012 (10,2%).

Najwyższe wartości badanego wskaźnika na przestrzeni lat poddanych analizie niezmiennie odnotowano w Gminie Rząśnia. Natomiast najniższe wartości analizowanego wskaźnika do 2013 roku odnotowano w Gminie Popów, w latach 2014-2016 w Gminie Działoszyn, a od 2017 roku naprzemiennie w Gminach Popów i Działoszyn, gdzie – udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku wynosi 3,6%.

Poziom bezrobocia w gminie miejsko-wiejskiej Pajęczno w roku 2021 jest taki sam jak dla powiatu pajęczańskiego i wyższy od średniej dla powiatu kłobuckiego i województwa łódzkiego.

Generalnie, we wszystkich gminach kształtowanie się wartości wskaźnika w latach poddanych analizie przebiegało podobnie: do 2019 roku z niewielkimi wahaniami ulegał zmniejszeniu, a w 2020 roku we wszystkich gminach zauważalny jest wzrost wskaźnika. Tendencja ta może się pogłębiać ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany epidemią wirusa COVID-19, chociaż w roku 2021 widoczny jest w niektórych gminach ponowny spadek.

Wśród bezrobotnych w powiecie pajęczańskim przeważają bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30,9% - 30,6%) oraz gimnazjalnym i poniżej (27,4% - 28,0%). Najmniej bezrobotnych w powiecie odnotowuje się z wykształceniem wyższym (11,9% - 10,5%) oraz średnim ogólnokształcącym (10,0% - 10,4%). Podobne tendencje obserwujemy w całym kraju.

Tabela 38 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia (%) w powiecie pajęczańskim w latach 2012 – 2021

Poziom wykształcenia	lata									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wyższe	11,9	11,9	13,7	13,4	13,5	14,6	15,4	13,2	12,4	10,5
policealne, średnie zawodowe	19,9	19,5	19,8	17,8	17,9	18,2	18,9	18,7	19,9	20,5
średnie ogólnokształcące	10,0	9,6	9,4	9,8	10,1	8,8	11,3	10,5	11,7	10,4
zasadnicze zawodowe/branżowe	30,9	32,2	29,8	31,0	30,0	28,4	28,8	28,7	29,0	30,6
gimnazjalne i poniżej	27,4	26,8	27,2	27,9	28,5	29,9	25,6	28,8	27,0	28,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Znacznym problemem powiatu pajęczańskiego jest długotrwałe bezrobocie. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby które pozostają bez pracy dłużej niż rok stanowią 41,8%. Odnosząc ten wskaźnik do procenta ludności aktywnej zawodowo wynosi on 3,0%. Niepokojący jest wskaźnik bezrobotni w wieku 55-64 lata pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lata ogółem, który w 2020 roku wynosi 47,2%.

Tabela 39 Bezrobocie rejestrowane w powiecie pajęczańskim w latach 2012 – 2021

Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	lata									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem (osoba)	981	1 040	894	491	610	616	589	482	688	629
ogółem w % bezrobotnych ogółem	32,5	36,4	38,2	25,2	35,6	38,4	38,5	32,9	40,8	41,8
w % ludności aktywnej zawodowo	4,7	5,1	4,4	2,4	3,0	3,0	2,8	2,3	3,3	3,0
bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem (%)	41,3	41,2	47,8	34,0	48,4	45,0	46,8	37,7	47,2	-
Bezrobotni zarejestrowani wg płci i typu ogółem (osoba)	3 019	2 861	2 343	1 951	1 715	1 605	1 530	1 463	1 687	1 505

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), Znak '-' oznacza brak informacji z powodu: zmiany poziomu prezentacji, zmian wprowadzonych do wykazu jednostek terytorialnych lub modyfikacji listy cech w danym okresie sprawozdawczym

Należy zwrócić uwagę na bezrobocie wśród kobiet, ponieważ jest to grupa bardziej podatna na bezrobocie długotrwałe. Swoją specyfikę bezrobocie kobiet zawdzięcza silnemu oddziaływaniu przesłanek natury społeczno-kulturowej, związanych z istnieniem zestawów ról społecznych tradycyjnie przypisywanych poszczególnym płciom. Wspomniane zestawy ról determinują sfery aktywności, w jakich określone osoby mogą się realizować bez narażania się na przejawy społecznej dezaprobaty. Patrząc z perspektywy historycznej możemy zauważyć, że ta tendencja w kierunku podziału pracy względem płci okazuje się niezmiernie trwała i pomimo proegalitarnych działań współczesnych społeczeństw, we wszystkich niemal wymiarach społecznej aktywności, nadal ma wpływ na dystrybucję zatrudnienia.

PRACUJĄCY

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w gminie Pajęczno.

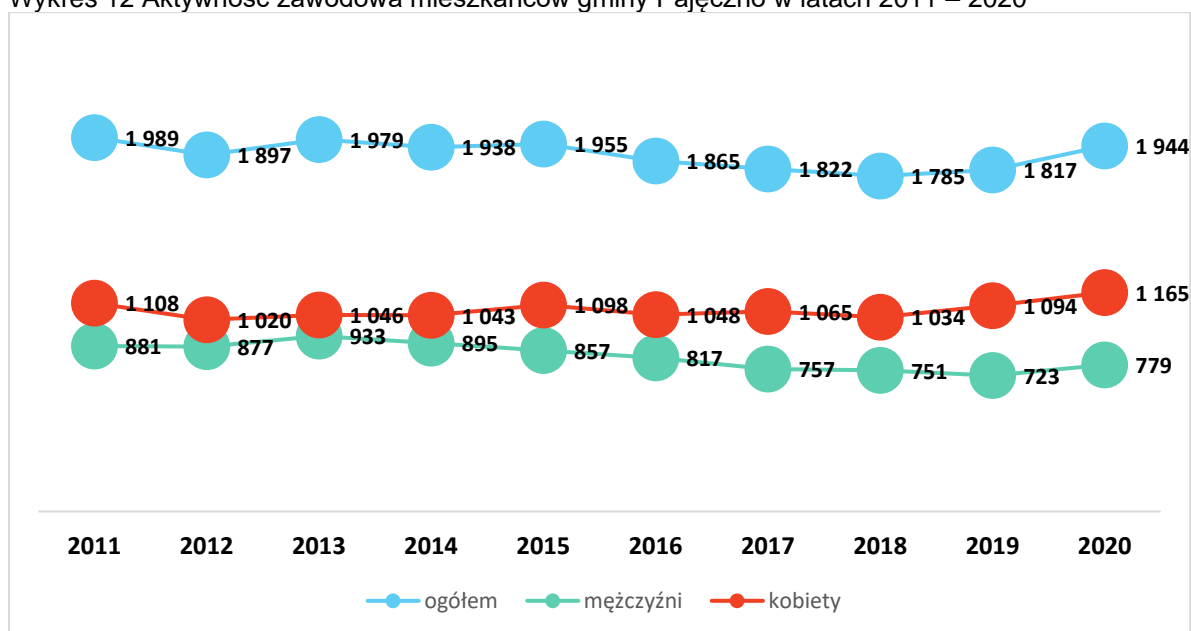
Tabela 40 Pracujący z terenu gminy Pajęczno w latach 2011 – 2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	1 989	1 897	1 979	1 938	1 955	1 865	1 822	1 785	1 817	1 944
mężczyźni	881	877	933	895	857	817	757	751	723	779
kobiety	1 108	1 020	1 046	1 043	1 098	1 048	1 065	1 034	1 094	1 165

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2020 roku liczba osób pracujących z obszaru gminy Pajęczno wyniosła 1 944 osób, w tym 1 265 kobiet i 779 mężczyzn. Na przestrzeni badanych lat liczba pracujących zmniejszyła się o 45 osób. Wśród osób aktywnych zawodowo dominują kobiety, w 2020 roku stanowiły 59,92% ogółu zatrudnionych osób. Aktywność zawodowa mężczyzn w gminie Pajęczno jest niższa niż kobiet i jest to tendencja niezmienna od 2011 roku, co przedstawia poniższy wykres.

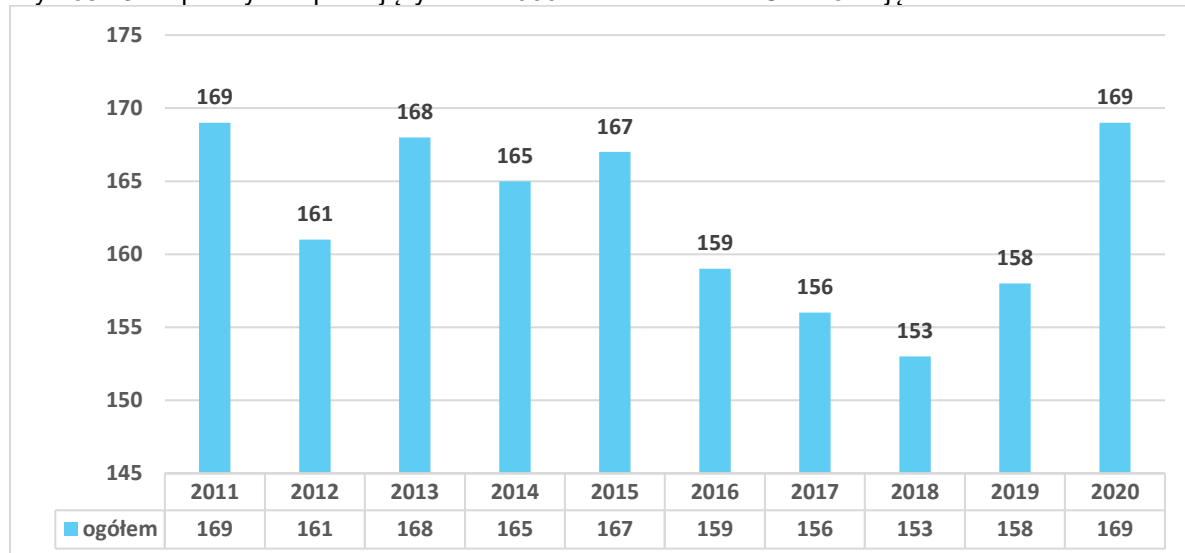
Wykres 12 Aktywność zawodowa mieszkańców gminy Pajęczno w latach 2011 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w badanych okresach kształtował się na poziomie od 153 osób w roku 2018 do 169 osób w roku 2020, w którym to osiągnął najwyższą wartość porównywalną z rokiem 2011.

Wykres 13 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w Gminie Pajęczno

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przedstawione dane dla gminy i jej mieszkańców świadczą o coraz lepszym wykorzystaniu zasobów pracy w gminie. Potwierdzeniem tego trendu jest rosnąca od 2018 roku liczba zatrudnionych osób. Tendencja ta może jednak ulec zmianie ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19.

Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Pajęczno w roku 2020 osiągnął poziom 169, w tym samym okresie dla powiatu pajęczańskiego kształtował się na poziomie 150, dla powiatu kłobuckiego wyniósł 169. Według informacji podawanych przez Główny Urząd Statystyczny, wskaźnik ten opracowywany jest bez uwzględniania osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Tabela 41 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2011 – 2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Pracujący na 1000 ludności ogółem									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat pajęczański	129	133	132	138	139	143	143	147	149	150
Działoszyn gm. miejsko wiejska	221	231	224	236	236	253	249	254	255	248
Kielczygłów	82	90	89	89	104	115	111	157	173	158
Nowa Brzeźnica	53	58	59	61	62	60	68	66	65	60
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	169	161	168	165	167	159	156	153	158	169
Rzaśnia	93	91	83	109	109	111	113	117	109	100
Siemkowice	51	57	59	69	58	55	65	62	65	68
Strzelce Wielkie	61	69	68	57	63	66	66	70	71	100
Sulmierzyce	82	97	90	101	103	110	108	104	104	109
Powiat kłobucki	151	145	152	154	154	162	168	167	171	169

Jednostka terytorialna	Pracujący na 1000 ludności ogółem									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Popów	140	142	144	132	127	136	156	134	139	131
województwo łódzkie	222	220	223	228	230	237	244	250	253	252

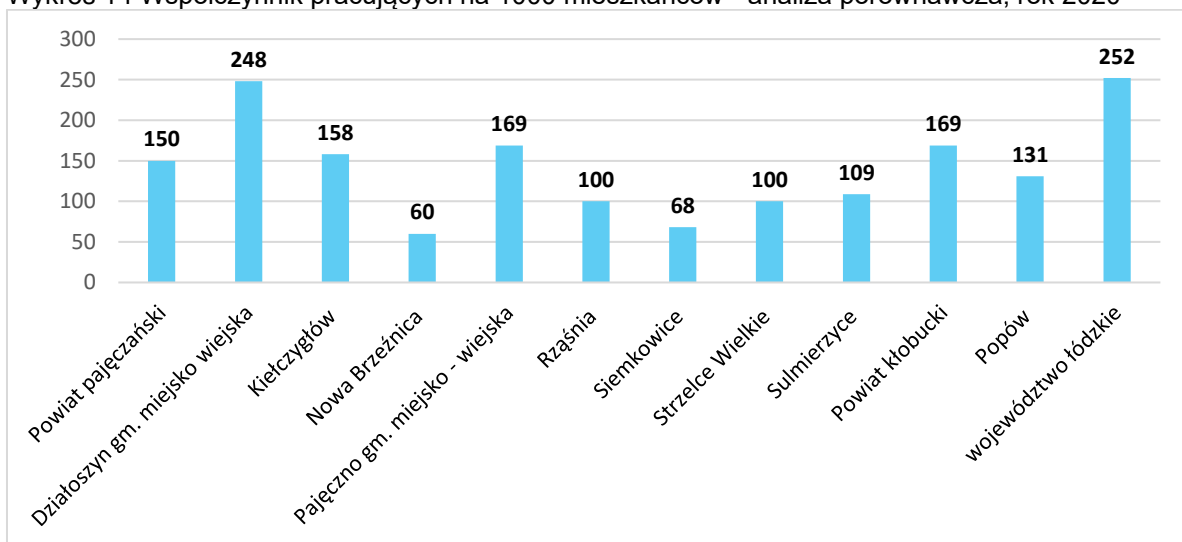
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W tabeli powyżej oznaczono kolorem niebieskim wartości najwyższe wśród analizowanych gmin, a kolorem pomarańczowym wartości najniższe.

Z dostępnych danych wynika, iż najwięcej osób pracujących przypada na rok 2019 – jest to 255 osób pracujących na 1000 ludności w Gminie Działoszyn. W Gminie Pajęczno najwyższy wskaźnik to 169 osób na 1000 ludności w 2011 i 2020 roku. Natomiast w powiecie pajęczańskim ogółem najwięcej osób odnotowano w roku 2020 – 150 osób na 1000 ludności.

Najniższy wskaźnik wśród badanych JST przypada na rok 2011 w Gminie Siemkowice – 51 pracujących na 1000 mieszkańców. W Gminie Pajęczno były to 153 osoby na 1000 ludności w roku 2018. W powiecie pajęczańskim najmniej zatrudnionych na 1000 osób występuje w roku 2011 – 129 pracujących.

Wykres 14 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców - analiza porównawcza, rok 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Z dostępnych danych dla pozostałych JST wynika, że wartości obrazujące współczynnik pracujących na 1000 ludności są niższe od poziomu współczynnika dla Gminy Pajęczno za wyjątkiem Gminy Działoszyn i województwa łódzkiego, gdzie jest wyższy. W powiecie kłobuckim poziom współczynnika przyjmuje takie same wartości.

WNIOSKI Z ANALIZY SPOŁECZNEJ

Gmina Pajęczno to gmina miejsko-wiejska, o charakterze rolniczym. Przeprowadzone analizy wykazały, że w gminie są dobre warunki do zamieszkania. Warunki mieszkaniowe systematycznie się poprawiają, średnia wielkość mieszkania w 2020 roku wyniosła 83,2 m², a średnia powierzchnia przypadająca na 1 osobę to prawie 29,1 m². Na przestrzeni ostatnich 10 lat poprawił się dostęp do infrastruktury technicznej, prawie 96,4% mieszkańców posiada dostęp do sieci wodociągowej, a do sieci

kanalizacyjnej 54,7%. W Gminie Pajęczno społeczeństwo się starzeje, należy zwiększyć nakłady na opiekę medyczną i socjalną. Gmina charakteryzuje się stosunkowo wysokim bezrobociem rejestrowym, wynoszącym w 2020 roku 8,4%. Stopa bezrobocia w powiecie pajęczańskim na koniec grudnia 2021 r. wynosi 7,2%, w województwie łódzkim 5,6%, w Polsce 5,4%. Należy także zauważyć, że na terenie gminy występuje bezrobocie tzw. "ukryte", związane z niezarejestrowaniem części bezrobotnych mieszkających na wsiach jako bezrobotnych.

25 lutego 2021 roku uchwałą numer 208/XXIII/21 Rady Miejskiej w Pajęcznie, przyjęto „*Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno na lata 2021 – 2030*”. W strategii wskazano wyzwania, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny, a celami głównymi Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno są:

- Rozwój systemu wspierania rodziny oraz dzieci;
- Rozbudowa i rozwój zintegrowanego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych;
- Wsparcie osób bezrobotnych;
- Skuteczne rozpoznawanie problemów społecznych oraz aktywizacja lokalnej społeczności.

2.4. Sfera gospodarcza

2.4.1. Gospodarka

Gmina Pajęczno to głównie gmina o charakterze rolniczym, z niewielkimi zakładami produkcyjnymi. Na obszarach wiejskich dominuje rolnictwo, zaś w mieście Pajęczno największe znaczenie mają usługi, głównie handel. Wśród podmiotów gospodarczych dominuje sektor prywatny. Najpopularniejszym obszarem działalności jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa samochodów i motocykli. Duży wpływ na lokalny rynek pracy ma Cementownia „Warta” S.A. w Trębaczewie (poza granicami Gminy Pajęczno), jest ona miejscem pracy wielu mieszkańców gminy. Na obszarze Gminy Pajęczno funkcjonuje duża przetwórnia owoców i warzyw – „Frubex”.

Należy przypuszczać, że w kwestii rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy nadal będą dominować małe przedsiębiorstwa, działające głównie w sferze produkcyjnej i usługowej, a także przetwórstwa przemysłowego.

PODMIOTY GOSPODARCZE

W badanym okresie ostatniej dekady liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 123. W 2021 roku zarejestrowano w gminie 1 242 podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon. Stanowiły one 28,54% ogółu podmiotów w powiecie (4 345).

Tabela 42. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

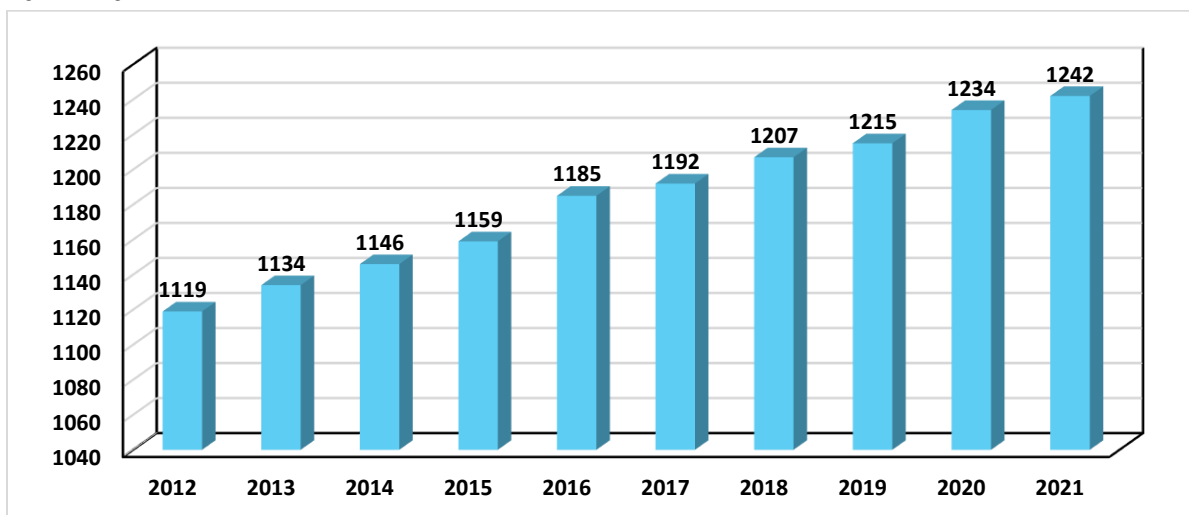
rok	liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON
2012	1119

2013	1134
2014	1146
2015	1159
2016	1185
2017	1192
2018	1207
2019	1215
2020	1234
2021	1242

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Badany okres to czas, w którym wartość zmiennej ulegała stałemu wzrostowi, analizując rok do roku zauważalny jest znaczny wzrost (o 26 podmiotów) w roku 2016 w stosunku do roku 2015. Rozwój gospodarki w gminie można by rzec, ma charakter powolnego wzrostu.

Wykres 15 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W latach 2015 – 2020 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków, za wyjątkiem branży transport i gospodarka magazynowa (wzrost o 19,73% liczby podmiotów w relacji 2015 roku do 2021) oraz budowlanej (wzrost o 13,63% liczby podmiotów w relacji 2015 roku do roku 2021).

Zwiększenie się liczby podmiotów gospodarczych na przestrzeni 6 analizowanych lat odnotowały sekcje: A, C, E, F, H, I, J, L, M, N, P, Q, R S i T. W tym największy wzrost:

- sekcja F: Budownictwo: + 18 podmiotów;
- sekcja S i T: Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby: + 21 podmiotów;
- sekcja H: Transport i gospodarka magazynowa: + 15 podmiotów;
- sekcja J: Informacja i komunikacja: + 15 podmiotów

Natomiast spadek zaobserwowano w sekcjach: D, G, K, w tym największy spadek przez 6 lat zanotowała sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle: - było 30 podmiotów.

Tabela 43 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Pajęczno wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach							Saldo
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
1.	Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	18	19	18	18	20	20	4
2.	Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	159	168	174	171	167	167	162	3
4.	Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1	2	1	0	0	-1
5.	Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	4	4	5	5	5	5	2
6.	Sekcja F - Budownictwo	114	116	125	126	123	129	132	18
7.	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	381	386	378	373	365	360	351	-30
8.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	61	63	61	66	76	76	76	15
9.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20	20	17	15	16	21	22	2
10.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	17	17	20	22	24	28	32	15
11.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	23	22	22	22	22	22	22	-1
12.	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	21	21	20	21	23	23	24	3
13.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	85	91	86	92	92	94	93	8
14.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	23	19	22	22	24	27	2
15.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17	17	17	16	17	17	17	0
16.	Sekcja P - Edukacja	45	39	42	42	44	45	46	1
17.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	66	73	73	75	75	77	80	14
18.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	21	19	22	25	28	29	28	7
19.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	84	87	92	94	97	97	105	21
Ogółem		1 159	1 185	1 192	1 207	1 215	1 234	1 242	83

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

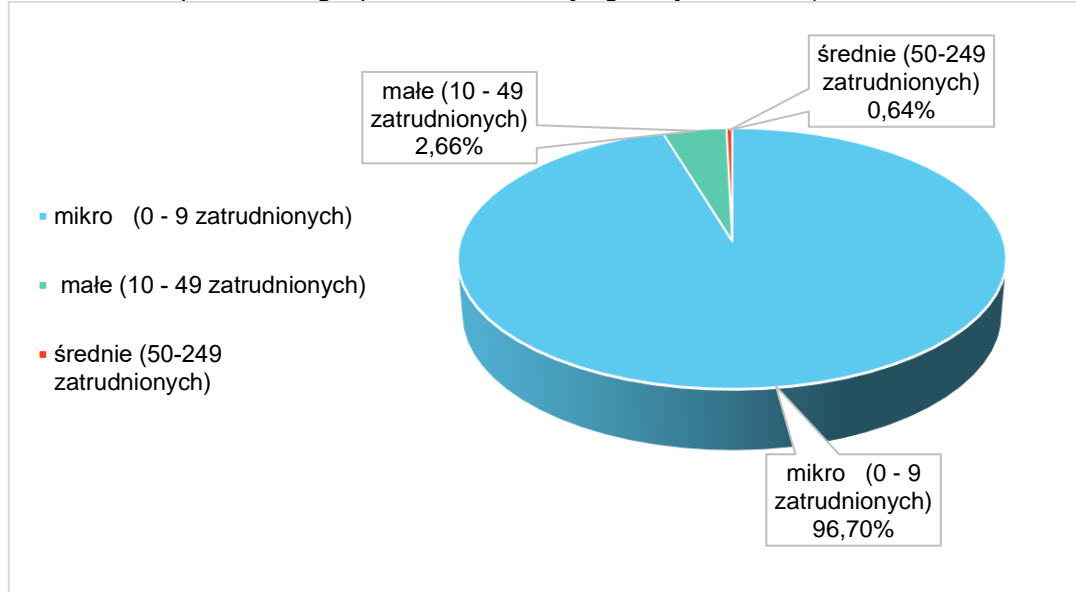
- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 351 podmiotów (28,26% ogółu);
- C: Przetwórstwo przemysłowe – 162 podmioty (13,04% ogółu);
- F: Budownictwo – 132 podmioty (10,62% ogółu);
- S i T: Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników – 105 podmiotów (8,45% ogółu);
- Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 93 podmioty (7,49% ogółu);
- Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 80 podmiotów (6,44% ogółu);
- H: Transport i gospodarka magazynowa – 76 podmiotów (6,12% ogółu).

Gospodarka gminna opiera się głównie na handlu, usługach i działalności przetwórstwa przemysłowego. W następnej kolejności funkcjonuje budownictwo i działalność profesjonalna, naukowa

i techniczna oraz działalność związana z transportem i gospodarką magazynową. O nieturystycznym charakterze gminy świadczy niewielka liczba podmiotów prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Gmina zapewnia mieszkańcom podstawowe usługi społeczne i finansowe – na terenie gminy funkcjonują placówki opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, oświaty i edukacji, kultury, komunikacji oraz infrastruktury komunalnej.

Według klasy wielkości dominują mikroprzedsiębiorstwa, niewielki jest w tym udział małych firm. W gminie brakuje dużych przedsiębiorstw.

Wykres 16 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2021 r.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy, najwięcej podmiotów zatrudniało od 1 do 9 osób. Na koniec 2021 roku było 1201 (96,70%) takich jednostek. Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób. Na koniec 2021 roku były 33 takie podmioty (2,66%). Na koniec 2021 roku na terenie gminy funkcjonowało 8 średnich przedsiębiorstw (0,64%) i ani jedna duża firma.

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2021 roku odnotowano 1 204 podmioty gospodarcze, w tym 1004 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz przeważnie oparte na samozatrudnieniu. W dominującej części zasięg oddziaływania prowadzonej działalności gospodarczej jest niewielki, realizowany przez małe podmioty, zarówno pod względem kapitału, jak i zatrudnienia. Udział sektora prywatnego wynosi 96,94%. Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Miejski w Pajęcznie, Miejski Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Bibliotekę Publiczną Gminy i Miasta Pajęczno, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pajęcznie, Miejski Zakład Komunalny w Pajęcznie oraz placówki oświatowe.

Tabela 44 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Pajęczno w latach 2015-2021 wg rejestru REGON

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon		Wartości w latach						
Podmioty wg sektorów własnościowych		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 159	1 185	1 192	1 207	1 215	1 234	1 242
2.	sektor publiczny - ogółem	34	34	34	35	35	37	37
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	22	22	22	23	23	25	25
3.	sektor prywatny - ogółem	1 125	1 151	1 158	1 170	1 177	1 195	1 204
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	950	973	975	988	989	1 003	1 004
	spółki handlowe	37	41	48	47	45	50	54
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	4	3	2	2	2
	spółdzielnie	7	7	7	6	6	6	6
	fundacje	1	1	0	0	1	1	2
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	32	32	34	32	38	39	40

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

GMINA PAJĘCZNO W ANALIZIE PORÓWNAWCZEJ Z INNYMI JST

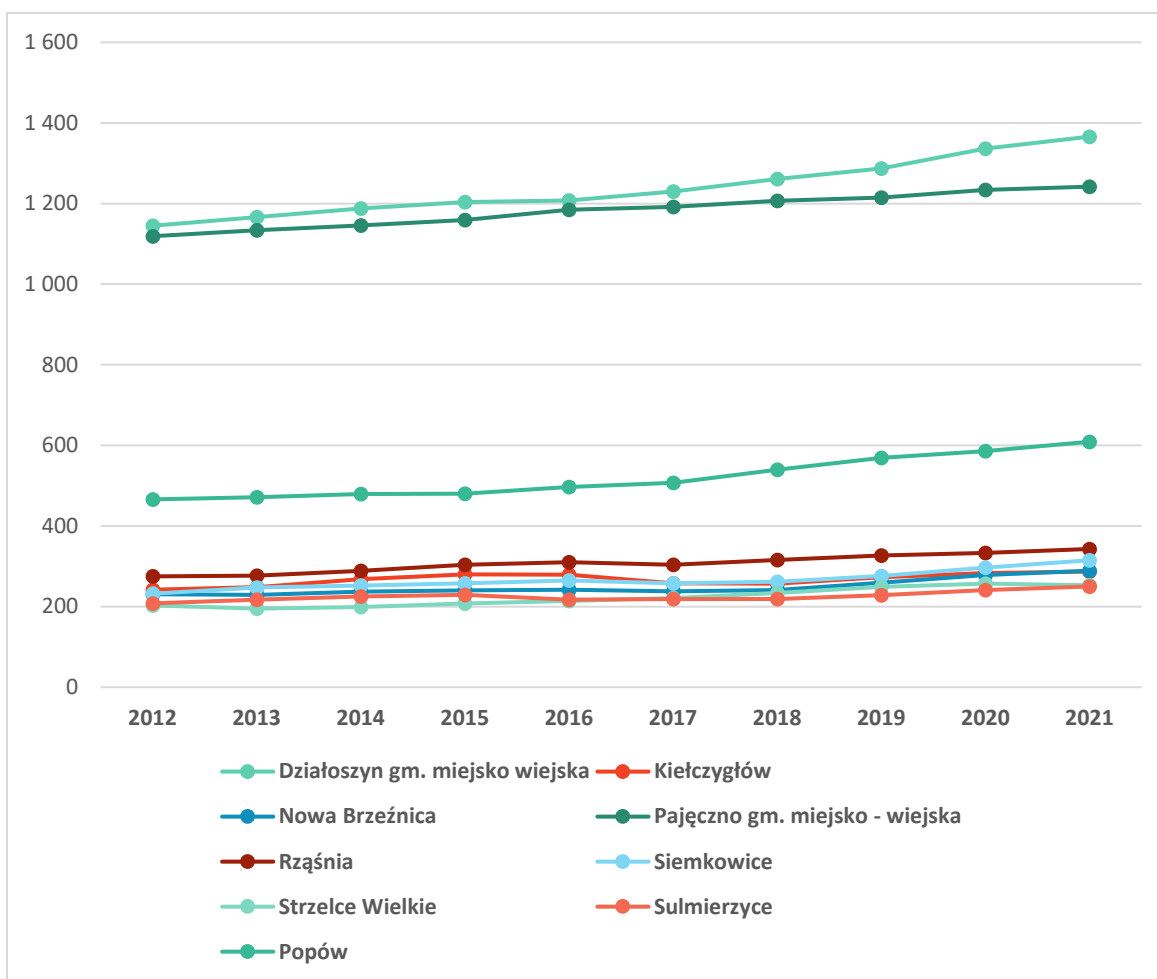
W tabeli zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W badanym przedziale czasowym odnotowujemy wzrost ilości podmiotów gospodarczych we wszystkich JST. Przy czym największy przyrost wystąpił w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn (221 podmiotów) oraz w gminach: wiejskiej Popów (143 podmioty) i miejsko-wiejskiej Pajęczno (123 podmioty). Obszary zaliczane do gmin miejsko-wiejskich charakteryzują się wyższym poziomem przedsiębiorczości, korzystniejszym otoczeniem biznesowym, zatem liczba podmiotów gospodarczych jest wyższa od liczby podmiotów z terenów typowo wiejskich. Wykres poniżej obrazuje tendencję zachodzących zmian.

Tabela 45 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica
Powiat pajęczański	3 655	3 713	3 804	3 882	3 920	3 920	3 997	4 114	4 259	4 345	690
Działoszyn gm. miejsko wiejska	1 145	1 166	1 188	1 204	1 208	1 230	1 261	1 287	1 336	1 366	221
Kielczygłów	242	248	268	280	279	258	257	273	283	287	45
Nowa Brzeźnica	231	229	237	240	242	238	241	259	278	289	58
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	1 119	1 134	1 146	1 159	1 185	1 192	1 207	1 215	1 234	1 242	123
Rząśnia	275	277	289	304	310	304	316	327	333	343	68
Siemkowice	232	247	252	258	265	258	262	276	297	315	83
Strzelce Wielkie	203	195	199	208	214	221	234	249	257	253	50
Sulmierzyce	208	217	225	229	217	219	219	228	241	250	42
Powiat kłobucki	6 853	7 010	7 082	7 158	7 259	7 396	7 751	8 182	8 437	8 711	1 858
Popów	466	471	479	480	497	507	540	569	586	609	143
województwo łódzkie	234	237	239	241	243	245	247	254	261	269	35 502
	079	915	578	462	280	855	502	322	498	581	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Jednym z podstawowych wskaźników najlepiej ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest **poziom aktywizacji gospodarczej** liczony jako ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Wyraża on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej, jak również zaufanie do sytuacji na rynku.

Jako grupę porównawczą wybrano wszystkie gminy powiatu pajęczańskiego oraz gminy sąsiadujące z gminą Pajęczno.

Tabela 46 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza

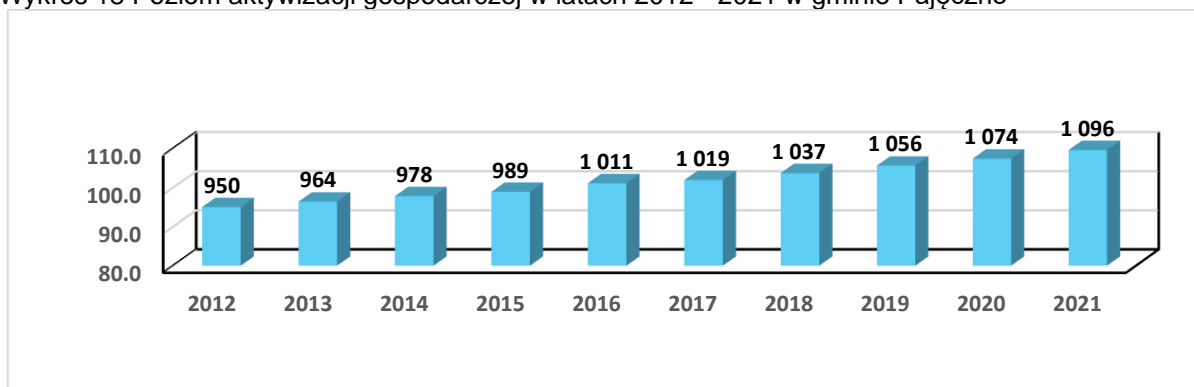
Jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica
powiat pajęczański											
Działoszyn	886	906	926	946	950	971	1 001	1 034	1 082	1 123	237
Kielczygłów	576	591	643	681	681	633	637	686	716	738	162
Nowa Brzeźnica	485	484	503	515	521	516	527	568	613	641	156
Pajęczno	950	964	978	989	1 011	1 019	1 037	1 056	1 074	1 096	146
Rząśnia	565	571	600	633	638	621	644	662	676	695	130
Siemkowice	478	509	519	531	548	536	547	578	626	670	192
Strzelce Wielkie	428	414	423	444	459	475	507	545	566	561	133
Sulmierzyce	456	476	500	513	486	492	494	513	545	565	109
powiat kłobucki											
Popów	772	786	800	805	833	856	918	969	1 004	1 044	272

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Od 2012 roku poziom aktywizacji gospodarczej w gminie Pajęczno wzrósł o 146 punktów, wskaźnik nie wzrastał jednak regularnie. Na przestrzeni badanych lat we wszystkich analizowanych gminach

obserwowany jest wzrost wartości wskaźnika. Wśród wskazanych jednostek, gminy miejsko-wiejskie (Działoszyn i Pajęczno) mają najwyższe wskaźniki aktywizacji gospodarczej, jest to związane z lepszym otoczeniem biznesowym, większymi możliwościami jakie daje bliskość miasta. Najwyższe wartości wskaźnika w latach: 2012, 2020 i 2021 oznaczono kolorem niebieskim, zaś najniższe kolorem pomarańczowym. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik w 2021 roku odnotowuje gmina miejsko-wiejska Działoszyn: 1 123 punkty. Wśród analizowanych gmin wiejskich największą dynamiką wzrostu charakteryzuje się Gmina Popów – wzrost o 272 punkty oraz Siemkowice - wzrost o 192 punkty, natomiast najniższy wzrost przypada na Gminę Sulmierzyce (wzrost o 109 punktów). Poniżej przedstawiono wykres z przebiegiem poziomu aktywizacji gospodarczej gminy Pajęczno na przestrzeni 10 badanych lat.

Wykres 18 Poziom aktywizacji gospodarczej w latach 2012 - 2021 w gminie Pajęczno

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Jednak poziom aktywizacji gospodarczej jest tylko jednym ze wskaźników obrazujących aktywność biznesową populacji. Ważnym wskaźnikiem dodatkowym jest tzw. indeks **PEAI** (Present Economic Activity Index – wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej), obliczany jako procentowa zmiana ilości firm na 10 tys. mieszkańców w ostatnich trzech latach. PEAi powyżej 9% oznacza pomyślną koniunkturę, a powyżej 15% gwałtowny rozwój. Okres od roku 2010 jest okresem bardzo dużego wzrostu gospodarczego w całym kraju. W gminach wiejskich wskaźnik PEAi bardzo często jest większy niż 4%, a w gminach wiejsko-miejskich często przekracza 9%.

Warto zauważyć, że nie ma prostej korelacji między poziomem aktywizacji gospodarczej, a indeksem PEAi. Należy to interpretować następująco: poziom aktywizacji to skumulowany przez wiele lat dorobek aktywności lokalnego sektora gospodarczego, natomiast PEAi obrazuje aktualną dynamikę.

Tabela 47 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2018/2021) – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Saldo ilości firm w ostatnich trzech latach	
	Ilość nowych firm	Przyrost procentowy PEAi
Powiat pajęczański	348	11,15%
Działoszyn gm. miejsko wiejska	105	12,16%
Kielczygłów	30	15,84%
Nowa Brzeźnica	48	21,67%
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	35	5,70%
Rząśnia	27	7,99%
Siemkowice	53	22,48%
Strzelce Wielkie	19	10,81%
Sulmierzyce	31	14,41%
Powiat kłobucki	960	13,97%

Jednostka terytorialna	Saldo ilości firm w ostatnich trzech latach	
	Ilość nowych firm	Przyrost procentowy PEAI
Popów	69	13,69%
województwo łódzkie	22079	11,15%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Według powyższych obliczeń najwyższy wskaźnik PEAI wśród analizowanych gmin przypada w gminie wiejskiej Siemkowie - aż 22,48% oraz w gminie wiejskiej Nowa Brzeźnica – 21,67%. Oznacza to, że na terenie wspomnianych gmin występuje gwałtowny rozwój gospodarczy. W ciągu trzech lat saldo firm odnotowało wzrost odpowiednio o 53 i 48 nowych podmiotów gospodarczych. Największy przyrost nowo zarejestrowanych podmiotów odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Działoszyn (+105 podmiotów, co dało wskaźnik PEAI 12,16%), a najmniejszy w gminie wiejskiej Strzelce Wielkie (+19 podmiotów, co dało wskaźnik PEAI 10,81%). Wśród badanych gmin miejsko-wiejskich najtrudniej sytuacja wygląda w Gminie Pajęczno, w której przeciętny przyrost liczby nowych podmiotów gospodarczych (+35) pozwolił na uzyskanie wskaźnika PEAI najniższego w ww. grupie porównawczej 5,70%. Wśród analizowanych powiatów, wskaźnik PEAI jest wyższy w powiecie kłobuckim i wynosi 13,69%.

Należy w tym miejscu zauważyć, iż ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19 w całym kraju, następuje zmniejszenie liczby zakładanych przedsiębiorstw oraz obserwuje się coraz więcej takich, które zawieszają bądź zamykają prowadzoną dotychczas działalność gospodarczą. Na ten moment bardzo trudno jest przewidzieć, jak bardzo dotkliwe będą jej skutki m.in. w sferze gospodarczej.

ROLNICTWO

Ukształtowanie terenu w mieście i gminie Pajęczno nie stanowi istotnych barier dla rozwoju rolnictwa. Warunki klimatyczne, z punktu widzenia rolnictwa, nie odbiegają od przeciętnych w województwie i nie stanowią problemu dla rozwoju tej funkcji. Największym problemem są warunki wodne, które są mało korzystne dla produkcji rolnej. Przeważają tereny o okresowym niedoborze wody. Inwestycje poprawiające stosunki wodne obejmują powierzchnię tylko 428 ha i wymagają dalszych działań na rzecz melioracji. W ocenie punktowej warunki wodne uzyskały w gminie tylko 3,8 punktu na 10 możliwych.

W gminie przeważają gleby lekkie, o dużej kwasowości, niskiej bonitacji i niskich walorach dla produkcji rolnej, pomimo dość dobrej zasobności w próchnicę. Gleby chronione zajmują połowę użytków rolnych. Dobre gleby występują pasem w środkowej części gminy od Janek do Dylowa, a najlepsze – w okolicy Makowisk i Gajęcic.

Udział poszczególnych klas bonitacyjnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych wynosi³⁰:

- klasa I - 0%,
- klasa II - 0%,
- klasa III 5,9%,
- klasa IV 44,5%,
- klasa V 29,5%,

³⁰ *Zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

- klasa VI 20,0%.

Według kompleksów rolniczej przydatności, największy udział ma kompleks żytni słaby – 25,9%, kompleks żytni dobry – 24,5%, kompleks żytni bardzo dobry – 21,9%, kompleks żytni bardzo słaby – 20%. W użytkach rolnych dominuje kompleks 3z i 2z tj. słaby i bardzo słaby oraz średni.

Warunki przyrodnicze sprzyjają uprawie: zbóż, ziemniaków, roślin przemysłowych, a w produkcji zwierzęcej – trzody chlewnej i drobiu. Mały udział użytków zielonych jest ograniczeniem dla chowu bydła i produkcji mleka. W gminie najlepsze warunki środowiska przyrodniczego dla produkcji rolnej występują we wsiach: Janki, Makowiska, Podładzin i Wydrzynów. Najlepsza rolnicza przestrzeń produkcyjna jest we wsiach Tuszyn, Patrzyków i Dylów „A”.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane powyżej dane wskazują, że sfera gospodarcza w Gminie Pajęczno rozwija się stabilnie, lecz powoli. Koniunktura gospodarcza bardzo powoli wpływa na wzrost liczby zakładanych przedsiębiorstw, zaś wartości wskaźników w analizie porównawczej z innymi gminami pozwalają wnioskować, iż gmina powinna podjąć niezbędne działania w kierunku rozwoju przedsiębiorczości.

Zdolność do kreowania polityki rozwoju na terenie gminy jest silnie uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi. Z jednej strony, położenie geograficzne gminy może mieć znaczenie przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu aktywności gospodarczej w zakresie sektora kreatywnego, kulturalnego, technologii IT, turystyki czy przemysłu czasu wolnego.

Ponadto, planując obecnie dalsze kierunki rozwoju gminy, należy mieć na uwadze skutki pandemii, które z pewnością będą odczuwalne dla mieszkańców, a tym samym dla całej gminy Pajęczno w długim okresie czasu. Należy wykorzystać doświadczenia, które gmina nabyła od marca 2020 roku, wykorzystać potencjał tkwiący w cyfryzacji i informatyzacji instytucji publicznych, ale również podjąć działania wspierające ochronę środowiska, jak również sferę gospodarczą.

POLITYKA FINANSOWA

Polityka finansowa Gminy Pajęczno realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową corocznie uchwalaną przez Radę Miejską, która określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków. Realizacja inwestycji oparta jest o przedsięwzięcia wyszczególnione w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz o załącznik do uchwały budżetowej wskazujące wydatki majątkowe.

Tabela 48 Wyniki finansowe samorządu gminy Pajęczno w latach 2016 – 2020

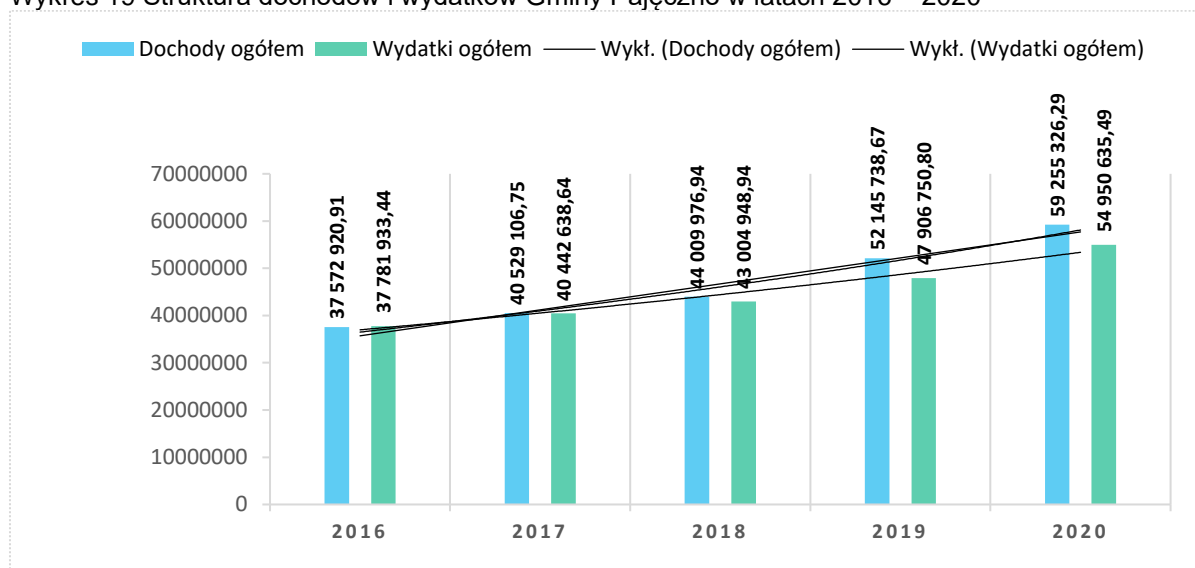
Gmina Pajęczno	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody ogółem	37 572 920,91	40 529 106,75	44 009 976,94	52 145 738,67	59 255 326,29
Wydatki ogółem	37 781 933,44	40 442 638,64	43 004 948,94	47 906 750,80	54 950 635,49
Wynik finansowy	-209 012,53	86 468,11	1 005 028,00	4 238 987,87	4 304 690,80
Wynik finansowy/dochody (%)	-0,56	0,21	2,28	8,13	7,26

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wynik różnicy między dochodami ogółem budżetu JST, a wydatkami ogółem JST stanowi odpowiednio nadwyżkę lub deficyt budżetu. Gmina Pajęczno w analizowanych latach 2017 - 2020 zamknęła budżet nadwyżką, zaś w 2016 wynik finansowy był ujemny, a deficyt wynosił – 0,56%. Na przestrzeni lat badanych lat widoczny jest wzrost zarówno dochodów jak i wydatków gminy.

Najwyższy wzrost dochodów gmina odnotowała w 2019 roku (ok. 18,48%), a wydatków w roku 2020 (wzrost prawie 14,79%), w stosunku do roku poprzedniego.

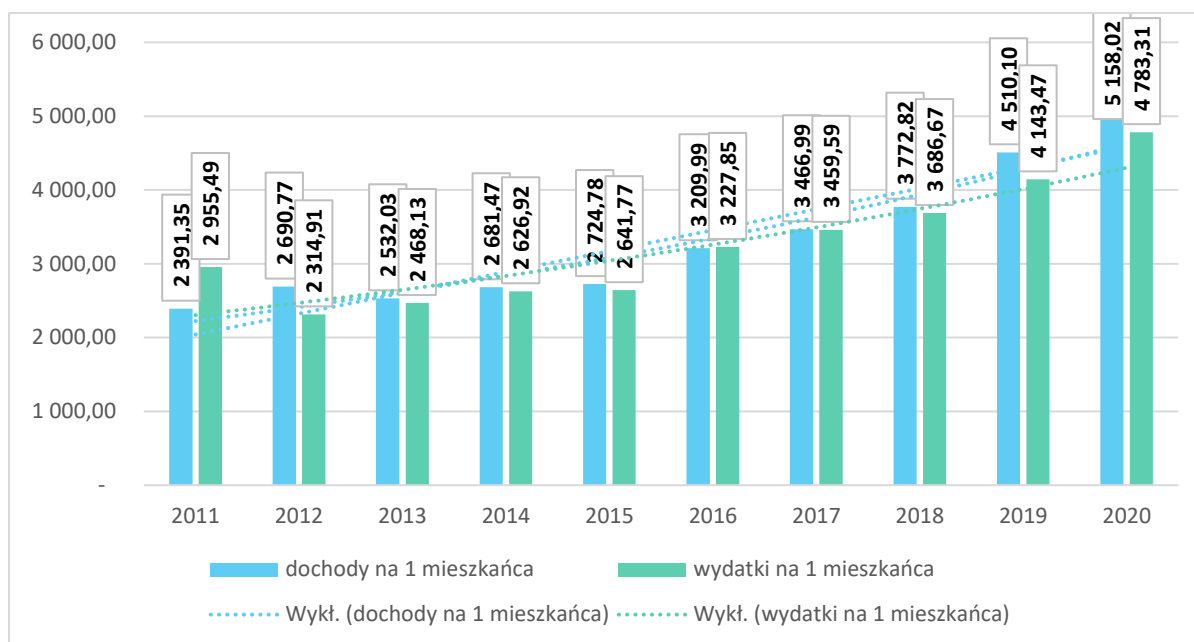
Wykres 19 Struktura dochodów i wydatków Gminy Pajęczno w latach 2016 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Obserwowany stały wzrost dochodów w budżecie gminy ma swoje odzwierciedlenie również w wielkości dochodu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest zgodne z zachodzącą w województwie łódzkim tendencją dochodową. Dochody Gminy Pajęczno corocznie wzrastają (w różnym tempie). Zamożność samorządu obrazuje dochód liczony na 1 mieszkańca, który sukcesywnie powiększał się począwszy od kwoty 2 391,35 zł na 1 mieszkańca w 2011 roku do 5 158,02 zł na 1 mieszkańca w 2020 roku, co oznacza wzrost o 115,69%. Wraz ze wzrostem dochodów, rosną także wydatki per capita w gminie (wzrost o ok. 61,84% w 2020 roku w porównaniu do roku 2011).

Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W porównaniu do roku 2011 dochody na jednego mieszkańca w roku 2020 są większe o 2 766,76 zł, a wydatki zwiększyły się o 1 827,82 zł.

W tabeli poniżej przedstawiono analizę porównawczą dochodów i wydatków na jednego mieszkańca w badanych JST dla okresu 2018 – 2020. Kolorem niebieskim oznaczono najwyższe, a kolorem żółtym najniższe dochody i wydatki, w danym roku poddanym analizie.

Najwyższe dochody na jednego mieszkańca, w analizowanych latach były w Gminie Rząśnia. Niewątpliwie związane jest to z wyższym poziomem aktywizacji gospodarczej i wpływami z podatków do budżetu gminy. Następnymi w kolejności jest Gmina Sulmierzyce – dochody per capita na poziomie ok. 12 tys. zł.

Najniższe dochody w latach 2018 i 2019 były w Gminie Pajęczno, a w 2020 w Gminie Kielczygłów. Wśród samorządów powiatowych słabsze wyniki po stronie dochodowej odniósł powiat kłobucki.

Poziom wydatków per capita jest ściśle powiązany z poziomem dochodów i wśród badanych JST w latach 2018 - 2020 najwyższy był w gminach Rząśnia i Sulmierzyce. Najniższy poziom wydatków na jednego mieszkańca w analizowanych latach przypadła na Gminę Pajęczno, zaś wśród powiatów niższe wydatki na mieszkańca zapisano w powiecie kłobuckim.

Analizując sytuację gminy Pajęczno, dochody i wydatki per capita kształtują się na jednym z najniższych poziomów wśród JST poddanych analizie. Sytuacja gminy wydaje się być podobna do większości samorządów w powiecie pajęczańskim poza gminami Rząśnia i Sulmierzyce, które to gminy znacznie odbiegają poziomem dochodów i wydatków na jednego mieszkańca.

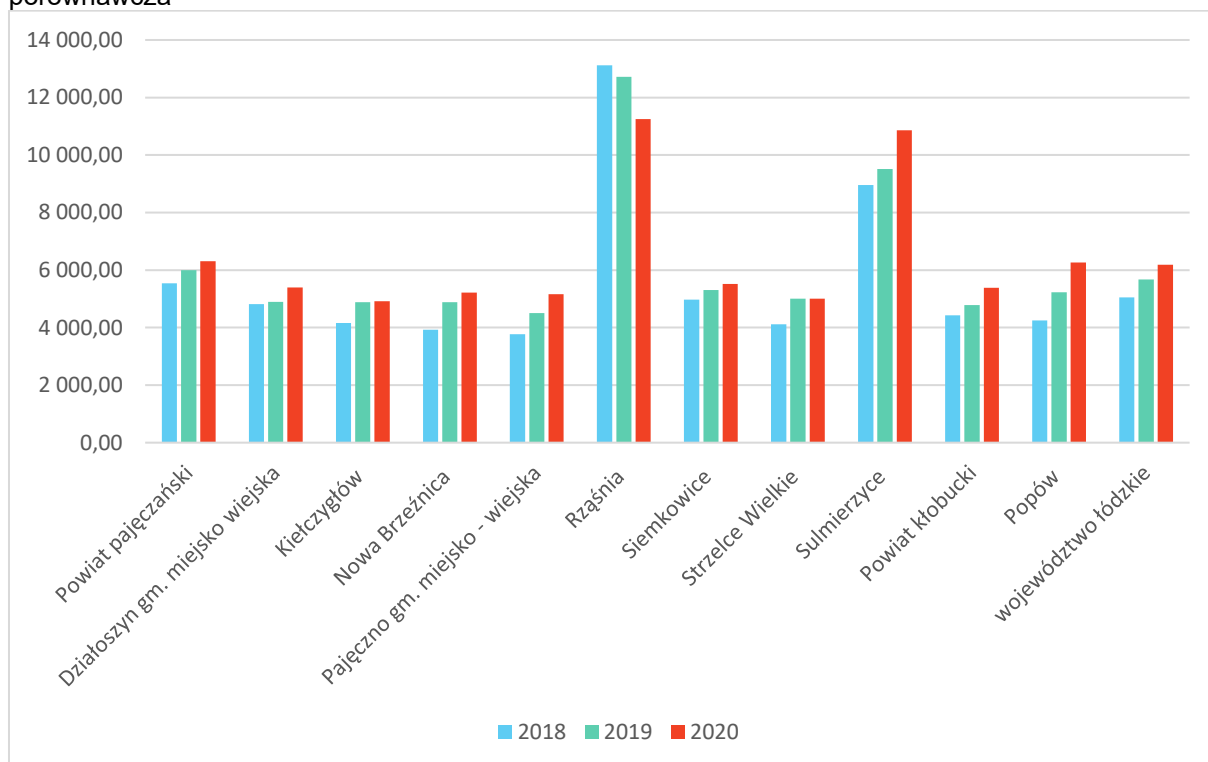
Tabela 49 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018 – 2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Dochody na 1 mieszkańca			Wydatki na 1 mieszkańca		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Powiat pajęczański	5 543,72	6 001,48	6 306,31	5 923,58	5 912,79	6 358,86
Działoszyn gm. miejsko wiejska	4 820,03	4 898,34	5 398,43	4 937,03	5 208,27	5 042,34
Kielczygłów	4 162,71	4 880,26	4 913,09	4 070,08	4 626,45	4 813,75
Nowa Brzeźnica	3 926,44	4 879,70	5 217,41	4 328,40	4 685,50	5 018,14
Pajęczno gm. miejsko - wiejska	3 772,82	4 510,10	5 158,02	3 686,67	4 143,47	4 783,31
Rząśnia	13 120,11	12 717,94	11 250,54	13 469,16	11 065,91	13 346,86
Siemkowice	4 975,77	5 309,80	5 516,40	5 470,96	5 097,52	5 502,34
Strzelce Wielkie	4 120,47	5 000,54	5 006,43	4 136,53	4 987,37	4 812,79
Sulmierzyce	8 954,62	9 510,12	10 857,72	12 002,73	11 071,57	11 601,94
Powiat kłobucki	4 430,60	4 784,85	5 384,96	4 845,75	4 793,90	4 992,60
Popów	4 248,56	5 230,50	6 264,90	4 401,08	6 037,30	5 829,01
województwo łódzkie	5 055,51	5 671,37	6 184,58	5 183,13	5 792,66	6 223,74

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

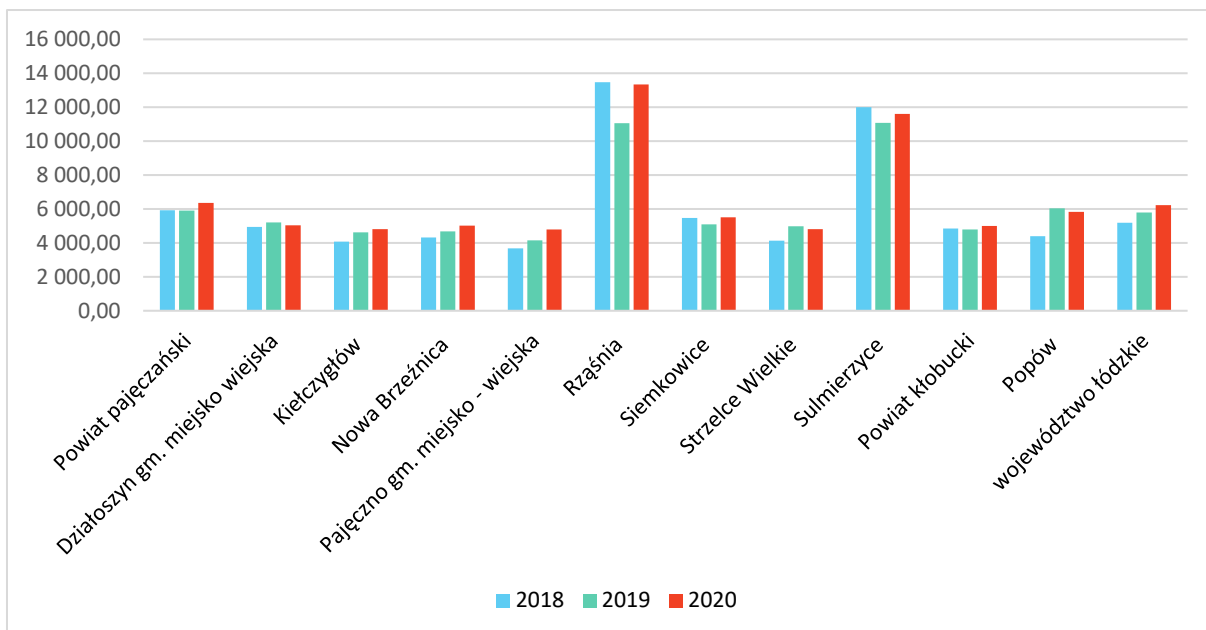
Należy jednak zauważyć, iż w każdej JST poddanej analizie, w latach 2018-2020 zauważalna jest tendencja do wzrostu dochodów jak i wydatków na jednego mieszkańca, z wyjątkiem gmin: Rząśnia (dochody maleją) i Sulmierzyce. W Gminie Pajęczno najwyższy poziom wydatków per capita odnotowano w 2020 roku, zaś w roku 2018 i 2019 wartości wskaźnika były relatywnie niższe.

Wykres 21 Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

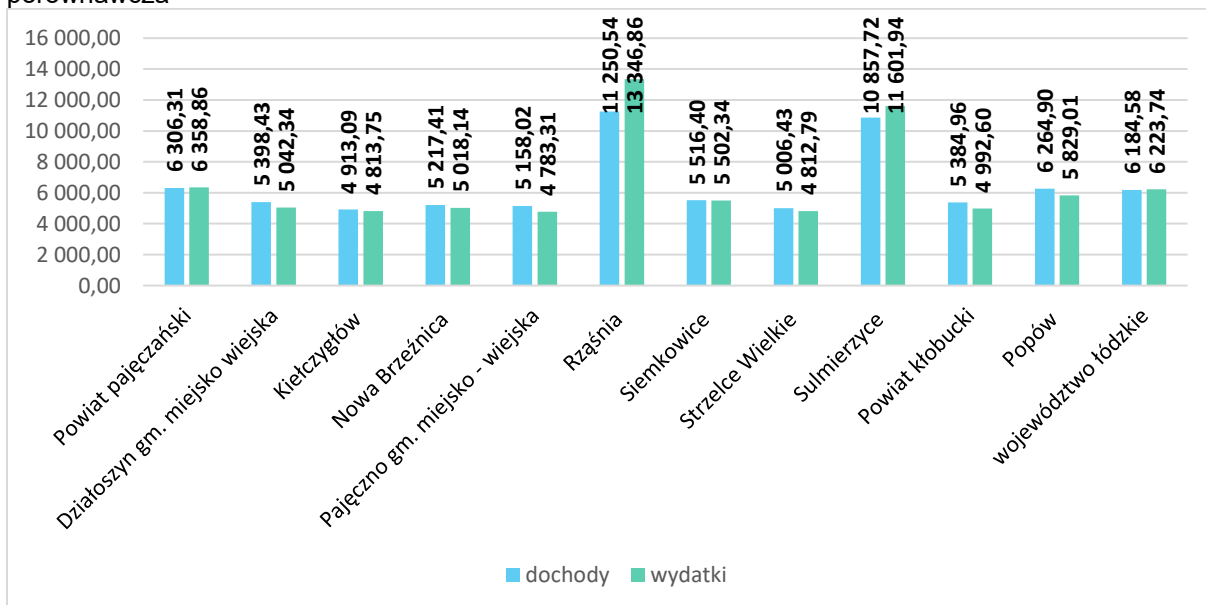
Wykres 22 Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W porównaniu z badanymi JST, poziom dochodów na jednego mieszkańca w roku 2020 w Gminie Pajęczno kształtuje się na niższym poziomie, niż w większości gmin w powiecie pajęczańskim - jest mniejszy o 6 092,52 zł od dochodu przypadającego na jednego mieszkańca w Gminie Rząśnia i niższy o 1 148,29 zł od powiatu pajęczańskiego oraz większy o 244,93 zł od Gminy Kielczygłów, w której to wskaźnik jest najniższy. Odnośnie wydatków, wskaźnik w Gminie Pajęczno jest niższy o 8 563,55 zł od wskaźnika Gminy Rząśnia (w której to wydatki były najwyższe wśród gmin poddanych analizie). W 2020 roku kwota wydatków przypadająca na jednego mieszkańca w Gminie Pajęczno była najniższa wśród badanych JST.

Wykres 23 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2020 roku - analiza porównawcza

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Struktura dochodów i wydatków

Gmina w celu realizacji zadań własnych gromadzi dochody. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego na dochody JST składają się trzy podstawowe elementy: dochody własne, subwencja ogólna, dotacje z budżetu państwa, udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych. Dochodami JST mogą być także: środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz inne środki określone w odrębnych przepisach.

Tabela 50 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w Gminie Pajęczno w zł w latach 2011 – 2020

dochody na 1 mieszkańca w zł	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	2391,35	2690,77	2532,03	2681,47	2724,78	3209,99	3466,99	3772,82	4510,10	5158,02
dochody własne	1224,13	1289,21	1331,70	1435,62	1455,19	1453,45	1505,59	1733,41	2021,81	2551,72
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	448,72	460,85	500,92	577,59	639,72	646,89	714,02	830,47	853,62	834,17
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	13,88	11,11	14,35	13,75	8,94	12,10	13,01	19,75	24,38	23,50
dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	332,57	363,06	393,51	423,10	449,75	453,14	472,14	559,52	593,81	609,62

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

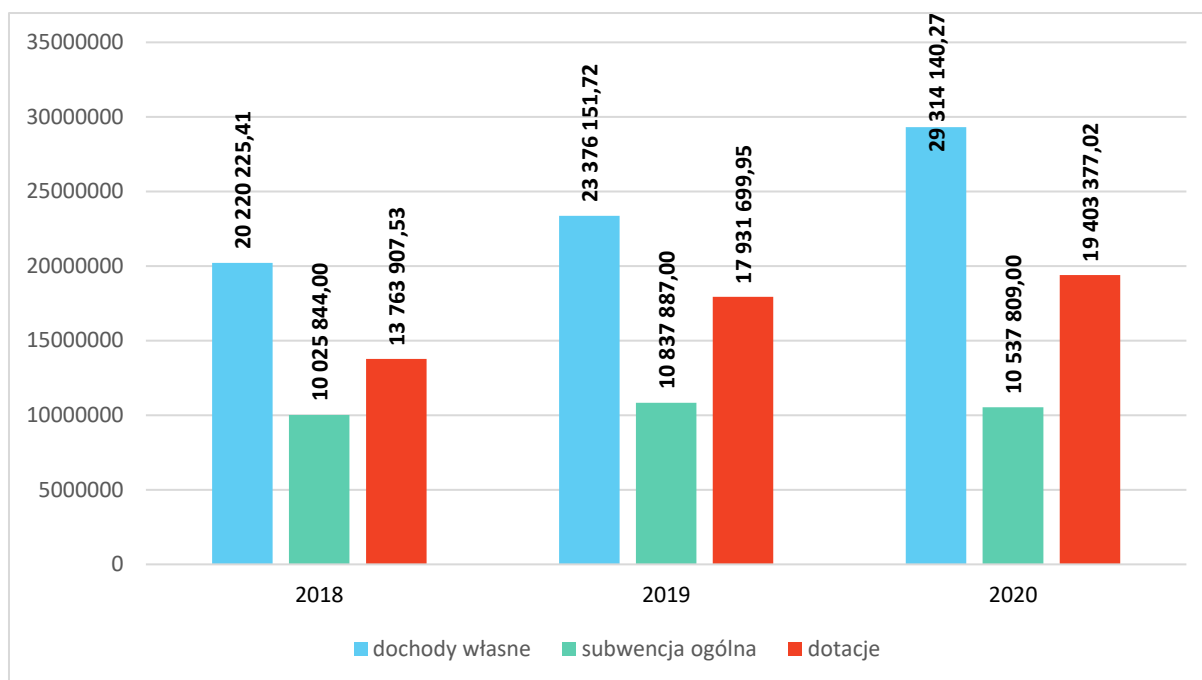
W dochodach gminy Pajęczno na przestrzeni badanych lat widoczne są coraz większe wpływy z podatków per capita:

- podatku dochodowego od osób fizycznych - wzrost wpływów per capita w 2020 roku o 85,90% w stosunku do roku 2011 - co niewątpliwie ma związek z wzrostem dochodów mieszkańców gminy;
- podatki ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw – wzrost wpływów per capita w 2020 roku o 83,31% w stosunku do roku 2011.

Podatek dochodowy od osób prawnych na przestrzeni badanych lat ulega procesom gospodarczym zachodzącym w kraju czy na świecie i przyjmuje różne wartości – w 2015 roku odnotowany spadek wpływów z podatku CIT per capita o 34,98% w porównaniu do roku 2014, zaś w 2020 roku udział w podatku CIT wzrósł o 69,31% w stosunku do roku bazowego.

W budżecie Gminy Pajęczno największy udział w latach 2018-2020 mają dochody własne, które stanowiły odpowiednio: 45,94%, 44,83%, 49,47% ogółu. Zauważalny jest także na przestrzeni analizowanych lat wzrost wartości uzyskanych dotacji, który w 2020 roku wynosił 32,75% dochodów ogółem (wzrost poziomu dotacji o 1,48% w porównaniu do roku 2018).

Wykres 24 Struktura dochodów w Gminie Pajęczno w latach 2018 – 2020

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Środki zewnętrzne

Na finansowanie różnego rodzaju projektów inwestycyjnych jednostki samorządu terytorialnego mogą ubiegać się o pozyskiwanie środków z dotacji Unii Europejskiej. Obszarów, w których gminy mogą pozyskać fundusze jest bardzo wiele, a do najważniejszych z nich należą: infrastruktura, ochrona środowiska, informatyzacja, projekty społeczne, projekty kulturalne.

Gmina Pajęczno realizuje/ zrealizowała następujące projekty, na które uzyskała dofinansowanie³¹:

- „Odnawialne źródła energii w Gminie Pajęczno”. Łączna wartość projektu zgodnie z umową o dofinansowanie wynosi 9.646.296,65 zł. Wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej wynosi 6 963 874,98 zł.

W ramach projektu powstało: 307 instalacji fotowoltaicznych, 163 kolektory słoneczne oraz zostanie zakupionych 46 kotłów c.o. na biomasę. Ponadto instalacje odnawialnych źródeł energii zostały zainstalowane na budynkach użyteczności publicznej partnera projektu – Starostwa Powiatowego w Pajęcznie.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii Poddziałanie IV.1.2. Odnawialne źródła energii.

- „Nowy żłobek w Pajęcznie”
- „Nowe kompetencje uczniów w Gminie Pajęczno”. Wartość projektu 1 204 686,00 zł, wartość dofinansowania z UE 1 023 983,10 zł.

³¹ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/788039/>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Działania 11.1. Wysoka jakość edukacji, EFS

- „Kompleksowa termomodernizacja budynku Urzędu Gminy i Miasta Pajęczna”.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Działanie 4.2. Termomodernizacja budynków

2.4.2. Turystyka

Położenie gminy Pajęczno w obszarze o na ogół korzystnych warunków bioklimatycznych oraz znajdujące się tu walory przyrodnicze sprawiają, że gmina jest atrakcyjna dla turystyki i wycieczek. Szczególnie ważna w tym względzie jest południowa część gminy z doliną rzeki Warty, gdzie walory przyrodnicze i kulturowe mogą przyczynić się do rozwoju turystyki. Rozwój turystyki może stanowić znaczącą szansę dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Pajęczno. Gmina posiada szereg interesujących obiektów zabytkowych oraz interesujące walory naturalne, stanowiące szansę rozwoju branży turystycznej na obszarze jednostki terytorialnej.

Istniejące szlaki turystyczne na terenie miasta i gminy to³²:

- Rowerowy „Dwóch Starych Lip” na trasie Siemkowice - Dylów Szlachecki - Dylów A - Pajęczno, długości całkowitej 40 km, oznaczony kolorem zielonym;
- Rowerowy „Działoszyńskiego Przełomu Warty” na trasie Działoszyn – Grądy - Niwiska Górne - Pajęczno-Czerkiesy – Makowiska – Gajęcice – Patrzyków - Niwiska Dolne – Grądy, o długości całkowitej 38,1 km;
- Rowerowy łącznik Patrzyków-Łążek pomiędzy szlakami „Działoszyńskiego Przełomu Warty” „Ujścia Liswarty”;
- Pieszy „Jury Wieluńskiej” na trasie Działoszyn – Grądy - Niwiska Dolne – Patrzyków - Trzebca, długości całkowitej 113 km.
- Szlak wodny rzeki Warty.

Rzeka Warta, licząca 808 km to trzecia pod względem długości rzeka Polski. Najbardziej atrakcyjnym odcinkiem szlaku kajakowego Warty, można nieprzerwanie dostać się od Częstochowy do Uniejowa, gdzie na zakończenie spływu można skorzystać z kąpieli w leczniczych solankach termalnych. Szlak wodny Warty wiedzie przez malownicze tereny Parków Krajobrazowych: Orlich Gniazd, Załęczański, Międzyrzecza Warty i Widawki, oraz rezerwat ornitologiczny Jeziorsko, który chroni ostoje ptaków wodno-błotnych.

BAZA TURYSTYCZNA

Baza noclegowa stanowi ważny element rozwoju turystyki, na obszarze miasta i gminy znajdują się nieliczne miejsca noclegowe:

³² *Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno*

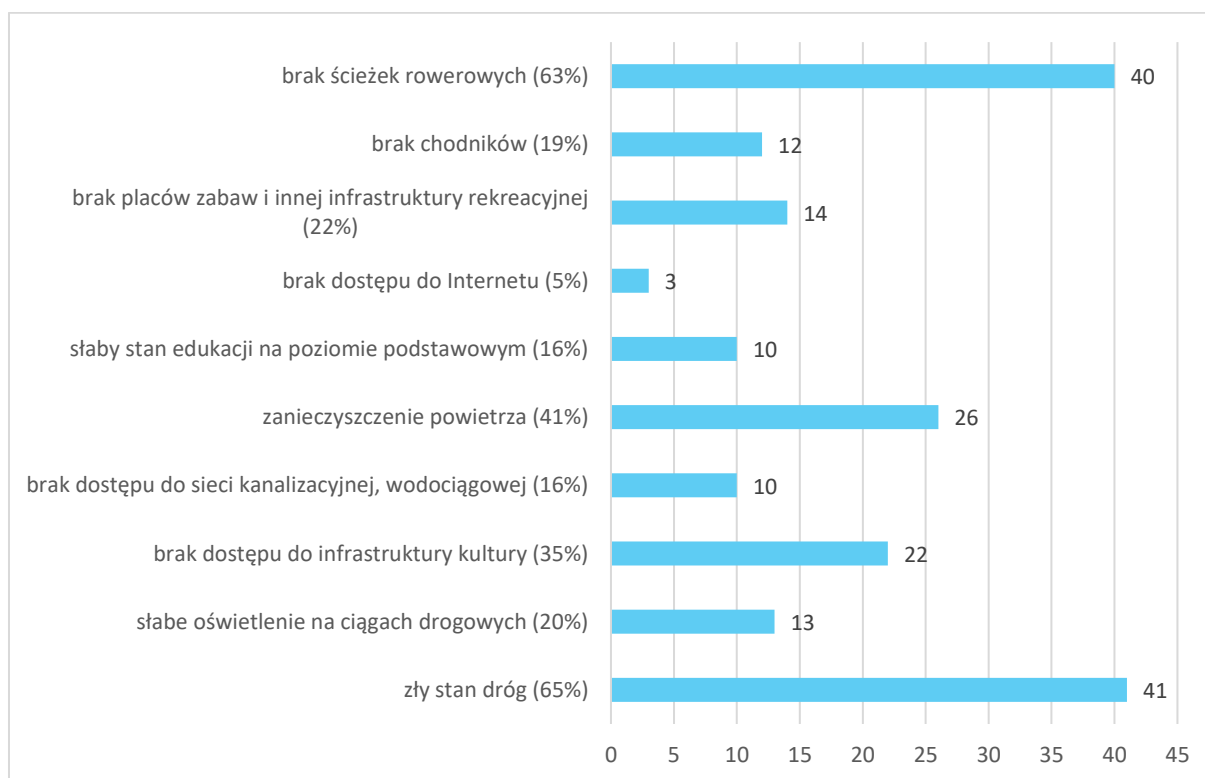
- Pokoje hotelowe „Zajazd” Marek Woźniak ul. Wieluńska 120, Pajęczno;
- Pokoje gościnne, Zofia Pułka ul. Długa 55, Pajęczno;
- Pokoje gościnne, Marianna Ojrzyńska ul. Reymonta 13, Pajęczno;
- Pokoje gościnne, Aneta Słowik, Dylów Szlachecki 4, Pajęczno;
- Gospodarstwo agroturystyczne, Stajnia Bogumiła Kraka, Niwiska Dolne 15, Pajęczno;
- PPHU „Pawdres”, ul. Wieluńska 87, Pajęczno.

2.5. Wyniki badań ankietowych

Niezwykle ważnym elementem tworzenia strategii jest dialog społeczny. Dlatego też mieszkańcy mogli wziąć udział w tworzeniu strategii - wypełnić interaktywne ankiety, w których wypowiedzieli się o największych problemach gminy oraz pożądanym kierunkach rozwoju, odpowiedzi mieszkańców zostały wzięte pod uwagę w procesie tworzenia strategii. Poniżej przedstawiono wyniki badań ankietowych:

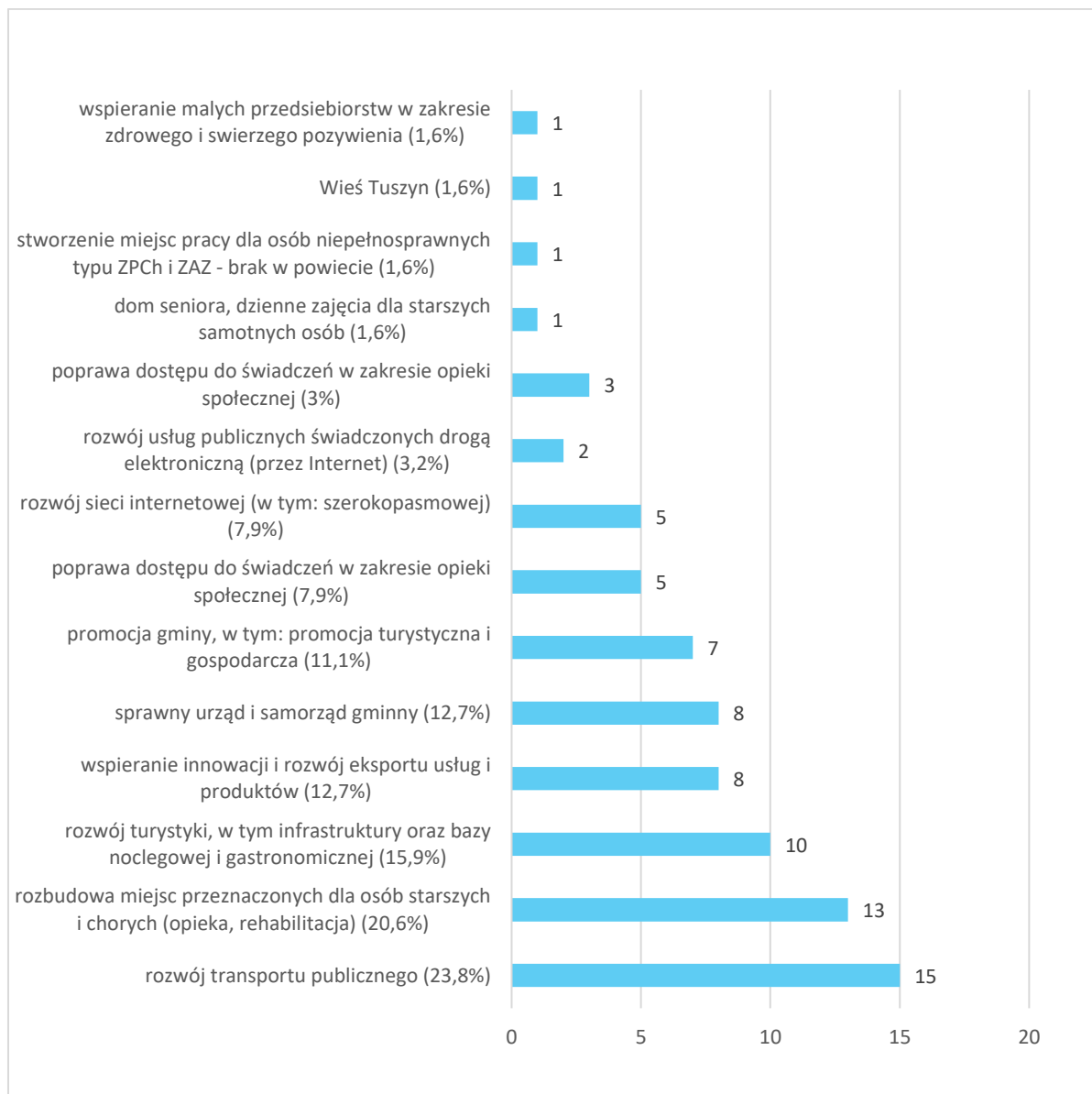
Jakie są największe problemy naszej gminy?

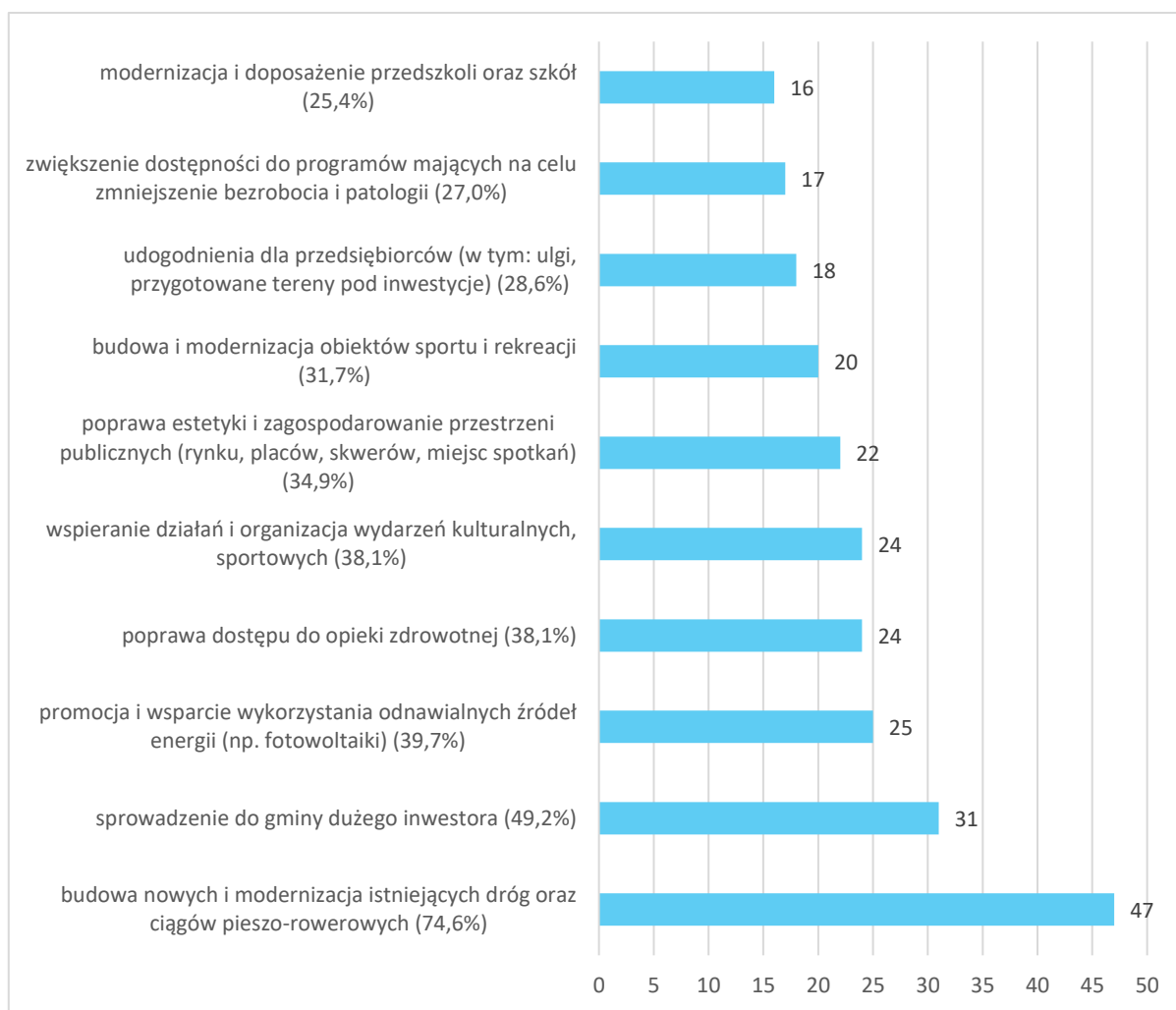
- udzielono 63 odpowiedzi (jedna osoba mogła wybrać kilka problemów);

Proszę o wybranie maksymalnie 6 priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w latach 2021-2030.

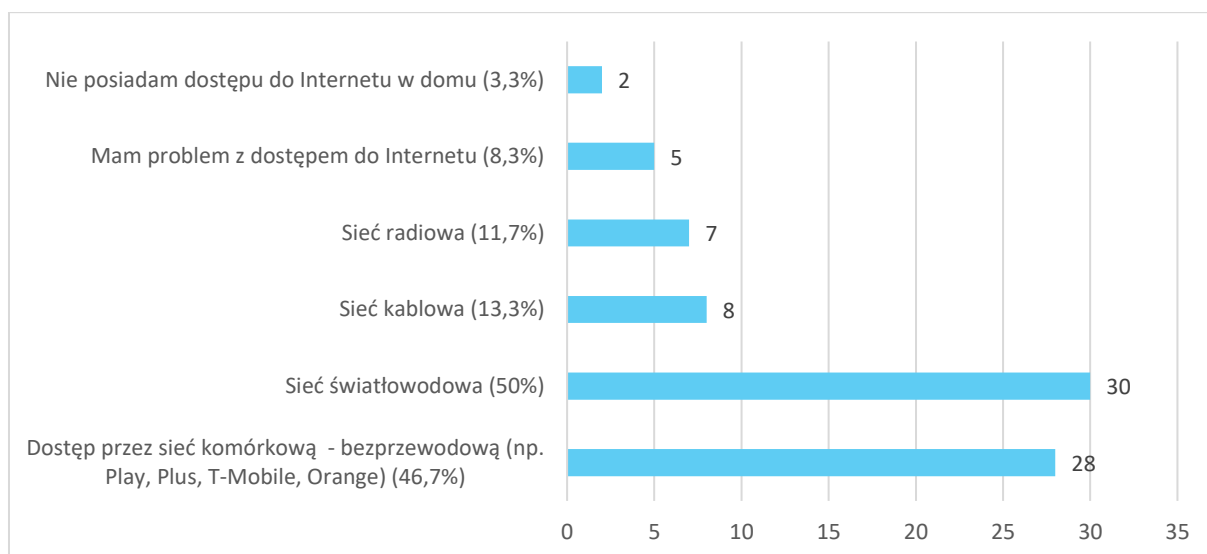
- udzielono 63 odpowiedzi.

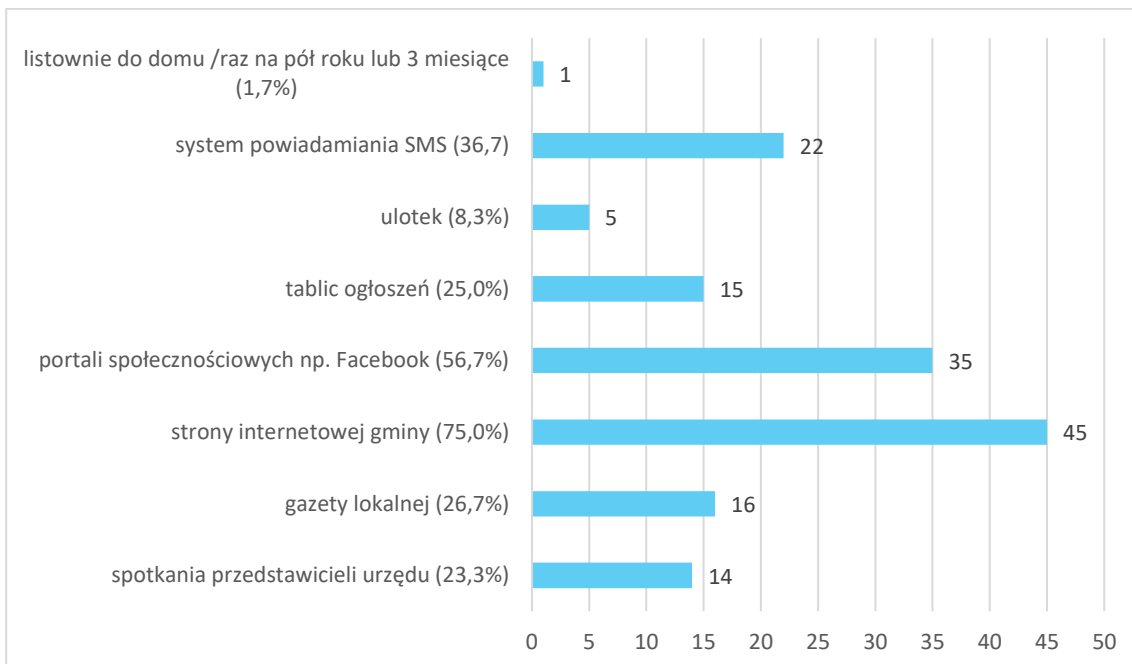
Jaki typ dostępu do Internetu Państwo posiadacie?

- udzielono 60 odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);

Z jakich źródeł chciałaby Pani/chciałby Pan otrzymywać informacje o działaniach władz Gminy i wydarzeniach lokalnych?

- Udzielono 60 odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);

2.6. Analiza SWOT

Nazwa SWOT to akronim utworzony z pierwszych liter wyrazów:

Strengths (silne/ mocne strony, atuty),

Weaknesses (słabe strony),

Opportunities (szanse),

Threats (zagrożenia).

Poniżej przedstawiono analizę SWOT dla gminy Pajęczno w podziale na najbardziej istotne dziedziny.

SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Dobre połączenie komunikacyjne z głównymi ośrodkami regionu poprzez drogę krajową nr 42 oraz dobrze rozwiniętą sieć dróg powiatowych; – Silnie zakorzenione więzi kulturowe, głęboka świadomość dziedzictwa historycznego i kulturowego; – Przynależność do LGD; – Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; – Utrudniony dostęp do narkotyków; – Coraz większa aktywność fizyczna mieszkańców; – Zmniejszająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych; 	<ul style="list-style-type: none"> – Zmniejszająca się liczba mieszkańców, zarówno w mieście, jak i na obszarze wiejskim gminy; – Ujemny przyrost naturalny; – Ujemne saldo migracji; – Postępujący proces starzenia się społeczeństwa – zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszająca się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym; – Niekorzystne prognozy dotyczące spadku liczby mieszkańców do roku 2030; – Dostęp do węzłów kolejowych tylko poza obszarem gminy; – Znaczne oddalenie od miasta wojewódzkiego

SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej; - Dobre warunki mieszkaniowe; - Korzystanie ze środków EFRR oraz EFS; 	<ul style="list-style-type: none"> - Łodzi; - Długotrwała lub ciężka choroba jako główny powód udzielania pomocy i wsparcia rodzinom przez MGOPS; - Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców; - Problem ubóstwa i marginalizacji osób ubogich oraz niepełnosprawnych; - Występowanie problemu patologii społecznych; - Niewystarczające środki na pomoc dla osób potrzebujących; - Zbyt małe możliwości rozwoju zawodowego i podwyższania kwalifikacji zawodowych; - Brak pracy dla osób wykształconych, spełniającej ich ambicje i wykorzystującej wiedzę i umiejętności; - Brak inicjatyw na rzecz przeciwdziałania bezrobociu;

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Występowanie użytku ekologicznego, stawów, położenie na skraju rezerwatu przyrody Murowaniec; - Dobry stan gleb; - Usuwanie azbestu z obszaru gminy; - Wysoki wskaźnik lesistości; - Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii; 	<ul style="list-style-type: none"> - Obniżenie poziomu wód; - Zanieczyszczenie powietrza; - Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna; - Słaba świadomość ekologiczna społeczeństwa; - Możliwość występowania suszy;

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dość dobrze rozwinięta i dostępna dla mieszkańców infrastruktura sportowa; - Działalność świetlic wiejskich na obszarze gminy; - Działalność Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji; - Działalność Miejskiego Ośrodka Kultury; - Działalność Biblioteki Publicznej Gminy i Miasta Pajęczno; - Aktywna działalność Gminy w organizacji wydarzeń kulturalnych; - Walory przyrodnicze Gminy; - Bogata historia i tradycja regionu; - Funkcjonowanie klubów sportowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczający poziom rozwinięcia bazy sportowej i rekreacyjnej, w tym infrastruktury wokół ścieżek rowerowych oraz infrastruktury służącej rozwojowi elektromobilności; - Niewystarczająca promocja Gminy; - Niewystarczające walory obszaru dla rozwoju silnej, atrakcyjnej gospodarki turystycznej;

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększająca się liczba podmiotów gospodarczych na obszarze gminy; - Spadek liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy w ostatnich latach; - Wysoka świadomość, co do możliwości wykorzystania funduszy unijnych; - Aktywna działalność gminy w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na rozwój gminy; - Występujące złoża kopalin; 	<ul style="list-style-type: none"> - Niski wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej (PEAI); - Emigracja ludności do większych miast – zwłaszcza osób młodych; - Zwiększenie liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2020 w stosunku do 2019 r.; - Brak działań innowacyjnych; - Stosunkowo niski poziom wykształcenia zawodowego rolników; - Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych - trudności w dostosowaniu się do potrzeb lokalnego rynku pracy; - Rozdrobnienie gospodarstw rolniczych, a przy tym niska ich dochodowość; - Niewielki udział gospodarstw nowoczesnych; - Niski udział upraw ekologicznych w ogóle produkcji rolniczej; - Brak pracy dla ludzi młodych i wykształconych;

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Prawie całkowite zwodociągowanie gminy; - Prawidłowo rozwinięta sieć połączeń drogowych; - Dobrze rozwinięta sieć elektroenergetyczna; - Coraz więcej funkcjonujących na obszarze gminy odnawialnych źródeł energii; gmina stara się, aby takich źródeł było jak najwięcej; - Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej; - Funkcjonowanie segregacji odpadów u źródła; - Funkcjonowanie przydomowych oczyszczalni ścieków; - Dobrze rozwinięta sieć telefoniczna; - Przystąpienie do spółki SIM KZN Łódzkie Centrum (inicjatywa budowy niskoczynszowych mieszkań); 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak aktywnej stacji PKP na obszarze gminy; - Niewystarczające skomunikowanie poszczególnych miejscowości gminy – brak połączeń autobusowych (za wyjątkiem dowozu dzieci do szkół); - Braki w infrastrukturze sprzyjającej rozwojowi elektromobilności oraz mała ilość ścieżek rowerowych; - Poszczególne z dróg wymagają remontu/modernizacji / przebudowy; braki w oświetleniu ulicznym; - Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna; - Niewystarczający dostęp do gazu z sieci; - Braki w dostępie do szybkiego Internetu;

EDUKACJA I SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dobra dostępność szkół podstawowych oraz opieki przedszkolnej i żłobka; - Dostęp do biblioteki publicznej oraz kół zainteresowań; - Dostęp do bazy kultury, bogate tradycje i historia; - Wykorzystywanie funduszy unijnych dla realizacji projektów społecznych; - Dysponowanie przez szkolnictwo w gminie kadrą i bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów; 	<ul style="list-style-type: none"> - Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców; - Zbyt mała liczba osób posiadających wykształcenie w kierunku rolno-spożywczym, które ułatwiłoby zoptymalizowanie i unowocześnienie pracy gospodarstw rolniczych; - Nierówny dostęp do kształcenia; - Marginalizacja dzieci i młodzieży, a także osób starszych o niższym statusie społecznym;

POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja programów profilaktycznych; – Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie; – Otwartość MGOPS w Pajęcznie na współpracę z lokalnym środowiskiem; – Kompetentna kadra pracująca w MGOPS; – Funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie; – Współpraca międzyinstytucjonalna dla rozwiązywania problemów sfery społecznej w gminie ze szkołami, Komendą Powiatową Policji, służbą zdrowia; – Dobra współpraca MGOPS z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Pajęcznie; – Działalność świetlic wiejskich; – Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; – Działalność jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej; 	<ul style="list-style-type: none"> – Ograniczony dostęp do specjalistycznej pomocy lekarskiej, w tym geriatrycznej; – Brak pomocy w postaci wolontariuszy, którzy mogliby wspierać osoby starsze czy niepełnosprawne; – Zwiększanie się liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, w których wzrasta poziom bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych; – Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży zagrożonej demoralizacją; – Problem ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu, niepełnosprawności; – Niekorzystna sytuacja osób niepełnosprawnych oraz dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą; – Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych; – Możliwe wykluczenie osób z niepełnosprawnościami; – Coraz większe zagrożenia dla zdrowia młodych ludzi, wynikające ze zmiany stylu życia; – Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności; – Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach; – Występowanie czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska uzależnień (ubóstwo, bezrobocie);

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – Przynależność do rozwijającego się województwa; – Wykorzystanie walorów przyrody, szczególnie w kierunku rozwoju turystyki; – Promowanie regionu przez jednostki zewnętrzne, możliwość otrzymania wsparcia finansowego na rozwój turystyki; – Promowanie zdrowego stylu życia; – Wykorzystanie funduszy strukturalnych z Unii Europejskiej, w tym m.in. na: poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, – W wyniku pandemii koronawirusa Covid-19 paradoksalnie zwiększa się zainteresowanie turystyką wypoczynkową zlokalizowaną blisko miejsca zamieszkania, ale jednak w zaciszu, na łonie natury, z dala od miejskiego zgiełku, co czyni gminę Pajęczno atrakcyjną dla turystów – mieszkańców większych miast; – Wzrost aktywności społecznej; – Występowanie złóż kopalin; – Wsparcie inicjatyw oddolnych przez instytucje zewnętrzne; 	<ul style="list-style-type: none"> – Postępujące zjawisko zaniku więzi społecznych; – Starzejące się społeczeństwo, a wraz z nim zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze; – Utrudniony dostęp do korzystania z usług specjalistów ze względu na miejsce zamieszkania; – Roszczeniowa postawa odbiorców pomocy społecznej; – Słaba kondycja finansowa mieszkańców; – Zanieczyszczenie środowiska spowodowane emisją niską oraz ruchem samochodowym; – Brak środków na rozwój firm; – Duża konkurencja wśród wnioskujących o wsparcie ze środków Unii Europejskiej; – Pandemia Covid-19; – Rosnąca inflacja; – Coraz trudniejszy dostęp do kredytów na rozwój działalności gospodarczej; – Bezrobocie strukturalne; – Spadek szybkiego tempa wzrostu gospodarczego; – Słaby rozwój małych i średnich firm spowodowany dużymi kosztami pracy – podatki, ZUS; – Niska opłacalność produkcji rolnej;

SZANSE	ZAGROŻENIA
	<ul style="list-style-type: none"> – Większa aktywność negatywnych zjawisk pogodowych; – Niekorzystne, niebezpieczne zjawiska atmosferyczne, wynikające ze zmian klimatu; – Rozpowszechniony handel produktami przez sieć Internet oraz duża dostępność produktów o niskiej jakości i cenie np. z Chin, na czym mogą tracić lokalni przedsiębiorcy; – Popularność turystyki zagranicznej; – Problemy w krajowym systemie ochrony zdrowia;

2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie

Głównym problemem Gminy Pajęczno, którego następstwem są inne trudności w społeczno-gospodarczym rozwoju jednostki, jest jej peryferyjne położenie na południowym skraju województwa łódzkiego, w znacznym oddaleniu od miasta wojewódzkiego. Komunikacja samochodowa lub kolejowa z Łodzią zajmuje około 1,5 do 2 godzin. Najbliższym dużym ośrodkiem usługowo-przemysłowym jest Radomsko i Częstochowa, należąca do województwa śląskiego, zaś rolę regionalnego ośrodka rozwoju dla Gminy pełni miasto Wieluń. Związki gospodarcze i społeczne z Łodzią są zatem nieznaczne i opierają się głównie na funkcjach administracyjnych. Korzystanie z funkcji edukacyjnych, rozrywkowych czy też oferty instytucji kultury w Łodzi jest dla mieszkańców Gminy Pajęczno utrudnione, dla większości mieszkańców zaś niedostępne, a przy uwzględnieniu znacznego oddalenia, mało atrakcyjne.

Niezwykle istotnym problemem są zagrożenia związane z zanieczyszczeniem powietrza oraz wód. Źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest głównie niska emisja, pochodząca z zabudowanych terenów miejskich (głównie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna) oraz emisja pochodząca z lokalnych emitorów zlokalizowanych na terenach przemysłowych i usługowych w mieście i w gminie. Należy zwrócić uwagę na konieczność wykorzystywania odnawialnych źródeł energii dla produkcji energii elektrycznej i ciepłej, szczególnie w kontekście zachodzących przemian na arenie polityki międzynarodowej, nieprzewidywalnych decyzji i działań strony rosyjskiej, które w ogromnym stopniu mają wpływ, również w długim okresie czasu, na warunki życia w gminie. Znaczące jest także oddziaływanie na stan atmosfery środków transportowych, poruszających się drogą krajową Nr 42, która przebiega przez samo centrum miasta Pajęczno. Ważny jest także stan pozostałych dróg w gminie, jakość nawierzchni determinuje bowiem płynną jazdę pojazdów, umożliwia (bądź nie) bezpieczne podróżowanie ekologicznymi środkami transportu, jak rower czy hulajnoga.

Na zanieczyszczenie wód i gruntów ma z kolei wpływ stan oraz dostępność kanalizacji sanitarnej. Tam, gdzie to możliwe należy budować sieć kanalizacyjną / podłączać nowych użytkowników, zaś w miejscach gdzie jest to niemożliwe, należy budować przydomowe oczyszczalnie ścieków. Mieszkańcy obszarów wiejskich korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które mogą być nieszczelne, czego efektem jest przedostawanie się zanieczyszczeń do gruntu. Część ścieków jest dowożona do oczyszczalni ścieków w Pajęcznie, jednak część wypuszczana jest do różnych odbiorników oraz

wywożona na łąki i pola uprawne, gdzie podlega spływom powierzchniowym. Zagrożenie ściekami sanitarnymi z kanalizacji sanitarnej w mieście Pajęczno zostało znacząco zmniejszone po oddaniu do użytku miejskiej oczyszczalni ścieków.

Niezwykle ważnym problemem ostatnich lat są okresy suszy, która sprawia że gospodarstwa rolne muszą dodatkowo nawadniać swoje uprawy. W okresach upalnych wyraźnie widoczne są problemy z zapewnieniem dostatecznej ilości wody w sieci wodociągowej. Poziom wód gruntowych opada stale od kilkudziesięciu lat, co może rodzić poważne problemy dla zapewnienia podstawowych usług dla mieszkańców. Dostosowanie gminy do zmian klimatu jest więc kluczowe w kolejnych latach. Efektywny system zaopatrzenia w wodę musi działać nieprzerwanie przez cały rok.

W sferze przestrzennej główne wyzwania to zadbanie o historyczne centrum Pajęczna, obiekty zabytkowe, racjonalne wykorzystanie złóż surowców naturalnych oraz przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność.

W sferze gospodarczej nie można zaś zapomnieć o infrastrukturze technicznej – problemach w zakresie infrastruktury drogowej i okołodrogowej, kanalizacyjnej, wodociągowej. W dzisiejszych realiach są to podstawowe udogodnienia dla mieszkańców i przedsiębiorców. Ze względu na peryferyjne położenie Gminy, warto zadbać również o odpowiednią promocję Gminy, która pomoże w rozwoju gospodarczym.

Osoby, które wzięły udział w badaniu ankietowym, wskazują m.in. następujące problemy:

- Braki w infrastrukturze drogowej;
- Brak ścieżek rowerowych;
- Słabe oświetlenie dróg lub jego brak;
- Braku dostępu do sieci kanalizacyjnej, wodociągowej;
- Zaniedbane zbiorniki wodne;
- Zanieczyszczenie powietrza – niska emisja z gospodarstw domowych;
- Brak obwodnicy Miasta;
- Zaniedbanie bądź niewystarczający poziom rozwinięcia infrastruktury sportu, rekreacji.

3. Trendy rozwojowe

Realizacja Strategii musi być skorelowana z trendami rozwojowymi. Chodzi tu o trendy w gospodarce światowej, które bezpośrednio wpływać będą na rozwój gminy w okresie programowania. Coraz bardziej pogłębia się integracja Polski z krajami europejskimi i światem. Zarówno obszary miast jak i tereny wiejskie również czerpią z tej otwartości, a rozwój gospodarki światowej bezpośrednio wpływa na rozwój gospodarki lokalnej. Wskazane trendy są zgodne ze *Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*. Wzięto również pod uwagę zmiany w światowej gospodarce spowodowane pandemią

koronawirusa COVID – 19 i prognozowane zmiany, które dotyczyć będą całego okresu realizacji Strategii.

Mieszkańcy gminy coraz częściej korzystać będą z globalizacji. Swoboda przemieszczania się wewnątrz Unii Europejskiej (i nie tylko) spowoduje, że mieszkańcy coraz częściej korzystać będą ze wspólnego rynku. Ostatnie lata to etap otwierania się przedsiębiorstw i mieszkańców na kontakty międzynarodowe. Kolejne lata to dalsza integracja i tworzenie powiązań korporacyjnych z firmami spoza naszego kraju. Rozwój technologii informatycznej i konieczność korzystania z nowych środków komunikacji spowoduje, że kontakty z Europą i światem staną się łatwiejsze, tańsze, a co za tym idzie bardziej dostępne dla mieszkańców gminy. Zamknięcie gospodarek spowodowane COVID – 19 w latach 2020-2021 nauczyło wielu przedsiębiorców działać, pomimo utrudnień w przemieszczaniu się. Jednak należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że nie wszyscy mieszkańcy, firmy z terenu gminy potrafią przystosować się do zmian. Ostatnie lata pokazały, że firmy opierają swoją konkurencyjność na szybkim wprowadzaniu zmian w procesie produkcyjnym i organizacyjnym. Dlatego też, aby rozwijać gospodarkę gminy należy szczególną uwagę poświęcić edukacji firm i przyszłych przedsiębiorców. O ile to możliwe, należy skupić się na budowaniu potencjału nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy i kontaktach międzynarodowych. Wprowadzenie ruchu bezwizowego pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi pozwala w kolejnych latach budować nowe rynki zbytu. To szansa dla lokalnych przedsiębiorców, którą trzeba wykorzystać.

Należy się również liczyć ze zmianami demograficznymi na terenie całego województwa łódzkiego. W Gminie Pajęczno odnotowuje się coraz mniejszą liczbę mieszkańców, taka sama tendencja zauważalna jest w powiecie pajęczańskim, a także w województwie łódzkim. Strefy gospodarcze będą skupiać się na dużych aglomeracjach miejskich, co będzie skutkowało marginalizacją mniejszych ośrodków takich jak Pajęczno. Firmy innowacyjne będą więc skupiały się raczej w Łodzi, nie w okolicach Pajęczna. Wpłyne to bezpośrednio na rozwój gminy w kolejnych latach.

Kolejne lata to szybki wzrost przepustowości połączeń internetowych. Nastąpi szybki rozwój sieci 5G, co spowoduje nową erę w cyfryzacji naszego życia. Szybki transfer danych otworzy możliwości do rozwoju nowych firm i rozwój już istniejących nie tylko w branży informatycznej. W kolejnych latach w naszych domach, gospodarstwach zagospodarczą nowe urządzenia. Połączenie ich z siecią informatyczną spowoduje, że samodzielnie podejmować będą decyzje, sterować systemem grzewczym, energetycznym. Już dzisiaj coraz częstsze w gminie są samobieżne odkurzacze czy kosiarki do trawy. Sterować możemy kamerami, piecami. Już niedługo zegarek zmierzy nam tętno, puls i prześle wyniki do ośrodka zdrowia. To duże ułatwienie, szczególnie dla ludzi starszych, gdzie konieczne jest częste monitorowanie stanu zdrowia. Rewolucja następuje również w kulturze i naszych przyzwyczajeniach. Telewizje zastępują platformy streamingowe, muzyka jest łatwo dostępna w Internecie. Przykłady można mnożyć, jednak kolejne lata to szybkie zmiany, które należy monitorować i wykorzystywać do rozwoju. Szczególnie chodzi o firmy, które mogą wyznaczać nowe zmiany w gospodarce lokalnej. Rozwój kosiarek automatycznych wymaga stworzenia ich serwisu a rozwój e-handlu powoduje, iż warto pomyśleć o stworzeniu sklepu internetowego. Jednak w gminie ujawnia się jeden problem, na który zwrócić muszą władze gminy w kolejnych latach. Jest to pełny dostęp do technologii informacyjnej oraz szybkiego, taniego Internetu. Może więc dojść do sytuacji, iż dostęp

do szybkiego Internetu warunkować będzie rozwój gospodarczy. Należy dołożyć więc wszelkich starań, aby jak najszybciej umożliwić wszystkim mieszkańcom dostęp do szybkiej sieci internetowej. Jak pokazują doświadczenia roku 2020/2021 (nauka zdalna w szkołach), w dalszym ciągu występują poważne problemy z dostępem do urządzeń i Internetu w gospodarstwach domowych. Chodzi głównie o osoby o niższych dochodach. Dlatego wyzwaniem staje się stworzenie programu pełnego dostępu do podstawowych usług cyfrowych.

Innym, silnym trendem w gospodarce będzie rozwój elektromobilności. Szacuje się, że samochody, autobusy i inne pojazdy elektryczne będą stawały się coraz tańsze, a co z tym związane również coraz częściej wykorzystywane w gospodarstwach domowych. Do rozwoju elektromobilności z pewnością przyczynią się decyzje podejmowane przez lokalne władze, które mogą zachęcać mieszkańców, ale również dawać dobry przykład w tym zakresie. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dla rozwoju elektromobilności w gminie niezbędna jest odpowiednia infrastruktura, która stanie się bodźcem dla miejscowej ludności do wprowadzenia zmian.

Trend w rozwoju elektromobilności wiązał się będzie bezpośrednio ze zmianami w lokalnej i regionalnej gospodarce. Nastąpi wzrost popytu na zakłady mechaniki pojazdowej dostosowane do obsługi pojazdów elektrycznych. Zmieni się specyfika tych zakładów. Wykonywanych będzie coraz mniej prac mechanicznych, coraz więcej z zakresu zaawansowanej elektroniki i informatyki. Pojazdy elektryczne posiadają zaawansowane systemy elektroniczne, które już za kilka lat umożliwią np. jazdę autonomiczną. Konieczne jest więc przekwalifikowanie mechaników pojazdowych i przygotowanie kadr do obsługi pojazdów napędzanych przez silniki elektryczne.

Problemem gminy i całego województwa będzie dostęp do wody i okresowe susze. Zjawisko suszy jest złożonym procesem zachodzącym w środowisku przyrodniczym. Prowadzi do zmniejszenia zasobów wodnych i powolnego wyczerpywania się wód w zlewni. W następstwie suszy atmosferycznej pojawia się tzw. susza glebowa. Dalszy brak opadów prowadzi do suszy rolniczej, negatywnie wpływającej na produkcję roślinną. Susza to złożony proces, którego konsekwencją jest zmniejszenie ilości wody w danym ekosystemie. Główną przyczyną tego zjawiska jest długotrwały brak opadów atmosferycznych, połączony często z wyższą temperaturą powietrza, a także cyrkulacją powietrza (wiatry), która znacząco zwiększa wysuszenie. Przesuszenie gleby, obniżenie poziomu wód gruntowych oraz zmniejszenie przepływów rzecznych stwarza bezpośrednie zagrożenia gospodarczo-społeczne i ekonomiczne dla człowieka. Szczególnie narażone jest rolnictwo, gdyż zmniejszają się plony roślin uprawnych a zwiększają straty ekonomiczne. Występuje wówczas tzw. „susza „gospodarcza”. Całe województwo łódzkie jest w kolejnych latach zagrożone strukturalnym deficytem wody. Widać to również w Gminie Pajęczno. Na polach uprawnych występuje problem niedoboru wody. W całym województwie susze prowadzić będą do zmian gospodarczych i demograficznych. Należy się liczyć z obniżaniem poziomu zwierciadła wód podziemnych i zamieraniem ekosystemów na powierzchni. Największym wyzwaniem staje się zapewnienie nieprzerwanych dostaw wody dla wszystkich mieszkańców.

Jak wskazuje SRWŁ 2030 „Zmiana polityki energetycznej w nowym okresie programowania 2021-2027 i do 2040 r., odpowiadająca jej nowa strategia rozwoju grupy PGE i prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych w sektorze górnictwo-energetycznym i sektorach współpracujących oraz planowane przejście aktywów węglowych przez nowo powołaną Narodową Agencję Bezpieczeństwa

Energetycznego były podstawą identyfikacji obszaru, na którym negatywne skutki prowadzonej transformacji górnictwo-energetycznej będą najbardziej odczuwalne. Dla zidentyfikowanego obszaru transformacji kluczowe jest konsekwentne budowanie akceptacji społecznej dla mających zachodzić przemian oraz wsparcie samorządów lokalnych w opracowaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego, w tym przygotowywania projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych oraz modeli organizacyjnych i montażu finansowego dla ich realizacji. Działania w tym zakresie podjęto z poziomu regionalnego przy opracowywaniu decydującego o wsparciu narzędzia, jakim jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego, stanowiący rozwinięcie problematyki tego terytorium nakreślonej ogólnie w SRWŁ 2030. (...)"

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego (przyjęty w dniu 28 listopada 2022 r. przez Zarząd Województwa Łódzkiego uchwałą nr 1050/22 jako załącznik do programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (FEŁ2027) wraz z projektem prognozy oddziaływania na środowisko (<https://strategia.lodzkie.pl/tpstwl/>)) wskazuje, m.in. kamienie milowe transformacji Obszaru Transformacji (OT), w tym m.in.: zakończenie wydobywania w Polu Bełchatów do 2028 roku, jeden z bloków Elektrowni Bełchatów o mocy 380 MW zgłoszony będzie do wyłączenia już do 2030 r. Jako najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji w Łódzkiem wskazano 35 gmin z podreg. piotrkowskiego i sieradzkiego, OT obejmuje min. Gminę Pajęczno. Ograniczanie wydobywania węgla obniży zatrudnienie w Kopalni (KWB) i Elektrowni Bełchatów (ELB) o 40,4% z 7530 do 4485 os. w 2030 r. Gdyby KWB nie podlegała transformacji to 3045 miejsc pracy podlegałyby nowym rekrutacjom. Transformacja, zgodnie z Green Deal i celami klimatycznymi UE powoduje, że ww. miejsca pracy nie będą odtwarzane. Wg analiz na każde miejsce pracy w kopalni przypadają 4 miejsca pracy w regionie. Nieodtworzenie 1773 miejsc pracy w KWB skutkować będzie utratą 7092 miejsc pracy w regionie co w połączeniu z odejściem na emeryturę 1272 pracowników ELB daje łącznie 8364 utraconych miejsc pracy. Dalsze losy kopalni i elektrowni będą w znacznej mierze wyznacznikiem zmian na gruncie społecznym, gospodarczym i przestrzennym Gminy Pajęczno.

4. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Pajęczno, uzupełnionej o wyniki badania ankietowego oraz dane zebrane na spotkaniach, wyznaczono obszary działalności gminy, które wymagają poprawy bądź dodatkowego impulsu rozwojowego. Poniżej przedstawiono mapę strategii, ukazującą wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Są one odpowiedzią i konsekwencją przeprowadzonej diagnozy, wniosków płynących z analizy SWOT, analiz otoczenia, wszelkich zagadnień poruszanych podczas konsultacji społecznych. W dalszej przedstawiono działania, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów.

CEL STRATEGICZNY 1	CEL STRATEGICZNY 2	CEL STRATEGICZNY 3
SILNA I KONKURENCYJNA SFERA GOSPODARCZA GMINY PAJĘCZNO	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE ORAZ POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY PAJĘCZNO	OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA I PRZESTRZENI ŻYCIA ORAZ PRACY
CELE OPERACYJNE		
1.1 Inicjowanie rozwoju gospodarczego poprzez tworzenie odpowiednich warunków dla powstawania nowych przedsięwzięć i wzrostu zatrudnienia	2.1 Wsparcie aktywności i zaangażowania mieszkańców w życie gminy; otwarcie samorządu na współpracę ze społeczeństwem	3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy na rzecz rozwoju lokalnej gospodarki oraz powiązań i współpracy z jednostkami zewnętrznymi
1.2 Rozwój i wsparcie rolnictwa w Gminie Pajęczno.	2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców, zapobieganie wykluczeniu społecznemu	3.2 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez poprawę jakości powietrza, wsparcie gospodarki niskoemisyjnej
1.3 Odpowiedzialność i postęp - poprawa jakości kapitału ludzkiego		3.3 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów
		3.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez przeciwdziałanie skutkom zjawisk ekstremalnych, suszy i zmniejszanie niedoborów wody
	3.5 Zrównoważona gospodarka odpadami	
	3.6 Zachowanie ładu przestrzennego Gminy Pajęczno, w tym ochrona i kształtowanie krajobrazu	
		3.7 Poprawa dostępności usług teleinformatycznych

CEL STRATEGICZNY 1:**SILNA I KONKURENCYJNA SFERA GOSPODARCZA GMINY PAJĘCZNO**

Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
1.1. Inicjowanie rozwoju gospodarczego poprzez tworzenie odpowiednich warunków dla powstawania nowych przedsiębiorstw i wzrostu zatrudnienia	Promocja gospodarcza gminy Pajęczno
	Wsparcie dla zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw
	Zapewnienie wsparcia instytucjonalnego dla przedsiębiorców
1.2 Rozwój i wsparcie rolnictwa w Gminie Pajęczno	Zapewnienie wsparcia instytucjonalnego rolników
	Wsparcie dla wzmacniania efektywności i opłacalności produkcji rolnej
	Wspieranie innowacji w rolnictwie
1.3 Odpowiedzialność i postęp - poprawa jakości kapitału ludzkiego	Modernizacja obiektów oświatowych
	Rozbudowa przedszkoli i żłobków
	Upowszechnienie kształcenia zawodowego i ustawicznego, w szczególności mając na uwadze dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do wymagań gospodarki i specjalizacji regionalnych oraz zmian zachodzących na rynku pracy

CEL STRATEGICZNY 2:**WŁĄCZENIE SPOŁECZNE ORAZ POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY PAJĘCZNO**

Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
2.1 Wsparcie aktywności i zaangażowania mieszkańców w życie gminy; otwarcie samorządu na współpracę ze społeczeństwem	Budowa inteligentnych wiosek
	Budowa infrastruktury turystycznej
	Stworzenie centrum obsługi mieszkańców
2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców, zapobieganie wykluczeniu społecznemu	Rozbudowa i rozwój zintegrowanego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych
	Realizacja programów społecznych Gminy Pajęczno

CEL STRATEGICZNY 3:**OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA I PRZESTRZENI
ŻYCIA ORAZ PRACY**

Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy na rzecz rozwoju lokalnej gospodarki oraz powiązań i współpracy z jednostkami zewnętrznymi	Zapewnienie bezpieczeństwa poprzez budowę oświetlenia ulicznego
	Budowa i przebudowa dróg
	Budowa ścieżek i szlaków rowerowych
3.2 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez poprawę jakości powietrza, wsparcie gospodarki niskoemisyjnej	Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby świadczenia usług komunalnych
	Kompleksowa termomodernizacja budynków publicznych
	Budowa odnawialnych źródeł energii na budynkach prywatnych
	Budowa odnawialnych źródeł energii na budynkach publicznych
	Wsparcie dla ograniczenia emisji powierzchniowej, w tym poprzez m.in. termomodernizacje, wymianę źródeł ciepła na ekologiczne (np. pompy ciepła, wykorzystanie OZE)
3.3 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów	Wspieranie budowy instalacji do pozyskania energii z OZE, m.in. geotermia, fotowoltaika; wspieranie rozwoju energetyki prosumenckiej i rozproszonej
	Uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Pajęczno, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków
3.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Pajęczno poprzez przeciwdziałanie skutkom zjawisk ekstremalnych, suszy i zmniejszanie niedoborów wody	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
	Wsparcie dla zagospodarowania wód opadowych w miejscu ich powstawania, przy uwzględnieniu rozwiązań powtórnego ich wykorzystania
3.5 Zrównoważona gospodarka odpadami	Uporządkowanie gospodarki odpadami, zakup sprzętu i wyposażenia na potrzeby PSZOK.
3.6 Zachowanie ładu przestrzennego Gminy Pajęczno, w tym ochrona i kształtowanie krajobrazu	Podejmowanie decyzji lokalizacyjnych zgodnych z istniejącymi uwarunkowaniami rozwoju i ustalonymi kierunkami zagospodarowania
	Zrównoważony rozwój obszaru gminy poprzez ochronę terenów otwartych, rolniczych i leśnych przed zabudową, zgodnie z dokumentami planistycznymi gminy
	Ochrona walorów przestrzennych oraz krajobrazu kulturowego Gminy Pajęczno
	Utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz ochrona, wzbogacanie i odtwarzanie różnorodności biologicznej
	Zagospodarowanie i tworzenie terenów zielonych
	Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Pajęczno, m.in. poprzez: ochronę zabytków, wykorzystanie potencjału dziedzictwa do celów użytkowych (w tym komercyjnych) i promocyjnych, z uwzględnieniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych, zwiększenie skali i skuteczności ochrony zasobów kulturowych, w tym wspieranie projektów rewitalizacji zabytków
3.7 Poprawa dostępności usług teleinformatycznych	Rewitalizacja miasta Pajęczno
	Wsparcie rozwoju przewodowej i bezprzewodowej infrastruktury teleinformatycznej

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Przyjmuje się zrównoważony rozwoju obszaru gminy jako podstawę do formułowania kierunków zasad i warunków zagospodarowania.

ELEMENTY STRUKTURY OSADNICZEJ

W granicach gminy można wyodrębnić następujące jednostki przestrzenne – strefy³³:

Strefa I północna – rolno-leśna

Obejmuje najmniejszy obszarowo teren położony w północnej części gminy. W jej granicach leżą wsie: Tuszyn, Lipina, Wręczyca, Dylów A, Kurzna, Barany oraz położone pomiędzy tymi wsiami pola uprawne i kompleksy leśne lasów prywatnej własności, kompleksy lasów państwowych przyległych do miasta Pajęczno od północnego wschodu. Strefa ta charakteryzuje się ekstensywną zabudową wsi, dużym udziałem lasów, przewagą gleb o niskich klasach bonitacyjnych i brakiem liczących się czynników rozwojowych. W tej strefie przebiega linia kolejowa, linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV wraz z projektowaną nową linią 110 kV oraz położone wśród lasów składowisko odpadów komunalnych o znaczeniu ponadgminnym.

Strefa II centralna – zurbanizowana

Obejmuje tereny położone w centralnej części gminy wraz z miastem Pajęczno, zurbanizowanymi wsiami Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy. Są to tereny z racji istniejących i planowanych urządzeń infrastruktury komunalnej najlepiej wyposażone we wszystkie media. Strefa ta charakteryzuje się koncentracją zabudowy miejskiej i podmiejskiej, a wsie Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy w części są integralnie związane z miastem, stanowiąc jego przedłużenie na zachód i północny-zachód.

Strefa III południowo-zachodnia – przemysłowa

Jest to strefa obejmująca część gminy położoną na południe od projektowanej obwodnicy miasta Pajęczno w ciągu drogi krajowej nr 42 i wsi leżących od niej na południe, do kompleksu lasów państwowych w środkowej części gminy tj. Niwiska Górne i Wydrzynów oraz grunty rolne wsi Dylów Rządowy wraz z częścią gruntów rolnych południowej części miasta Pajęczno. Ta strefa w najbliższej przyszłości stanowić będzie o najwyższym rozwoju gminy i stanowić będzie o dochodach gminy, bowiem są tu położone udokumentowane na dużych obszarach (rzędu około 300 ha) złoża wapieni jurajskich, przeznaczonych do eksploatacji w obowiązujących planach miejscowych, gdzie ich użytkownik tj. Cementownia „Warta” SA przygotowuje się do uruchomienia wydobycia. Centralnym ośrodkiem strefy jest wieś Niwiska Górne.

Strefa IV wschodnia – rolnicza

Jest to największa obszarowo część gminy Pajęczno. Obejmuje wsie: Siedlec, Makowiska, Czerkiesy, Nowe Gajęcice, Stare Gajęcice, Podmurowaniec, Łężce, Podładzin, Ładzin i Janki. Tutaj jest też planowana budowa obwodnic wsi Makowiska i Janki w ciągu drogi krajowej Nr 42. W strefie tej występują zróżnicowane formy krajobrazu, a także zróżnicowane rodzaje zagospodarowania. Strefa ta jest wybitnie rolniczą i nadal taką pozostanie. Wsie są w ogromnej przewadze skupione po obydwu

³³ *Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno*

stronach dróg publicznych, a wyróżnia się jedynie wieś Makowiska – centralny ośrodek strefy. W rolniczych partiach strefy mają też być budowane elektrownie wiatrowe, jako część farmy wiatrowej.

Strefa V południowa – ekologiczna

W strukturze gminy wyróżnia się funkcjonalnie i przestrzennie część najbardziej wysunięta na południe z dwoma dużymi kompleksami lasów państwowych i doliną rzeki Warty. Tu w rejonie wsi Patrzyków istnieje i ma dalsze predyspozycje rozwoju funkcja rekreacyjna, a lasy, dolina Warty i tereny przewidziane do zalesienia stanowią o projekcie objęcia ochroną prawną jako Pajęczańsko-Gidelski Obszar Chronionego Krajobrazu. Funkcje ekologiczne są tu wiodącymi, a rolnicze i rekreacyjne wykorzystanie terenu nie pozostają w kolizji z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

Na obszarze Gminy Pajęczno funkcjonują:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Juliana Tuwima w Pajęcznie ul. Wiśniowa 7;
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Polskich Noblistów w Pajęcznie;
- Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Makowiskach, ul. Szkolna 1,
- Publiczne Przedszkole Nr 1 w Pajęcznie, ul. Sienkiewicza 7/11;
- Publiczne Przedszkole Nr 2 w Pajęcznie ul. Przemysłowa 7;
- Miejski Ośrodek Kultury w Pajęcznie;
- Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Pajęczno wraz z Oddziałem dla dzieci i Filią Biblioteki w Makowiskach;
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie;
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pajęcznie.

Bazą kultury fizycznej, sportu i rekreacji na terenie miasta i gminy są:

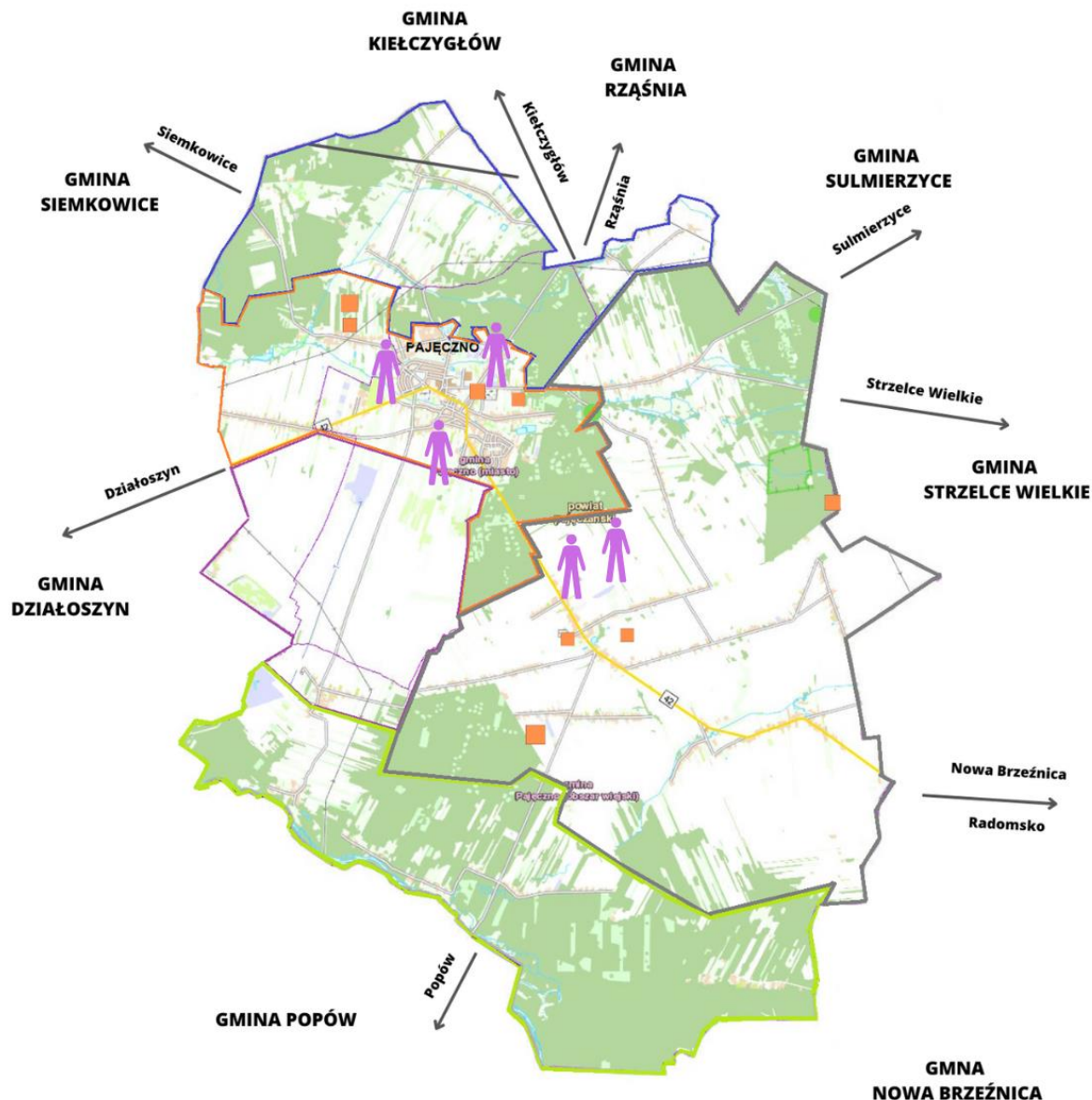
- Stadion Miejski w Pajęcznie;
- Stadion sportowy w Makowiskach;
- Kompleks "ORLIK" przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie ul. Wiśniowa;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie przy ul. Wiśniowej;
- Mała sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej nr 1 w Pajęcznie przy ul. Wiśniowej;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej nr 2 w Pajęcznie przy ul. Grunwaldzkiej;
- Hala Sportowa przy Szkole Podstawowej w Makowiskach;
- Pływalnia przy ul. Sienkiewicza w Pajęcznie.

Na obszarze gminy Pajęczno funkcjonują m.in.: boiska, korty tenisowe, siłownie napowietrzne i place zabaw.

ELEMENTY STRUKTURY OSADNICZEJ - SCHEMAT

Legenda

	Droga krajowa nr 42		Tereny zabudowane
	Fragment linii kolejowej, prowadzący przez obszar Gminy Pajęczno		Tereny rolne
	Lokalny układ komunikacyjny		Tereny leśne i zadrzewione
	Sady		Zbiorniki wodne
	Rzeki, strumienie		Użytki ekologiczne – bagna śródleśne Oczko I i Oczko II
	Rezerwat przyrody „Murowaniec”		Pomniki przyrody
	Strefa I północna – rolno-leśna		Strefa IV wschodnia – rolnicza
	Strefa II centralna – zurbanizowana		Strefa V południowa – ekologiczna
	Strefa III południowo-zachodnia – przemysłowa		Szkoły, przedszkola, instytucje kultury, pomoc społeczna, baza kultury fizycznej, sportu i rekreacji – schematyczne oznaczenie

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE I FUNKCJONALNE

Gmina Pajęczno sąsiaduje:

- od zachodu z gminami Działoszyn i Siemkowice;
- od północy z gminami Kielczyglów i Rząśnia;
- od wschodu z gminami: Sulmierzyce, Strzelce Wielkie i Nowa Brzeźnica;
- od południa z gminą Popów (województwo śląskie).

Dobre powiązania z: Sieradzem, Wieluniem, Radomskiem, Łodzią, Opolem i Częstochową zapewnia droga krajowa Nr 42 oraz sieć dróg powiatowych. Najbliższym dużym ośrodkiem usługowo-przemysłowym jest Radomsko i Częstochowa. Na terenie województwa łódzkiego rolę regionalnego ośrodka rozwoju dla gminy pełni miasto Wieluń.

Na możliwość przekształceń i rozwoju przestrzennego Miasta i Gminy Pajęczno w istotny sposób wpływają³⁴:

- funkcje miasta powiatowego i jego położenie w obszarze regionu i powiatu pajęczańskiego, w szczególności jako ośrodka leżącego blisko środka odległości pomiędzy Radomskiem i Wieluniem – dwoma miastami stanowiącymi ośrodki podregionalne. Stanowi to atut dla rozwoju funkcji obsługi obszaru, gdzie zazębiają się regionalne wpływy obydwu tych ośrodków.
- duże zasoby surowców mineralnych – wapieni, stanowiących w najbliższej przyszłości, na okres kilkudziesięciu lat, główną bazę surowcową dla leżącej w sąsiedztwie Cementowni „Warta” SA w Trębaczewie.

Elementem komunikacyjnym, stymulującym rozwój gminy jest droga krajowa Nr 42 przebiegająca przez miasto Pajęczno z Działoszyna w kierunku Radomska, ale ten czynnik powinien lepiej zadziałać dopiero po wybudowaniu obwodnicy miasta w ciągu tej drogi.

Ponadlokalnym elementem układu komunikacyjnego gminy jest też linia kolejowa, jednak jej znaczenie, z uwagi na peryferyjne położenie wobec miasta, w powiązaniach regionalnych nie jest duże. Innym elementem regionalnej infrastruktury technicznej jest istniejąca linia wysokiego napięcia 400 kV relacji Joachimów-Trębaczew. Elementem powiązań regionalnych jest należący do systemu obszarów chronionych w województwie łódzkim rezerwat przyrody „Murowaniec”, oznaczony na poprzedniej mapie.

DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE

Na terenie Gminy Pajęczno występują następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody „Murowaniec”;
- Użytki ekologiczne – bagna śródleśne Oczko I i Oczko II;
- Pomniki przyrody.

W granicach gminy istnieją zwarte kompleksy leśne położone w rejonie: Siedlec, Kolonii Gajęcice - Czerkiesów, Patrzykowa oraz na wschód od miasta Pajęczno. Występujące w południowej części gminy w rejonie doliny rzeki Warty kompleksy leśne są szczególnie atrakcyjne dla wykorzystania rekreacyjnego. Podobnie kompleks lasów położony na wschód od miasta Pajęczna winien pełnić funkcję leśnego zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców tego miasta.

Na terenie miasta i gminy występują również sztuczne zbiorniki wodne o niewielkich na ogół powierzchniach oraz naturalne oczka wodne (polodowcowe jezioro Ług).

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa - Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 marca 2022 roku, na obszarze Miasta i Gminy Pajęczno wyróżniono zabytki nieruchome w miejscowościach Makowiska i Pajęczno.

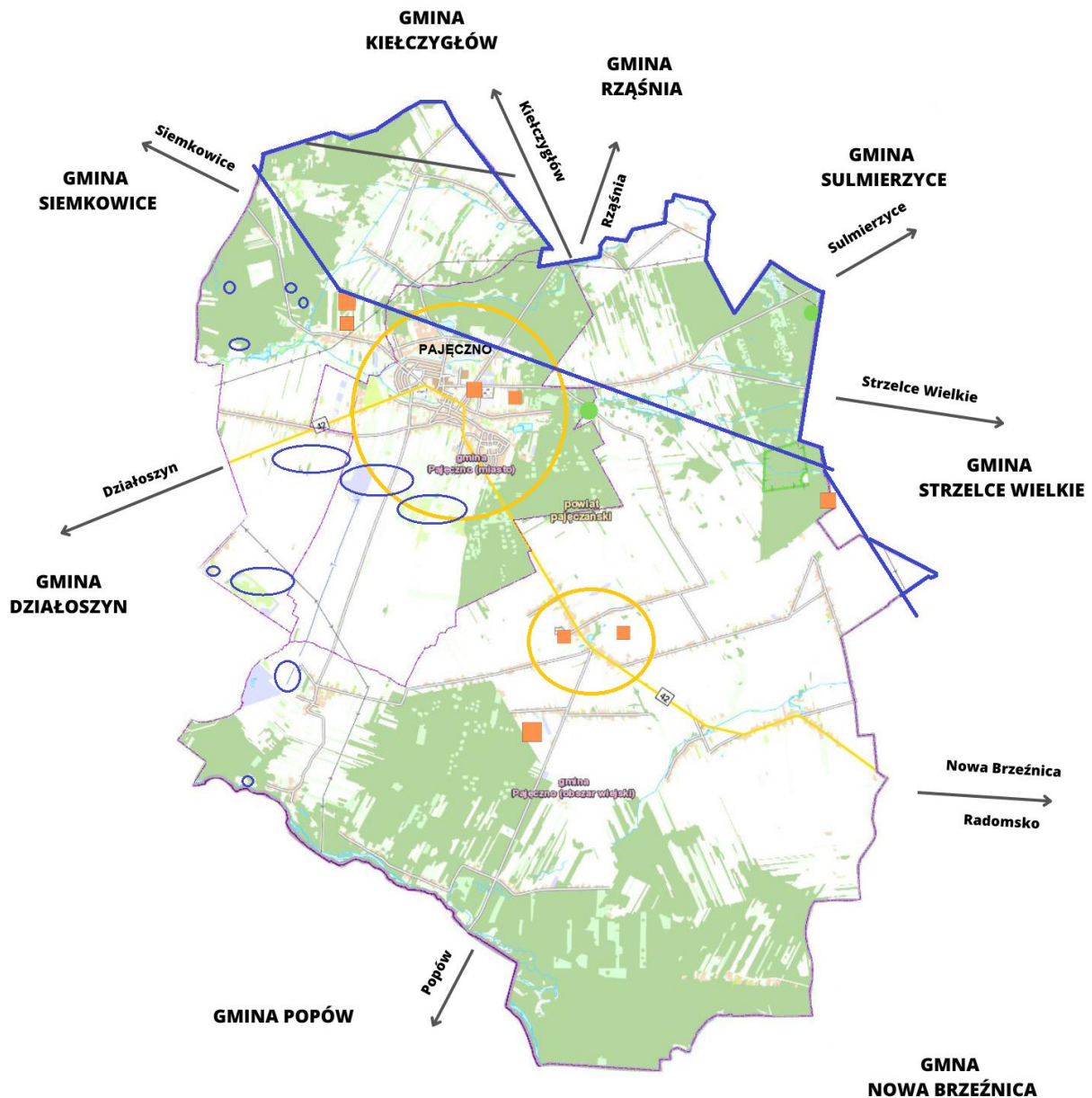
³⁴ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

Do najcenniejszych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Pajęczno, wpisanych do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych województwa łódzkiego zaliczyć należy zabytki w miejscowościach Makowiska i Pajęczno (w tym układ przestrzenny miejski).

Pajęczno zostało wyróżnione w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023*. W ramach sieci ośrodków historycznych o zróżnicowanej randze i potrzebach działań rewaloryzacyjnych w ich historycznych przestrzeniach i zabytkowych zespołach zabudowy wskazano 49 ośrodków o randze lokalnej, w tym m.in. Pajęczno. Pajęczno wyszczególniono również ze względu na kościół parafialny Wniebowzięcia NMP, któremu nadano rangę zabytku reprezentatywnego.

Legenda

	Droga krajowa nr 42		Tereny zabudowane
	Fragment linii kolejowej, prowadzący przez obszar Gminy Pajęczno		Tereny rolne
	Lokalny układ komunikacyjny		Tereny leśne i zadrzewione
	Sady		Zbiorniki wodne
	Rzeki, strumienie		Użytki ekologiczne – bagna śródleśne Oczko I i Oczko II
	Rezerwat przyrody „Murowaniec”		Pomniki przyrody
	obszary lokalizacji zabytków nieruchomych – schematyczne oznaczenie miejscowości		Złóża, tereny i obszary górnicze – oznaczenie schematyczne
			

W *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030* Gmina Pajęczno została zaliczona do Obszarów Strategicznej Interwencji:

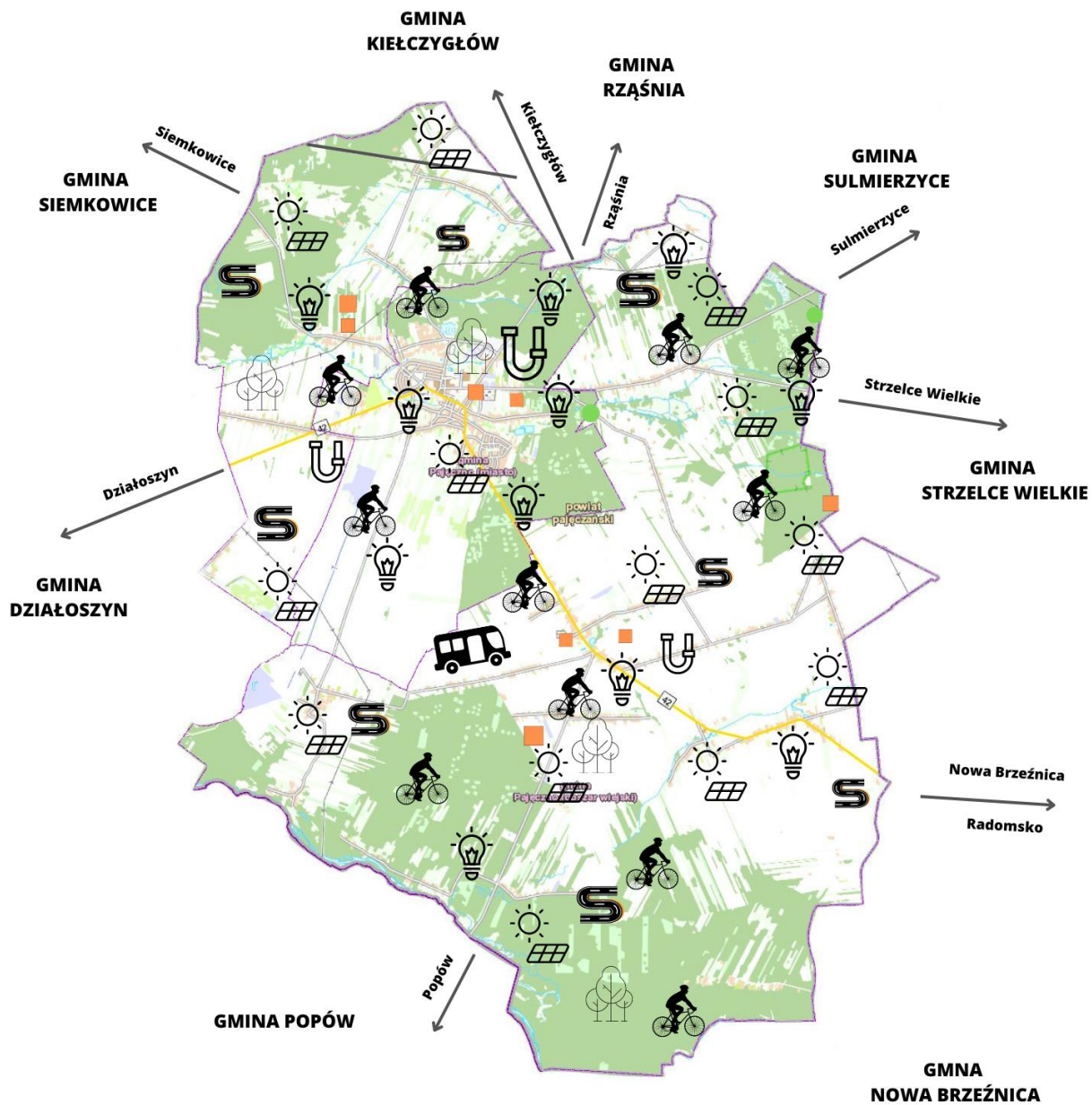
- Obszar walorów turystyczno-środowiskowo-rolnych, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Zielonej Gospodarki;
- Obszar transformacji górniczo-energetycznej, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Nowej Energii.

Obszary te obejmują teren całej Gminy (szczegóły w rozdziale 13 niniejszej strategii rozwoju).

Gmina nie wytycza obszarów strategicznej interwencji na poziomie gminnym.

SCHEMATYCZNE ROZMIESZCZENIE DZIAŁAŃ/ZADAŃ/PROJEKTÓW SŁUŻĄCYCH REALIZACJI CELÓW ZAPREZENTOWANYCH W STRATEGII

	Droga krajowa nr 42		Tereny zabudowane
	Fragmety linii kolejowej, prowadzący przez obszar Gminy Pajęczno		Tereny rolne
	Lokalny układ komunikacyjny		Tereny leśne i zadrzewione
	Sady		Zbiorniki wodne
	Rzeki, strumienie		Użytki ekologiczne – bagna śródleśne Oczko I i Oczko II
	Rezerwat przyrody „Murowaniec”		Pomniki przyrody
	Projekty z zakresu drogownictwa		Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej
	Odnawialne źródła energii		Budowa infrastruktury dla rowerów
	Zagospodarowanie terenów zielonych		Oświetlenie uliczne
	Zakup pojazdów elektrycznych		

6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna powinna stanowić płaszczyznę negocjacji pomiędzy potrzebami a realnymi możliwościami. Nadrzędną zasadą polityki przestrzennej jest zasada zachowania zrównoważonego rozwoju. Według norm i dokumentów Organizacji Narodów Zjednoczonych: „Zrównoważony rozwój Ziemi to rozwój, który zaspokaja podstawowe potrzeby wszystkich ludzi oraz zachowuje, chroni i przywraca zdrowie i integralność ekosystemu Ziemi, bez zagrożenia możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń i bez przekraczania długookresowych granic pojemności ekosystemu Ziemi.”

Rekomendacje dla Gminy Pajęczno odnoszą się do wytyczonych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030* OSI regionalnych, a zatem:

- Obszaru walorów turystyczno-środowiskowo-rolnych, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Zielonej Gospodarki;
- Obszaru transformacji górniczo-energetycznej, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Nowej Energii,

które obejmują obszar całej Gminy Pajęczno. Rekomenduje się zatem:

- Obszar Zielonej Gospodarki:
 - ochronę gruntów rolnych, w tym prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej (m.in. poprzez promowanie polepszania struktury gospodarstw rolnych);
 - wspieranie działań umożliwiających dywersyfikację gospodarczą obszarów związanych m.in. z rozwojem turystyki aktywnej, wspieraniem bazy turystycznej (w tym ekoturystyki i agroturystyki), rozbudowę szlaków turystycznych i infrastruktury rowerowej;
 - prowadzenie i promowanie działań związanych z ochroną i poprawą jakości środowiska oraz wzmocnieniem odporności OSI na zmiany klimatu i zagrożenia naturalne;
- Obszar Nowej Energii:
 - rozwój stref aktywności gospodarczej przyciągających nowych inwestorów;
 - promocję gospodarczą Gminy Pajęczno;
 - wsparcie dla wytwarzania i magazynowania energii ze źródeł odnawialnych, poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
 - rekultywację terenów zdegradowanych w kierunku przywrócenia im funkcji przyrodniczych lub nadania im nowych funkcji,
 - poprawę adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody, zmniejszanie emisji z systemu transportowego,
 - inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową.

Rekomendacje do obszaru objętego strategią dotyczą zarówno obszaru miejskiego jak i terenów wiejskich gminy, są to:

Tereny zabudowy mieszkaniowej:

- w związku z faktem, że na terenie całej gminy rozwija się funkcja mieszkalna, kompleksowych rozwiązań wymaga całość gospodarki wodno-ściekowej i zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do podstawowych usług publicznych;
- podniesienie atrakcyjności osadniczej gminy;
- poprawa dostępności komunikacyjnej;
- sukcesywne sporządzanie dokumentów planistycznych - miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i urbanistyczno-architektonicznych koncepcji zagospodarowania terenów objętych intensyfikacją procesów inwestycyjnych;
- tworzenie stref rozwoju energetyki odnawialnej (elektrownie solarne, wiatrowe);
- wyznaczenie miejscowości celem stworzenia tzw. wiosek energetycznych;
- ochrona i pielęgnacja centrum miejscowości (zachowanie kultury regionu);
- budowa nowych miejsc, obiektów o funkcji rekreacyjnej – place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska, parki;
- rozwój wydzielonych dróg i pasów dla rowerów;
- opracowanie systemu komunikacyjnego wspierającego transport niskoemisyjny (również elektromobilność);
- organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach;
- uspokajanie ruchu poprzez: priorytet komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej, ograniczanie ruchu samochodowego, dążenie do powiększania powierzchni przeznaczonej do ruchu pieszego;
- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych;
- dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej;
- podnoszenie jakości życia i zamieszkania;
- podporządkowanie nowej zabudowy mieszkalnej, historycznej, kompozycji przestrzennej szczególnie w tradycyjnych miejscowościach wiejskich;
- dbałość o rozwój kultury, stworzenie miejsc dających możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego i samorealizacji w różnych dziedzinach sztuki i edukacji kulturalnej;

Tereny usługowe:

- wykorzystywanie obszarów niezagospodarowanych na rzecz kreowania przedsiębiorczości;
- maksymalne zachowanie istniejącego drzewostanu;
- sukcesywne sporządzanie dokumentów planistycznych - miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i urbanistyczno-architektonicznych koncepcji zagospodarowania terenów objętych intensyfikacją procesów inwestycyjnych;
- ochrona i pielęgnacja centrum miejscowości (zachowanie kultury regionu);
- rozwój wydzielonych dróg i pasów dla rowerów;

- opracowanie systemu komunikacyjnego wspierającego transport niskoemisyjny (również elektromobilność);
- dobra organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach;
- uspokajanie ruchu poprzez: priorytet komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej, ograniczanie ruchu samochodowego, dążenie do powiększania powierzchni przeznaczonej do ruchu pieszego;
- dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej;
- dbałość o rozwój kultury, stworzenie miejsc dających możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego i samorealizacji w różnych dziedzinach sztuki i edukacji kulturalnej;

Tereny rekreacji/turystyki:

- budowa nowych miejsc, obiektów o funkcji rekreacyjnej – place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska, parki;
- dbałość o rozwój kultury, stworzenie miejsc dających możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego i samorealizacji w różnych dziedzinach sztuki i edukacji kulturalnej;
- zachowanie ładu przestrzennego gminy.

Tereny leśne i zadrzewione:

- działania mające na celu utrzymanie kompleksów leśnych jako ważnego elementu ekosystemu, z możliwością jego powiększenia;
- zachowanie dotychczasowych funkcji, pielęgnacja istniejącej roślinności oraz zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń nie związanych z funkcją terenu;
- zwiększeniu biologicznej aktywności i różnorodności lasów,
- poprawa adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody;
- ochrona zieleni wysokiej, zwłaszcza starodrzewu stanowiącego malowniczą enklawę zieleni wysokiej, wzbogacającego krajobraz wiejski i stanowiącego schronienie dla ptaków i drobnej zwierzyny;
- ochrona i poprawa jakości środowiska przyrodniczego, poprzez wprowadzania zalesień, zakrzewień, zadrzewień, zgodnie z zapisami dokumentów planistycznych gminy;

Tereny zieleni urządzonej:

- zwiększenie atrakcyjności przestrzeni Gminy m.in. poprzez tworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych i terenów zielonych;
- lokalizowanie ogólnodostępnej zieleni - parków, zwiększenie udziału zieleni w centrach miejscowości;
- ochrona i pielęgnacja centrum miejscowości (zachowanie kultury regionu);
- poprawa adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody;

- kształtowanie zieleni m.in. poprzez powiązanie z usługami sportu i rekreacji, ale również poprzez wykorzystanie niewielkich skwerów, przestrzeni pomiędzy budynkami na rzecz tworzenia przestrzeni dla odpoczynku;
- ochrona zieleni wysokiej, zwłaszcza starodrzewu stanowiącego malowniczą enklawę zieleni wysokiej, wzbogacającego krajobraz wiejski i stanowiącego schronienie dla ptaków i drobnej zwierzyny;
- ochrona zadrzewień i skupisk krzewów, występujących w różnych formach w tym jako ciągi zieleni przy ciekach, drogach oraz kępy zieleni wolno rosnącej i pojedyncze drzewa, a także roślinność torfowiskową i bagienną;
- ochrona zieleni urządzonej - parków, cmentarzy, skwerów itp. oraz użytków zielonych a zwłaszcza w dolinach cieków gdzie powinny one pozostać w istniejącym stanie;

Tereny rolne:

- ochrona gruntów rolnych najwyższych klas przydatności rolniczej oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej;
- dolesienia należy wprowadzać na terenach o niskiej jakości gleb nie nadających się pod uprawy rolne i nie użytkowanych rolniczo;
- wprowadzenie ekologicznych form gospodarki rolnej;
- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości;
- wspomaganie rozwoju systemu rolnictwa zrównoważonego;
- realizacja programu zalesień gruntów najsłabszych;
- utrzymanie obecnego zagospodarowania w postaci łąk i pastwisk jako naturalnych terenów zielonych oraz lokalnych korytarzy ekologicznych;
- zmiana struktury agrarnej (zwiększenie średniej wielkości gospodarstw);
- tworzenie stref rozwoju energetyki odnawialnej (elektrownie solarne, wiatrowe);
- wyznaczenie miejscowości celem stworzenia tzw. wiosek energetycznych;
- rozwój wydzielonych dróg i pasów dla rowerów w całej gminie;
- opracowanie systemu komunikacyjnego wspierającego transport niskoemisyjny (również elektromobilność);
- poprawa adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody;

Tereny wód powierzchniowych:

- objęcie wszystkich możliwych obszarów zbiorczą kanalizacją sanitarną z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni;
- odprowadzanie ścieków opadowych, szczególnie z ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów oraz oczyszczenie ich z preferowaniem, gdzie jest to możliwe, do wykorzystania tych wód na miejscu lub wykorzystania ich w zamkniętych obiegach wody na małych obszarach;
- przebudowa urządzeń melioracyjnych w sposób umożliwiający funkcjonowanie systemu drenarskiego;

- budowa małych i średnich obiektów retencjonujących wodę;

Obszary ochrony przyrody:

- ochrona terenów o największych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, zachowanie różnorodności biologicznej oraz utrzymanie zdolności ekosystemów do odtworzenia zasobów przyrodniczych;
- przywrócenie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym,
- optymalne wykorzystanie atrybutów przestrzeni przyrodniczej dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym zwłaszcza turystyki i rekreacji oraz produkcji rolniczej, utrzymanie istniejących form ochrony przyrody;

Obszary występowania obiektów zabytkowych:

- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, w tym ochrona walorów ekspozycyjnych;
- prowadzenie odpowiednich działań konserwatorskich;
- ochrona obszarów i obiektów zabytkowych, krajobrazu kulturowego gminy;
- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklającej i wzmacniającej znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych;
- dobra organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach;
- podporządkowanie nowej zabudowy mieszkalnej historycznej kompozycji przestrzennej szczególnie w tradycyjnych miejscowościach wiejskich, zachowanie równowagi pomiędzy ochroną dóbr kultury a rozwojem przestrzennym;
- dbałość o rozwój kultury, stworzenie miejsc dających możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego i samorealizacji w różnych dziedzinach sztuki i edukacji kulturalnej;
- zachowanie ładu przestrzennego gminy.

Wszystkie projekty inwestycyjne zostały zamieszczone i opisane w rozdziale 7.

7. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

W okresie programowania Gmina Pajęczno planuje zrealizować niżej wymienione strategiczne zadania inwestycyjne. Lista działań może być modyfikowana / rozszerzana.

I.p.	Nazwa projektu	Koszt [zł]	lata realizacji
1	Budowa odnawialnych źródeł energii na budynkach prywatnych	15 000 000,00	2023-2030
2	Budowa odnawialnych źródeł energii na budynkach publicznych	14 000 000,00	2023-2028
3	Kompleksowa termomodernizacja budynków publicznych	10 000 000,00	2024-2028
4	Uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Pajęczno, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków	30 000 000,00	2025-2030
5	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	5 000 000,00	2025-2030
6	Promocja gospodarcza gminy Pajęczno	2 000 000,00	2025-2027
7	Zapewnienie bezpieczeństwa poprzez budowę oświetlenia ulicznego	4 000 000,00	2024-2026
8	Budowa i przebudowa dróg	9 000 000,00	2023-2030
9	Budowa inteligentnych wiosek	5 000 000,00	2026-2028
10	Budowa ścieżek i szlaków rowerowych	3 000 000,00	2024-2027
11	Budowa infrastruktury turystycznej	6 000 000,00	2025-2030
12	Stworzenie centrum obsługi mieszkańców	5 000 000,00	2024-2027
13	Modernizacja obiektów oświatowych	2 000 000,00	2024-2026
14	Uporządkowanie gospodarki odpadami, zakup sprzętu i wyposażenia na potrzeby PSZOK.	6 000 000,00	2023-2030
15	Rozbudowa przedszkoli i żłobków	7 000 000,00	2026-2028
16	Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby świadczenia usług komunalnych	2 000 000,00	2023-2027
17	Zagospodarowanie i tworzenie terenów zielonych	3 000 000,00	2023-2030
18	Rewitalizacja miasta Pajęczno	18 000 000,00	2024-2030

8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej odniesiono się do dokumentów gminnych, wskazując w jaki sposób zachodzi zgodność ze strategią.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY I MIASTA PAJĘCZNO

W Studium utrzymano zrównoważony kierunek rozwoju przestrzennego miasta i gminy w najbliższym okresie, w perspektywie i w okresie kierunkowym. Na całym obszarze miasta i gminy najważniejszymi celami pozostają:

- ochrona wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,

- eliminowanie kolizji przestrzennych przez ustalenie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza do elementów objętych i przewidzianych do ochrony,
- usprawnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych gminy z gminami ościennymi i regionem,
- zmniejszenie uciążliwości poprzez likwidację źródeł uciążliwości i restrukturyzację przestrzeni,
- rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego miasta i gminy, w szczególności doprowadzenie do budowy obwodnicy Pajęczna w ciągu drogi krajowej Nr 42,
- rozbudowa i modernizacja systemu wodociągowego i kanalizacyjnego miasta i gminy.

Całość ustaleń zawartych w Studium pełni rolę stymulowania i wspomagania rozwoju gospodarczego miasta i gminy oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Zapisy studium są zatem zbieżne z zapisami przedstawionej strategii rozwoju gminy

STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI GMINY PAJĘCZNO

Celem bezpośrednim strategii jest rozwój elektromobilności na terenie gminy Pajęczno. Cele operacyjne:

- Stworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności w gminie.
- Upowszechnienie elektromobilności wśród mieszkańców.
- Promocja różnych środków transportu opartych na napędzie elektrycznym (samochody, rowery, hulajnogi, inne).
- Upowszechnienie elektrycznego sprzętu pływającego.
- Stworzenie sieci transportowej przyjaznej dla pojazdów elektrycznych w gminie i jej bezpośrednim otoczeniu (koordynacja działań z powiatem pajęczańskim i gmina powiatu).
- Wsparcie działań na rzecz integracji technologicznej i infrastrukturalnej gmin ościennych i powiatu pajęczańskiego dla rozwoju elektromobilności.
- Włączenie społeczeństwa gminy w prace na rzecz rozwoju elektromobilności.
- Wykorzystanie elektromobilności dla rozwoju regionalnych produktów turystycznych ze szczególnym uwzględnieniem szlaków rowerowych i rzeki Warty.
- Stworzenie warunków do tworzenia lokalnych firm wspierających pojazdy i infrastrukturę dla rozwoju elektromobilności.
- Tworzenie ponadlokalnych układów transportowych opartych na elektromobilności.
- Zakup taboru opartego o napęd elektryczny (busy, samochody).
- Planowanie infrastruktury dla przechowywania i ładowania pojazdów elektrycznych (wiaty, ładowarki).
- Wsparcie dla systemów smart city.

Cele pośrednie:

- Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy.
- Promowanie inicjatyw ochrony przyrody i ograniczania degradacji środowiska przyrodniczego oraz ochrony różnorodności biologicznej poprzez wykorzystanie elektromobilności.
- Promowanie odnawialnych źródeł energii (m.in. w celu zasilania pojazdów elektrycznych).

- Stwarzanie warunków do rozwoju nowych pomysłów na turystykę w regionie – m.in. rozwijanie szlaków rowerowych i wykorzystanie rzeki Warty
- Zwiększenie zaangażowania dzieci i młodzieży dla kreowania rozwoju innowacyjnych technologii opartych na elektromobilności.
- Wspieranie powiązań korporacyjnych pomiędzy firmami zaangażowanymi w rynek elektromobilności.

Zapisy obydwu strategii są zatem ze sobą zbieżne. Niniejsza strategia rozwoju gminy zakłada m.in. Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby świadczenia usług komunalnych, a także budowę odnawialnych źródeł energii na budynkach prywatnych i publicznych.

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY PAJĘCZNO NA LATA 2021-2030

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi uszczegółowienie zapisów strategii rozwoju gminy w aspekcie społecznym. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno, wizję sformułowano w następujący sposób:

Pajęczno jako miejsce przyjazne i otwarte dla mieszkańców, które:

- zapewnia profesjonalną pomoc społeczną, efektywnie rozwiązującą problemy socjalne oraz bytowe mieszkańców, wspiera osoby potrzebujące pomocy i sprzyja ich rozwojowi;
- zapewnia nowoczesną edukację, niezależną od innych czynników, takich jak: wiek czy niepełnosprawność,
- umożliwia i sprzyja integracji społeczności lokalnej;
- zapewnia i gwarantuje profesjonalną oraz efektywną pomoc w sytuacji zagrożenia dotyczących dysfunkcji spowodowanych nadużywaniem substancji psychoaktywnych.

Zapisy dokumentów są zatem ze sobą zbieżne.

9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

W celu sprawnego monitorowania postępów we wdrażaniu Strategii, poniżej zaproponowano wskaźniki, dzięki którym można śledzić postępy w wykonaniu poszczególnych zadań i celów strategicznych.

- Długość wybudowanych dróg [km]
- Długość zmodernizowanych dróg [km]
- Długość wybudowanych chodników [km]
- Długość zmodernizowanych chodników [km]
- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych [km]

- Długość zmodernizowanych ścieżek rowerowych [km]
- Liczba opracowanych dokumentów koncepcyjnych z zakresu komunikacji publicznej [szt.]
- Liczba powstałych miejsc parkingowych [szt.]
- Powierzchnia dostępnych gminnych terenów inwestycyjnych [ha]
- Liczba inwestycji z zakresu zagospodarowania turystycznego miejsc np. przy ciekach i zbiornikach wodnych [szt.]
- Liczba wydarzeń promujących sprzedaż bezpośrednią na rynku lokalnym [szt.]
- Liczba zamontowanych lamp w przestrzeni publicznej [szt.]
- Liczba zainstalowanych kamer monitoringowych [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania [zł]
- Liczba budynków gminnych z zainstalowaną infrastrukturą do pozyskiwania energii odnawialnej lub budynków prywatnych, które otrzymały dofinansowanie [szt.]
- Liczba budynków gminnych objętych termomodernizacją [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania do wymiany pieców [zł]
- Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dofinansowanie do wymiany pieców [szt.]
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci wodociągowej [szt.]
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej [szt.]
- Liczba wprowadzonych rozwiązań z zakresu małej retencji [szt.]
- Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów szkolnych i przedszkolnych [szt.]
- Liczba budowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych [szt.]
- Liczba wybudowanych obiektów kulturalnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych [szt.]

Poniżej przedstawiono wskaźniki efektów realizacji Strategii:

Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika do osiągnięcia na koniec realizacji strategii
Liczba przedsiębiorstw na obszarze gminy	+ 2,5%
Liczba osób bezrobotnych	- 1,8%
Poziom średnich dochodów gospodarstw domowych	+ 2,4%
Liczba nowych mieszkańców gminy	+ 1,6%

10. Źródła finansowania

W związku z możliwościami finansowania poszczególnych projektów, planuje się pozyskanie dofinansowania na ich realizację m.in. ze środków: Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021-2027, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, ale również Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Funduszu Elektromobilności. Oczywiście będą brane pod uwagę wszystkie dostępne i akceptowalne dla gminy źródła finansowania, poniższy katalog źródeł finansowania, a także zakres inwestycji może być rozszerzany i korygowany w miarę udostępnianych środków pomocowych oraz potrzeb gminy. Koszty poszczególnych inwestycji oszacowano w rozdziale 7.

11. System wdrażania Strategii

Strategia jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i programy działań na kilka lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jej jakości. Proces jej wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrego przygotowania informacyjnego i stałej komunikacji z otoczeniem. Wdrożeniu strategii towarzyszyć będzie jej ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jej przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Strategia gminy jest warunkiem koniecznym rozwoju danej jednostki terytorialnej. Sam dokument nie jest jednak receptą na sukces. Aby mógł przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jego wdrażanie, czuwanie nad jego realizacją i kontrolowanie przebiegu.

Właściwy proces wdrażania strategii wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Przedkładana strategia jest "własnością" społeczności lokalnej - dla niej przede wszystkim była budowana. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę animacji od podstaw, która wiąże się z głębszymi kwestiami, takimi jak: zmiana mentalności, stosunki społeczne oraz kultura lokalna, których ewolucja jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Realizacja strategii uzależniona jest od wysokości pozyskanych środków zarówno krajowych jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków, jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe gminy wskazują, że na realizację przyjętych celów Jednostka zabezpieczy 15 – 50% wkładu w stosunku do uzyskanych środków wspólnotowych.

Za wdrażanie strategii odpowiedzialny będzie Urząd Miejski w Pajęcznie.

1. Zarządzanie

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację strategii będzie pełnił specjalnie powołany zespół pracowników. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje m.in.:

- zapewnienia zgodności realizacji strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych;
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach strategii;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji strategii;
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania strategii;
- zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach;
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji strategii.

2. Instytucja wdrażająca strategię gminy.

Urząd Miejski w Pajęcznie, jako instytucja wdrażająca strategię, odpowiedzialny będzie za:

- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne;
- bezpośrednią realizację działań przewidzianych w strategii w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania;
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

W przypadku strategii, kluczową postacią w procesie jej realizacji i monitoringu jest Burmistrz. Kierując bieżącą działalnością, ma największy wpływ zarówno na sam proces opracowywania strategii, jej wdrażania, jak również oceny jej realizacji. Do najważniejszych zadań Burmistrza w zakresie zarządzania i monitoringu należałby bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii oraz wyznaczenie koordynatora jej realizacji.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych strategii odgrywać powinien koordynator strategii jako osoba zaangażowana bezpośrednio w realizację zadań wyznaczonych w dokumencie i dobrze zorientowana w istniejących realiach, mająca jednocześnie bezpośredni wpływ na procesy gospodarcze i społeczne zachodzące w gminie.

Główne zadania koordynatora polegałyby na:

- bieżącej analizie stanu realizacji strategii;
- obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację strategii;
- prowadzeniu bazy informacji;
- wypracowaniu kryteriów oceny stanu realizacji strategii;
- aktywnym poszukiwaniu źródeł finansowania.

Wdrażanie na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się ono na odpowiednim rozdziale zadań realizacyjnych w ramach struktury organizacyjnej Urzędu. Pozwala to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększa jego efektywność.

12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii

12.1 System monitorowania

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania projektu czy strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciągnięcie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitorowania wdrażania strategii oraz jej poszczególnych elementów dokonywać będzie Komitet Monitorujący. Aby zachować ciągłość procesu przygotowania Strategii i jej realizacji, w skład Komitetu Monitorującego wchodzić będą członkowie grupy roboczej, zaangażowanej w sporządzanie strategii.

Zebrania Komitetu Monitorującego odbywać się będą raz na dwa lata. Istnieje możliwość częstszych spotkań po uprzednim zawiadomieniu członków Komitetu przez Sekretariat Komitetu. Funkcję Sekretariatu Komitetu Monitorującego pełnić będzie sekretariat Urzędu Miejskiego w Pajęcznie. Obowiązkiem Sekretariatu będzie zawiadamianie członków Komitetu o terminach posiedzeń oraz przygotowywanie na w/w posiedzeniach szczegółowych informacji na temat postępów w realizacji strategii w formie standardowego raportu monitorującego. Obowiązkiem Sekretariatu będzie także przygotowywanie protokołów z posiedzeń Komitetu Monitorującego, zawierających ustalenia w/w posiedzeń i przesyłanie ich do członków Komitetu. Komitet Monitorujący analizować będzie ilościowe i jakościowe informacje na temat wdrażanych projektów i całej strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem takiej analizy jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Jeśli w raportach monitoringowych ujawnione zostaną problemy związane z wdrażaniem strategii, Komitet Monitorujący powinien podjąć działania mające na celu wyeliminowanie pojawiających się trudności wdrożeniowych.

Na koniec każdego podokresu planowania Komitet Monitorujący sporządzi raport końcowy, obrazujący faktycznie zrealizowane zadania w kontekście założeń strategii. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami strategii, a jego rzeczywistym wykonaniem będą w w/w raporcie szczegółowo wyjaśnione. Raport końcowy będzie dostępny do wglądu w Sekretariacie Urzędu.

12.2 Sposób oceny

W procesie monitorowania strategii przewidziano następujące fazy:

Ocena wstępna

Rozpoczęcie strategii i wchodzących w jej skład projektów poprzedzone zostanie ustaleniem wszelkich parametrów ilościowych i jakościowych (wskaźniki określające wyniki realizowanych zadań). Zostaną również wyraźnie określone etapy cząstkowe realizacji poszczególnych zadań (termin

rozpoczęcia i zakończenia). Przyjęte raz parametry powinny być stosowane przez cały czas realizacji strategii i projektów.

Monitoring sterujący

Dotyczy całego okresu wdrażania strategii. Zadaniem prowadzonego monitorowania będzie wykrycie wszelkich odchyień, jakie mają miejsce w trakcie realizacji strategii.

Kontrolę końcową - ewaluację efektów

Ewaluacja zaczyna się już w procesie planowania/programowania. Można powiedzieć, że planowanie ukierunkowuje ewaluację i ewaluacja ukierunkowuje planowanie przyszłych działań. Jest to bardzo ważna funkcja ewaluacji, gdyż pozwala na zbadanie wewnętrznej logiki strategii/projektu. Logika strategii/projektu opisuje relacje pomiędzy wszystkimi jego elementami: potrzebami, strategią, celami, nakładami, działaniami, produktami, rezultatami i wpływem. Ewaluacja, badając wewnętrzną spójność strategii/projektu, weryfikuje w jaki sposób nakłady programu przekształcane są w produkty, jak produkty prowadzą do uzyskania rezultatów i oddziaływania, a więc i zaspokojenia potrzeb grup docelowych.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższenie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z programów finansowanych przez Unię Europejską. Głównym zadaniem jest, zatem dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio z programem, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,
- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego,
- poprawianie błędów dla celów odpowiedzialności,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia programów w zakresie:

- działania strategii;
- wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów;
- wpływu na problemy, do których odnoszą się projekty;
- wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia strategii i wyznaczania nowych projektów;
- identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Jednym z celów ewaluacji jest również zapewnienie przejrzystości wykorzystania środków publicznych poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji o powodzeniu lub niepowodzeniu przedsięwzięć finansowanych z programów pomocowych. Ewaluacja ma również wymiar edukacyjny. Uczy bowiem rejestrować i stymulować zmianę, analizować i rozumieć złożoność zjawisk.

Ocena końcowa powinna określić, na ile zakładane w strategii cele zostały osiągnięte oraz ustalić przyczyny wszelkich odchyłeń w realizacji. Ewaluacja posłuży za podstawę sprawdzenia czy planowane efekty są zgodne z przyjętymi celami i ich miarami. W trakcie ewaluacji zostanie również dokonana analiza podejmowanych działań korygujących. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane w trakcie realizacji kolejnych, podobnych projektów w przyszłości.

13 Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Poniższy rozdział przygotowano w oparciu o *Strategię rozwoju województwa łódzkiego 2030* - Załącznik do Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.. Podkreślono aspekty szczególnie istotne z punktu widzenia niniejszej *Strategii Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2022 – 2030*.

Cytując dokument: „Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jest odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. (...)”

Strategia 2030 jest odpowiedzią na wyzwania wewnętrzne i globalne, jakie stoją przed województwem łódzkim. Podejmowane w ramach strategii działania będą służyły ograniczaniu negatywnych skutków procesów demograficznych związanych z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa, podnoszeniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki, w tym transformacji w kierunku Przemysłu 4.0. Niezbędnym warunkiem tych przemian będzie rozwój cyfryzacji i całego sektora e-usług. Dla zapewnienia spójności społecznej podejmowane będą działania zmierzające do zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług w zakresie ochrony zdrowia, polityki społecznej, edukacji, kultury, sportu i turystyki. Kompleksowa poprawa dostępności województwa sprzyjać będzie budowaniu spójności terytorialnej. Niezmiernie istotne będą również działania związane z adaptacją do zmian klimatu oraz poprawą jakości powietrza. Województwo łódzkie dostrzega potencjał sektora energetycznego, jak również potrzebę jego transformacji. Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma

kreować nowy model rozwoju dla obszaru górniczego przy jednoczesnym zapobieganiu regresowi gospodarczemu i społecznemu.

Rok 2020 przyniósł całkowicie nowe wyzwanie związane z ograniczaniem skutków kryzysu wywołanego przez pandemię COVID-19. Zarząd Województwa podjął zdecydowane działania mające na celu odbudowę gospodarki oraz przeciwdziałanie zwiększaniu się bezrobocia. W celu zapobiegania i ograniczania wpływu kolejnych zagrożeń, które mogą się pojawić w przyszłości, niezwykle istotna jest kontynuacja podjętych działań, również w obszarze ochrony zdrowia i rozwoju cyfryzacji, w tym rozwijania kompetencji cyfrowych wszystkich grup społecznych.

Zaproponowane w Strategii 2030 działania koncentrują się na przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom, jak również na wzmacnianiu wewnętrznych potencjałów. Wymiar terytorialny interwencji będzie kontynuowany, dostosowany do potrzeb i możliwości rozwojowych poszczególnych terytoriów, w tym Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych z poziomu krajowego i regionalnego. Koncentracja interwencji na tych obszarach będzie służyła wyrównywaniu szans rozwojowych poszczególnych obszarów województwa i budowaniu jego spójności terytorialnej.

Osią działań będzie jak najlepsze wykorzystanie wszelkich dostępnych zasobów. W kręgu szczególnego zainteresowania samorządu województwa będzie rodzina i stworzenie godnych warunków życia dla wszystkich mieszkańców województwa łódzkiego.”³⁵

Niniejsza *Strategia Rozwoju Gminy Pajęczno na lata 2022 – 2030* wpisuje się w wizję oraz w cele określone w SRWŁ 2030. WIZJA ROZWOJU zawarta w SRWŁ 2030 brzmi:

„Wizja regionu odzwierciedla pożądaną stan województwa w perspektywie 2030 roku, w trzech strategicznych wymiarach rozwoju tj. gospodarczym, społecznym i przestrzennym, który jest odpowiedzią na sformułowane wyzwania rozwojowe. Uwzględnia zachodzące w świecie zmiany i globalne megatrendy, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki.

HARMONIJNIE ROZWIJAJĄCE SIĘ WOJEWÓDZTWO W CENTRUM POLSKI, PRZYJAZNE RODZINOM, MIESZKAŃCOM MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH. REGION, W KTÓRYM NOWOCZESNA GOSPODARKA IDZIE W PARZE Z OCHRONĄ WALORÓW KULTUROWYCH I PRZYRODNICZYCH.

(...) W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer gospodarczej, społecznej i przestrzennej:

1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka
2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans
3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.

(...) Dodatkowo wskazano jeden cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzane województwo.

Skuteczne działania podejmowane w sferze zarządczej pozytywnie oddziałują na realizację wskazanych powyżej celów strategicznych oraz pozwolą na skuteczną realizację Strategii i optymalizację procesów rozwojowych. W ramach tego celu działania będą skoncentrowane

³⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*

na poprawie funkcjonowania administracji publicznej oraz rozwoju współpracy na różnych poziomach zarządzania, szczególnie współpracy samorządu wojewódzkiego i samorządów lokalnych.

Istotą tego celu będzie prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju poprzez wzmacnianie potencjału endogenicznego miast i obszarów wiejskich, podniesienie ich atrakcyjności osadniczej, niwelowanie barier rozwojowych, zapobieganie peryferyzacji. Kluczowe znaczenie będzie przy tym miało poszanowanie zasad ochrony środowiska, w tym najwartościowszych elementów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polityka zrównoważonego rozwoju pozwoli na zaspokojenie potrzeb obecnych mieszkańców regionu łódzkiego i zachowanie najcenniejszych elementów środowiska dla przyszłych pokoleń. Osiągnięcie efektu synergii w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego będzie odbywało się z poszanowaniem walorów przestrzeni.”

TERYTORYALNY WYMIAR STRATEGII

Obszary Strategicznej Interwencji

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar strategicznej interwencji to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne. W Strategii wskazano OSI dwojakiego rodzaju: krajowe oraz regionalne.”

W ramach OSI regionalnych Gmina Pajęczno została zakwalifikowana jako:

- Obszar walorów turystyczno-środowiskowo-rolnych, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Zielonej Gospodarki;
- Obszar transformacji górniczo-energetycznej, który w wyniku strategicznej interwencji przekształci się w Obszar Nowej Energii.

Poniżej przedstawiono opisy zaczerpnięte z SRWŁ 2030:

„OBSZAR ZIELONEJ GOSPODARKI

Rysunek 4 Obszar Zielonej Gospodarki

Źródło: SRWŁ 2030 [za:] dane BPPWŁ

Obszar ten obejmuje 94 gmin położonych poza Miejskimi Obszarami Funkcjonalnymi, z dominującą funkcją rolniczą, przyrodniczą oraz predysponowanych do rozwoju turystyki ze względu na: potencjał endogeniczny środowiska przyrodniczego (doliny rzek, obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo) i dziedzictwa kulturowego (obszary i obiekty zabytkowe), a także zagospodarowanie turystyczne.

W gminach, w których potencjał rolnictwa jest wysoki, grunty rolne powinny być chronione, a wiodąca funkcja rozwijana. Istotne będą działania związane z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, w tym m.in. właściwym doborem upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystaniem potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalnym stosowaniem nawożenia i środków ochrony roślin. W zakresie zwiększania opłacalności produkcji rolnej istotne będzie polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk. Ważnym kierunkiem działań będzie wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego. Na obszarze gmin położonych w sąsiedztwie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo wskazaniem dla gospodarowania będzie system rolnictwa zrównoważonego, produkcja żywności wysokiej jakości, w tym rozwój produkcji ekologicznej.

Istotne będzie również wspieranie działań umożliwiających dywersyfikację gospodarczą tych obszarów związanych m.in. z rozwojem turystyki aktywnej, wspieraniem bazy turystycznej (w tym ekoturystyki i agroturystyki), rozbudową szlaków turystycznych i infrastruktury rowerowej, kreowaniem marki i popytu na usługi balneologiczne, uzdrowiskowe i rehabilitacyjne, budowaniem zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych oraz kultywowaniu

lokalnych w opracowaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego, w tym przygotowywania projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych oraz modeli organizacyjnych i montażu finansowego dla ich realizacji. Działania w tym zakresie podjęto z poziomu regionalnego przy opracowywaniu decydującego o wsparciu narzędzia, jakim jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego, stanowiący rozwinięcie problematyki tego terytorium nakreślonej ogólnie w SRWŁ 2030. Warunkuje on skorzystanie ze wsparcia z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji oraz zapewnia zrównoważone i sprawiedliwe rozwiązania, spójne z krajowymi i europejskimi planami energetycznymi i klimatycznymi. Dokument uwzględnia specyfikę tego terytorium, zawiera opis procesu transformacji, ocenę skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu oraz priorytetyzuje potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r.

Ponadto przedsięwzięcia mające na celu łagodzenie skutków transformacji gospodarczej będą mogły być realizowane z wykorzystaniem środków finansowych dostępnych w ramach innych funduszy na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma w szczególności zapobiegać regresowi gospodarczemu i społecznemu, ale również kreować nowy zrównoważony model rozwoju gospodarczego, m.in. wykorzystując potencjał zwałowiska Kamieńsk i Szczerców oraz rekultywowanej odkrywki węgla brunatnego na cele turystyczne i sportowe. W sferze gospodarczej planowane działania będą miały na celu wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności obszaru m.in. poprzez: dywersyfikację struktury gospodarczej, rozwój sektora MŚP (szczególnie start-upów), wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości i sieci powiązań klastrowych, rozwój stref aktywności gospodarczej przyciągających nowych inwestorów, wsparcie cyfryzacji, automatyzacji i innowacji w przedsiębiorstwach, internacjonalizację przedsiębiorstw i promocję gospodarczą. Wspierane będą również innowacyjne rozwiązania związane z czystą energią i OZE, w tym z wytwarzaniem i magazynowaniem energii ze źródeł odnawialnych, poprawą efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz z wdrożeniem modelu Gospodarki Obiegu Zamkniętego. W celu zmniejszenia negatywnych skutków transformacji szczególnie ważne dla tego obszaru będą działania w sferze społecznej związane z podniesieniem jakości kształcenia i kwalifikacji pracowników, zwiększeniem aktywności zawodowej mieszkańców, rozwojem kapitału społecznego oraz rozwojem usług społecznych. Kluczowa będzie interwencja związana z kompleksowym wsparciem w zakresie doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy i organizacji szkoleń zawodowych dla pracowników odchodzących z pracy w sektorze wydobywczo-energetycznym i osób poszukujących pracy.

W sferze przestrzennej planowane działania skoncentrowane będą m.in. na: rekultywacji terenów zdegradowanych w kierunku przywrócenia im funkcji przyrodniczych lub nadania im nowych funkcji, poprawie adaptacyjności do zmian klimatu, w tym przeciwdziałanie niedoborom wody, zmniejszaniu emisji z systemu transportowego, jego integracji i ograniczaniu wykluczenia transportowego i cyfrowego oraz inwestycjach w gospodarkę wodno-ściekową.

Efektom podjętych działań w sferze społecznej powinny być: poprawa jakości życia mieszkańców, poprawa dostępu do usług publicznych i atrakcyjnych miejsc pracy, w sferze gospodarczej utrzymanie

wysokiego potencjału gospodarczego obszaru transformacji, unowocześnienie i dywersyfikacja gospodarki, zaś w sferze przestrzennej poprawa jakości przestrzeni i dostępności komunikacyjnej.”

CELE SRWŁ 2030 W UKŁADZIE MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Gmina Pajęczno jest obszarem miejsko-wiejskim. Z tego powodu poniżej przedstawiono zapisy odnoszące się do tych terenów:

„Miasta to ośrodki koncentracji ludności, działalności gospodarczej i usług, stanowiące centra rozwoju społeczno-gospodarczego. Wsparcie obszarów miejskich będzie realizowane za pośrednictwem wielu celów operacyjnych sformułowanych w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz w ramach celu horyzontalnego „Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region”. Jednym z największych problemów miast województwa łódzkiego jest silna i utrwalona depopulacja. Odwrócenie, bądź choćby wyhamowanie tego trendu, wiąże się z szerokim spektrum działań obejmujących m.in. poprawę stanu zdrowia ludności, wzmocnienie gospodarcze miast oraz wzrost atrakcyjności osadniczej realizowany m.in. przez procesy rewitalizacyjne. Kolejny problem dotyczy systemów transportowych miast, które są tym większe, im bardziej zaludniony jest dany ośrodek miejski. Rozwiązaniem są inwestycje w transport zbiorowy, uzupełnianie sieci drogowej, modernizacje istniejących i budowa nowych szlaków kolejowych oraz wspieranie infrastruktury ekologicznych środków transportu indywidualnego. Problemem miast jest również adaptacja do zmian klimatycznych. Potrzebne są działania zmierzające do zwiększenia odporności miast na zmiany klimatu oraz polepszające stan środowiska przyrodniczego. W ramach zwiększania spójności społecznej przewiduje się wspieranie inicjatyw oddolnych, w tym projektów w ramach budżetu obywatelskiego, programu LEADER+, wojewódzkiego programu mikrograntów.

W rozwoju miast województwa łódzkiego szczególnie ważne będzie wdrażanie koncepcji inteligentnych miast (smart city). Miasto smart to miasto dobrze zarządzane i przyjazne mieszkańcom, które w zrównoważony sposób wykorzystuje technologie ułatwiające mieszkańcom funkcjonowanie w przestrzeni miejskiej oraz chroniące środowisko. Dla kształtowania takiego miasta niezwykle istotne są inwestycje związane z rozwojem infrastruktury teleinformatycznej i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Poza infrastrukturą konieczne jest również inwestowanie w wiedzę i umiejętności mieszkańców, w tym kompetencje cyfrowe, dostępność e-usług, sprawne zarządzanie informacją i komunikacją w kontaktach z ludnością oraz zwiększenie partycypacji społecznej w procesach decyzyjnych.

Obszary wiejskie województwa łódzkiego prezentują bogate spektrum typów funkcjonalnych począwszy od rolniczych gmin wiejskich skończywszy na gminach o przemysłowym, usługowym bądź wielofunkcyjnym charakterze. Istnieje też znaczna liczba gmin, położonych głównie w sąsiedztwie średnich i dużych miast, mająca funkcje typowo mieszkaniowe. Pomimo tak dużej różnorodności posiadają one wspólny mianownik barier i problemów rozwojowych: są to różnego rodzaju problemy transportowe, począwszy od braków w infrastrukturze komunikacyjnej na wykluczeniu z transportu publicznego skończywszy. Słabą stroną większości gmin wiejskich jest niski potencjał gospodarczy, którego wzmocnienie będzie wymagało wsparcia i modernizacji rolnictwa, rozwoju funkcji pozarolniczych, inwestycji w kapitał ludzki i społeczny. Kolejnym problemem gmin wiejskich jest stan środowiska naturalnego, w szczególności w zakresie niskiej jakości wód i powietrza oraz

niewystarczającej ochrony obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Negatywnym zjawiskiem, zwłaszcza w gminach położonych w otoczeniu średnich i dużych miast, jest presja urbanizacyjna, której efektem jest chaos przestrzenny, rosnące koszty społeczne i niewystarczający rozwój infrastruktury technicznej w stosunku do potrzeb rosnącej populacji.

Wdrażanie modelu wielofunkcyjnego wsi będzie wiązało się z rozwijaniem branż komplementarnych dla rolnictwa bazujących na lokalnych zasobach. Ponadto zróżnicowanie działalności gospodarczej i wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oferujących profesjonalne usługi naukowe i techniczne będą skorelowane ze wzrostem innowacyjności w rolnictwie oraz rozwojem nowych sektorów gospodarki specyficznych dla takich obszarów jak: biogospodarka, zielona gospodarka, OZE. W perspektywie najbliższych lat w związku z ekologizacją sektorów i branż w krajowej gospodarce oraz społeczną świadomością w zakresie ochrony środowiska wzrośnie zapotrzebowanie na produkty i usługi w sektorze zielonej gospodarki.

Na obszarach wiejskich wzrośnie również zapotrzebowanie na świadczenie usług społecznych (opiekuńczych, terapeutycznych, integracyjnych) w efekcie starzejącego się społeczeństwa, co pozwoli na urzeczywistnienie w praktyce idei rolnictwa społecznego oraz zwiększenie i dywersyfikację dochodów gospodarstw. Włączenie obszarów wiejskich w procesy rozwojowe będzie następowało za sprawą wykorzystania środowiskowego i turystycznego potencjału obszarów wiejskich; dynamicznie będzie rozwijał się również sektor usług czasu wolnego (m.in. turystyka 3E)³⁶.

Niski poziom przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich wskazuje na konieczność wsparcia podnoszenia kwalifikacji zawodowych, umożliwienia zdobywania kwalifikacji rynkowych oraz szkoleń w kierunku reorientacji zawodowej i tworzenia warunków do rozwoju edukacji, a także wyrównywania szans w dostępie do usług edukacyjnych. Dużą rolę w realizacji tych celów odgrywać będzie zwiększenie dostępności transportowej obszarów wiejskich oraz likwidowanie deficytów w infrastrukturze telekomunikacyjnej i dostępie do Internetu.

Ze względu na nowe możliwości tworzenia miejsc pracy oraz konieczność poprawy jakości życia na wsi istotne będzie wdrażanie koncepcji Inteligentnych wsi (Smart Villages) – tj. nowej koncepcji w zakresie kształtowania polityki UE. Idea Smart Villages dotyczy różnych obszarów życia wsi i stwarza nowe możliwości, np. poprawy mobilności, rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjnych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska, korzystania z szans, jakie daje biogospodarka i gospodarka o obiegu zamkniętym (w tym krótkie łańcuchy dostaw żywności, energia odnawialna, Rolnictwo 4.0), zapewnienia wysokiej jakości edukacji i usług zdrowotnych lub zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich sprzyjać będzie działalność Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) oraz Lokalnych Grup Działania.

Dla poprawy jakości życia mieszkańców Łódzkiego kluczowe będzie zapewnienie jak najlepszej jakości środowiska przyrodniczego. Jednym z głównych jego elementów są tereny zielone, stanowiące miejsca rodzinnego wypoczynku, rekreacji i indywidualnej aktywności fizycznej. Dla zapewnienia ochrony terenów o największych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i zachowania różnorodności biologicznej konieczne będzie prowadzenie racjonalnej polityki zarówno na szczeblu regionalnym,

³⁶ Turystyka 3E (Entertainment – rozrywka, Excitement – ekscytacja, Education – edukacja), inaczej zwana turystyką kreatywną.

jak i lokalnym. Wyrazem tej polityki mogą być preferencje dla gmin. Na obszarach objętych ochroną prawną (w myśl art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody) lub na terenach gmin z największym udziałem obszarów chronionych mogą być dodatkowo premiowane działania i kierunki działań określone w strategii związane z ochroną środowiska, wykorzystaniem potencjału cennych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, poprawy jakości i zagospodarowania wód powierzchniowych, sportem, turystyką, polityką społeczną, zdrowiem, edukacją, rozwojem gospodarstw ekologicznych, produkcją żywności ekologicznej i tradycyjnej.”

Spis tabel

Tabela 1 Zbiornicze zestawienie danych dotyczących gruntów, stan na dzień 1 stycznia 2020 roku (powierzchnia geodezyjna).....	10
Tabela 2 Lesistość gmin w % – analiza porównawcza	21
Tabela 3 Ilość czytelników ogółem	26
Tabela 4 Struktura księgozbioru.....	27
Tabela 5 Zestawienie form działalności kulturalno-oświatowej BPGiM Pajęczno	28
Tabela 6 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Pajęczno	37
Tabela 7 Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Pajęczno.....	37
Tabela 8 Sieć wodociągowa w gminie Pajęczno.....	46
Tabela 9: Sieć kanalizacyjna w gminie Pajęczno.....	47
Tabela 10 Zabytki wpisane do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków z obszaru Gminy Pajęczno	50
Tabela 11 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Pajęczno	52
Tabela 12 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Pajęczno	52
Tabela 13 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Pajęczno w latach 2012 – 2021	55
Tabela 14 Dynamika liczby ludności w latach 2012 - 2021 - analiza porównawcza.....	56
Tabela 15 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Pajęczno (stan w dniu 31XII)	57
Tabela 16 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na 1000 ludności na terenie gminy Pajęczno (stan w dniu 31 XII) w latach 2012 – 2021	57
Tabela 17 Przyrost naturalny w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim i kłobuckim oraz województwie łódzkim w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza	58
Tabela 18 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Pajęczno w latach 2012– 2021	59
Tabela 19 Saldo migracji ogółem w gminach ościennych, powiecie pajęczańskim, kłobuckim oraz województwie łódzkim w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza	60
Tabela 20 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021	61
Tabela 21 Ludność w podziale na lata produkcyjne w 2021 roku – analiza porównawcza	62
Tabela 22 Prognoza liczby ludności w gminie Pajęczno.....	64
Tabela 23 Prognoza liczby ludności z 2017 roku na lata 2021 – 2030 – analiza porównawcza	65
Tabela 24 Zasoby mieszkaniowe w 2020 roku – analiza porównawcza.....	67
Tabela 25 Zasoby mieszkaniowe w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020	69
Tabela 26 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2020 roku w gminie Pajęczno oraz gminach ościennych – analiza porównawcza	70
Tabela 27 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2020 roku w gminie Pajęczno oraz gminach ościennych z podziałem na miasto i wieś– analiza porównawcza	71
Tabela 28 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Pajęczno w latach 2011-2020	76
Tabela 29 Powody przyznania pomocy rodzinom w gminie Pajęczno.....	80
Tabela 30 Gospodarstwa domowe oraz osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020	81
Tabela 31 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 roku – analiza porównawcza.	82
Tabela 32 Wydatki z budżetu gminy Pajęczno w roku 2020 (w zł)	83
Tabela 33 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Pajęczno w latach 2013 – 2020.....	83
Tabela 34 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2020 roku	83
Tabela 35 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Pajęczno w latach 2012 – 2021	85
Tabela 36 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Pajęczno	86
Tabela 37 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2012 -2021 – analiza porównawcza	86
Tabela 38 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia (%) w powiecie pajęczańskim w latach 2012 – 2021	87
Tabela 39 Bezrobocie rejestrowane w powiecie pajęczańskim w latach 2012 – 2021.....	87
Tabela 40 Pracujący z terenu gminy Pajęczno w latach 2011 – 2020.....	88

Tabela 41 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2011 – 2020 – analiza porównawcza.....	89
Tabela 42. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021	91
Tabela 43 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Pajęczno wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)	93
Tabela 44 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Pajęczno w latach 2015-2021 wg rejestru REGON.....	94
Tabela 45 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza	95
Tabela 46 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach w latach 2012 – 2021 – analiza porównawcza	96
Tabela 47 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2018/2021) – analiza porównawcza	97
Tabela 48 Wyniki finansowe samorządu gminy Pajęczno w latach 2016 – 2020.....	99
Tabela 49 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018 – 2020 – analiza porównawcza.....	101
Tabela 50 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w Gminie Pajęczno w zł w latach 2011 – 2020.....	104

Spis map

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego, powiat pajęczański, Gmina Pajęczno.....	5
Mapa 2 Położenie Gminy Pajęczno na mapie drogowej.....	8
Mapa 3 Złoża kopalin na terenie gminy Pajęczno.....	14
Mapa 4 Obszary chronione w gminie Pajęczno	20
Mapa 5 Mapa planowanej sieci komunikacyjnej (wariant uzupełniający II)	41

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021	55
Wykres 2 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021 z podziałem na płeć.....	55
Wykres 3 Przyrost naturalny ludności w gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021.....	58
Wykres 4 Saldo migracji w Gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021.....	59
Wykres 5 Saldo migracji ogółem w 2021 roku – analiza porównawcza.....	60
Wykres 6 Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2021 r w Gminie Pajęczno.....	63
Wykres 7 Liczba mieszkańców w gminie Pajęczno w latach 2021 - 2030 – prognoza.....	65
Wykres 8 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu faktycznego na rok 2021 oraz prognozy na rok 2030.....	66
Wykres 9 Budynki mieszkalne w 2020 roku w gminach – analiza porównawcza	67
Wykres 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Pajęczno w latach 2011-2020 .	82
Wykres 11 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Pajęczno z podziałem na płeć w latach 2012 – 2021	85
Wykres 12 Aktywność zawodowa mieszkańców gminy Pajęczno w latach 2011 – 2020.....	88
Wykres 13 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w Gminie Pajęczno	89
Wykres 14 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców - analiza porównawcza, rok 2020	90
Wykres 15 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Pajęczno w latach 2012 – 2021	92
Wykres 16 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2021 r.)	94
Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza	95
Wykres 18 Poziom aktywizacji gospodarczej w latach 2012 - 2021 w gminie Pajęczno.....	97
Wykres 19 Struktura dochodów i wydatków Gminy Pajęczno w latach 2016 – 2020	100
Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Pajęczno w latach 2011 – 2020	100
Wykres 21 Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza.....	102

Wykres 22 Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2018 – 2020 - analiza porównawcza.....	102
Wykres 23 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2020 roku - analiza porównawcza.....	103
Wykres 24 Struktura dochodów w Gminie Pajęczno w latach 2018 – 2020	104

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie gminy Pajęczno w powiecie pajęczańskim.....	6
Rysunek 2 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”	30
Rysunek 3 Powiązania komunikacyjne wewnątrz powiatu pajęczańskiego	38
Rysunek 4 Obszar Zielonej Gospodarki	147
Rysunek 5 Obszar Nowej Energii.....	148

Spis fotografii

Fotografia 1 Ruch samochodów w centrum Pajęczna	7
Fotografia 2 Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie	10
Fotografia 3 Park w centrum Pajęczna	11
Fotografia 4 Północna część Pajęczna – zbiorniki wodne	18
Fotografia 5 Centrum Miasta Pajęczno	31
Fotografia 6 Ścisłe centrum Miasta Pajęczno	31
Fotografia 7 Kościół Wniebowzięcia NMP w Pajęcznie, widok na centrum Miasta	53
Fotografia 8 Widok na zabudowę mieszkaniową Miasta Pajęczno.....	71
Fotografia 9 Szkoła Podstawowa nr 1 w Pajęcznie	72
Fotografia 10 Plac zabaw w parku w centrum Pajęczna.....	73